

КОЛЕКЦИЯ · АМЕРИКА XX ·

ДЖЕК КЕРУАК

ПОПОВИЧ

ИЗДАТЕЛЬСТВО · ПАРАДОКС ·

ДЖАК КЕРУАК ПО ПЪТЯ

Превод: Рада Шарланджиева

chitanka.info

ПЪРВА ЧАСТ

С Дийн се запознах наскоро след разрива с жена ми. Тъкмо се бях съвзел от тежка болест, за която не ми се говори, само ще кажа, че беше свързана с ужасно мъчителната раздяла и с моето чувство, че всичко е мъртво. С появата на Дийн Мориарти започна онази част от моя живот, която може да се нарече живот по пътя. Често преди това бях мечтал да тръгна на Запад, за да опозная страната, все кроях смътни планове, но нито веднъж не потеглих, Дийн е идеалният пътник, защото всъщност е роден на път, в Солт Лейк Сити през 1926 година, когато, отивайки към Лос Анджелис, родителите му минали оттам с една таратайка. Първи сведения за него получих от Чад Кинг, който ми показва няколко писма на Дийн, писани от изправителен лагер в Ню Мексико. Те грабнаха вниманието ми, защото в тях Дийн безкрайно наивно и искрено молеше Чад да му разясни всичко за Ницше и да го научи на прекрасните интелектуални тайни, които знае. По-късно за тези писма разговаряхме и с Карло и се питахме ще срещнем ли някога този странен Дийн Мориарти. Всичко това беше много, отдавна, когато Дийн не бе такъв, какъвто е днес, а дете на затвора, забулено в тайнственост. После дойде вест, че Дийн е пуснат от изправителния лагер и за пръв път пристига в Ню Йорк: понесе се и мълвата, че съвсем наскоро се е оженил за някакво момиче, което се казвало Мерилу.

Шляех се един ден из студентското градче, когато Чад и Тим Грей ми казаха, че Дийн се е настанил в някаква студена бърлога в Източен Харлем, испанския Харлем. Пристигнал предната нощ за пръв път в Ню Йорк заедно с красивата си нежна птичка Мерилу; слезли от автобуса „Грейхаунд“ на Петдесета улица, свили зад ъгъла, тъй като търсели място да хапнат, и попаднали на „Хектърс“, та оттогава закусвалнята „Хектърс“ си остана за Дийн основният символ на Ню Йорк. Похарчили сума пари за огромни парчета кейк с глазура и за пасти със сметанов крем.

През цялото това време Дийн говорил на Мерилу нещо от този род: „Сега, скъпа, след като сме вече в Ню Йорк и въпреки че не успях

да ти кажа всичко онова, за което си мислех, докато пресичахме Мисури и особено докато минавахме покрай изправителния лагер в Бунвил, който ме подсети за моите проблеми със затвора, сега вече е абсолютно необходимо да поотложим ония старомодни неща, свързани с личните ни любовни отношения, и мигом да се замислим над конкретни планове за работа и живот..." и така нататък, все в неговия стил от онези ранни дни.

Отидохме с момчетата в студения апартамент и Дийн ни отвори вратата по къси гащета. Мерилу скочи от дивана: Дийн беше отпратил хазаина на апартамента в кухнята, навярно да свари кафе, докато той се справи с любовните си задължения, защото за него сексът беше едничкото свято и важно нещо в живота, въпреки че му се налагаше да се поти и псува, за да си припечелва хляба и така нататък. А това си личеше по стойката му — вечно приведена глава, вечно забит в земята поглед и по това, дето кимаше като млад боксьор, когато слуша наставления, за да ти внуши, че поема всяка твоя дума, и вмъкваше хиляди „да-да“ и „точно така“. На пръв поглед Дийн ми заприлича на Джийн Отри^[1] като млад — строен, с тесен таз, синеок и със силен оклахомски акцент — истински бакенбардест герой на белоснежния Запад. Впрочем преди да се ожени за Мерилу и да пристигне на Изток, Дийн бе работил в някаква ферма в Колорадо, фермата на Ед Уол. Мерилу беше руса красавица, чиито буйни коси приличаха на море от златни къдрици: тя седеше в края на дивана, отпуснала ръце в скута си, зяпаше ококорила пушечносините си селски очи, защото бе попаднала в лоша сива нюйоркска дупка, за каквито бе слушала там, на Запад, и чакаше като някакъв издължен, мършав, сюрреалистичен модел на Модилиани в мрачна стая. Но освен че беше красиво нежно същество, тя беше страшно тъпа и погаждаше отвратителни номера. Тази нощ всички пихме бира, танцувахме и приказвахме до зори, а на сутринта, както се бяхме умърлушили и допушвахме фасовете от пепелниците в дрезгавата светлина на намръщения ден, Дийн скочи, закрачи напред-назад замислен и нервен и реши, че Мерилу трябва да приготви закуска и да измете пода.

— С други думи, мила, искам да кажа, че трябва да се размърдаме, инак ще значи, че сме непостоянни и че не сме наясно с плановете си.

В този момент аз си тръгнах.

През следващата седмица Дийн помолил Чад Кинг на всяка цена да го научи на писателския занаят; Чад му казал, че аз съм писател и че трябва да дойде за съвет при мен. Междувременно Дийн си намерил работа на някакъв паркинг, сбил се с Мерилу в апартамента им в Хоубоукън — един господ ги знае защо бяха отишли да живеят точно там, — а тя така побесняла и излязла тъй болезнено отмъстителна, че отишла в полицията и изтърсила някакво измислено, скалъпено, истерично, откачено обвинение, та се наложило Дийн да духне от Хоубоукън. Така той останал без квартира и тръгнал право към Патърсън. Ню Джързи, където живеехме ние с леля ми. Една вечер, както си учех, на вратата се почука и его ти го Дийн, поклони се, хрисимо се вмъкна в мрака на антрето и каза:

— Здравей, помниш ли ме? Дийн Мориарти. Дойдох да те помоля да ме научиш да пиша.

— А къде е Мерилу? — попитах аз и Дийн отговори, че вероятно е припечелила някой друг долар на улицата и се е върнала в Денвър, „курвата му с курва!“. Излязохме да пийнем по бира навън, защото не можехме да си говорим на воля пред леля ми, която седеше в дневната и четеше вестник. Тя хвърли един поглед на Дийн и реши, че е откачен.

В бара казах на Дийн:

— Слушай бе, човек, знам много добре, че не си дошъл при мен само защото искаш да станеш писател, а и какво мога да ти кажа аз за писателството освен това, че трябва да се постоянства с упорството на наркоман.

А той ми вика:

— Да, разбира се, абсолютно ми е ясно какво казваш, всъщност тези неща и на мен са ми минавали през ум, но аз искам да осъзная онези фактори, които, ако се позовем на дихотомията на Шопенхауер за всяко вътрешно осъзнато... — и така нататък в тоя дух, все неща, които аз ни най-малко не разбирах, нито пък Дийн. В онези дни той наистина не знаеше какво говори; искам да кажа, че беше просто момче, едва-що излязло от затвора, което бе завладяно от примамливата възможност да стане истински интелектуалец, обичаше да говори с тона на „истинските интелектуалци“ и да употребява, но съвсем безразборно, думите, дочути от тях, въпреки че, отбележете, в останалите неща Дийн не беше дотам наивен и му бяха достатъчни само няколко месеца с Карло Маркс; за да навлезе напълно в

съответните термини и език. Все пак ние двамата си допадахме за други, смахнати идеи и аз се съгласих той да остане да живее у нас, докато започне работа, а един ден решихме да тръгнем заедно на Запад. Това стана през зимата на 1947 година.

Една вечер, след като се нахрани у дома — вече работеше на оня паркинг в Ню Йорк. — той се наведе над рамото ми, както траках бързо на машината, и каза:

— Хайде бе, човек, да не мислиш, че момичетата ще ни чакат, побързай.

— Само минутка — рекох му аз. — тръгваме, щом завърша тази глава. — А тя беше една от най-хубавите в книгата.

После се облякох и отпрашихме за Ню Йорк да се срещнем с момичетата. Докато се носехме с автобуса през неземно-фосфоресциращата празнота на тунела „Линкълн“, ние се лашкахме и се подпирахме един друг, размахвахме пръсти, говорехме високо и възбудено и аз почувствах как в мен бръмва мухата на Дийн. На този младеж страхотно му се живееше и въпреки че беше тарикат, тарикатстваше само защото жадуваше за живот и за общуване с хора, които иначе не биха му обърнали никакво внимание. Шмекеруваше и с мен, това го виждах (за стаята, за храната, за неговото „научи ме да пиша“ и така нататък), а и той виждаше, че аз го виждам (това беше основата на нашите отношения), но на мен ми беше все едно и двамата се разбирахме чудесно — без да си дотягаме и да се докарваме; доближавахме се един друг предпазливо, на пръсти, както при всяко ново, вълнуващо приятелство. Аз започнах да уча от него толкова, колкото навярно и той учеше от мен. Що се отнася до моите занимания, Дийн ме насърчаваше: „Давай, всичко, което правиш, е голямо нещо.“ Гледаше през рамото ми, докато пишех разкази, и се провикваше: „Браво! Точно така! Иха-а! Страшен си!“ или пък: „Уф!“ — и избърсваше лицето си с кърпичка.

— Ех, братче, толкова много неща могат да се направят, толкова много да се напишат! Но как да седнеш и да го *напишеш* всичко това без задръжки и без да се съобразяваш с разните му стилови възбрани и граматически страхове...

— Точно така, братче, добре го каза.

И неговата възбуда и видения, които описваше в такъв словесен порой, че хората в автобусите се обръщаха, за да погледнат

„свърхвъзбудения откачен“, сякаш разпръскваха искри от свята светлина. Когато живял из Запада, една трета от времето си прекарвал в комарджийниците, една трета — по затворите и една трета — в обществените библиотеки. Виждали са го да тича нетърпеливо по зимни улици към комарджийницата, гологлав и награбил книги, или да се катери по дървета, за да се добере до таванските стаички на приятели, където прекарвал дни наред в четене или в криене от полицията.

Стигнахме в Ню Йорк — не помня вече каква беше историята, като че ли две цветнокожи момичета, — но там не ни чакаха никакви момичета; Дийн си бе наредил среща с тях в една закусвалня, само че те не се появиха. Отскочихме до неговия паркинг, където той искаше да свърши някои дребни работи — да си смени дрехите в бараката в дъното, да се постегне пред попуканото огледало и така нататък, — а после тръгнахме. Тази нощ Дийн се запозна с Карло Маркс. Страхотно нещо се получи, когато Дийн се срещна с Карло Маркс. И двамата остри умове, те от пръв поглед си допаднаха. Две проникателни очи се кръстосаха с други две проникателни очи — светият тарикат с блестящия ум; печатният поет-измамник с мрачния ум, какъвто беше Карло Маркс. От този миг нататък рядко виждах Дийн и мъничко съжалявах за това. Техните енергии се сблъскаха и сляха, в сравнение с тях аз бях трътльо, не можех въобще да им изляза на среща. Именно тогава започна лудешкият вихър на всичко, което предстоеше да се случи; този вихър повлече всички мои приятели и онова, което бе останало от семейството ми, в един грамаден облак прах над Американската Нощ. Карло разказа на Дийн за Стария Бул Лий, за Елмър Хасъл, за Джейн: Лий, който отглеждаше тютюн в Тексас. Хасъл, който се намирал на остров Райкърс^[2] Джейн, която дълго се шля в наркотично опиянение по Таймс Скуеър с невръстната си дъщеричка на ръце, докато най-после свърши в болницата „Белвю“. А Дийн разказа на Карло за никому неизвестни хора от Запада като Томи Снарк, кривокраката хиена на комарджийниците, картоиграч и побъркан светец. Разказа му за Рой Джонсън, за Големия Ед Дънкъл, за приятелите си от момчешките години и другарите си от улицата, за безбройните си момичета и секс-джаболи, за порнографски филми, герои, героини и приключения. Втурваха се заедно из улиците и се пъхаха навсякъде по своя си маниер, който с времето ставаше все по-

тъжен, всезнаещ и безсмислен. Но тогава, в ранните дни, те танцуваха по улиците като отвързани, като помрачени, а аз се тътрех отзад, както цял живот съм се тътрил след хората, които са ми били интересни, защото единствените хора за мен са лудите, онези, които са луди за живот, луди за разговори, луди за спасение, онези, които пожелават всичко наведнъж, които никога не се прозяват, нито дрънкат баналности, а горят, горят, горят като приказни жълти фойерверки, разпукват се сред небето, същински звездни паяци, а отвътре блясва синкавата светлина на сърцевината им и тогава всички се стъписват: „Аууууу!“ Как са наричали този тип млади хора в Германия на Гьоте? Не усетихме как в изгарящото си желание да се научи да пише като Карло, Дийн го връхлетя с голямата си любвеобилна душа, каквато може да има само човек, прекарал дълго време затворен. „Чакай, Карло, остави ме и аз да кажа нещо — ето какво мисля аз...“ Не ги видях почти две седмици, през които те скрепиха дружбата си с бесни денонощни разговори.

Скоро след това дойде пролетта, великият сезон за пътуване, и всеки един от нашата пръсната банда се застыга да тръгне нанякъде. Аз работех усилено над моя роман и когато го преполових, след като с леля ми отскочихме на Юг да погостуваме на брат ми Роко, се приготвих да поема за пръв път на Запад.

Дийн вече беше тръгнал. Двамата с Карло го изпратихме до автобусната гара на Трийсет и четвърта улица. На горния етаж на гарата човек можеше да си направи моментална снимка срещу четвърт долар. Карло си махна очилата и излезе зловец. Дийн застана в профил и излезе, че срамежливо гледа встрани. Аз се снимах анфас и приличах на тридесетгодишен италианец, готов да убие всеки, който каже думичка срещу майка му. Карло и Дийн ловко разрезаха снимката през средата с бръснач и всеки прибра по една половинка в портфейла си. За голямото пътуване обратно към Денвър Дийн се беше издокарал в костюм, каквито носят търговците от Запада; беше приключил с първото си лудуване из Ню Йорк. Казвам лудуване, а той само бе работил като вол на един паркинг. И беше най-фантастичният паркингов разпоредител на света, можеше да вкара кола на заден с четирийсет мили в съвсем тясна пролука, да закове на милиметър от стената, да изскочи навън, да се шмугне между сума калници, да се пхне в друга кола, да я завърти с петдесет мили в час във възмъничък

кръг, да даде назад в още по-тясно пространство, хо-оп, да я закове с ръчната така, че чак да подрипне, а в това време той вече е изхвърчал от нея; после да се затича към будката за билети като истински лекоатлетичен шампион, да подаде билет, да скочи в новопристигналата кола, преди собственикът ѝ да е излязъл навън, да се натика буквално под него, докато той още се измъква от мястото си, да запали, преди да е тракнал вратата, да изфучи с рев към следващото свободно петно, да завие, да се плъзне, да закове, излезе и изтича; и да работи така без миг почивка по осем часа на нощ, по време на натовареното вечерно движение, на наплива след края на кината и театрите, в своите омазнени и олени с вино панталони, в протритото си, подплатено с кожа яке и с очуканите обувки, които му хлопаха. А за да се върне в родния си край, си бе купил нов костюм: син, на широки колкото молив райета, с жилетка и всичко както трябва — единайсет долара, от Трето авеню. Купил си беше и часовник с верижка, и портативна пишеща машина, на която щеше да започне да пише, щом си намереше работа и наемеше стая в Денвър. Дадохме си прощална вечеря с кренвирши и боб на Седмо авеню, а после Дийн се качи в автобуса с табелка „Чикаго“ и потъна с рев в нощта. Така изчезна нашият каубой. Обещах пред себе си, че ще тръгна по същия път, щом пролетта разцъфне истински и разтвори просторите на страната.

Ето така започна всъщност моят живот по пътя и онова, което щеше да се случи, е толкова невероятно, че не може да не бъде разказано.

Да, аз поисках по-добре да опозная Дийн не само защото бях писател и се нуждаех от нови преживявания, не само защото животът ми, сведен до размотаване из студентското градче, беше стигнал до края на този свой цикъл и бе станал безсмислен, а и затова, че независимо от различията в характерите ни Дийн приличаше на някакъв отдавна изгубен мой брат; неговото страдащо костеливо лице с дълги бакенбарди и напрегнатият му мускулест запотен врат ме връщаха в детството край оцветените от фабрични отпадъци води, край вировете и речните брегове на Патърсън и Пасейк. Мръсните работни дрехи стояха на Дийн така изящно, че едва ли костюм по поръчка би му отивал повече, такова облекло човек може да получи

само от Природния Шивач на Природната Радост, какъвто беше случаят с вечно напрегнатия Дийн. В неговия възбуден говор чувах отново гласовете на стари приятели и братя, гласове под мостове, сред мотоциклети, в дворове с простряно пране, до сънни следобедни прагове, където момчетии свиреха на китари, докато по-големите им братя работеха в мелници. Сегашните ми приятели до един бяха „интелектуалци“ — Чад, антропологът-нищшеанец, Карло Маркс със своя смахнат, сюрреалистичен, тих, сериозен; настойчив маниер на приказки, Стария Бул Лий, вечният критикар с провлечения говор — или дълбоко в себе си бяха неизявили се престъпници като Елмър Хасъл с неговата лукава усмивка; Джейн Лий пък, изтегната върху дивана с ориенталски мотиви, по цял ден презрително сумтеше над списание „Ню Йоркър“. Във всяко отношение Дийн притежаваше също тъй точен, блестящ и завършен ум, но без да е досадно интелектуален като тях. А неговата „престъпност“ не беше лукава, нито надменно-презрителна; тя се изразяваше в лудешки свръхизблици на американска радост, звъняща в порои от „да-да“; тя беше чисто западняшка, западен вятър, ода от прериите, нещо ново, дълго предвещавано, дълго чакано (Дийн например крадеше коли само за да пътешества за удоволствие). И още нещо — всички мои нюйоркски приятели бяха в незавидната кошмарна позиция на хора, които отхвърлят обществото и вечно натрапват похабените си книжни, политически или психоаналитични съображения за това, докато Дийн просто препускаше из това общество, жаден за хляб и любов; него нищо не го интересуваше — „Докато имам онова мадамче и краката му, момчета“ и „докато има какво да ядем, братлета, чувате ли? Гладен съм, премалял съм от глад, хайде да *хапнем, веднага!*“ — и хуквахме да хапнем каквото дал бог, защото, както казва Еклесиаст, „това е делът ти под слънцето“.

Дийн беше западният родственик на слънцето. Леля ми ме предупреждаваше, че той ще ме вкара в беля, но аз чувах нови повици, съзирах нови хоризонти и при моята младост повярвах в тях; дори и да ми докараше някоя беля или да отхвърлеше другарството ми, дори и да ме оставеше, както се случи после, да гладувам на улицата или да лежа самотен в болнична постеля — какво от това? Аз бях млад писател и исках да излятя.

Знаех, че някъде по този път ще има момичета, прозрения, всичко; някъде по този път щяха да ми предадат бисера.

---

[1] Популярен холивудски актьор от 40-те години, звезда на каубойски и музикални филми. — Б.пр. ↑

[2] На остров Райкърс се намира един от най-големите затвори в САЩ. — Б.пр. ↑

През юли 1947 година, след като спестих около петдесет долара от стипендията, която получавах като бивш участник във войната, бях готов да тръгна към Западния бряг. Моят приятел Реми Бонкьор ми бе пратил писмо от Сан Франциско, в което настояваше да отида при него и двамата да тръгнем на околосветско пътуване с презокеански кораб. Кълнеше се, че може да ме подреди в машинното. Отговорих му, че ще бъда доволен, ако ме нагласи дори и на стар товарен кораб, стига да изкарам няколко продължителни тихоокеански рейса и да събера достатъчно пари, за да се издържам, докато живея при леля и завърша книгата си. Той ми писа, че имал някаква барака в Мил Сити и че аз ще разполагам с всичкото време на тоя свят, за да творя в нея, докато преминем през нескончаемите формалности, преди да ни вземат на кораба. Живеем с момиче на име Лий Ан; писа ми, че тя била превъзходна готвачка и че всичко щяло да върви по ноти. Реми беше стар мой приятел от училище, французин, отраснал в Париж и наистина лудо момче — по онова време не подозирах доколко е луд. Та той ме очаквал да пристигна след десетина дни. Леля изцяло одобряваше пътуването ми на Запад; каза, че ще ми се отрази добре, преработил съм се бил цяла зима и прекалено съм се бил застоял вкъщи; дори не се възпротиви, когато ѝ казах, че ще трябва да мина част от маршрута на автостоп. Искаше от мен само да се върна цял-целеничък. И така, след като оставих обемистата половина от ръкописа върху бюрото си, една сутрин сгънах за последен път удобната си домашна постеля, излязох от къщи с един сак, в който бяха подредени най-насыщни вещи, и потеглих към тихоокеанския бряг с моите петдесет долара в джоба.

Месеци наред в Патърсън бях прекарал над картата на Съединените щати, бях чел книги за пионерите-заселници и бях вкусвал аромата на имена като Плати, Симарон и други. На картата на пътищата имаше една дълга червена линия, наречена Шосе 6, което пресичаше страната от връхчето на нос Код право до Или, щата Невада, а после се гмурваше към Лос Анджелис. Ще се държа за Шосе

6 по целия път до Или — рекох си и уверено потеглих. За да се добера до Шосе 6, трябваше да прехвърля планината Беър. Изпълнен с мечти как ще прекарам в Чикаго, в Денвър и най-после в Сан Фран, взех метрото от Седмо авеню до крайната му спирка на Двеста четирийсет и втора улица, а оттам се прехвърлих на трамвай до Йонкърс, в центъра на Йонкърс смених с извънградски трамвай и стигнах до предградията покрай източния бряг на Хъдсън. Ако ви се случи да хвърлите роза в Хъдсън при тайнствения ѝ извор в Адирондакс, помислете си само за всички места, които розата ще пропътува, за да изчезне завинаги в морето — помислете си за чудната долина Хъдсън. Та, започнах аз автостопа нагоре по течението. Пет неравномерни превозвания ме отведоха до желания мост при планината Беър, където Шосе 6 излизаше от Нова Англия. И щом ме оставиха там, рухна пороен дъжд. Местността беше планинска. Шосе 6 пресичаше реката, завиваше около един пътен възел и изчезваше в пустошта. Не само че нямаше никакво движение, но и дъждът се лееше като из ведро и наоколо нямаше подслон. Трябваше да изтичам до едни борове, за да се прикрия: но това не ми помогна; доплака ми се, разпусувах се и си заблъсках главата, задето съм такъв загубен глупак. Намирах се на четирийсет мили северно от Ню Йорк; през целия път ме бе мъчило безпокойството, че в моя велик първи ден се придвижвам само на север, вместо към дълго жадувания запад. И ето че заседнах в най-северната точка. Тичах четвърт миля до една затворена спретната бензиностанция в английски стил и се приютих под капещата стряха. Високо над главата ми грамадната обрасла планина запращаше надолу такива гръмотевици, които разбуждаха у мен страх от бога. Наоколо, догдето стига погледът, виждах само димящи дървета и зловеща пустош, която се извисяваше до небето. „Какво, по дяволите, търся тук? — проклинах аз и плачех за Чикаго. — Ето, в този миг те сто на сто си прекарват царски, а мен ме няма и кой знае кога ще стигна там!“ — и в този дух. Най-после една кола спря пред празната бензиностанция; мъжът и двете жени в нея искаха да изучат картата. Пристъпих към тях и направих знак в дъжда; те се посъветваха; разбира се, приличах на луд с тая мокра коса и прогизнали обувки. Обувките ми, какъв глупак съм само, бяха мексикански плетени мокасини — все едно, че бях сложил на краката си мрежи от трева, — напълно непригодни за дъждовните нощи на Америка и за

пронизващия вятър по пътя. Хората все пак ме прибраха и ме откараха обратно в Нюбърг, което приех като по-добра възможност от тази да прекарам цяла нощ в капана на стихииите на планината Беър. „Освен това — каза мъжът — движението не върви по Шосе 6. Ако искате да стигнете до Чикаго, най-добре тръгнете от Ню Йорк през тунела «Холанд» и се насочете към Питсбърг“ — и, разбира се, аз знаех, че е прав. Моята фантазия обърка цялата работа, глупавата ми идея, родена край камината, колко красиво ще бъде, ако следвам една дебела червена линия, пресичаща Америка, вместо да се лутам по разни пътища и пътчета.

В Нюбърг дъждът бе спрял. Повървах до реката и взех автобус до Ню Йорк. В него попаднах на група учители, които се връщаха от уикенд в планината — бъра-бъра, дрън-дрън, а аз псувам заради изгубеното време и пари и си повтарям как съм искал да тръгна на запад, пък цял ден и цяла нощ се щурам нагоре-надолу, ту на север, ту на юг, като машинка, която не може да задейства. Заклех се, че на другия ден ще бъда в Чикаго, и за по-сигурно взех автобус, за което похарчих почти всичките си пари, но не ми пукаше, само на другия ден да съм в Чикаго.

Пътуване с автобус, като всяко друго — плачещи бебета, и горещо слънце, провинциалисти, които слизаха един подир друг във фермерските селца, и чак когато стигнахме равнината на Охайо, подкарахме истински нагоре до Аштабюла, а през нощта прекосихме Индиана. В Чи пристигнах рано сутринта, взех си стая в евтин хотел и си легнах, а джобът ми съвсем изтъня. След цял ден здрав сън се впуснах да опознавам Чикаго.

Вятър над езерото Мичиган, боп-джаз в центъра, дълги разходки около „Саут Холстед“ и „Норт Кларк“ и друга дълга разходка след полунощ из квартата, където се събират скитниците; там, изглежда, се сторих доста подозрителен на една полицейска кола, та кара доста време след мен. В тая година, 1947, цяла Америка беше луда по боп. Чикагските музиканти надуваха силно, но някак без живец, може би защото тогава бопът се намираше между два периода — орнитоложкия на Чарли Паркър и друг, който започваше с Майлс Дейвис. И докато слушах този нощен звук, който за всички нас олицетворяваше боп, аз се замислих за моите приятели от единия край на страната до другия и за това, че всички ние се намирахме в един и същ огромен заден двор на Америка, вършехме безумни неща и само се щурахме насам-натам. А на другия следобед, за пръв път в живота си, навлязох в Запада. Денят беше топъл и хубав, само за автостоп. За да се измъкна от невъзможно увъртяното чикагско движение, взех автобус до Джолиът, Илиной, минах покрай пандиза на Джолиът и след като повървах през раззеленили се разнебитени задни улички, се закотвих в самия край на града и вдигнах палец в моята посока. Целия път от Ню Йорк до Джолиът бях минал с автобус и бях изхарчил повече от половината си налични пари.

Първо ме взе един камион с червено флагче, пренасящ динамит, и ме откара на тридесетина мили навътре в просторния зелен Илиной; шофьорът ми показа къде се сливат Шосе 6, по което се движехме, и Шосе 66, преди и двете да отцепят на запад към невъобразими далечини. В около три часа следобед, след като се бях подкрепил на

една крайпътна лавка с щрудел и сладолед, спря да ме вземе жена в малка двуместна кола. Бодна ме силна радост, докато тичах след колата. Но жената беше на средна възраст, всъщност майка на момчета на моите години, и търсеше някой, който да ѝ помогне да кара до Айова. Аз бях готов. Айова! Това вече е друго нещо, не е тъй далеч от Денвър, а стигна ли веднъж в Денвър, мога да си отдъхна. Първите няколко часа кара тя, по едно време даже настоя да посетим някаква стара църква, като че бяхме туристи, но след това зад волана седнах аз и въпреки че не съм кой знае какъв шофьор, минах целия път през Илиной до Давънпорт. Айова, през Рок Айланд. Тук съзрях за пръв път моята любима Мисисипи, попресъхнала в лятната мараня, със спаднали води, а от нея се носеше остра смрад, сякаш от възпатеното тяло на самата Америка, която водите ѝ мият. Рок Айланд — железопътни релси, бараки, ниски сгради в центъра; а след моста за Давънпорт — същият тип градчета, дъхащи на пресни стърготини под топлото слънце на централните области. Оттук дамата трябваше да се отклони по друг път към своя град и аз слязох.

Слънцето залязваше. След няколко студени бири тръгнах към края на града и вървенето излезе дългичко. Мъжете се връщаха вкъщи след работа с колите си, до един бяха нахлупили фуражки, бейзболни каскети и какви ли не други шапки, както всички мъже, които се връщат след работа, във всеки град, навсякъде. Един от тях ме качи до върха на хълма и ме остави на самотен кръстопът при една прерия. Красиво място. Но минаваха само местни фермери с колите си; те ми хвърляха подозрителни погледи и издрънчаваха покрай мен, кравите се прибираха по стопанствата. Никакъв камион. Няколко коли изсвистяха, без да ми обърнат внимание. Едно хлапе префуча в чудна самоделна таратайка с развян през прозореца шал. Слънцето се спусна съвсем ниско и се скри, а аз останах в моравата тъмнина. Уплаших се. В Айова извън градовете не гореше ни една светлинка; след минута никой вече нямаше да може да ме види. За късмет един човек, който се връщаше в Давънпорт, ме откара до центъра на града. И отново се озовах там, откъдето бях тръгнал. Отидох да поседна в автобусната гара и да премисля нещата. Изядох още един щрудел със сладолед: фактически, прекосявайки страната, ядях само това, знаех, че щруделът и сладоледът са хранителни и, разбира се, вкусни. Реших да рискувам. След като съзерцавах половин час келнерката от кафенето на

гарата, взех автобус от центъра на Давънпорт и се озовах в периферията на града, но този път близо до бензиностанциите. Тук прогърмяваха и тътнеха големите камиони и след две минути един от тях с трясък спря за мен. Затичах се към него, а душата ми ликуваше. И какъв шофьор само ми се падна — як, с изпъкнали очи и прегракнал стържещ глас, канара човек, който всичко блъскаше и риташе. Той подкара возилото си и почти не ми обърна внимание. Така можах да поотпусна уморената си душа, защото една от големите неволи на автостопа е, дето трябва да говориш на безброй хора, да им внушаваш, че не са сбъркали, като са те взели, и едва ли не да ги забавляваш, а това е страхотно напрежение, когато биеш дълъг път и не възнамеряваш да спиш по хотели. Човекът просто надвика веднъж рева на мотора и беше съвсем достатъчно, дето и аз му извиках в отговор, след което и на двамата ни стана леко. Той изтъркаля огромното чудовище чак до град Айова и като крещеше, ми разказа куп смешни истории за това как във всеки град, който налагал несправедливи ограничения на скоростта, заобикалял закона и на всяка втора дума повтаряше: „Тия мръсни ченгета, малко ще им е трудно да ми пуснат на мене муха под опашката!“ Тъкмо преди да влезем в Айова, той видя някакъв камион зад нас и понеже искаше да се отбие в града, даде сигнал със задните светлини на другия шофьор и намали, за да скоча, така че аз се изнизих със сака си, а вторият камион, приел размяната, спря да ме вземе и отново, само докато мигна, се носех в друга висока кабина, засилила се да прекоси стотици мили в нощта: колко щастлив бях само! Новият шофьор беше точно толкова чудат, колкото и първият, и той крещеше като бесен, а аз трябваше само да се облегна назад и да се отпусна. Едва сега вече можех да си представя как Денвър се възправя пред мен като Обетована земя, малко по-нататък, под звездите, през прерията на Айова и равнините на Небраска, а отвъд него, като бисери в нощта, ми се мярнаха още по-внушителните очертания на Сан Франциско. Той здраво гонеше машината и часове наред ми разказва разни истории, подир това, в едно градче на щата Айова, където години по-късно нас с Дийн ни задържаха, тъй като ни бяха заподозрели в кражба на един кадилак, той поспа няколко часа на своята седалка. И аз поспах, после слязох да се поразходя покрай самотните тухлени стени, едва осветени от една лампа; краят на всяка

уличка извеждаше към прерията и мирис на зърно освежаваше нощта като роса.

Събуди се със стряскане призори. И се понесохме с рев нататък, а час по-късно пушеците на Де Мойн се проточиха над зелените нивя пред нас. Той поиска да закуси, при това без да бърза, затова аз продължих право към Де Мойн, до който оставаха близо четири мили, с колата на две момчета от университета в Айова; странно ми беше, че седя в чисто новичка удобна кола и слушам момчетата да си говорят за изпити, докато с приглушено и плавно бръмчене навлизахме в града. Исках хубаво да се наспя, цял ден. Затова отидох в младежкото общежитие да си взема стая; но нямаше свободни и инстинктивно се запътих към железопътните линии, а в Де Мойн ги има колкото си щете. Хвърлих котва в старо мрачно хотелче, близо до локомотивното депо, и изкарах дълъг сън върху голямо, чисто, твърдо, бяло легло, с мръснишки надписи, издълбани в стената до възглавницата ми, и с плътно спуснати олющени жълти капаци на прозорците, за да крият опушения пейзаж на депото. Когато се събудих, слънцето аленееше и тогава, в един странен миг, за пръв и единствен път в живота си почувствах осезаемо, че не зная кой съм — намирах се далеч от къщи, объркан и уморен от пътуването, в евтина хотелска стая, която така и не бях огледал, чувах свистене на пара отвън, скърцане на стари хотелски греди, стъпки отгоре и всякакви други тъжни шумове, гледах високия попукан таван и в продължение на петнайсетина необикновени секунди наистина не знаех кой съм. Не се уплаших; просто бях някой друг, странник, животът ми като че бе населен с духове, живот на призрак. Намирах се в средата на Америка, на разделителната линия между Изтока на моята младост и Запада на моето бъдеще, и може би затова този странен ален следобед ме сполетя тъкмо там и тогава.

Но трябваше да се размърдам и да престана да се вайкам, така че грабнах сака си, казах довиждане на възрастния съдържател, седнал до плювалника, и отидох да хапна. Отново ядох щрудел със сладолед — колкото по-дълбоко навлизах в Айова, толкова щруделите ставаха по-големи, а сладоледите — по-вкусни. Накъдето и да погледнех този следобед в Де Мойн, виждах групички от най-красиви момичета — връщаха се от училище — но точно сега няха време за такива мисли, затова си обещах разврат в Денвър; Карло Маркс вече беше в Денвър;

Дийн също беше там; и Чад Кинг, и Тим Грей — Денвър беше родният им град; и Мерилу бе там; а бях дочул и за голяма тайфа, из която се подвизавали Рей Ролинс и неговата красива сестра Бейб Ролинс; и две келнерки, познати на Дийн, сестрите Бетънкорт; та дори и Роуланд Мейджър, моят стар приятел от училище, който също пишеше, и той беше там. Едва чаках да ги видя, предвкусвах срещата ни с радост и нетърпение. Затова подминах хубавите момичета на Де Мойн, а те са най-красивите на този свят.

Едно момче, подкарало нещо като подвижна работилница за инструменти — всъщност камион, претъпкан с инструменти, който то шофираше право, като някакъв модерен разносвач на мляко, — ме превози до върха на полегатия хълм, откъдето веднага ме взеха един фермер и синът му, отиващи към Ейдъл, щата Айова. В този град, под големия бряст до една бензиностанция, се запознах с друг стопаджия, типичен нийоркчанин, от ирландски произход, който дълги години бил работил на пощенски камион, а сега се бе запътил към момичето си в Денвър и към нов живот. Струва ми се, че бягаше от нещо в Ню Йорк, най-вероятно от закона. Беше истински червенокос млад, тридесетинагодишен пияница и в друг случай сигурно би ме отегчил, но по това време вече сетивата ми бяха зажаждали за каквато и да е човешка връзка. Облечен бе в протрит пуловер и торбести панталони и не носеше със себе си нищо от рода на чанта — само четка за зъби и носни кърпички. Обяви, че ще стопираме заедно. Трябваше да му откажа, защото изглеждаше доста ужасно на пътя. Но не се разделихме и един мълчаливец ни превози до Стюарт, Айова, където вече сериозно заседнахме. Висяхме пред железопътното гише на Стюарт и чакахме цели пет часа, до залез слънце, да се появи някое превозно средство за запад; убивахме времето, като първо всеки разказа за себе си, после той разправи няколко мръсни истории, а накрая просто взехме да ритаме камъчета и да издаваме от тъпи по-тъпи звуци. Дотегна ни. Реших да похарча един долар за бира; отидохме в стария салун^[1] на Стюарт и ударихме по няколко. Той се отрязва, както се е отрязвал всяка вечер на Девето авеню, там, в нашия Ню Йорк, и в изблик на веселие закрещя в ухото ми всички долни фантазии на живота си. Този човек с нещо ми хареса; не защото беше добро момче, както разбрах по-късно, а защото във всичко бе ентусиаст. Върнахме се обратно на пътя в мрака, но разбира се, никой не спря да ни вземе, а и нямаше кой знае

какво движение. Това продължи до три часа сутринта. По едно време се опитахме да подремнем на пейката пред гишето на гарата, но телеграфът тракаше цяла нощ и не можахме да мигнем, а и отвън току прогърмяваха тежкотоварни композиции. Не знаехме как се скача във влак в движение; никога не го бяхме правили; не знаехме дали тези влакове пътуват на изток или на запад, не знаехме как да открием това, нито пък кои вагони да изберем — закритите товарни или откритите платформи, или хладилните и така нататък. Затова, когато точно преди съмване пристигна автобусът за Омаха, ние скочихме в него и се присъединихме към спящите му пътници — аз платих и моя, и неговия билет. Той се казваше Еди. Приличаше ми на един от братовчедите на жена ми от Бронкс. Затова и не го изоставих. Все едно, че бях взел със себе си стар приятел, ухилен добряк, та да се занасяме по пътя.

Призори стигнахме в Каунсъл Блъфс; погледнах навън. Цяла зима бях чел за съборите, които си уреждали тук шофьорите на тежкотоварните коли, преди да се впуснат по пътищата към Орегон и Санта Фе: разбира се, видях само хубавки, спретнати извънградски къщи в какви ли не противни стилове, накацани в неприветливата сива зора. После Омаха и, о, господи, за пръв път съзрях жив каубой — вървеше покрай зловещата стена на склада за месо с голяма каубойска шапка и тексаски ботуши и по нищо не се отличаваше от отрепките, които се скитат в тухленостенните зори на Изтока, освен дето беше маскиран. Слязохме от автобуса и тръгнахме право нагоре по хълма — полегато възвишение, оформяно през хилядолетията от мощната Мисури, около което бе израснала Омаха. Излязохме от населеното място и вдигнахме палци. Взе ни за късо разстояние заможен фермер с каубойска шапка, който каза, че долината на Плати е голяма колкото долината на Нил в Египет и в момента, в който го изговаряше, видях в далечината високите дървета, навървени покрай речното корито, и ширнатите се златни поля от двете му страни, и почти се съгласих с фермера. По-късно, когато стояхме на друг кръстопът и вече бе започнало да се заоблачава, друг каубой, този път почти шест фута висок, но пък с по-скромна шапка, ни извика и ни попита дали някой от нас кара кола. Разбира се, и аз, и Еди, само че Еди имаше разрешително, докато аз нямах. Каубоят трябваше да отведе две коли в Монтана. Жена му се намирала в Гранд Айланд и той искаше от нас да караме едната кола дотам, откъдето жена му щяла да я поеме. После те

се отклоняваха на север и щяхме да се разделим. Все пак предлагаше ни да минем с него цели сто мили навътре в Небраска и ние естествено не пропуснахме възможността. Еди щеше да пътува сам, аз и каубоят след него, но едва излязохме от града, и Еди наду с деветдесет мили в час, просто от възторг.

— Дявол да го вземе, какво прави онуй момче! — кресна каубоят и полетя след него. Заприлича на състезание. За миг си помислих, че Еди се опитва да духне с колата — и като че ли не съм бил далеч от истината. Но каубоят се лепна за него, изравнихме се и той наду клаксона. Еди намали. Каубоят му свирна повторно да спре.

— Абе, момче, гума ще пукнеш с тая скорост. Не можеш ли да караш малко по-бавно?

— Оттук да не мръдна, ако съм усетил, наистина ли караш с деветдесет? — отвърна му Еди. — Не съм забелязал на този равен път.

— Хайде, по-леко, че да стигнем цели до Гранд Айланд.

— Разбира се.

И продължихме. Еди се успокои и може би дори му се доспа. Така минахме стотина мили през Небраска, като следвахме извивките на Плати и нейните златни поля.

— По време на Депресията^[2] — започна да разказва каубоят — поне веднъж в месеца скачах контрабанда в някой товарен влак. В ония дни стотици мъже пътуваха така, по откритите платформи или във вагоните, и те съвсем не бяха нехранимайковци, а просто мъже, останали без работа, които обикаляха и търсеха от едно място на друго, е, имаше и такива, които просто скитаха. Така беше из целия Запад. И железничарите не закачаха никого. Не знам как е днес. А тая пуста Небраска хич не я обичам. Че до средата на трийсетте години тя не беше нищо друго освен един грамаден облак прах, докдето ти стигат очите. Не можеше да се диша. Земята беше черна. Тук прекарах ония години. Ако ме питат мен, спокойно могат да върнат Небраска на индианците. Мразя това проклето място повече от всяко друго на света. Моят дом сега е Монтана — Мисула. Ела някой път там, и ще видиш какво значи божия земя.

Късно следобед, когато той се умори да приказва — а беше занимателен разказвач, — аз поспах.

Спряхме край пътя да похапнем. Каубоят отиде да му закърпят една резервна гума, а ние с Еди седнахме в нещо като гостилница,

сглобена от подръчни материали. Изведнъж екна гръмък смях, най-гръмкият смях, който бях чувал, и ето че в гостилницата влезе недодялан кореняк — типичен небраски фермер — заедно с неколцина други мъже, прегракналото му кряскане сигурно се чуваше отвъд равнините, отвъд цялата сивота на деня. И всички останали се смееха в глас с него. Този човек не го тормозеха никакви грижи и към всички хора се отнасяше с безкрайно уважение. Рекох си: стой, вслушай се в смеха му. Та това е Западът, намираш се в самия Запад. Той нахълта в гостилницата с трясък, гръмогласно поздрави съдържателката по име и тя му пригответи най-вкусния черешов сладкиш в Небраска, че даже и аз намазах едно парче с планина от сладолед отгоре.

— Маменце, бързо спретни нещо за кльопане, преди да съм захапал себе си или да съм направил някоя друга глупост.

Тръшна се на един стол и се разсмя — ха-ха-ха-ха.

— И да не забравиш да сложиш боб.

До мен седеше самият дух на Запада. Как исках да чуя историята на целия му суров живот и да науча какво друго, дявол да го вземе, бе правил през всичките си години, освен дето се бе смял и ревал както сега. Иха-а — казах си, но тогава се върна нашият каубой и поехме към Гранд Айланд.

Стигнахме за нула време. Той отиде да прибере жена си, за да продължат двамата към своята съдба, каквато и да беше тя, а ние с Еди си тръгнахме по нашия път. Взеха ни двама юноши-каубойчета, непълнолетни провинциалистчета, които сами си бяха доизкусурили таратайката — и когато ни оставиха, валеше ситен пронизващ дъжд. Подир това възрастен човек, който дума не обели — един господ знае за какво изобщо ни взе, — ни откара до Шелтън. Там Еди застана нещастен на пътя, пред група ниски кривокраки индианци от Омаха, които нямаше къде да отидат, нито какво да правят, та само ни зяпаха. Отсреща, до железопътната линия имаше водна кула с надпис ШЕЛТЪН.

— Ох, да му се не види — възкликна Еди удивен, — че аз съм идвал в този град! Преди години, по време на войната, беше нощем, късно през нощта, всички спяха. Излязох на платформата да изпуша една цигара, изведнъж спряхме посред нищото, тъмно като в рог, поглеждам нагоре и виждам ШЕЛТЪН, изписано върху водна кула. Отивахме към Тихия, всички хъркаха, къртеха мухльовците, влакът

остана само няколко минути, да зареди или нещо такова, и пак тръгнахме. Проклетият Шелтън! Оттогава съм го намразил!

Здравата заседнахме в Шелтън. Както в Давънпорт, Айова, всички коли се оказваха фермерски и дори в редките случаи, когато минаваха автомобили с туристи, беше все тая, защото ги караха възстаришки мъже, чиито жени или се възхищаваха на гледките, или изучаваха карти, а вдигнеха ли глави, оглеждаха всичко с подозрение.

Дъждът се усили и на Еди му стана студено; беше много леко облечен. Измъкнах от сака си една карирана вълнена риза и той я навлече. Дойде на себе си. Аз пък бях настинал, та си купих сироп срещу кашлица от някаква индианска съборетина, която минаваше за магазин. Отидох и до възмъничката поща да пусна картичка на леля си. После се върнахме на сивия път. И отново пред нас стърчеше кулата с надпис ШЕЛТЪН. Влакът за Рок Айланд протътна край нас. Лицата на пътниците от пулмановия вагон се мярнаха размазани. Влакът раздра с писък равнината в посоката на нашите желания. Заваля по-силно.

Един дангалак с каубойска шапка спря колата си в насрещното платно на пътя и се насочи към нас; приличаше на шериф. И двамата си подготвихме наум по някаква история. Човекът обаче не бързаше да дойде.

— Хей, момчета, накъде сте тръгнали, към определено място или просто си пътувате?

Не разбрахме въпроса му, а той беше дяволски уместен.

— Защо? — попитахме го.

— Ами държа увеселително панаирче на няколко мили по-нататък и търся добри момчета, които имат желание да поработят и да си изкарат по някой друг долар. Имам рулетка и приемам облози за конните надбягвания, сигурно ги знаете тия работи, залагат се доларчета и човек си опитва късмета. Та кажете, момчета, искате ли да поработите при мен, ще ви давам трийсет процента от печалбата.

— С преспиване и храна?

— С преспиване, но без храна. Ще си ядете в градовете. Ние обикаляме. — Взехме да премисляме. — Правя ви добро предложение — добави той и търпеливо ни чакаше да решим. Почувствахме се като глупаци, не знаехме какво да кажем, а на мен никак не ми се щеше да се мотая с някакъв си панаир. Ужасно бързах да стигна при тайфата в Денвър.

— Не знам — отговорих, — аз трябва да пътувам възможно най-бързо, нямам никакво време.

Еди каза същото и възрастният човек махна с ръка, небрежно се потътри към колата си и изчезна с нея. И това беше всичко. Посмяхме се и си представихме какво ли щеше да бъде на панаира. На мен ми се привидя тъмна прашна нощ в прерията и лицата на семейни двойки от Небраска, които се разхождат с розовобузестите си деца и оглеждат всичко със страхопочитание, и знам, че щях да се чувствам като черен дявол, ако трябваше да скубя тия хорица с всичките му евтини панаирджийски номера. Представих си и влакчетата, които трополят в мрака на прерията, и, всемили боже, унилата музика на въртележките, и себе си, нетърпелив да стигна до целта си, а всъщност дремещ в някой боядисан с бронз фургон върху зебло вместо на легло.

Еди се оказа разсеян спътник. Една смешна стара самоделка се изтърколи край нас, караше я възрастен човек; беше приспособена от нещо като четвъртита алуминиева кутия — несъмнено някакво ремарке, на което бе монтиран мотор, но ремаркетото беше странно, невъобразимо, домашно произведено в Небраска. Възрастният човек караше много бавно и спря. Ние се втурнахме към него; той каза, че може да вземе само единия; без дума да отрони, Еди скочи вътре, както си беше с моята вълнена карирана риза, и бавно, с гръм и трясък двамата се скриха от погледа ми. Жалко, простих се с ризата си, и без това тя имаше само сантиментална стойност. Останах да причаквам колите в нашия гнусен Шелтън дълго, много дълго време, няколко часа, и все си мислех, че се смрачава; а всъщност беше още рано следобед, само дето беше тъмно. Денвър, Денвър, ще стигнали някога до теб? Тъкмо се канех вече да се откажа и да отида да си почина на чашка кафе, когато един младеж спря новата си кола. Хукнах към него като луд.

— За къде си?

— Денвър.

— Мога да те откарам на стотина мили по тоя път.

— Разкош, разкош, спасяваш ми живота!

— Пътувал съм на автостоп, затова винаги качвам.

— И аз щях да го правя, ако имах кола.

Заприказвахме се така, той взе да ми разправя за живота си, който не беше особено интересен, тъй че задряхах и се събудих точно

преди да влезем в Готънбърг, където той ме остави.

---

[1] Каубойска кръчма. — Б.пр. [↑](#)

[2] Голямата икономическа криза от 30-те години. — Б.пр. [↑](#)

Най-славното пътуване ми предстоеше, когато ме качи един камион с отворена каросерия, в която се бяха излегнали шест-седем момчета, а шофьорите, двама млади русокоси фермери от Минесота, прибираха всяка жива душа, срещната по пътя. Тези шофьори бяха най-засмените, весели, хубави селяндури, които биха пожелали да видят очите ви, и двамата облечени в памучни ризи и работни комбинезони, без никаква върхна дреха; и двамата чистосърдечни, със силни ръце и с широки приветливи усмивки за всеки и всичко, което пресечеше пътя им. Притичах до тях и ги попитах:

— Има ли място?

А те ми отвърнаха:

— Разбира се, скачай отзад, място има за всички.

Едва стъпих на каросерията, и камионът потегли с рев; политнах, някой ме сграбчи и седнах. Друг ми подаде бутилка с останачо на дъното евтино уиски. Опънах солидна глътка в дивия, лиричен, дъждовен въздух на Небраска.

— Ехееееей, пак тръгваме! — провикна се едно момче с бейзболен каскет, а от кабината натиснаха газта до седемдесет и изпреварихме всичко, що се виждаше по пътя.

— Носим се на тоя дявол още от Де Мойн. Момчетата изобщо не спират. Всеки път, когато ти се припикае, трябва да им викаш или да пикаеш в движение и да се държиш, братче, да не паднеш.

Огледах компанията. Имаше две момчета-фермери от Северна Дакота, нахлупили червени бейзболни каскети — любимите шапки на момчетата-фермери от Северна Дакота, — те отиваха на жътва; старците им ги бяха пуснали да поскитат едно лято. Имаше и две градски момчета от Кълъмбъс, щата Охайо, футболисти от гимназиален отбор — дъвки, намигания, песни във вятъра, — които казаха, че ще пътуват цяло лято на автостоп из страната.

— Отиваме в Ел Ей^[1]! — възторжено крещяха те.

— Какво ще правите там?

— Дявол знае какво! Няма да му мислим отсега я?

Имаше и един висок кльоцав приятел с подла муцуна.

— Откъде си? — попитах го. Лежах до него; невъзможно беше да седим, без да изхвърчим, каросерията нямаше перила. Високият бавно се извърна към мен, отвори уста и произнесе:

— Мон-та-на.

Имаше и един кореняк от Мисисипи, който си водеше и опашка. Кореняка беше нисичък тъмен тип, който, оказа се, бил обикалял с товарни влакове цялата страна, трийсетгодишен скитник, но младолик, така че възрастта не му личеше.

Седеше на платформата, кръстосал крака, зареял поглед през полята, и стотици мили не продума. По едно време, много по-късно, той се обърна към мен и ме попита:

— А ти накъде?

Отговорих му — Денвър.

— Имам там сестра, но не съм я виждал от доста години. — Изговаряше думите напевно и бавно. Беше търпелив. Опашката, която водеше със себе си, беше шестнайсетгодишно русоляво момче, също в скитнически дрипи; тоест и двамата бяха облечени в стари дрехи, съвсем почернели от саждите по влаковете, от мръсотията на товарните вагони и спането по земята. Русото момче също беше мълчаливо и като че ли също бягаше от нещо, а ако се съди по начина, по който гледаше право пред себе си и облизваше тревожно устни, това нещо трябва да беше законът. От време на време Кльоцавия монтанец подхвърляше по някоя дума на тия двамата с язвителна, многозначителна усмивка. Те не му обръщаха внимание. Кльоцавия не спираше да прави намеци. Достраша ме от тъпия му навик да се хили в лицето ти, при който развиваше уста и дълго оставаше така, съвсем като слабоумен.

— Имаш ли пари? — попита ме той.

— Откъде да имам, намират ми се едва колкото за половинка уиски, докато стигна в Денвър. А ти?

— Знам къде да намеря.

— Къде?

— Навсякъде. Винаги можеш да сгациш някого в задънена уличка, нали така?

— Ти сигурно можеш.

— Ако наистина съм притеснен за мангизи, мога да го направя. Сега се прибирам в Монтана да видя баща си. Трябва да се смъкна от тази каруца в Шайен и да продължа по друг път. Тия шантави момчета пердашат към Лос Анджелис.

— Право там ли?

— Право там — ако си за Ел Ей, хванал си славен стоп.

Тази идея ме смути; мисълта, че за една нощ мога да отцепя през Небраска и Уайоминг, на сутринта — през пустинята Юта, а следобед — през пустинята на Невада и всъщност да пристигна в Лос Анджелис за време, което може да се изчисли, едва не преобърна плановете ми. Но трябваше на всяка цена да отида в Денвър. Тоест също да сляза в Шайен и да мина на стоп деветдесетте мили на юг до Денвър.

Зарадвах се, когато двете фермерчета от Минесота, собствениците на камиона, решиха да спрат в Норт Плати и да хапнат; исках хубаво да ги огледам. Те излязоха от кабината и се усмихнаха на всички. „Пишпауза!“ — каза единият. „Време за ядене!“ — каза другият. Но само те от цялата компания разполагаха с пари за храна. Ние се потътрихме след тях към един ресторант, който въртяха само жени, и си взехме по сандвич с кюфте и кафе, докато те набиваха огромни порции, сякаш, след дълго отсъствие, бяха влезли в кухнята на майка си. Бяха братя; превозваха селскостопански машини от Лос Анджелис до Минесота и изкарваха добри пари. А при празния си рейс към Брега прибираха всеки срещнат по пътя. Досега бяха минали пет курса; добре си живееха. Всичко харесваха. Усмивките нито за миг не слизаха от лицата им. Опитах се, да ги запrikaзвам — глупав опит от моя страна да се сприятеля с капитаните на нашия кораб, — но в отговор грейнаха само две слънчеви усмивки и едри бели силни зъби.

Всички ги последвахме в ресторанта освен двамата скитници — Кореняка и неговото момче. Когато се върнахме, ги заварихме да седят в камиона тъй, както ги бяхме оставили — отчаяни, печални. Вече притъмняваше. Шофьорите запалиха цигари; реших да използвам момента и да изтичам за бутилка уиски, та да се сгряваме в нахлуващия нощен студ. Когато казах на шофьорите какво съм намислил, те ми се усмихнаха:

— Тичай, по-бързо!

— Ще има по няколко глътки и за вас — уверих ги.

— А, не, ние не пием, хайде, побързай!

Кльощавия монтанец и двете гимназистчета поскитаха с мен из улиците на Норт Плати, докато намерим магазин за напитки. Гимназистчетата дадоха по нещо, Кльощавия също, така че можах да купя по-голяма бутилка. От квадратните къщи с лъжливо помпозни фасади, които ограждаха главната улица от двете страни, ни наблюдаваха високи смръщени мъже. А отвъд тъжните улици на града се простираха прериите. Почувствах нещо по-различно в самия въздух на Норт Плати, но не схванах веднага какво точно. Разбрах след пет минути. Върнахме се при камиона и се понесохме с рев. Много бързо се стъмни. Всички отпихме от бутилката, а когато вдигнах поглед, видях, че злачните нивя покрай река Плати изчезват и на тяхно място изникват огромни, равни пустоши от пясък и пелин, чийто край не се виждаше. Стъписах се.

— Абе, какво е това, дявол да го вземе? — извиках към Кльощавия.

— Това е началото на планините. Я дай да дръпна още веднъж.

— Ехе-хей! — провикнаха се гимназистчетата. — Сбогом, Кълъмбъс! Какво ли щяха да кажат Спарки и момчетата, ако бяха тук. Йохохой!

Шофьорите бяха запатили фаровете: отпочиналият брат натискаше газта докрай. И пътят се промени. Издигаше се в средата като гърбав, раменете му бяха заоблени, а от двете му страни имаше канавки, дълбоки близо четири фута, поради което камионът отскачаше и се люшкаше от левия до десния банкет — като по чудо само тогава, когато отсреща не идеха коли — и бях сигурен, че рано или късно ще направим салто. Но момчетата бяха велики шофьори. Как само се справи камионът с тази част от Небраска — израстъка, който стърчи над Колорадо! Тогава осъзнах, че всъщност съм пристигнал в Колорадо, макар още да не бях преминал границата на щата, и съм само на няколко мили югоизточно от Денвър. Извиках от радост. Бутилката обикаляше. На небето изгряха големи ярки звезди, губещите се в далечината пясъчни хълмове станаха неясни. Чувствах се като стрела, която лети напред и не спира.

Изведнъж, както мечтаеше кръстосал крака, Кореняка се обърна към мен, отвори уста, наведе се напред и каза:

— Тези прерии ме карат да се чувствам като в Тексас.

— Ама ти от Тексас ли си?

— Не, от Грийн-вел. Мъзъзипи. — Точно така го произнесе.

— А това момче?

— То забърка там някаква каша и аз му предложих да го измъкна от нея. Момчето никога не е пътувало само. Грижа се за него, доколкото мога, та то е още дете.

Въпреки че Кореняка беше бял, в него имаше нещо от мъдрата умора на стар негър и много ми напомняше на Елмър Хасъл, наркомана от Ню Йорк, но малко видоизменен, един Хасъл от влаковете, пътуващ, епичен Хасъл, който всяка година прекосява страната надлъж и нашир, през зимата на юг, през лятото — на север, и то само защото не може да се застои никъде, без да му дотегне, защото няма къде да отиде освен навсякъде, вечно да навърта километри под звездите, най-често под звездите на Запада.

— Бил съм няколко пъти в Огдън. Ако искаш да се отбиеш в Огдън, имам приятели, при които можем да се сврем.

— От Шайен ще свия за Денвър.

— Ти си луд бе, карай направо до края, такъв стоп не се хваща всеки ден.

И това предложение беше примамливо. Какво ли има в Огдън?

— Какво има в Огдън? — попитах го.

— Оттам минават повечето стопаджии и се срещат; можеш да видиш кой ли не.

Преди години бях ходил на море с един висок, кокалест приятел от Луизиана, на когото викаха Хазард Върлината, а иначе се казваше Уилям Холмс Хазард, скитник по собствен избор. Когато бил момче, Върлината видял как някакъв скитник дошъл при майка му, поискал й плодова пита и тя му дала, а когато скитникът продължил по пътя си, момчето попитало: „Маме, какъв беше този човек?“ — „Ами скитник.“ — „И аз ще стана един ден скитник, маме.“ — „Да не съм те чула, рода ни ще посрамиш.“ Но той не забравил този ден и когато пораснал, след кратък период на участие в щатския футболен отбор на Луизиана, станал скитник. Ние с Върлината бяхме прекарвали заедно много вечери, в които си бяхме разказвали истории, дъвкали тютюн и го бяхме плюли в картонени кутии. Нещо в изражението на Кореняка от Мисисипи тъй силно ми напомняше Върлината, че го попитах:

— Случайно да познаваш един приятел, на когото викат Върлината?

А той отвърна:

— Имаш пред вид онова високо приятелче, дето се смее силно?

— Може би, това е в неговия стил. Моят човек е от Ръстин, Луизиана.

— Точно така. Понякога му викат Луизианската върлина. Ама разбира се, че познавам Върлината.

— Който работеше на нефтените находища в Източен Тексас?

— Точно така, Източен Тексас, а сега пасе крави.

Това беше самата истина; и все пак не можех да повярвам, че Кореняка наистина познава Върлината, когото години наред бях търсил къде ли не.

— А после отиде на пристанището в Ню Йорк и се хвана да работи на шлеп?

— Е, за това не знам.

— Сигурно си го познавал само докато е бил на Запад.

— Така е. Никога не съм ходил в Ню Йорк.

— Ей, да знаеш, смаян съм, че го познаваш. Уж не сме малка страна... Но как веднага те усетих, че не може да не го познаваш, а?

— Да, познавам Върлината доста добре. Винаги е щедър, щом се сдобие с малко пари. Но може да бъде зъл и жесток; веднъж го видях как само с един удар просна един полицаи в гаража на Шайен.

Това беше в стила на Върлината; той вечно упражняваше във въздуха този свой сразяващ удар; приличаше на Джек Демпси^[2], на един млад и вечно пиян Джек Демпси.

— Ей да му се не види — изкрещях във вятъра и надигнах бутилката; вече се чувствах съвсем добре. Вятърът брулеше откритата каросерия и отвяваше всяка глътка, тоест отвяваше лошото й въздействие, а доброто хлътваше в стомаха ми.

— Шайен, ето ме, пристигам! — пропах аз. — Денвър, очаквай твоето момче.

Кльошавия монтанец се обърна към мен, посочи обувките ми и отбеляза:

— Ти да не би да мислиш, че ако ги закопаеш в земята, ще поникнат и родят? — без, разбира се, и помен от усмивка, но останалите момчета се закискаха. Обувките ми наистина бяха най-нелепите в цяла Америка: бях тръгнал с тях само защото не исках краката ми да се потят по горещия път и като изключим дъжда в

планината Беър, те се оказаха идеални за пътуване. Затова и аз се посмях с всички. А самите обувки вече бяха толкова окъсани, че парченца боядисана кожа стърчаха на всички страни като люспи на пресен ананас и през тях се подаваха пръстите ми. Както и да е, дръпнахме по още една глътка и още се смяхме. Като насън изсвистяхме от мрака, връхлитахме в малки градчета, изникнали около кръстопътища, профучавахме покрай дълги редици от помайващи се в нощта жетвари и каубои. Те ни изглеждаха с едно извъртане на главите, а ние, вече прелетели на другия край на града, ги виждахме от продължаващия мрак как се пляскат о бедрата — странен екипаж бяхме за тях.

По това време на годината много мъже идваха по тези земи; жътва беше. Момчетата от Дакота нещо не ги сдържаше.

— Я да слезем при следващата пишпауза; като че ли има много работа насам.

— Свърши ли жътвата тук, трябва само да вървите на север — посъветва ги Кльощавия монтанец — и да карате все тъй след жътвата, докато стигнете Канада.

Момчетата кимнаха неопределено; не обърнаха особено внимание на съвета му.

През цялото това време младият русокос беглец не помръдна; понякога Кореняка от Мисисипи се изтръгваше от своя будистки транс, надвесваше се над препускащите в мрака прерии и прошепваше блага дума в ухото на момчето. Момчето кимваше. Кореняка се грижеше за него, за настроенията и страховете му. Питаш се къде ли ще слязат окаяните и какво ще правят. Нямаха цигари. Раздадох им целия си пакет, толкова ми домиляха. Бяха благодарни и скромни. Нито веднъж не си поискаха, все аз им предлагам. Кльощавия монтанец имаше цигари, но нито веднъж не пусна пакета си между нас. Стрелнахме се през друго градче, около друг кръстопът, покрай други дангалаци в джинси, скупчили се в мъждивата светлина като рояк мушици в пустиня, и отново хлътнахме в безбрежния мрак, а звездите над нас засияваха все по-чисти и ясни с избистрянето на въздуха, колкото по-високо се изкачвахме по склона на западното плато — напредвахме, така да се каже, с около фут височина на миля разстояние — и в никоя посока дървета не засланияха от погледа ниско спусналите се звезди. Както прелитахме покрай някакъв храсталак, зърнах за миг бялата

печална муцуна на крава. Имах чувство, че пътувам с влак, носехме се тъй равномерно и направо.

Не след дълго отново стигнахме до някакво градче, забавихме и Кльощавия монтанец рече:

— Аааа, ще има пишпауза.

Но минесотците не спряха, пресякоха града и продължиха нататък.

— Дявол да ги вземе, не мога да стискам повече. — разсърди се Кльощавия.

— Карай в движение — посъветва го някой.

— Ще карам — каза той и както всички бяхме вперили очи в него, бавно изпъзля на хълбок до задната част на платформата, като се хващаше, за каквото свари, и провеси крака оттам. Някой заудря по прозорчето на кабината, за да привлече вниманието на двамата братя към събитието. Те се обърнаха и лицата им грейнаха в широки усмивки. И тъкмо когато Кльощавия бе готов за действие, закрепил се в крайно нестабилна поза, започнаха да въртят зигзаги с камиона, при скорост седемдесет мили в час. Той се катурна назад, а нагоре бликна китов фонтан. Кльощавия се пребори и отново зае седнало положение. Те пак люшнаха камиона. Туп — търкулна се той на една страна и се измокри целия. В бурята от резове и смях едва чухме псувните му, като човешки вопли, долитащи чак отвъд хълмовете. Мръсен... мръсен... Така и не разбра, че го правеха нарочно, просто се бореше, мрачен като Иов. Когато приключи, целият беше вир-вода, пропъзля, залитайки, назад с дълбоко нещастен вид, а всички ние, с изключение на русокосото момче, умирахме от смях, в това число и минесотците в кабината. Подадох му бутилката за утеха.

— Абе дявол да го вземе — сети се той изведнъж, — да не би да го направиха нарочно?

— Че как иначе.

— Ох, мамка им стара, пък аз да не разбера, хем си спомням, че като правих същото в Небраска, не се измъчих дори наполовина.

Внезапно пристигнахме в градеца Огалала и тук вече приятелите от кабината извикаха доволни-предоволни: „Пишпауза!“ Кльощавия остана нацупен край камиона, опечален заради пропуснатата възможност. Двете момчета от Дакота се сбoguваха с всички и решиха да започнат жътвата оттук. Гледахме след тях, докато изчезнаха в

нощта към запалените светлини на бараките в края на градеца, където според един нощен зяпач в джинси трябваше да са наемните работници. Налагаше се да купя още цигари. Кореняка и русокосото момче тръгнаха с мен да се поразтъпчат. Влязох в най-неподходящото място на света, някакъв затънт провинциален млечен бар за местни юноши. Те танцуваха, впрочем само неколцина, на музиката на джубокс. Щом влязохме, всичко утихна. Кореняка и Русокосото просто си стояха и никого не поглеждаха; интересуваха ги само цигарите. А имаше много хубави момичета. Едно от тях завъртя ей такива очи към Русокосото, но то изобщо не забеляза, пък и да бе забелязало, щеше да му е все тая, толкова беше тъжно и отнесено.

Купих по един пакет за всеки; те ми благодариха. Камионът беше готов за тръгване. Наближаваше полунощ и стана студено. Кореняка от Мисисипи, който беше обиколил страната повече пъти, отколкото можеше да изброи на пръстите на ръцете и краката си, каза, че ще е най-добре всички да се скупчим под големия брезент, инак сме щели да измръзнем. По този начин и благодарение на бутилката се топлехме, а въздухът стана тъй пронизващо леден, че щипеше ушите ни. Колкото по-нагоре се изкачвахме във Високите Прерии, толкова по-ярки ставаха звездите. Навлязохме в Уайоминг. Изтегнат по гръб, аз се вирах във величавата небесна шир над мен, ликувах, задето тъй скоростно осъществявах замисъла си и задето се намирах тъй далеч от тягостната планина Беър, и потръпвах от възбуда при мисълта за всичко, което ме очаква в Денвър — каквото, каквото и да е то. В този момент Кореняка запя песен. Запя с тих, мелодичен глас, с акцента на хората от поречието, а песента беше съвсем простичка, само: „Имам си хубаво момиче, нежно, шестнайсетгодишно, най-прекрасното създание, което някога сте виждали“; тези думи се повтаряха, а между тях се вмъкваха други, които разказваха колко надалеч бил заминал влюбеният и колкото копнеел да се върне при нея, но как, докато стигнал, я изгубил.

— По-хубава песен не съм чувал — казах на Кореняка от Мисисипи.

— Тя е най-нежната, която зная — отвърна той с усмивка.

— Пожелавам ти да стигнеш там, за където си се запътил, а когато стигнеш, да бъдеш щастлив.

— Аз вечно тръгвам нанякъде, но после се отклонявам в една или друга посока.

Кльощавия монтанец беше заспал. Той се събуди и ми подвигна:

— Ей, Чернушко, какво ще кажеш, ако ние двамата с тебе поскитаме из Шайен тази нощ, преди да отпратиш към Денвър?

— Готово. — Бях достатъчно пиан, за да се съглася на всичко.

С приближаването на камиона към покрайнините на Шайен видяхме горе, във високото, червените светлини на местната радиостанция, а миг по-късно вече се провирахме през огромна навалица от хора, която преливаше от двата тротоара.

— Страхотен късмет извадихме, та сега е седмицата на Дивия Запад! — провикна се Кльощавия.

Тълпи от търговци, дебели търговци с каубойски боти и шапки, под ръка с масивни съпруги, също в каубойски костюми, се суетяха и шумно се веселяха по дървените тротоари на стария Шайен; по-нататък блестяха дългите нанизии от нощни светлини на новия център на Шайен, но празненствата бушуваха в Стария град. Трецяха халосни патрони. Сапуните бяха претърпани до вратите. Бях поразен и в същото време чувствах колко е нелепо всичко: още с първото си влизане в Запада ставах свидетел на това докъде е паднал той, до какви абсурдни средства прибегва, за да запази гордата си традиция. Трябваше бързо да скочим от камиона и да се сбогуваме; на братята от Минесота не им беше интересно да се бавят тук. Натъжих се, като ги видях да се отдалечават, и осъзнах, че никога повече няма да видя никого от тях, но нямаше как.

— Ще ви замръзнат задниците тази нощ — предупредих групата отзад. — А утре следобед ще се опекаат в пустинята.

— Нямам нищо против да се опекаат, стига веднъж да се измъкнем от този нощен лед — каза Кореняка.

Камионът потегли и взе да си пробива път през тълпата и никой не обърна внимание на странните чада под брезента, които зяпаха града като бебета изпод одеяло. Гледах след тях, докато изчезнаха в нощта.

---

[1] Разговорно наименование на Лос Анджелис. — Б.пр. ↑

[2] Популярен боксьор от 20-те години. — Б.пр. ↑

Двамата с Кльощавия монтанец тръгнахме да обикаляме баровете. Имах всичко на всичко седем долара, пет от които глупаво пропилях тази нощ. Първо се пуснахме в движението от туристи, нефтоработници и фермери, до един маскирани като каубои, обикаляхме из баровете, висяхме пред входовете на салуни, по тротоарите; после за известно време лиших Кльощавия от уиски и бира, защото се носеше из улиците като замаян: той беше от слабите пиячи; очите му се изцъклиха и само след минута беше готов да си разкаже всичко на първия непознат. Влязох в едно мексиканско заведение за чили^[1] и келнерката наистина беше мексиканка, при това красива. Нахраних се, после написах кратък любовен стих на гърба на сметката. Заведението беше празно; народът се бе понесъл да пие другаде. Казах ѝ да обърне сметката. Тя прочете какво пише на гърба и се засмя. Стихотворението беше за желанието ми тя да тръгне с мен и да изпроводим заедно нощта.

— Хубаво ще е, Чикито, но имам среща с моя приятел.

— Не можеш ли да го подхлъзнеш за нощес?

— Не, не мога, не му свивам номера — произнесе тъжно тя и ми стана мила заради начина, по който го каза.

— Пак ще дойда някой път — казах ѝ, а тя ми отговори:

— Когато искаш, бебчо.

Аз обаче останах там още малко, просто за да я погледам, и изпих второ кафе. Приятелят ѝ нахълта сърдит и пожела да узнае кога ще свърши. Тя се разбърза да затваря. Нямаше как, тръгнах си. Усмихнах ѝ се на излизане. А във животът вилнееше все тъй диво, както преди, само дето дебелиците бяха още по-пияни, по-шумно кряскаха и по-гръмко се оригваха. Смешно беше. Индиански главатари се разхождаха наоколо с грамадни перести наглавници и с наистина тържествено достойнство сред зачервените пияни лица. Видях наблизко да се клатушка Кльощавия и отидох при него.

— Написах картичка на баща си в Монтана — каза той. — Можеш ли да намериш някоя пощенска кутия, за да я пуснеш?

Молбата му беше странна; подаде ми картичката и като залиташе, влезе през летящата врата на един салун. Взех картичката, отидох до първата кутия и преди да я пусна, ѝ хвърлих бегъл поглед. „Скъпи тате, ще си бъда у дома в сряда. Всичко е наред при мен и се надявам, че и при тебе е така, Ричард“ Това измени представата ми за него; колко нежно грижовен беше към баща си. Отидох на бара при него. Подбрахме две момичета, хубавичка млада блондинка и дебела брюнетка. Те бяха тъпи и намусени, но ние много искахме да ги свалим. Замъкнахме ги в някакво долно нощно заведение, което вече затваряше, и там похарчих всичките си пари — без последните си два долара, — поръчах уиски за тях и бира за нас. Вече се бях понапил и ми беше все едно; всичко ми се струваше прекрасно. Цялото ми същество и устрем бяха насочени към малката блондинка. Искях да вляза в нея с всичката си сила. Притисках я и исках да ѝ го кажа. Затвориха заведението и четиримата се понесохме навън по разнебитените прашни улици. Погледнах небето: ярките чудни звезди още блестяха по него. Момичетата поискаха да отидат на автобусната гара, така че тръгнахме нататък, но те очевидно имаха среща с някакъв моряк, братовчед на дебеланата, който ги чакаше заедно с приятели. Попитах русата:

— Какъв е планът?

Тя отговори, че иска да се прибира, а къщата им се намирала в Колорадо, съвсем близо до щатската граница, на юг от Шайен.

— Ще те изпратя с автобуса — казах ѝ.

— Не искам да се връщам с автобуса, той спира на магистралата и трябва да пресичам проклетата прерия сама. Стига ми, че по цял следобед я гледам тая проклета прерия, нямам никакво намерение да вървя през нея и нощем.

— Ей, почакай, ще си направим приказна разходка сред цветята на прерията.

— Там няма цветя — отвърна тя. — Искам да отида в Ню Йорк. Всичко тук ми е дошло до гуша. Няма къде да мръднеш освен до Шайен, а в Шайен няма нищо.

— И в Ню Йорк няма нищо.

— Глупости, няма! — сопна се тя и презрително сви устни. Автобусната гара беше претъпкана до вратите. Какви ли не хора чакаха автобуси или просто стояха; пълно беше с индианци, които

наблюдаваха всичко с каменни лица. Момичето се отскубна от мен, за да отиде при моряка и останалите. Кльощавия дремеше на една пейка. Седнах до него. По всички автобусни гари из цялата страна подовете са едни и същи, целите осеяни с фасове и хрочки, те навяват такава безутешна тъга, каквато само автобусните гари могат да събудят. За миг като че се бях пренесъл в Нюарк, само ако не беше необятният простор навън, който ме пленяваше. Разкайвах се, задето бях разкъсал кристалната устременост на пътуването си, задето не бях пестил всеки цент, а се бях мотал, задето не се придвижвах според разписанието си, а се записах с това намусено момиче и изхарчих всичките си пари. Стана ми противно. Но тъй като не бях спал страшно дълго време, уморих се да проклинам и да се кося и бързо се унесох; свих се на пейката, подложих си сака за възглавница и съм спал до осем сутринта, улавяйки в просъница тропота и шумовете на гарата и на стотици минаващи хора.

Събудих се с тежко главоболие. Кльощавия беше изчезнал — навярно към Монтана. Излязох навън. И тогава в далечната синева видях за първи път величествените снежни върхове на Скалистите планини. Поех дълбоко въздух. Трябваше незабавно да продължа към Денвър. Най-напред закусих, скромна закуска от препечена филия с кафе и едно яйце, а после оставих града и излязох на магистралата. Фестивалът на Дивия Запад продължаваше, имаше родео и глъчката и скачането наново щяха да започнат. Всичко остана зад мен. Изгарях от желание да видя тайфата си в Денвър. Пресякох железопътен надлез и стигнах до едни бараки, откъдето се разклоняваха две главни шосета, и двете водеха към Денвър. Застанах на това, което беше по-близо до планините, за да мога да ги гледам по пътя, и вдигнах палец в моята посока. Веднага ми спря един млад приятел от Кънетикът, който обикаляше страната с таратайката си, за да рисува; беше син на някакъв издател от Изток. Това момче не спря да приказва; а на мен ми се повръщаше от пиенето и от височината. По едно време едва не си подадох главата през прозореца. Но още преди да ме остави в Лонгмонт, Колорадо, аз отново се почувствах в ред и дори бях започнал да му разказвам за приключенията си по пътя. Той ми пожела сполука.

В Лонгмонт беше красиво. Под грамадно старо дърво се зеленееше поддържаната поляна на бензиностанция. Попитах

бензинаджията може ли да поспя на нея и той отговори — разбира се; разстлах една вълнена риза, проснах се по лице на нея, разперил лакти встрани, и за миг спрях око на снежните Скалисти планини под жаркото слънце. Проспах два сладки часа, през които единственото неудобство беше по някоя случайна колорадска мравка. В Колорадо съм! Повтарях си ликуващо. Страшен съм! Страшен! Страшен! Успявам! И след ободрителната почивка, изпълнена с рехави като паяжина сънища за миналия ми живот на Изток, станах, измих се в мъжката тоалетна на бензиностанцията и поех, стегнат и лъснат като цигулка, но преди това се подкрепих в крайпътното заведение с един вкусен гъст млечен шейк, за да пусна малко хлад в сгорещения си изтерзан стомах.

Случи се така, че моя млечен коктейл разби едно прехубаво колорадско девойче, което цяло грееше в усмивки. Бях благодарен, това девойче ми дойде като утеха за предната вечер. Мислено възкликнах: „Ооооо! Какво ли пък ще бъде в Денвър!“ Излязох на напечения път и някакъв трийсет и шест годишен търговец от Денвър веднага ме взе в своята нова-новеничка кола. Той караше със седемдесет мили. Аз тръпнех цял; отброявах минутите и вадах милите. Там някъде напред, отвъд развълнуваните житни поля, златни под далечните снегове на Истис, щях най-после да съзря Денвър. Вече си представях как на другата вечер ще седя с цялата тайфа в някой денвърски бар и как ще изглеждам странен и парцалив в техните очи, като Пророка, извървял страната, за да донесе тайната Дума, а моята едничка Дума беше „еееееей!“ С търговеца изкарахме дълъг, задушевен разговор за нашите начини на живот и преди да се усетя, минахме покрай пазарите за плодове на едро в покрайнините на Денвър; мярнаха се комини и пушек, и железопътни депа, и блокове от червени тухли, по-нататък се очертаха сивокаменните сгради на центъра и ето че се озовах в Денвър. Той ме остави на улица „Ларимър“. Забързах неуверено по нея, покрай стари безделници и уморени каубои, с възможно най-пакостливата радостна усмивка на лице.

---

[1] Мексиканско национално ястие от месо в гъст сос с люти чушки. — Б.пр. ↑

В ония дни не познавах Дийн така добре, както сега, и първото нещо, което мислех да направя, бе да потърся Чад Кинг, така че моментално пристъпих към действие. Обадох се по телефона у тях, отговори ми майка му.

— Я, Сал, какво правиш в Денвър? — възкликна тя.

Чад е слабичко русокосо момче със странно лице на магьосник, което напълно си схожда с неговия интерес към антропологията и старата история на индианците. Има леко орлов нос, с мека чупка под златен пламък от коса; Чад притежава красотата и изящността на самоуверения Западняк, който много е танцувал в крайпътните кръчми и е играл футбол. Когато заговори, в гласа му звънва вълнуващо трептене. „Едно нещо страшно харесвам у индианците от прериите, Сал — начина, по който те винаги адски се смущавали, след като се похвалели с броя на одраните от тях скалпове. В «Животът в Далечния Запад» на Ръкстон се говори за един индианец, който пламвал всеки път, когато споменавал за своите безбройни трофеи-скалпове, и изчезвал като дим в прерията, за да тържествува скришом. Ей това нещо направо ме плени!“

В този сънен денвърски следобед майката на Чад ми обясни, че синът ѝ чете в местния музей за кошничарството на индианците. Обадох му се там; той дойде и ме взе със стария си двуместен форд, който използваше предимно за излети до планините, откъдето събираше индиански предмети. Появи се на автобусната гара в джинси и широко усмихнат. Аз седях върху сака си и приказвах със същия онзи моряк, когото бях видял на автобусната гара в Шайен; питах го какво е станало с русокосата. Той беше толкова отегчен, че не си направи труд да ми отговори. Двамата с Чад се качихме в малката двуместна кола и първо трябваше да минем през Общината, за да вземем оттам някакви географски карти. После Чад имаше среща с някакъв възрастен учител и така нататък, а аз умирах за една бира. И някъде дълбоко в съзнанието не ми даваше мира дивата мисъл: „Къде е Дийн сега и какво прави в този миг?“ По някакви странни

съображения Чад бе скъсал приятелството си с Дийн и дори не го знаеше къде живее.

— А Карло Маркс в града ли е?

— Да. — Но той и с него вече не говорел. Това беше началото на отдръпването на Чад Кинг от нашата тайфа. Този следобед щях да подремна у тях. Разбрах, че Тим Грей разполагал със свободен апартамент на авеню „Колфакс“ и ме очаквал, че Роуланд Мейджър вече се бил настанил в същия този апартамент и имало стая и за мен. Надушвах във въздуха заговор и този заговор разделяше бандата на две: Чад Кинг, Тим Грей и Роуланд Мейджър, заедно с Ролинсови, се бяха сдушили да отритнат Дийн Мориарти и Карло Маркс. Цопнах право в центъра на тази интересна война.

Войната имаше социален оттенък. Дийн беше син на пияница, един от най-пропадналите бродяги на улица „Ларимър“, всъщност Дийн беше отраснал предимно на улица „Ларимър“ и из нейните околности. На шестгодишна възраст той публично бе умолявал съда да освободи баща му. Бе просил из пасажите около „Ларимър“ и бе носил парите на баща си, който го чакал сред натрошени бутилки с някой стар приятел. А когато поотрасъл, Дийн започнал да се навърта край комарджийниците по „Гленарм“; счупил денвърския рекорд по кражба на коли и бил пратен в изправителен лагер. Между единайсетата и седемнайсетата си — година пребивавал най-често в изправителни лагери. Специализирал се да краде коли, да причаква гимназистки след часовете, да ги откарва с колите в планината, да ги чука там; после се връщал в града и заспивал в първата хотелска вана, в която успеел да се намъкне. Баща му, някога уважаван и трудолюбив тенекеджия, се бил алкохолизирал, пиел вино, което е по-коварно от уискито, и не му оставало нищо друго, освен да скита с товарните влакове през зимата към Тексас, а през лятото — обратно до Денвър. Дийн имаше братя по линия на починалата си майка — тя се поминала, когато той бил съвсем малък, — но братята не го обичаха. Единствените другари на Дийн бяха момчетата от комарджийниците. Това лято Дийн, който притежаваше неизчерпаемата енергия на някакъв американски светец от нов тип, Карло, както и комарджийската банда бяха подмолните чудовища на Денвър и символизирайки това по най-чудесен начин, Карло бе наел подземен апартамент на улица „Гранд“, в който се срещаме и осъмвахме нощ след нощ — Карло, Дийн, аз, Том Снарк,

Ед Дънкъл и Рой Джонсън. За последните ще разкажа подробно по-нататък.

В този мой първи денвърски следобед аз спях в стаята на Чад Кинг, докато майка му шеташе долу, а Чад работеше в кабинета си. Беше обичаен за платото жежък юлски ден. Едва ли щях да заспя, ако не беше изобретението на бащата на Чад Кинг. Бащата на Чад Кинг, мил и благ човек, минал седемдесетте, стар и немощен, постал и дълъгнест, разказваше всевъзможни истории с бавна, бавна наслада; хубави истории при това, за момчешките си лудории из прериите на Северна Дакота през осемдесетте години на миналия век, когато, за да се развлича, яздел неоседлани понита и преследвал койоти с тояга. По-късно станал провинциален учител из пограничните земи на Оклахома, а накрая — търговец на какво ли не в Денвър. И досега държеше кантора над един гараж, надолу по улицата — бюрото с облия капак все още беше там, както и безброй прашни книжа, свидетелства за минали вълнения и печалби. Та този човек беше изобретил специална климатична инсталация. Монтирал бе обикновен вентилатор в рамката на прозорец и по някакъв начин, чрез намотки, прокарваше студена вода през жужащите перки. Ефектът беше изключителен, но само на разстояние четири фута от вентилатора — по-надалеч горещината на деня очевидно превръщаше водата в пара и долният етаж на къщата си оставаше напечен както обикновено. Но аз бях в леглото на Чад, точно под вентилатора, под втренчения поглед на един голям бюст на Гьоте, и заспах удобно, за да се събудя само след двадесет минути, премръзнал до смърт. Завих се с одеяло, но не се стоплих. В края на краищата ми стана толкова студено, че не можах да заспя отново и слязох долу. Старецът ме попита как работи изобретението му. Отговорих му, че е адски сполучливо, и в известен смисъл имах предвид точно това. Старецът ми хареса. Беше се съсухрил от спомени.

— Преди години изобретих препарат за почистване на петна, който по-късно изкопираха големите фирми от Изтока. Напоследък се опитвам да ги накарам да ми плащат по някоя пара за това. Ех, ако бях достатъчно богат, та да си наема един свестен адвокат...

Но вече беше много късно да си наеме свестен адвокат; и потиснат, той си седеше вкъщи. Когато се стъмни, изядохме

разкошната вечеря, приготвена от майката: пържоли от елен, убит в планината от чичото на Чад. Но къде беше Дийн?

Следващите десет дни бяха, както казва У. К. Фийлдс^[1], „изпълнени с явни опасности“ и много диви. Преместих се при Роуланд Мейджър в наистина луксозния апартамент, който беше собственост на някакви роднини на Тим Грей. Всеки от нас разполагаше със самостоятелна стая, а имаше още и кухничка с хладилник и храна в него и просторна всекидневна, където Мейджър седеше по копринен халат и съчиняваше най-новия си разказ в Хемингуеев стил — холеричен, червендалест, дундест, Мейджър по принцип ненавиждаше всичко, ала нощем, когато застанеше пред хубостите на истинския живот, той можеше да се разтопи в най-топлата и очарователна усмивка на света. Седеше облечен така зад бюрото, а аз, само по памучни гащета, прескачах дебелия мек килим. Мейджър тъкмо бе завършил разказ за едно момче, което пристига за първи път в Денвър. Героят му се казваше Фил. Той имаше спътник — тайнствен и мълчалив приятел на име Сам. Фил излиза да разгледа Денвър и попада на някакви сноби, които се представят за ценители на изкуството. Връща се в хотелската стая. Мрачен, той издумва: „Сам, има ги и тук.“ А Сам гледа тъжно през прозореца. „Да — отвръща той, — знам.“ Работата беше там, че Фил не е трябвало да излиза и да обикаля из града, за да го разбере. Снобите са навсякъде из Америка, те изсмукват кръвта й. Ние с Мейджър бяхме големи приятели; той смяташе, че аз съм пълната противоположност на художествения сноб. Мейджър, също като Хемингуей, обичаше добрите вина. Непрекъснато си спомняше за неотдавнашното си пътуване из Франция.

— Ех, Сал, да можехме двамата с теб да поседим някъде във високите Баски земи с изстудена бутилка „Поаньон“ от деветнайста година, тогава щеше да проумееш, че на света има и други неща освен товарни вагони.

— Знам, че има. Бедата е там, че просто обичам товарните вагони и обичам да чета имената, изписани по тях, като Мисури Пасифик, Големия Северен, Рокайландска линия. Господи, Мейджър,

ако можех да ти разкажа всичко, което ми се случи, докато пътувах насам на стоп!

Ролинсови живееха през няколко улици. Те бяха възхитително семейство — млада майка, съпритежателка на пустеещ хотел в плачевно състояние, с петима синове и две дъщери. Лудият син беше Рей Ролинс, приятел от детинство на Тим Грей. Рей нахълта с викове да ме вземе и ние мигом си допаднахме. Излязохме и тръгнахме да обикаляме баровете на Колфакс. Едната от сестрите на Рей беше руса красавица на име Бейб — истинска кукла на Запада, която владееше тениса и сърфа. Тя беше момичето на Тим Грей. А Мейджър, който само минаваше през Денвър, но затова пък с истински замах, след като се бе настанил в луксозния апартамент на Тим, ходеше с Бети, другата сестра на Рей. Само аз си нямах момиче. Питам всички: „Къде е Дийн?“ Те ми отговаряха с усмивки, че не знаят.

Все пак накрая чудото стана. Телефонът иззвъня, обаждаше се Карло Маркс. Той ми даде адреса на своя подземен апартамент.

— Абе какво правите вие тук в Денвър? — попитах го. — Искам да кажа, с какво се занимавате? Какво става?

— Ще ти кажа, като се видим.

Хукнах да се видим. Карло работеше нощна смяна в универсалния магазин „Мей“; лудият Рей Ролинс му се обадил там от един бар и накарал пазачите да търсят Карло из целия магазин, защото трябвало да му предаде, че някой бил умрял. Карло веднага си помислил, че аз съм умрял. А Ролинс му казал по телефона: „Сал пристигна в Денвър“ — и му дал адреса и номера ми.

— А къде е Дийн? — попитах Карло.

— Дийн е в Денвър. Сега ще ти обясня. — И ми разказа, че Дийн въртял любов с две мадами едновременно, Мерилу, първата му жена, която го чакала в една хотелска стая, и Камий, ново момиче, което също го чакало в една хотелска стая. — Между двете той тича при мен, за да отхвърляме нашите лични несвършени работи.

— А какви са вашите лични несвършени работи?

— Ние с Дийн сме започнали нещо голямо. Опитваме се да бъдем абсолютно честни във взаимоотношенията си и да споделяме докрай всичко, което ни мине през ума. Наложил се да вземаме опиати. Сядаме на кревата, кръстосваме крака и се гледаме очи в очи. Най-после ми се удаде да внуша на Дийн, че може да постигне всичко,

което поиска, може да стане кмет на Денвър, да се ожени за милионерка или да стане най-великият поет след Рембо. Но той само търчи да гледа автомобилните състезания. Какво да го правя, тръгвам и аз с него. Той скача и крещи, възбужда се. Знаеш ли, Сал. Дийн наистина страшно се заплесва по такива неща. — Карло измънка едно „хммм“ на себе си и се замисли.

— Какво ви е разписанието? — попитах. В живота на Дийн винаги имаше разписания.

— Разписанието е следното: аз излязох от работа преди половин час. През това време Дийн е прекарал Мерилу в хотела, оставя ми време да се преоблека. Точно в един той ще хукне от Мерилу при Камий — разбира се, нито една от двете няма представа как стоят нещата — и ще я чукне веднъж, докато аз успея да се придвижа до него и да стигна в един и половина. След това двамата ще излезем — но първо трябва да помоли Камий да го пусне, заради което тя започва вече да ме мрази — и ще дойдем тук, за да разговаряме до шест сутринта. Често оставаме и до по-късно, но напоследък това стана ужасно сложно и на него все не му стига времето. После, в шест, той ще се върне при Мерилу — а целия ден утре ще тича да вади документите, необходими за развода им. Мерилу иска да се разведат, но настоява междувременно да се чукат. Казва, че го обича — същото казва и Камий.

Подир това ми разправи как Дийн срещнал Камий. Рой Джонсън, момчето от комарджийницата, попаднал на нея в някакъв бар и я завел в хотел; горделивостта обаче надделяла над разума му и той поканил цялата тайфа да дойде да я види. Всички наобиколили Камий и се надпреварвали да ѝ говорят. Дийн само гледал през прозореца. После, когато всички си тръгнали, Дийн просто погледнал Камий, посочил часовника си, дал ѝ знак „четири“ (с което искал да каже, че ще се върне в четири) и си отишъл. В три часа вратата била заключена за Рой Джонсън. В четири била отключена за Дийн. Поисках да тръгнем веднага, за да видя безумеца. Той бил обещал и мен да подреди; познавал всички момичета в Денвър.

Двамата с Карло минахме в денвърската нощ по разнебитени улици. Въздухът беше мек, звездите — красиви, обещанията на всяка павирана уличка — омайни и аз мислех, че сънувам. Стигнахме до къщата със стаи под наем, където Дийн се пазареше с Камий да го

пусне. Старата постройка от червени тухли беше заобиколена от дървени гаражи и стари дървета, които стърчаха иззад огради. Изкачихме се по застлани с пътеки стълби. Карло почука; после отскочи назад, за да се скрие: не искаше да го види Камий. Аз останах пред вратата. Дийн я отвори гол-голеничък. Една брюнетка ме погледна учудена от леглото, видях красиво гладко бедро под черна дантела.

— Са-а-ал! Не може да бъде! — възкликна Дийн. — Я виж, яя — ххх — да — ами разбира се, пристигна все пак, стар непрокопсанико, най-после се реши да поемеш по дългия път, а? Е, слушай сега — ние трябва да, да, веднага — трябва, наистина трябва и Камий... — И той рязко се обърна към нея. — Дошъл е Сал, моят стар приятел от Ню Йор-р-рк, това е първата му нощ в Денвър и е абсолютно наложително да го разведа и да го подреда с момиче.

— В колко часа ще се върнеш?

— Сега е — той погледна часовника си — един и четиринайсет. Ще бъда тук точно в три и четиринайсет за нашия час на мечти, за нашите истински омайни блянове, скъпа, а после, както знаеш, както ти обясних и ти се съгласи, трябва да се срещна с еднокракия адвокат за онези документи — посред нощ, колкото и странно да ти изглежда, но аз нали ти обясних подробно защо е така. (Това беше прикритието му за срещите с Карло, който продължаваше да се спотайва.) Така че сега, в тази минута, трябва да се облека, да си обуя гащетата, да се върна в живота, имам пред вид живота навън, улиците и всичко останало, както се разбрахме, защото вече стана един и петнайсет и времето бяга, бяга...

— Е, добре, Дийн, но моля те да бъдеш тук в три.

— Както съм ти обещал, скъпа, но запомни, не три, а три и четиринайсет. Не сме ли опознали двамата с теб най-съкровения и най-прекрасни дълбини на душите си, скъпоценно мое момиче? — Дийн отиде при нея и я целуна няколко пъти. На стената имаше голяма рисунка на голото тяло на Дийн с огромен член и всичко останало, направено от Камий. Бях поразен. Всичко беше тъй лудо.

И се впуснахме в нощта; Карло ни настигна в една тъмна улица. А след нея продължихме по най-тясната, най-невероятна и най-крива градска уличка, по която бях минавал, докато навлязохме дълбоко в

сърцето на денвърския мексикански квартал. Подвиквахме си в заспалата тишина.

— Сал — каза ми Дийн, — имам момиче като за теб, което точно в тази минута те чака, стига да не е на работа — и погледна часовника си. — Една келнерка. Рита Бетънкорт, чудна мадама, разбиранията ѝ за някои по-сложни сексуални номера са малко старомодни, аз се опитах да ги осъвременя, но мисля, че ти ще се справиш още по-добре. Така че отиваме право там — трябва да занесем бира, не, те имат достатъчно и дявол да го вземе — възкликна той и плесна с ръце. — тази нощ непременно трябва да пробия и сестра ѝ Мери.

— Какво? — обади се Карло. — А аз мислех, че ще си говорим.

— Ще си говорим, но след това.

— Ох, тоя вечен денвърски хаос! — провикна се Карло към небето.

— Нали е най-чудесният, най-сладкият при-я-тел на света? — възкликна Дийн и ме ръгна в ребрата. — Виж го. Погледни го! — А Карло започна лудешки да се криви по улиците на живота, както бях го виждал да прави безброй пъти къде ли не из Ню Йорк.

Успях да кажа само:

— Добре де, и какво, по дяволите, ще правим тук, в Денвър?

— Сал, утре ще ти намеря работа, знам къде — превключи Дийн на делови тон. — Така че, щом се откача от Мерилу, ще дойда право в твоя апартамент, ще поздравя Мейджър и ще те заведа с трамвая (да му се не види, нямам кола) на пазара Камарго, където можеш веднага да започнеш работа и още първия петък да получиш заплата. Всички от тайфата сме напълно фалирали. На мен вече седмици наред не ми остава време да се хвана да поработя. В петък вечерта на всяка цена ние тримата, старата тройка — Карло, Дийн и Сал, — трябва да отидем на автомобилните състезания и за тази цел ще накарам един мой познат от града да ни заведе с кола... — И така нататък все напред в нощта.

Стигнахме до къщата, в която живееха сестрите келнерки. Отредената за мен беше още на работа; сестра ѝ, на която Дийн беше хвърлил око, си беше у дома. Седнахме на нейния диван. В този час трябваше да се обадя на Рей Ролинс. Завъртях му. И той пристигна за секунда. Още от вратата съблече ризата и фланелката си и взе да прегръща Мери Бетънкорт, която му беше съвсем непозната. Бутилки

се търкаляха по пода. Стана три. Дийн хукна за своя час на мечтите с Камий. Върна се навреме. Появи се и другата сестра. От този момент нататък вече страшно ни трябваше кола, вдигахме прекалено много шум. Рей Ролинс се обади на някакъв приятел с кола. Той дойде. Всички се наблъскахме вътре; Карло се опитваше да проведе на задната седалка предвидения разговор с Дийн, но суматохата беше прекалено голяма.

— Защо не отидем всички в моя апартамент! — предложих аз.

И тръгнахме; когато колата спря, аз изскочих навън и вдигнах челна стойка на тревата. Ключовете ми изпопадаха; така и не ги намерих. Спуснахме се с викове в блока. Роуланд Мейджър в копринения си халат ни препречи пътя.

— Не позволявам такива работи в апартамента на Тим Грей!

— Какво? — изревахме в хор. Настъпи объркване. Ролинс се търкаляше в тревата с една от келнерките. Мейджър не искаше да ни пусна вътре. Заканихме се, че ще се обадим на Тим Грей, който щеше да разреши веселбата и даже ще поканим и него. Но вместо това се понесохме към евтините кръчми в центъра на Денвър. Изведнъж се озовах сам на улицата без пукната пара. Последният ми долар бе отишъл.

Вървах пеша пет мили, докато, стигна до Колфакс, до удобното си легло в апартамента. Нямаше как, Мейджър ме пусна. Запитах се дали в този момент Дийн и Карло разкриват душите си един пред друг. Щях да разбера по-късно. Нощите в Денвър са студени и заспах като пън.

---

[1] Популярен комедиен киноактьор (1879–1946). — Б.пр. ↑

Замислихме грандиозен поход в планините. Всичко започна на сутринта с едно обаждане по телефона, което усложни положението — моят стар приятел от пътя Еди решил да ми се обади на късмет; запомнил бил някои от имената, които съм споменавал. Тъкмо щях да си взема обратно и ризата. Еди се намираше в някаква къща в Колфакс заедно със своята приятелка. Попита ме дали знам къде може да си намери работа и аз му казах да дойде при нас, като предполагах, че Дийн ще знае. Дийн се появи нетърпелив точно когато ние с Мейджър закусвахме надве-натри. Дийн дори не пожела да седне.

— Имам да върша хиляди неща, едва ще открадна време да те заведа в Камарго, така че, мой човек, тръгвай незабавно.

— Да изчакаме Еди, приятеля ми от пътя.

На Мейджър му беше забавно, като ни гледаше колко сме припрени. Той бе пристигнал в Денвър, за да пише спокойно, без да бърза. С Дийн се държеше подчертано почтително. Той пък не му обръщаше внимание. Мейджър разговаряше с Дийн в този стил:

— Мориарти, вярно ли е това, което чувам, че спиш едновременно с три момичета?

А Дийн пристъпи върху килима и каза:

— Да, да, има нещо такова. — Погледна часовника си, а Мейджър се изсекна. Почувствах се като кръгъл тъпак, задето все тичам подир Дийн — Мейджър беше непоколебим в мнението си, че Дийн не е в ред и е шут. Разбира се, не беше така и аз държах да го докажа някак.

Посрещнахме Еди. Дийн и на него не обърна никакво внимание. Побързахме да вземем трамвая в горещия денвърски следобед, за да си търсим работа. Неприятна ми беше дори само мисълта за това. Еди говореше, говореше, не млъкваше, както си му беше навикът. Открихме на пазара един човек, който се съгласи да ни вземе и двамата; работата започваше в четири часа сутринта и свършваше в шест следобед. Човекът каза:

— Харесвам момчетата, които обичат да работят.

— Значи, точно като мене — каза Еди, но аз не бях толкова сигурен за себе си. „Ще трябва да не спя“ — помислих си. Толкова други по-интересни неща имах да правя.

На следващата сутрин Еди отишъл на работа; аз не. Имах си легло, Мейджър купуваше храна и зареждаше хладилника, а като отплата аз готвех и миех чиниите. И затънах до уши във всичко, което ставаше около нас. Една нощ вдигнахме голяма джабола в къщата на Ролинсови. Майката бе заминала на пътешествие, Рей Ролинс беше поканил абсолютно всички свои познати, като им бе заръчал да донесат уиски; после прегледа бележника си за телефонни номера на момичета. На повечето накара мен да се обадя. Така че стана истинско стълпотворение от момичета. Позвъних на Карло, за да разбере какво прави Дийн. Дийн щеше да пристигне при Карло в три часа през нощта. След увеселението отидох при тях.

Подземното жилище на Карло се намирало в стара червеноухлена сграда на улица „Гранд“, близо до една църква. Минаваше се по тясна уличка, слизаше се по някакви каменни стъпала, отваряше се една стара груба врата, прекосяваше се нещо като мазе и едва тогава се стигаше до неговата скована от дъски врата. Влизаше се в стая като килия на руски светец: едно легло, запалена свещ, каменни влажни стени, шантава нескопосна икона, собственоръчно направена от Карло. Той ми прочете свое стихотворение. Заглавието му беше „Денвърски хаос“. В него Карло се събудил една сутрин и чул как „вулгарните гълъби“ нескончаемо гъгнели на улицата пред килията му; видял как „тъжните славеи“ се полюшвали в клоните и те му напомнили за неговата майка. Сив саван обгръщал града. Планините, величавите Скалисти планини, които се виждат на запад от всяка точка на града, му изглеждали като от картон. Цялата вселена била луда, пияна и неимоверно странна. Карло описваше Дийн като „дете на дъгата“, което понася страданията си с агонизираща сладост. Наричаше го „Едип Еди“, който вместо дъвка е принуден „да дъвче маджуна от прозорците“. В своето мазе Карло се отдаваше на огромния си дневник, в който вписваше всяко нещо, случило се всеки ден — всичко, което Дийн правеше и казваше.

Дийн пристигна навреме.

— Всичко е решено — обяви той. — Развеждам се с Мериу, женя се за Камий и отивам да живея с нея в Сан Франциско. Но само

след като двамата с теб, скъпи Карло, отскочим до Тексас и изнамерим Стария Бул Лий, този пропаднал тип, за когото толкова съм слушал от вас, без да съм го виждал; чак тогава ще замина за Сан Фран.

След това двамата пристъпиха към работата си. Седнаха на леглото с кръстосани крака и се загледаха очи в очи. Аз се отпуснах на един стол до тях и видях всичко. Започнаха с една абстрактна мисъл, обсъдиха я; подсетиха се за друга абстрактна идея, забравена във въртележката на преживяванията; Дийн се извини, но обеща, че ще се върне на нея и ще я разработи подробно, като даде и примери.

Карло каза:

— И точно когато пресичахме Уейзий, изпитах желание да ти призная как приемам твоето лудешко увлечение по автомобилните състезания и точно тогава, помниш ли, ти ми посочи оня стар скитник с торбестите панталони и каза, че досущ приличал на баща ти?

— Да, да, разбира се, че помня; и не само това, тогава и на мен самия ми щукна нещо, нещо наистина диво, което трябваше да ги кажа, но го бях забравил, а ето сега ти отново ме подсещаш... — И така се родиха две нови теми. Премляха и тях. После Карло попита Дийн дали е честен и особено дали в дъното на душата си е честен с него.

— Защо повдигаш отново този въпрос?

— Остана едно последно нещо, което искам да разбера...

— Ами да попитаме скъпия Сал тогава, ето, той седи тук, слуша ни. Какво ще кажеш, Сал?

— До последното нещо, Карло — отговорих, — не може да се стигне. Никой не може да се добере до крайното. В живота ни крепи именно надеждата, че някога ще го уловим веднъж завинаги.

— Нищо подобно, дрънкаш глупости, романтични дивотии в стил „Улф“! — отсече Карло.

Дийн го прекъсна:

— Съвсем нямах пред вид това, но нека оставим Сал сам да си състави мнение и всъщност, Карло, не мислиш ли, че в начина, по който той седи тук и ни наблюдава, има много достойнство, та този перко е бил път през половината страна само за това — но старият Сал като че не иска да каже, старият Сал не иска да каже.

— Не е вярно, че не искам да кажа — възразих. — Просто не ви разбирам накъде биете, нито към какво се стремите. Разбирам само, че

е пряко силите, на който и да е човек.

— Ти знаеш само да отричаш.

— Тогава обяснете ми, какво се опитвате да постигнете?

— Обясни му.

— Не, ти му обясни.

— Май няма какво да се обяснява — обадох се аз и се засмях. Бях надянал шапката на Карло и сега я нахлупих ниско над очите си. — Искam да спя — заключих.

— Бедният Сал, вечно му се спи. — Не отговорих. Те започнаха наново: — Когато взе назаем ония центове, за да доплатиш за пилешките пържоли...

— Не бе, човек, за чилито! Не помниш ли „Тексас стар“?

— Обърках се, мислех си за вторник. Когато взе назаем ония центове, ти каза, внимавай сега, ти каза: „Карло, използвам те за последен път“, като че искаше да кажеш, че двамата сме се разбрали да не се използваме повече един друг.

— Не, не, не, не съм искал да кажа това — послушай ме сега пък ти, скъпи ми приятелю, да започнем по-отдавна, от нощта, когато Мерилу се разплака в стаята, а аз се обърнах към теб с подчертана искреност в тона, за която и двамата знаехме, че е изкуствена, но прибягнах до нея, та с моето актьорско преструване да ти покажа... Ох, чакай, не е това.

— Разбира се, че не е това! Защото забравяш, че... Но не, няма да те обвинявам повече. Казах вече „да“... — И така нататък, разговаряха все в тоя дух с напредването на нощта. Призори отворих очи. Те доразнищваха последния от утринните проблеми.

— Когато ти казах, че трябва да поспя заради Мерилу, защото ще я видя тази сутрин в десет, съвсем не съм го казал с нетърпящ възражение тон, за да се противопоставя на онова, което ти преди малко отбеляза за ненужността на съня, а само, само, разбери го, защото аз абсолютно, чисто и просто, и без никакви увъртания трябва да поспя сега, очите ми се затварят бе, човек, смъдят ме от зачервяване, подпухнали са, уморени са, бодат...

— Ех, дете си ти! — каза Карло.

— Просто трябва да поспим. Хайде да изключим машината.

— Не можеш да изключиш машината! — изкрещя с все сила Карло. Първите птици на разсъмването вече пееха.

— Сега, когато си вдигна ръката — каза Дийн, — ще спрем да говорим и двамата ще разберем чистосърдечно и без препирни, че просто спираме да говорим и ще спим.

— Не можеш да изключваш машината, когато ти скимне.

— Изключете машината! — заповядах им аз. Те ме погледнаха.

— Я, той бил буден през цялото време и слушал! Какво си мислеше, Сал?

Казах им, че съм си мислил какви смайващи мании са и двамата и че съм будувал цяла нощ, за да слушам приказките им, и все едно, че съм наблюдавал гигантски часовников механизъм, който стига оттук, та до върха на прохода Бъртъд, а в същото време е съставен от най-ситните частици на най-изящния часовник в света. Те се усмихнаха. Заканих им се с пръст и казах:

— Ако продължавате така, и двамата ще откачите, но поне ме осведомявайте как вървят нещата.

Излязох и взех трамвая до моя апартамент, а картонените планини на Карло Маркс пламнаха в червено с изгрева на слънцето откъм Източните прерии.

Вечерта ме помъкнаха на оня поход в планините и пет дни не видях нито Дийн, нито Карло. Работодателят на Бейб Ролинс беше оставил колата си на нейно разположение за целия уикенд. Взехме си костюми, окачихме ги на прозорците на колата и потеглихме за Сентрал Сити — Рей Ролинс зад волана, Тим Грей излегнат отзад, а Бейб на мястото до шофьора. И за пръв път навлязох в Скалистите планини. Сентрал Сити е старо миньорско градче, наричано някога Най-Богатата Квадратна Миля в Света, защото алчните златотърсачи, както преброждали хълмовете, попаднали на това място на истинска сребърна жила. Веднага забогатели, и дори вдигнали сред бараките на стръмния склон кокетна малка опера. По онова време в нея идвала да пее Лилиан Ръсъл, както и оперни звезди чак от Европа. После Сентрал Сити се превърнал в град-призрак, докато енергични търговци от новия Запад решили да го съживят. Лъснали операта и всяко лято тук започнали да гастролират звездите от Метрополитън опера. Та ставаха големи ваканции за всички. Отвсякъде прииждаха туристи, че дори и холивудски знаменитости. Изкачихме планината и навлязохме в тесни улички, гъмжащи до пръсване от издокарани туристи. Помислих си за Сам, героя на Мейджър, Мейджър се оказа прав. Той самият също беше тук, раздаваше на всички страни широки дружелюбни усмивки и най-искрено ахкаше и охкаше на всичко.

— Сал — извика той и ме сграбчи под мишница, — погледни само този стар град. Представи си го как е изглеждал преди сто — какво говоря, преди осемдесет, шейсет години; а са имали опера!

— Да — отговорих му, имитирайки един от неговите герои, — но те са тук.

— Копелета — изруга той. Но продължи да се забавлява заедно с Бети Грей, която беше увиснала на ръката му.

Бейб Ролинс беше от предприемчивите блондинки. Знаеше една къща на някакъв стар миньор в покрайнините на града, където ние, момчетата, можехме да преспим през уикенда; от нас се искаше само да я почистим. Позволено беше дори да вдигаме бурни забави. Къщата

беше стара съборетина, покрита вътре с три пръста прах; имаше веранда и отзад кладенец. Тим Грей и Рей Ролинс запретнаха ръкави и започнаха да чистят — огромна работа, която им отне целия следобед и част от вечерта. Но те се бяха заредили с една кофа бирени бутилки и всичко бе наред.

Що се отнася до мен, този следобед ми се падна да поведе под ръка Бейб и да я придружа до операта. Облякох един костюм на Тим. Само преди няколко дни бях пристигнал в Денвър като същински скитник, а сега, скован в костюм и изтормозен, с красива, елегантна блондинка под ръка, се кланях и бъбрех във фоайе под полилеи. Какво ли щеше да каже Мисисипския Кореняк, мина ми през ум, ако можеше да ме зърне отнякъде.

Даваха „Фиделио“. „Какъв мрак!“ — проплака баритонът, когато се показа от тунела в тъмницата изпод един жално простъргващ камък. Доплака ми се. И аз възприемах живота по този начин. Операта така ме увлече, че за известно време забравих обстоятелствата на своя безумен живот и потънах във величавите скръбни звуци на Бетховен и богатите Рембрандови тонове на сюжета.

— Е, Сал, как ти хареса тазгодишната постановка? — гордо ме попита въвн на улицата Денвърския Красавец. Той беше свързан по някакъв начин с дружеството на приятелите на тази опера.

— Какъв мрак, какъв мрак! — отговорих — Фантастично, величествено.

— Сега ще е хубаво да се запознаеш и със самите изпълнители — продължи с официален тон, но за щастие веднага забрави за това в суматохата и изчезна нанякъде.

Ние с Бейб се върнахме в съборетината на миньора. Свалих си доспехите и се включих в чистенето. На работата крайт не се виждаше. Роуланд Мейджър седеше по средата на гостната, която вече беше почистена, и отказваше да помага по-нататък. На малка масичка отпред беше поставил бутилка бира и чаша за себе си. Докато ние търчахме насам-натам с кофи вода и метли, той си спомняше на глас:

— Ех, ако само можеше да дойдеш някой път с мен, да послушаме музикантите на Бандол и да изпием по едно чинцано, тогава щеше да почувстваш, че живееш. А после през лятото — Нормандия, дървени сабо и чуден отлежал калвадос. Хайде, Сам — подкани той невидимия си другар, — извади виното от реката, да

видим дали се е изстудило както трябва, докато сме ловили риба. — Направо взето от Хемингуей.

Подвиквахме на момичетата, които минаваха по улицата:

— Елате, помогнете ни да изчистим къщата. А довечера каним всички на нашата забава. — И те се включваха. Събра се цяла тълпа, която заработи с нас. Накрая пристигнаха дори певците от оперния хор, повечето юноши, и също запретнаха ръкави. Слънцето се скри.

Когато приключихме с работата. Тим, Рей Ролинс и аз решихме да се стегнем за голямата нощ. Прекосихме целия град, за да стигнем до къщата, в която бяха настанени оперните звезди. В нощта отекваше увертюрата на вечерното представление.

— Точно навреме — каза Ролинс. — Грабвайте няколко бърсначки и хавлии и бързо ще се спретнем. — Насъбрахме още и четки за коса, одеколони, лосиони за бърснене и натоварени така, влязохме в банята. Къпехме се и пеехме.

— Кажете, не е ли славно — повтаряше Тим Грей — да използваме банята, хавлиите, лосионите и електрическите бърсначки на оперните звезди!

Нощта беше приказна. Сентрал Сити е разположен на две мили над морското равнище, човек първо се опива от височината, подир това се уморява и в душата му се вмъква треска. Приблжихме по тясна тъмна уличка към светлините около операта: после свихме рязко вдясно и излязохме пред стари салуни с летящи врати. Повечето туристи бяха на опера. Започнахме с няколко свръхголеми бири. Свирише пианист. През задната врата се откриваше гледка към планински склонове, облени в лунна светлина. Провикнах се „Яхуууу“. И нощта започна. Побързахме да се върнем в миньорската съборетина. Подготовката за голямата забава кипеше с пълна пара. Момичетата, Бейб и Бети, приготвиха закуски от фасул и кренвирши, после потанцувахме и сериозно нападнахме бирата. След края на оперното представление в къщата ни се стекоха буквално тълпи от момичета. Ролинс. Тим и аз се облизахме. Грабвахме по някое момиче и се понасяхме в танц. Музика нямаше, само танци. Къщата се препълни с народ. Хората носеха бутилки. Ние прескачахме до някой бар и пак се връщахме обратно. Нощта ставаше все по-луда и по-дива. Как исках Дийн и Карло да са тук — едва по-късно осъзнах, че нямаше да се чувстват на място и щяха да бъдат нещастни. Те бяха като човека

с тъмничния камък в мрака, който се надига от подземиято, опърпаните хипстъри на Америка, едно ново поколение, битниците^[1], към което аз бавно се приобщавах.

Пристигнаха и момчетата от хора. И запяха „Сладка Аделина“. Те тананикаха и фрази като „Подай ми бирата“ или „Какво си провесил нос?“, имитирайки внушителните баритонов извивки от „Фи-де-ли-о“! „Ах, господи, какъв мрак!“ — пропях и аз. Момчетата бяха страхотни. Излизаха с нас в задния двор и там се прегръщахме. В другите стаи, непочистените, имаше легла и тъкмо бях склонил някакво момиче да седне на едно от леглата и му приказвах нещо, изведнъж нахлу тълпа от млади разпоредители в операта, които нагребиха момчетата и започнаха да ги целуват, без дори една сваятна дума да им кажат. Тия пияни, рошави, възбудени юноши направо ни развалиха забавата. За пет минути само не остана ни едно момиче и тогава започна голяма бурна братска веселба с чупене на бирени бутилки и резове.

Ние с Рей и Тим решихме да пообиколим баровете. Мейджър бе изчезнал, Бейб и Бети също. Заклатушкахме се в нощта. Оперната публика изпълваше заведението до самите врати. Мейджър крещеше над главите на другите. Енергичният очилат Денвърски Красавец се ръкуваше с всеки срещнат и само повтаряше: „Добър ден, как сте?“ Дори когато беше вече полунощ, той пак поздравяваше: „Добър ден, как сте?“ По едно време го видях да тръгва нанякъде с известна високопоставена особа. По-късно се върна с дама на средна възраст; в следващия миг беше на улицата и говореше нещо на двама разпоредители. В още по-следващия стискаше ръката ми, без да ме познае, и ме приветстваше: „Честита Нова година, момчето ми.“ Не беше пиян от алкохол, опил се бе от онова, което обичаше най-силно на света — тълпите от кръжащи хора. Всички го познаваха. „Честита Нова година“ — провикваше се той, а от време на време и „Весела Коледа“. Непрекъснато повтаряше тези пожелания. Може би пък на Коледа честитеше с „Весела задушница“.

В бара беше и един високоуважаван от всички тенор; Денвърския Красавец настояваше да ме запознае с певеца, а аз все гледах да избягна срещата; певецът се казваше Д'Анунцио или нещо подобно. С него беше и жена му. Седяха вкиснати на една маса. На бара се бе облегал някакъв аржентински турист. Ролинс го сръчка, за да ни

направи място; той се обърна и се озъби. Ролинс ми връчи чашата си и с едно кроше го просна върху месинговия тезгях. За миг човекът остана в несвяст. Екнаха писъци; ние с Тим измъкнахме Ролинс навън. Настъпи такава суматоха, че и шерифът не успя да си пробие път през тълпата, за да се добере до жертвата. Никой не позна в Ролинс побойника. Продължихме по други барове. Срегнахме Мейджър, който се клатушкаше по една тъмна улица. „Абе какво става? Биете ли се? Разчитайте на мен.“ Отвсякъде кънтяха гръмки смехове. Запитах се как ли се чувства Духът на Планината, погледнах нагоре, видях борове, окъпани в лунна светлина, видях и призраци на стари миньори и отново си зададох същия въпрос. По цялата черна източна стена на Скалистите планини тази нощ царяха тишината и шепотът на вятъра, само в нашата клисура народът крещеше като луд; а от другата страна на планината се спускаше големият Западен Склон към огромното плато, което стигаше до изворите Стиймбоут, после склонът се гмурваше още по-надолу и отвеждаше до пустинята на Източно Колорадо и до пустинята на Юта; и всичко тънеше в мрак, докато ние лудувахме и викахме в нашето планинско кътче, щурави пияни американци сред величествената природа. Намирахме се на покрива на Америка и единственото, което можехме да правим, беше да надаваме резове в нощта към източните прерии, сред които белокосият старец навярно вече вървеше към нас, за да ни донесе Думата, и щеше да пристигне всеки миг и да ни смълчи.

Ролинс настояваше да се върнем в бара, където се бе сбил. На нас с Тим идеята не ни хареса, но го последвахме. Ролинс се приближи до Д'Анунцио, тенора, и лисна чаша уиски в лицето му. Ние го извлякохме навън. Един баритон от хора се присламчи към нас и влязохме в чудесен бар в центъра. Тук Рей нарече келнерката курва. Пред бара се бе строила цяла редица навъсени мъже; те ненавиждаха туристите. Единият от тях каза: „Ей, момчета, да сте се омели оттук, докато преброя до десет.“ И ние се ометохме. Доклатушкахме се до нашата съборетина и заспахме.

На сутринта се събудих, обърнах се на другата страна; облак прах се вдигна от матрака. Дръпнах прозореца; оказа се, че е закован. Тим Грей също не беше станал. Кашляхме и кихахме. Закусихме с изветряла бира. Бейб пристигна от своя хотел и взехме да си прибираме багажа за тръгване.

Сякаш всичко около нас се разпадаше. На излизане към колата Бейб се подхлъзна и падна по лице. Горката, беше свръхизтощена. С Тим и с брат й й помогнахме да се вдигне. Качихме се в колата; Мейджър и Бети тръгнаха с нас. И тъжно поехме назад към Денвър.

Слязохме от планината на един дъх и пред погледите ни се ширна равнинното море на Денвър; вдигаше се мараня като от пещ. Запяхме песни. А мен вече не ме свърташе да стигна час по-скоро в Сан Франциско.

---

[1] Нip (студен, неразвълнуван, дистанциран от заобикалящата действителност и всецяло отдаден на музикално изпълнение, мисловен процес, идеи или отношение към живота) и beat (физически или емоционално изтощен, обезсърчен; а също и — студен, неразвълнуван, приемащ безрезервно отношението hip към действителността), както и производните от тях съществителни hipster и beatnik, са ключови понятия във философията на битниците. Те синтезират цялостното отношение на поколението на битниците към действителността и обществото: отхвърляне на всичко комерсиално и материално, презрение към нормите, дистанциране от обществото и вяра единствено в съхраняването на истинската, природна, неемоционална, неинтелектуална, асоциална същност на личността. Съвършеният hipster не поддържа постоянни приятелства, а само спонтанни временни връзки с хора, към които чувства духовно родство. Нip и beat всъщност са заимствани от музиката, тъй като културата на битниците е неотделимо свързана с джаза от края на 40-те и 50-те години и най-силно — с неговата разновидност би-бопа. — Б.пр. ↑

Тази нощ открих Карло и за мое изумление той ми каза, че е бил с Дийн в Централ Сити.

— Какво правихте там?

— Ами обикаляхме баровете, после Дийн сви една кола и се прибрахме с деветдесет мили надолу по планинските завои.

— Как не съм ви видял!

— Не знаехме, че си там.

— Е, братче, аз тръгвам за Сан Франциско.

— Но Дийн ти е осигурил Рита за тази нощ.

— В такъв случай ще отложам.

Само че нямах никакви пари. Пуснах на леля ми препоръчано писмо, с което я молах да ми прати петдесет долара и обяснявах, че ѝ искам пари за последен път и че отсега нататък тя ще получава от мен, само веднъж да ме вземат на кораба.

После отидох на среща с Рита Бетънкорт и я доведох в апартамента. След дълги увещания в мрака на гостната я вкарах в спалнята си. Тя беше добро момиче, простосърдечно, искрено и неимоверно се страхуваше от секса. Казах ѝ, че сексът е красиво нещо. И исках да ѝ го докажа. Тя ме остави да ѝ го докажа, но аз бях прекалено нетърпелив и нищо не доказах. Тя въздъхна в мрака. „Какво искаш от живота?“ — попитах я, впрочем задавах този въпрос на всичките си момичета.

— Не знам — отвърна тя. — Просто да обслужвам масите и да го карам някак си. — Прозина се. Закрих с длан устата ѝ и ѝ казах да не се прозява. Опитах се да ѝ обясня колко ме вълнува животът и нещата, които можем да направим заедно с нея; говорех ѝ така, а в същото време предвиждах да си тръгна от Денвър след два дена. Тя се извърна отегчена. Полежахме по гръб, загледани в тавана, и се чудехме защо господ е сътворил света толкова тъжен. Кроихме смътни планове да се срещнем във Фриско.

Миговете ми в Денвър приближаваха към края си, почувствах го, докато изпращах Рита: на връщане се изтегнах върху полянката на

една стара църква покрай цяла банда скитници и техните приказки събудиха в мен желанието отново да се върна на пътя. От време на време някой от скитниците се надигаше и изпросваше центове от минувачите. Говореха за придвижването на жътвата на север. Беше топло и меко. Испитах желание да се върна и отново да изведа Рита, и да ѝ кажа още много неща, и този път истински да се налюбя с нея, и да успокоя страха ѝ от мъжете. Момчетата и момичетата на Америка прекарват страшно тъжно времето си заедно; добрият тон налага да пристъпват към секса незабавно, без даже свастно да си поговорят — не става въпрос за ухажване, а за истински и откровен разговор за душите им, та животът е свято нещо и всеки миг е безценен! Но чух писъкът на влака от Денвър за Рио Гранде да заглъхва в планината. И реших да продължа нататък след звездата си.

Останахме на тъжен разговор с Мейджър досред нощ.

— Чел ли си „Зелените хълмове на Африка“? Най-доброто, което е написал Хемингуей.

Пожелахме си на добър час. Щяхме да се срещнем във Фриско. На улицата, под едно тъмно дърво, се сбогувах с Ролинс. „Довиждане. Рей. Кога ще се видим отново?“ Потърсих Карло и Дийн — никъде следа от тях. Тим Грей вдигна нагоре ръка и каза: „Значи, тръгваш, Йо.“ Ние с него си викахме „Йо“. „Ъхъ“ — отговорих. През следващите няколко часа обикалях из Денвър. Струваше ми се, че всеки пияница от улица „Ларимър“ може да е бащата на Дийн Мориарти; викаха му стария Дийн Мориарти, Тенекеджията. Отидох до хотел „Уиндзър“, където бащата и синът бяха престоявали и където една нощ ужасеният Дийн бил събуден от безкракия мъж в инвалидна количка, който живеел в същата стая; мъжът се изтъркалял с гръм и трясък през стаята на зловещите си колела, за да помилва момчето. Видях късокраката жена-джудже, която продаваше вестници на ъгъла на улиците „Къртис“ и „Петнайсета“. Минах покрай печалните долнопробни кабарета на улица „Къртис“; деца в джинси и червени ризи; шлюпки от фъстъци, подвижни кина, стрелбища. Отвъд крещящо ярките светлини на улицата се таеше мракът, а отвъд мрака беше Западът. Трябваше да продължа.

Открих Карло призори. Прочетох част от необхватния му дневник, спях при него и на сутринта, дъжделива и сива, дългият Ед Дънкъл пристигна заедно с Рой Джонсън, едно много хубаво момче, и

с Том Снарк, кривокраката хиена от комарджийниците. Те насядаха и заслушаха със сконфузени усмивки, докато Карло Маркс им четеше апокалиптичната си луда поезия. Аз се отпуснах на стола изтощен. „О вие, денвърски птици!“ — провикна се Карло. После се изнизавме навън и тръгнахме по една типично денвърска калдъръмена уличка между димящи контейнери за изгаряне на смет. „По тази уличка търкалях обръча си като малък“ — разказвал ми бе Чад Кинг. Как исках само да го зърна такъв; да видя Денвър от преди десет години, когато всички те, цялата тайфа, са били деца и в слънчевите пролетни утрини на Скалистите планини, сред нацъфтелите череши, са търкаляли обръчите си по радостните улички, пълни с обещания. Да зърна Дийн, окъсан и мръсен, как броди самотен, напълно погълнат от своето безумие.

Крачехме с Рой Джонсън в ситния дъжд; аз отидох до къщата на момичето на Еди, за да си прибера карираната вълнена риза, която той ми бе задигнал в Шелтън, Небраска. Ризата беше там, цялата смачкана на топка, не риза, а истинска трагедия. Рой Джонсън каза, че ще се видим във Фриско. Като че ли всички щяха да ходят във Фриско. Отидох до пощата, оказа се, че парите ми са пристигнали. Слънцето се показва и Тим Грей ме изпрати с трамвая до автобусната гара. С половината от петдесетте долара си купих билет до Сан Фран и потеглих в два следобед. Тим Грей ми помаха за довиждане. Автобусът се изниза през многоетажните претоварени денвърски улици. „На всяка цена трябва да се върна тук, за да видя какво ще стане по-нататък!“ — обещах си. Дийн ми се бе обадил в последната минута и бе казал, че двамата с Карло може да ме настигнат някъде по Западния бряг; замислих се над това и си дадох сметка, че през целия си престой в Денвър бях разговарял с Дийн не повече от пет минути.

Закъснях с две седмици за срещата с Реми Бонкьор. Пътуването с автобус от Денвър до Фриско беше съвсем обикновено, освен дето душата ми припикаше все по-напред, колкото повече приближавахме Фриско. Отново Шайен, но този път следобед, а после на запад през планините; прехвърлихме Скалистите планини в полунощ при Крестън и пристигнахме в Солт Лейк Сити призори — град на чистофайници, най-невъзможното място, в което би могъл да се роди Дийн; после към Невада в прежурящото слънце, привечер Риноу с мигащите светлини на китайските му улици; и нагоре по Сиера Невада, борове, звезди и планински вили, загатващи за романтичните любовни истории на Фриско — момиченце от задните места хленчи и пита майка си: „Мамо, кога ще се приберем у дома в Тръки?“ И ето го самия Тръки, уютния Тръки, а после надолу по склоновете към низината на Сакраменто. И изведнъж проумях, че съм в Калифорния. Топъл, богат въздух — въздух, който можеш да целунеш — и палми. Супермагистрала покрай легендарната река Сакраменто; сетне отново през възвишения; нагоре, надолу; и изведнъж се ширна необятният залив (точно на развиделяване), а сънните светлини на Фриско се виеха като гирлянди по отсрещния му бряг. По моста над оукландския залив заспах дълбоко за пръв път, откак бях напуснал Денвър, и рязкото спиране пред автобусната гара на кръстовището на „Маркет“ и Четвърта улица ме стресна и ми припомни, че се намирам на три хиляди и двеста мили от къщата на леля ми в Патърсън, Ню Джързи. Изпълзях навън като изнемощял призрак и пред мен се възправи той — Фриско — дълги, пусти улици с трамвайни жици, забулени в мъгла и белота. Потътрах се няколко улици по-нататък. Странни типове (на ъгъла на „Мишън“ и „Трета“) запросиха в изгрева центове от мен. Отнякъде долиташе музика. „Ех, навсякъде ще се навра. Но първо трябва да намеря Реми Бонкьор.“

Мил Сити, където живееше Реми, представляваше извънградски квартал от бараки в някаква падина; бараките, построени по време на войната за работниците от един военен кораборемонтен завод, бяха

разположени в нещо като каньон, и то дълбок, обилно залесен по двата склона. В този квартал имаше специализирани магазинчета, бръснарници и шивачници за неговите обитатели. Хората разправяха, че тук единствено от цяла Америка бели и негри живеели заедно доброволно; селището си бе останало такова и сега, а лично аз по-диво и весело място не съм виждал. На вратата на бараката имаше бележка, която Реми бил забол с карфица три седмици по-рано.

„САЛ ЛАРАДАЙЗ! (Изписано с грамадни печатни букви.) Ако вкъщи няма никой, влизай през прозореца.

Подпис
Реми Бонкьор“

Бележката вече бе посивяла и вкоравяла.

Прехвърлих се през прозореца и какво да видя, Реми спи с момичето си Лий Ан върху креват, откраднат от някакъв търговски кораб, както ми обясни по-късно; представете си само как палубният механик на търговски кораб се прокрадва през борда посред нощ, нарамил койка, а после пухти и набляга на веслата до брега. Но това още не обяснява какъв беше Реми Бонкьор.

Причината да разкажа подробно онова, което ми се случи в Сан Фран, е тази, че там се сплетоха нишките на всички мои пътища. С Реми Бонкьор се знаехме много отдавна, от началното училище; но истински ни свърза бившата ми съпруга. Реми пръв я откри. Един следобед той нахълта в спалнята ми в общежитието и се провикна: „Парадайз, ставай, старият маестро идва да те види.“ Сkochих и докато нахлузвах панталоните си, по пода се изтърколиха монети. Беше четири часът; в колежа спях по всяко време. „Полека де, полека, не разпилявай така златото си. Хванал съм най-сексапилната мадама на света и тази вечер ще я водя право в «Лайънс Ден.» И ме помъкна да ме запознава с нея. Седмица по-късно тя ходеше с мен. Реми беше висок, тъмен, красив французин (приличаше на двапетгодишен марсилски контрабандист); тъй като беше французин, държеше да се изразява на цветист американски; английският му беше съвършен, френският му беше съвършен. Обичаше да се издокарва в артистично-студентски стил, да ходи с екстравагантни руси жени и да пилее пари

нашироко. Нито веднъж не ме укори, задето му отмъкнах момичето; това събитие просто ни свърза навеки; беше ми верен другар и ме обичаше истински, един господ знае защо.

Когато го намерих онази сутрин в Мил Сити, той бе затънал в кучешките неволи, които сполетяват всеки млад мъж по средата на двайсетте му години. Мотаеше се в изчакване на кораба, а за да си припечелва хляба, се бе хванал на работа като пазач в лагера от другата страна на каньона.

Момичето му Лий Ан имаше зло езиче и всеки ден го навикваше. През седмицата пестяха всеки цент, а в събота излизаха, за да похарчат петдесет долара за три часа. Реми сновеше из бараката по къси панталони, нахлупил невъобразимо военно кепе на главата си. Лий Ан се разхождаше с навита на ролки коса. Пременили по този начин,“ те непрекъснато си крещяха един на друг през седмицата. През целия си живот не съм виждал толкова много зъбене. Но в събота вечер, благосклонно усмихнати, те излитаха навън като истински преуспяващи герои на холивудски филм и се понасяха към града.

Реми се събуди и ме видя, както се намъквах през прозореца. Ушите ми писнаха от гръмкия му смях, най-гръмкия в света. „Ха-ха-ха, Парадайз влиза през прозореца, изпълнява указанието до запетайките!“ Тупна ме по гърба, смушка в ребрата Лий Ан, облегна се на стената, разсмя се, развика се и задумка по масата, така че сигурно го чува из целия Мил Сити, а неговото гръмогласно, продължително „ха-ха-ха“ отекна в каньона. „Парадайз! — крещеше той. — Безподобният, незаменимът Парадайз.“

Току-що бях минал през рибарското кварталче Сосалито, и първите ми думи бяха: „В Сосалито май има много италианци.“

— В Сосалито май има много италианци! — провикна се Реми, като изду дробовете си до краен предел. — Ха-ха-ха! — И се плесна, и се завали назад, и почти се изтърколи на пода. — Чу ли го какво каза нашият Парадайз! „В Сосалито май има много италианци!“ Ха-ха-ха! Хо-хо-хо! Хе-хе-хе! Хи-хи-хи! — Зачерви се от смях като цвекло. — Ох, убиваш ме, Парадайз, няма по-смешен човек от тебе на света, видя ли го, Лий Ан, пристига с огромно закъснение, влиза през прозореца, видя ли го как само изпълни указанието и влезе през прозореца. Ха-ха! Хо-хо!

Интересното беше, че съсед на Реми бе един негър на име мистър Сноу^[1], чийто смях, кълна се, беше още по-гръмък, категорично и този път последно — смехът на мистър Сноу беше най-гръмкият на тоя свят. Този човек започваше да се смее на масата по време на вечеря при най-обикновена дума, казана от възрастната му жена; после ставаше, очевидно давейки се, облягаше се на стената, поглеждаше нагоре към небето и се отприщваше; излизаше, залитайки, навън и тръгваше, като се опираше о стените на съседите; опиянен от смях, той се гърчеше в сенките, на целия Мил Сити и отправяше тръбния си ликуващ повик към демонското божество, което с положителност го насъскваше да се кикоти. Не знам дали някога е изкарвал докрай вечерята си. Възможно е Реми да подражаваше несъзнателно на този изумителен мъж, мистър Сноу. И въпреки че Реми си имаше проблеми в живота и в любовта, заради тази жена със зло езиче, той поне се бе научил да се смее по-добре от всеки друг човек на света и аз предчувствах колко весело ще си прекараме във Фриско.

Поделихме си мястото по следния начин: Реми щеше да спи с Лий Ан на леглото до отсрещната стена, а аз — върху походното легло до прозореца. Не трябваше да докосвам Лий Ан. Реми веднага произнесе цяла реч по този въпрос. „Не желая да ви улавям, че се закачате, когато си мислите, че не ви гледам. Няма да научите стария маестро на нова песен. Аз съм авторът на тази сентенция.“ Погледнах Лий Ан. Тя беше апетитно парче, създание в цвета на меда, но очите ѝ таяха омраза и към двамата ни. Имаше амбицията да се ожени за богат мъж. Беше от малко градче в Орегон. Проклинаше деня, в който се бе свързала с Реми. По време на един от грандиозните си фукливи уикенди той бе похарчил сто долара по нея и тя си бе помислила, че е хваната богатия наследник. А вместо това беше заседнала в тая барака и поради липса на какъвто и да е избор бе останала тук. Тя работеше във Фриско: и всеки ден трябваше да взема от кръстопътя междуградския автобус, за да отиде на работа. Никога не прости това на Реми.

На мен поставиха задачата да стоя в бараката и да напиша блестящ оригинален сценарий за някое холивудско студио. Реми щеше да прелети с реактивен самолет през стратосферата, грабнал моя свитък под мишница като арфа, и щеше да направи и трима ни богати;

Лий Ан щеше да отиде с него; той щеше да я запознае с един приятел на баща му, който бил знаменит режисьор и близък на У. К. Фийлдс. Така че първата си седмица в Мил Сити прекарах в бараката, пишейки настървено някаква потискаща история за Ню Йорк, която според мен трябваше да задоволи един холивудски режисьор, но за беда сценарият излезе прекалено мрачен. Реми едва го дочете до края и няколко седмици по-късно без воля го пренесе до Холивуд. Лий Ан беше твърде отегчена и твърде силно ни мразеше, за да си направи труда да го прочете. Аз прекарах безброй дъждовни часове в пиене на кафе и в драскане. Накрая казах на Реми, че нищо няма да излезе от това; исках да се хвана на работа; зависех от тях дори за цигарите си. Сянка на разочарование се мярна по лицето на Реми — той винаги се разочароваше от най-невероятни неща. Имаше златно сърце.

Реми ми уреди да кандидатствам за работа като неговата — пазач в лагера. Минах през необходимите проверки и за моя изненада копелетата ме приеха. Заклех се пред местния полицейски началник, дадох ми значка и палка и станах полицай от специалните части. Помислих си какво ли щяха да кажат Дийн и Карло, и Стария Бул Лий. Трябваше да си набавя тъмносин панталон за черната куртка и кепето на ченге, които ми дадоха; през първите две седмици се наложи да нося панталона на Реми; а тъй като той беше доста висок и имаше коремче, защото от скука лакомо се тъпчеше, на първата си нощна смяна дошляпах като Чарли Чаплин. Реми ми даде още своето ръчно фенерче и автоматичния си пистолет, калибър 32.

— Откъде си взел тоя пистолет? — попитах го.

— Пътувам миналото лято към Западния бряг и в Норт Плати, Небраска, слизам от влака, за да се поразтъпча. И какво, мислиш, виждам на един прозорец на гарата — този малък пистолет, който купих, както се полага, та едва успях да се метна обратно на влака.

Опитах се да му обясня какво е Норт Плати за мен, как бях обикалял с момчетата да купим уиски, а той ме тупна по гърба и каза, че съм най-смешният човек на света.

Като осветявах пътя си с фенерчето, аз се изкачвах по южната стръмнина на каньона, излизах на магистралата, по която нощем струеше поток от коли към Сан Франциско, пресичах я, препъвах се надолу по другия склон и стигах до дъното на дол, където имаше малка фермерска къща край ручей и всяка божа нощ едно куче лаеше

по мен. Подир това минавах по сребрист прашен път под мастиленочерни калифорнийски дървета — път като този от „Белегът на Зоро“, като всички пътища от второразредните уестърни. Вадех пистолета и започвах да си играя в мрака на каубои. После изкачвах друг хълм и се озовавах при лагера. В казармените помещения на този лагер пребиваваха за кратко строителни работници, заминаващи отвъд океана. Мъжете, които отсядаха тук, чакаха да пристигне корабът им. Повечето заминаваха за Окинава. Повечето бягаха от нещо — най-често от закона. Имаше групи престъпници от Алабама, измамници от Ню Йорк, всякакви типове отвсякъде. И понеже прекрасно знаеха какъв ад е да работиш една година в Окинава, те пиеха. Задължението на специалната охрана беше да не им позволи да сринат до основи лагера. Имахме щаб в главната сграда — просто дървена постройка, чиито канцеларии бяха облицовани с ламперии. Тук седяхме около една кантонерка, извадили оръжията от кобурите на кръста си, прозявахме се, а старите полицаи разказваха истории.

Това беше една ужасяваща сбирщина от мъже, мъже о, полицейски душици, всички, с изключение на Реми и мен. Реми просто се опитваше да свърже двата края, аз също, но тези мъже жадуваха да арестуват и да получават похвали от началника на градската полиция. Дори разправяха, че ако не опандизиш поне един нещастник в месеца, ще те изхвърлят от работа. Аз се задавах при мисълта, че ще трябва да арестувам някого. И се случи така, че в нощта, когато се отприщи адът, бях пиян колкото и лагерниците.

Според разписанието цели шест часа през тази нощ оставах съвсем сам на стража — единственият полицай на терена; а в бараките като че се бяха напили всички до един. Защото корабът им отплаваше на другата сутрин. Пиеха като моряци в нощта преди вдигане на котва. Седях в канцеларията с крака върху кантонерката и четях увлекателна книга за приключения в Орегон и Северните щати, когато изведнъж усетих, че в обичайно тихата нощ клокочи силно оживление. Излязох. Във всяка проклета барака на лагера светеха лампите. Мъже крещяха, бутилки трещяха. Трябваше да се справям или край с мен. Грабнах фенерчето, приближих се до най-шумната врата и почуках. Някой я откряна на една педя.

— Какво искаш пък ти?

— Тази нощ аз охранявам лагера — отговорих — и вие, момчета, ще трябва, доколкото можете, да пазите тишина. — Или някаква подобна глупава забележка. Тръшнаха вратата пред лицето ми. Останах втренчен в дървената плоскост пред носа ми. Съвсем като в уестърн; дошъл бе моментът да отстоявам авторитета си. Почуках отново. Този път отвориха широко. — Слушайте, приятели — казах им. — Нямам желание да ви досаждам, но ще си загубя работата, ако прекалите с шума.

— Кой си ти бе?

— Пазач съм тук.

— Не сме те виждали досега.

— Ето ми значката.

— А за какво ти е това пукало, дето си си окачил на задника?

— Не е мое — казах извинително. — Взех го назаем.

— Ела да пийнем, проклетнико. — Нямах нищо против. Ударих две.

— Е, момчета — заръчах им подир това, — нали няма да вдигате шум, а? — Иначе ще ми разгонят фамилията, не се шегувам.

— Добре, детенце — отвърнаха те. — Върви да си правиш обиколките. И ако ти се пие, върни се за още едно.

Обиколих така всички врати и съвсем скоро бях пиян колкото всички останали. В задълженията ми влизаше призори да издигам американското знаме на шейсетфутов стълб и тази сутрин го вдигнах с долната част нагоре, след което се прибрах в къщи и си легнах. Когато същата вечер се появих на работа, старите полицаи седяха настръхнали в канцеларията.

— Момче, я кажи каква е била тая врява снощи? Получиха се оплаквания от хората, които живеят от другата страна на каньона.

— Не знам — отвърнах. — Сега като че ли е доста тихо.

— Защото цялата пратка отпътува. Но снощи ти трябваше да опазиш реда тук — шефът крещя страхотно по твой адрес. А има и друго — знаеш ли, че като нищо можеш да отидеш в затвора, задето си окачил наопаки американското знаме на държавен стълб?

— Наопаки ли? — ужасих се аз, разбира се, не бях забелязал. Всяка сутрин го окачвах автоматично.

— Да, господинчо — обади се един тлъст полицай, който бе работил двацет и две години като надзирател в затвора „Алкатрас“. —

Останалите кимнаха зловещо. Те си затваряха устата и се гордееха със службите си. Все премятаха в ръце оръжията си и говореха само за тях. Сърбеше ги да стрелнат някого. Реми и мен например.

Полицаят, който бил надзирател в „Алкатрас“, имаше шкембе и беше около шейсетгодишен. Макар и вече пенсионер, той не бе успял да се откъсне от атмосферата, която цял живот бе подхранвала сухата му душица. Всяка нощ идваше на работа със своя форд 35, продупчваше пропуска си точно на секундата и сядаше пред едно бюро с объл капак. Изписваше с мъка простия формуляр, който бяхме длъжни да попълваме всяка нощ — обиколките, времето, инцидентите и така нататък. После се облягаше назад и разказваше истории. „Жалко, че не бяхте тук преди два месеца, когато ние двамата със Следж (друг от ченгетата, младеж, който мечтаел да го вземат на работа в моторизираните полицейски отряди на Тексас, но се бе наложило да се задоволи със сегашния си жребий) арестувахме един пиян в барака Г. Леле-е, трябваше да видите каква кръв шуртеше! Ще ви заведе още тази нощ и ще ви покажа петната по стената. Как го подмятахме от едната стена до другата! Първо го удари Следж, след него аз, а после той се умири и тръгна кротко. Беше се заканил да ни убие, когато излезе от затвора — дадоха му трийсет дни. Само че минаха *шейсет*, а той никакъв не се е показал.“ Това беше гвоздеят на историята. Така го били уплашили, че не му стискате да се върне и да прави опити да ги убива.

Старият полицай започваше да си припомня разнежено и ужасите на „Алкатрас“. „На закуска ги водехме под строй, като военен взвод. Не допускахме един да не е в крак. Всичко вървеше като по часовник. Жалко, че не сте го виждали. Бил съм надзирател там двайсет и две години. И нито веднъж не съм си имат главоболия. Момчетата знаеха, че не се шегуваме. Някои пазачи се размекват, но винаги те си имат главоболия. Ето, да вземем например теб — като те гледам, струваш ми се нещо много *ме-ек* с мъжете тук. — Той вдигна лулата си и ме изгледа свирепо. — И те използват това, да знаеш!“

Знаех го. Казах му, че не съм кроен за полицай.

— Защо тогава *поиска* тази работа? Трябва да направиш избора си, иначе доникъде няма да стигнеш. Това е твой дълг. Заклел си се. Тия неща половинчато не се правят. Законът и редът трябва да бъдат пазени.

Не знаех какво да му отговоря; прав беше; а аз исках само да се измъкна в нощта, да изчезна нанякъде и да открия какво правят всички хора из цялата страна.

Следж, другото ченге, беше висок, млад, мускулист, с черна, съвсем късо подстригана коса и с нервен тик на врата — като боксьор, който непрестанно нанася крошета с единия си юмрук в дланта на другата ръка. Издокарваше се като моторизират тексаски полицаи от едно време. Носеше револвера си ниско долу, закачен на патрондаш, и някакъв особен къс бич, целият беше в кожа, същински подвижна килия за изтезания: лъскави обувки, дълго яке, нагло вирната шапка — всичко имаше по него освен боти. Все ми показваше хватки — току ме емваше под чатала и чевръсто ме преобръщаше. Ако става въпрос за сила, аз можех да го подхвърля чак до тавана със същата хватка, бях сигурен в това; но нито веднъж не се издадох, защото се страхувах, че ще поиска да се борим. А една борба с човек като него щеше да завърши със стрелба. И той положително беше по-добрият стрелец; никога в живота си не си бях служил с оръжие. Плашех се дори когато трябваше само да зареда. Следж също беше жаден за арести. Една нощ дежурехме двамата и по някое време той се върна от обиколка почервениял от бяс.

— Казах на едни момчета да кротуват, а те продължиха да вдигат врява. Казах им повторно. Винаги давам втора възможност на виновните. Но не и трета. Затова сега ще дойдеш с мен и ще ги арестуваме.

— Добре де, нека аз да им дам трета възможност — казах му. — Ще поговоря с тях.

— Не, господинчо, никога на никого не давам повече от две възможности.

Въздъгнах. И тръгнахме. Отидохме до стаята на нарушителите. Следж отвори вратата и заповяда на всички да излязат един по един в редица. Беше неловко. Всички се червяхме. Американска история. Всеки прави онова, което си мисли, че се очаква от него. Голяма работа, че група мъже говорят високо и пият цяла нощ! Но Следж държеше да докаже нещо. Подсигури се, като доведе и мен, за да не се нахвърлят отгоре му. Което те спокойно можеха да сторят. Всичките момчета бяха от Алабама, оказа се, че са братя. Поведохме ги към управлението. Следж отпред, аз на края.

Едно от момчетата ми прошепна:

— Кажи на оня клепоух подъл трътльо да не се заяжда с нас. Заради тая работа може да ни уволнят и изобщо да не стигнем до Окинава.

— Ще поговоря с него.

В управлението посъветвах Следж да не се престарава. Той отговори високо, да го чуят всички, зачервен от яд:

— На никого не давам повече от два шанса.

— Какво ще ти стане, ако дадеш повече, дяволите да те вземат? — провикна се алабамецът. — Та ние сега може да си загубим работата.

Следж не отговори и попълни формулярите за арестуване. Задържа само един от тях; обади се на патрулната кола в града. Тя пристигна и отведоха арестувания. Останалите братя се прибраха мрачни. „Какво ще каже мама?“ — мълвяха те. Единият от тях се върна при мен.

— Кажи на онова тексаско копеле, че ако брат ми не излезе от затвора до утре вечерта, няма да може да седи на задника си.

Предадох това на Следж — в неутрален тон, — но той не отговори. Добре, че освободиха бързо брата, та нямаше последствия. Пратката работници отплава с кораба; пристигна нова сбирщина диваци. Ако не беше Реми Бонкьор, нямаше да остана и час повече на тази работа.

Но много пъти ние с Реми оставихме да дежурим нощем сами и тогава всичко затупкваше с друг пулс. Първата си обиколка правехме бавно. Реми пробваше дали вратите са заключени и все се надяваше, че ще намери някоя отключена. Често казваше: „От години си мечтая да дресирам някое куче като суперкрадец — да се вмъква в стаите на момчетата и да вади от джобовете им долари. Ще го дресирам да не взема нищо друго, само зелени банкноти; ще го карам по цял ден да души пари. И ако въобще има някакъв начин, ще го науча да вади само двайсетачки.“ Реми беше неизчерпаем извор на лудешки планове: говори ми за това куче седмици наред. Само веднъж намери отключена врата. На мен идеята не ми допадаше, затова продължих бавно надолу по коридора. Реми отвори предпазливо вратата. И се озова лице срещу лице с надзирателя на лагера. Реми ненавиждаше физиономията му. „Как се казваше оня руски писател, за когото си ми разправял — оня,

който пъхал вестници в обувките си и носел цилиндър, намерен в кофа за смет?“ Това беше преиначен вариант на онова, което бях разказвал на Реми за Достоевски. „А, сещам се, точно така, Достеофски. Човек с лице като на оня надзирател може да носи само едно име — Достеофски.“ Единствената отключена врата, която Реми откри, беше на този човек. Той чул в съня си, че някой бърника бравата му. Станал, както си е, по пижама. И се приближил до вратата, двойно по-грозен от обикновено. Когато Реми отвори вратата, той налетя на неговото изкривено, набъбнало от омраза и стаен бяс лице.

— Какво означава това?

— Само опитвах да отворя. Мислех, че това е... въ... килерът за парцали и метли. Трябва ми парцал.

— Че за какво търсиш парцал?

— Ами... въ...

Тогава пристъпих към тях и казах:

— Някой е повърнал в коридора на горния етаж. И трябва да го забършем.

— Това не е килерът за парцали. Това е моята стая. Ако още веднъж ви хвана в подобно нещо, ще поискам да ви разследват, приятелчета, и да ви изхвърлят! Ясно ли се изразявам?

— Някой е повърнал на горния етаж — повторих аз.

— Килерът за парцали е в дъното. Ей там. — Той го посочи и изчакала види дали ще вземем парцал, затова ние взехме и най-глупаво го понесохме нагоре.

— Дявол да те вземе. Реми — промърморих, — винаги ни вкарваш в някакви бели. Защо не мирясаш най-после? Защо трябва непрекъснато да крадеш?

— Този свят ми дължи някои неща, това е всичко. Не можеш да научиш стария маестро на нова песен. Ако продължаваш с тези свои приказки, ще започна да ти викам Достеофски.

Реми беше като същинско малко дете. Някога отдавна, през неговите самотни ученически години във Франция, му бяха отнели всичко; родителите, които го осиновили, просто го натиквали в разни училища и го забравяли там; той бил тормозен и изхвърлян от училищата едно след друго; скитал се нощем по пътищата на Франция и скалпвал псувни от невинния си детски речник. Поставил си за цел

да си възвърне всичко, което бил изгубил; само че онова, което бе изгубил, нямаше край; отмъщението вечно щеше да се влачи.

Бюфетът на лагера беше наша лесна плячка. Оглеждахме се, за да се уверим, че някой не ни следи, и особено, за да проверим дали някое от нашите приятелчета полицаи не ни дебне — ей тъй, за всеки случай; после аз кляках, а Реми стъпваше на раменете ми и се вдигаше нагоре. Отваряше прозореца, който никога не беше заключен, тъй като Реми всяка вечер се погрижваше да не е, трмаво се провираше и се приземяваше на плота. Аз бях малко по-пъргав, просто подскачах и пропълзвах вътре. После отивахме при казаните със сладолед. И тук, осъществявайки една от детските си мечти, вдигах капака на шоколадения, мушвах ръката си до китката, загребвах пълна лопатка сладолед и започвах да ближа. Сетне вземахме кутии за сладолед, натъпквахме ги и отгоре изливахме шоколадов, а понякога и ягодов сироп, подир това се премествахме в кухнята и отваряхме хладилниците, за да видим какво можем да напъхаме в джобовете си за вкъщи. Аз често си отрязвах парче печено говеждо и го увивах в салфетка. „Нали знаеш какво повелява президентът Труман? — повтаряше всеки път Реми. — Ние трябва да намаляваме разходите по бита“

Една нощ чаках доста дълго, докато той тъпчеше провизии в грамадна кутия. Само че не можахме да измъкнем кутията през прозореца. Наложих се Реми да извади всичко и да го върне на мястото му. Но по-късно, същата нощ, когато неговото дежурство изтече и аз останах сам в лагера, се случи нещо много странно. Бях тръгнал по старата пътека край каньона с надеждата, че ще срещна сърна (Реми бил виждал наоколо сърни, в 1947 година местността беше още дива), когато чух смразяващ шум в мрака. Пръхтене и свистене. Помислих, че ме напада носорог от мрака. Сграбчих пистолета си. В тъмата на каньона се очерта висока фигура; с чудовищно грамадна глава. И изведнъж познах Реми, понесъл на рамо огромната кутия с провизии. Стенеше и пъшкаше под непоносимата тежест. Намерил бил някъде ключ от лавката и изнесъл стоката си през входната врата. Попитах го:

— Ама ти не си ли вкъщи. Реми; какво правиш тук, дявол да те вземе?

А той ми каза:

— Парадайз, колко пъти съм ти обяснявал какво повелява президентът Труман — „ние трябва да намаляваме разходите по бита“.

И продължи да пъхти и свисти по-нататък в мрака. Описвал съм ви вече ужасния път до нашата барака, нагоре по склона, а после надолу към дола. Той скри провизиите във високата трева и се върна при мен.

— Сал, не мога да се справя сам. Ще ги разделим в две кутии и ти ще ми помогнеш.

— Но аз съм още дежурен.

— Ще наглеждам мястото, докато те няма. Нещата тук загрубят все повече. Нямаме друг изход, освен да се справяме с положението, колкото можем по-добре, и толкоз. — Той обърса потта от лицето си. — Уффф! Колко пъти съм ти повтарял, Сал, че сме приятели и сме заедно в купа. Няма друг начин. Всички Достифски, всички полицаи и Лий Ани, всички обесници на този свят ни преследват, за да ни одерат кожата. И само от нас зависи дали ще се опазим, или не. Защото те крият в ръкава си нещо много по-лошо от злосторна ръка. Запомни това. Няма да научиш стария маестро на нова песен.

Когато свърши, аз го попитах направо:

— А какво става с нашето отплаване?

От десет седмици се занимавахме с тия глупости. Аз печелех по петдесет долара на седмица и пращах средно по четирийсет от тях на леля си. През цялото това време бях прекарал само една вечер в Сан Франциско. Животът ми се бе омотал в бараката и в битките на Реми с Лий Ан, а нощите ми — в лагера.

Но Реми беше изчезнал в мрака да търси втора кутия. Запрепъвах се след него по този стар път на Зоро. Струпахме камара от провизии върху кухненската маса на Лий Ан. Тя се събуди и разтърка очи.

— Знаеш ли какво повелява президентът Труман?

Тя беше възхитена. И аз изведнъж осъзнах, че всеки божи човек в Америка е крадец по рождение. Ето че и в мен бръмна същата муха. Дори започнах да проверявам дали вратите са заключени. Другите ченгета взеха да ни подозират; познаха ни по очите; с безпогрешен инстинкт те отгатваха какво ни е в ума. Дългогодишният опит ги бе научил какво представляват такива като нас с Реми.

На другия ден взехме пистолета, излязохме и се опитахме да стреляме яребици по хълмовете. Реми се прокрадна, добра се на метър

от клопащите птици и гръмна с 32-калибровото оръжие. Не улучи. Мощният му смях огласи калифорнийските гори и продължи да се носи над Америка.

— Време е вече ние с теб да отидем да видим Краля на бананите.

Беше събота; поотупахме се, постегнахме се и излязохме, на междуградската спирка при кръстовището. Стигнахме в Сан Франциско и тръгнахме да се разхождаме из улиците. Гръмогласният смях на Реми кънтеше навсякъде, откъдето минехме.

— Трябва да напишеш разказ за Краля на бананите — убеждаваше ме той. — И не се опитвай да пробутваш номера на стария маестро и да напишеш разказ за нещо друго. Кралят на бананите е само за теб. Ето го къде стои. — Кралят на бананите беше старецът, който продаваше банани на ъгъла. Беше ми безкрайно досадно. Но Реми продължаваше да ме ръга в ребрата и дори ме подръпваше за яката. — Ако напишеш разказ за Краля на бананите, значи, пишеш за човешките неща в живота. — Отговорих му, че не давам пукната пара за Краля на бананите. — Докато не проумееш значимостта на Краля на бананите, нищо няма да разбереш за човешките неща на този свят — отсече Реми с категоричен тон.

В залива имаше един стар, ръждясал товарен кораб, който служеше само за шамандура. Реми си бе наумил, че трябвала отидем до него с лодка и един следобед Лий Ан приготви сандвичи, наехме лодка и пристигнахме. Реми носеше някакви инструменти. Лий Ан се съблече гола и легна на мостика да се пече. Аз я гледах от кърмата. Реми се спусна чак до машинното отделение, където се разбягаха плъхове, и започна да чука и блъска, търсейки несъществуващи медни обшивки. Аз седнах в разпадащата се капитанска трапезария. Корабът беше стар, много стар, и беше красиво изработен отвътре — целият в дърворезба и вградени шкафове. Та това бе призракът на Джеклондоновия Сан Франциско! Задряхах в слънчевата трапезария. Из кухненския килер препускаха плъхове. А някога тук се е хранил синеок капитан.

Слязох долу в търбуха при Реми. Той дърпаше всичко, което стърчеше.

— Съвсем нищо. Мислех, че ще има мед, че ще намерим поне някой и друг стар ключ. Но, изглежда, много крадци са минали и са го опоскали до голо.

Корабът стоеше в залива от години. Медта отдавна е била обрана от ръка, която вече сигурно не е ръка. Казах на Реми:

— Ще ми се да преспя на този стар кораб някоя нощ, когато падне мъгла, а черупката скрибуца и отекват зловещите плясъци на шамандурите.

Реми се слиса; възхищението му към мен се удвои.

— Сал, давам ти пет долара, ако имаш смелостта да го направиш. Не ти ли минава толкова през ума, че тук може да витаят призраците на стари морски капитани? И не само ще ти дам пет долара, ами ще те докарам с лодка дотук, ще ти загъна нещо за ядене и ще ти дам одеяла и свещи.

— Готово! — съгласих се. Реми хукна да съобщи на Лий Ан. Изпитах желание да се хвърля от кърмата право върху нея, но спазвах обещанието си пред Реми. Извърнах поглед от нея!

В тия дни започнах да отскачам по-често до Фриско; опитах всичко, познато ми от книгите, за да сваля някое момиче. Дори с една мадама прекарахме на пейка в парка цяла нощ, до зори, и пак без успех. Тя беше русокоса и от Минесота. Навсякъде имаше страшно много педераста. Няколко пъти ходих в Сан Фран с пистолета си и когато веднъж в клозета на един бар ме спря някакъв хомо, аз извадих оръжието и му викнах; „Я повтори какво каза!“ И той изчезна. Сам не разбирам защо го направих; срещал бях педераста по цялата страна. Може би просто заради самотата в Сан Франциско или защото разполагах с оръжие. Все трябваше да го покажа на някого. Минах покрай един бижутерски магазин и усетих внезапния импулс да прострелям витрината, да грабна най-красивите пръстени и гривни, да изчезна и да ги подаря на Лий Ан. А после можехме да избягаме заедно в Невада. Време беше да се махам от Фриско, инак щях да полудея.

Написах дълги писма на Дийн и Карло, които в момента се намираха в бараката на Стария Бул някъде сред тексаските блата. Те ми отговориха, че са готови да дойдат при мен в Сан Фран, щом свършили това-онова. А в същото време всичко около Реми, Лий Ан и мен започна да се разпада. Заваляха септемврийските дъждове; а с тях и словоизлиянията. Реми бе отлетял с Лий Ан до Холивуд и бе отнесъл моя тъжен, глупав сценарий, но нищо не се бе получило. Знаменитият режисьор бил пиан и не им обърнал никакво внимание; те се

повъртели в неговата вила на плажа в Малибу; започнали да се карат пред другите гости; и си тръгнали обратно.

Капката, която преля, бяха конните състезания. Реми събра всичките си пари, около стотина долара, издокара ме в свои дрехи, взе под ръка Лий Ан и тримата се запътихме към хиподрума при Златната врата от другата страна на залива, до Ричмонд. За да ви убедя какво сърце имаше това момче, ще спомена само, че той натъпка в една грамадна кафява кесия половината от нашите крадени провизии и тръгна да ги носи на една своя позната, бедна вдовица, която живееше в Ричмонд, квартал от бараки, подобен на нашия — отвсякъде под калифорнийското слънце плющеше пране. Отидохме и ние с него. Пълно беше с тъжни дрипави деца. Жената благодари на Реми. Тя беше сестра на някакъв моряк, когото той познаваше бегло.

— Няма за какво, госпожа Къртър — отвърна ѝ Реми с най-изискания си и вежлив тон. — Там, откъдето са взети тези неща, има още много.

После продължихме към хиподрума. Реми правеше невероятни двайсетдоларови облози с надеждата, че ще спечели, и фалирахме още преди седмия кръг. Той заложи и последните два долара, отделени за ядене, и изгуби. Трябваше да се връщаме в Сан Франциско на автостоп. Отново бях на пътя. Качи ни един господин в лъскава кола. Аз седнах до него. Реми се опита да скалъпи някакъв разказ за това как е изгубил портфейла си на трибуната на хиподрума.

— Истината е — намесих се аз, — че проиграхме всичките си пари и за да не се налага повече след конни състезания да се връщаме на автостоп, отсега нататък ще залагаме чрез букмейкъри, нали, Реми?

Реми цял се изчерви, мъжът накрая ни призна, че е от управителното тяло на конните състезания при Златната врата. Остави ни пред елегантния хотел „Палъс“; гледахме подире му, докато изчезна сред полилеите, с джобове претъпкани с пари и високо вирната глава.

— Ха-ха-ха! Хо-хо-хо! — разкиска се Реми из нощните улици на Фриско. — Парадайз се вози в колата на човека, който надзирава конните състезания, и се кълне пред него, че вече ще прави облозите си чрез незаконни посредници. Лий Ан, Лий Ан! — Той я побутваше и дърпаше. — Не съм срещал по-смешен човек на света! В Сосалито май има много италианци. Ха-ха-ха-! — Той се вкопчи в един стълб, за да се насмее на воля.

Тази нощ започнаха дъждовете, а Лий Ан замята злобни погледи и към двама ни. В къщата — нито цент. Дъждът барабани по покрива.

— Сигурно ще продължи цяла седмица — каза Реми. Съблякъл бе красивия си костюм; и отново беше по жалките си къси панталони, войнишкото кепе и памучната фланелка. Големите му кафяви очи се взираха в дъските на пода. Пистолетът лежеше на масата. Чувахме как мистър Сноу се залива от смях някъде в дъждовната нощ.

— До гуша ми е дошло от това копеле — озъби се Лий Ан. Явно искаше да започне скандал. Взе да дразни Реми. Но той беше зает да прелиства малкия си черен бележник, в който бяха вписани имената на хора, предимно моряци, които му дължаха пари. Срещу всяко име изписваше псувни с червено мастило. Ужасявах се от деня, в който и аз щях да вляза в този бележник. Напоследък пращах толкова много пари на леля си, че купувах продукти само за четири-пет долара на седмица. Спазвайки повелята на президента Труман, добавях и провизии за още няколко долара. Но Реми мислеше, че не внасям достатъчно; затова бе започнал да окачва касовите бележки от покупките, дълги касови ленти с точно описани цени, на стената на банята, за да ги виждам и да разбера. Лий Ан беше убедена, че Реми укрива от нея пари, както впрочем и аз. Заплаши, че ще го остави.

Реми сви презрително устни:

— И къде мислиш да отидеш?

— При Джими.

— Джими?! Касиерът на конните състезания? Чуваш ли, Сал, Лий Ан възнамерява да отиде при касиера на конните състезания и да му увисне на врата. Да не забравиш да си вземеш метлата, скъпа, тази седмица конете ще излапат много овес за моите сто долара.

Нещата се влошаваха; навън дъждът ревеше. Първа в бараката се бе настанила Лий Ан, така че тя каза на Реми да си прибира багажа и да изчезва. Той се застыга. Представих си как ще остана сам с неукротената опърничава в тази брулена от дъжда барака. Опитах се да се намеся. Реми блъсна Лий Ан. Тя се хвърли към пистолета. Реми ми го подаде и ми каза да го скрия; в него имаше пълнител с осем патрона. Лий Ан се разпищя, после си облече шлифера и излезе в калта да търси полицаи, и кой полицаи мислите — не друг, а нашия стар приятел от „Алкатрас“. За щастие не си бил вкъщи. Тя се върна вир-вода. Аз се свих в моето ъгълче и заврях глава между коленете си.

Боже, какво правя на три хиляди мили от къщи? Защо съм тук? Къде е моят кораб, който бавно плува към Китай?

— И още едно нещо ще ти кажа, мръсничко — крещеше Лий Ан. — Тази вечер за последен път ти пържа тоя гаден мозък с яйца и за последен път ти готвя това гадно агнешко къри, та дано натъпчеш противното си шкембе, да натлъстееш и да се издуеш пред очите ми.

— Хайде, стига де — обади се Реми съвсем спокойно. — Разбрахме се. Когато тръгнах с тебе, съвсем не съм очаквал рози и лунна светлина, така че не ме изненадваш. Опитах се да направя нещо за теб — опитах се да направя нещо за двама ви; и двамата ме предадохте. Ужасно, ужасно съм разочарован и от двама ви — продължи той с абсолютна искреност. — Мислех си, че като поживеем заедно, от нас ще излезе нещо, нещо хубаво и трайно, опитах се, отидох до Холивуд, намерих работа на Сал, купувах ти красиви рокли, опитах се да те запозная с най-изисканите хора на Сан Франциско. Но вие отказвахте, отказвахте да изпълнявате и най-дребните ми желания. Нищо не съм ви искат в замяна. Сега ще ви помоля за една-единствена услуга и никога повече не ще поискам нещо от вас. Моят втори баща пристига в Сан Франциско следващата събота вечер. Моля ви само да дойдете с мен и да се опитате да представите всичко така, както съм му го описвал. С други думи, ти, Лий Ан, си моето момиче, а ти, Сал, моят приятел. Уредил съм да взема назаем сто долара за събота вечер. Държа баща ми да прекара хубаво и да си тръгне без най-малката причина да се тревожи за мен.

Това ме изненада. Бащата на Реми беше прочут лекар, който бе практикувал във Виена, Париж и Лондон.

— Искаш да кажеш, че ще изхарчиш сто долара за втория си баща? — възкликнах аз. — Че той има много повече пари, отколкото ти ще спечелиш през целия си живот! Ще затынеш в дългове!

— Няма значение — отговори тихо Реми, а в гласа му прозвуча поражение. — Моля ви за едно последно нещо — да се *опитате* поне да представите нещата хубави, да се *опитате* да направите добро впечатление. Аз обичам втория си баща и го уважавам. Той ще пристигне с младата си жена. И трябва да го посрещнем с най-дълбоко уважение.

В някои моменти Реми ставаше най-благородният човек на света. Лий Ан остана силно впечатлена и зачака с нетърпение срещата с баща

му; помисли си, че поне той може да излезе добра партия, след като синът му не е.

Седмицата се изтърколи и дойде събота вечер. Бях напуснал работата си при полицаите малко преди да ме уволнят, задето не бях извършил достатъчно арести, и това щеше да бъде последната ми събота тук. Реми и Лий Ан отидоха да се видят с бащата първо насаме в хотелската му стая; аз носех в себе си парите, които си бях отделил за пътуването, и се нарязах долу в бара на същия хотел. Качих се при тях безобразно закъснял. Баща му отвори вратата, изискан висок мъж с пенсне.

— А, мосю Бонкьор, как сте? — поздравих аз, като го видях. — Je suis haut — провикнах се, което трябваше да означава на френски „на висок градус съм, пил съм“, а всъщност не означаваше нищо. Докторът се смути. Вече бях разпердушинил плана на Реми. Той се изчерви.

Отдохме всички на вечеря в снобския ресторант „При Алфред“ на Северния плаж, където Реми похарчи цели петдесет долара за нас петимата, с питиетата му и прочие. Тогава дойде най-лошото. Кого да видя седнал на бара в „Алфред“ — не друг, а моя стар приятел Роуланд Мейджър! Току-що пристигнал от Денвър и си намерил работа в един от вестниците на Сан Франциско. Беше се натряскал. Дори не беше бръснат. Хвърли се към мен и ме тупна по гърба, както вдигах чашата с уиски към устата си. Тръшна се в сепарето до доктор Бонкьор и се наведе през супата му, за да си говори с мен, Реми почервения като цвекло.

— Няма ли да представиш приятеля си, Сал? — попита той с крива усмивка.

— Роуланд Мейджър от санфранциския „Арпос“ — опитах се да кажа с безизразно лице. Лий Ан ми беше бясна.

Мейджър забърбори в ухото на мосю:

— Харесва ли ви да преподавате френски в колеж?

— Извинете, но аз не преподавам френски в колеж.

— Така ли, аз пък си помислих, че преподавате френски в колеж.

Нарочно се държеше нагло. Спомних си нощта, когато не ни пусна да си довършим веселбата в Денвър; но му простих.

Простих на всички, отпуснах се и се донапих. Започнах да свалям звезди на младата жена на доктора. Пих толкова много, че се

налагаше всеки две минути да припкам до тоалетната, при което трябваше да прескачам скута на доктор Бонкър. Всичко се разпадаше. Престоят ми в Сан Франциско беше към края си. Реми никога вече нямаше да ми проговори. Беше ужасно, защото аз обичах истински Реми и бях един от малцината на този свят, които знаеха какъв верен и голям приятел е той. Щяха да минат години, докато ми прости. Колко злощастно се разиграваше всичко в сравнение с онова, което му бях писал от Патърсън за плана си да прекося Америка по червената линия на шосе 6. А ето че бях застанал на края на Америка — по-нататък нямаше земя — и нямаше накъде вече да вървя освен обратно. Дадох си дума да направя поне кръгово пътуване; в този миг и на това място реших да отпътувам до Холивуд, а оттам през Тексас, за да видя моята тайфа сред блатата; всичко друго нека да върви по дяволите.

Изхвърлиха Мейджър от „Алфред“. Вечерята впрочем беше приключила, тъй че аз го последвах навън; тоест Реми предложи да направя това и двамата с Мейджър тръгнахме да си допиваме. Седнахме на една маса в „Желязното гърне“ и Мейджър се обърна на висок глас към мен:

— Сам, не ми харесва оня педераст на бара.

— Така ли, Джейк? — отговорих му.

— Сам — каза той, — мисля да стана и да го просна на пода.

— Недей, Джейк — продължих в стила „Хемингуей“. — Просто се прицели оттук и виж какво ще излезе.

Разделихме се, клатушкайки се, на един уличен ъгъл.

На сутринта, докато Реми и Лий Ан спяха, погледнах с известна тъга голямата купчина пране, за която двамата с Реми имахме час при автоматичните перални в бараката зад нашата (а прането сред множеството цветнокожи жени и мистър Сноу, който примираше от смях, винаги беше радостно слънчево преживяване), и реших да си тръгна. Излязох на верандата. „О не, по дяволите — измърморих на себе си. — Обещал съм си да не си тръгвам оттук, докато не изкача тази планина.“ Имах пред вид високата стена на каньона, която тайнствено извеждаше над Тихия океан.

И останах още един ден. Неделята. Спусна се вълна от тежка жегата: денят беше прекрасен, слънцето почервения в три часа. Закатерих се нагоре и стигнах върха в четири. Красивите калифорнийски тополи и евкалиптови дървета се разстилаха във всички посоки. Близко до

върха дърветата изчезваха, оставаха само скали и трева. Най-отгоре на този бряг пасеше добитък. Отвъд няколко по-ниски хълма се простираше Тихият океан, син и необятен, а откъм легендарното „Картофено течение“, където се раждат мъглите на Фриско, напредваше внушителна стена от белота. След час мъглата щеше да нахлуе през Златната врата и да забули в бяло романтичния град, някой млад мъж щеше да хване момичето си за ръка и бавно да го поведе нагоре по дълъг бял тротоар, с бутилка токайско вино в джоба. Това беше Фриско; с красивите жени, които стоят на праговете на бели къщи и чакат своите мъже; с кулата Койт, с Ембаркадеро, с улица „Маркет“ и единайсетте хълма на изобилието.

Стоях там, докато се замаях, помислих, че ще полетя надолу като в сън, ще изчезна в пропастта. „Ох, къде е момичето, което обичам“ — питах се и търсех навсякъде, както бях търсил в малкия свят долу. А пред мен се разгъваше масивната сурова твърд на моя американски континент; и някъде далеч, в другия край, мрачният обезумял Ню Йорк бълваше своите облаци прах и кафяви изпарения. Изтокът таи нещо кафяво и благочестиво; Калифорния е бяла като простряно пране и е празноглава — поне така си помислих тогава.

---

[1] На англ. името „Сноу“ е омоним на сняг. — Б.пр. ↑

На другата сутрин Реми и Лий Ан спяха, докато аз тихичко си събрах нещата и се измъкнах през прозореца по същия начин, по който бях влязъл, и преметнал сак, напуснах Мил Сити. Така и не прекарах замислената нощ на стария кораб-призрак — „Адмиралската волна пчеличка“ му беше името — и с Реми се изгубихме един за друг.

В Оукланд пих бира сред безделниците в един салун, пред чиято врата бе поставено колело от фургон, и отново поех по пътя. Минах пеша през целия Оукланд, докато изляза на шосето за Фресно. С две прекачвания стигнах до Бейкърсфийлд, четиристотин мили по на юг. Първият преход беше съвсем лудешки — взе ме някакво русоляво момче в колата си със специално подсилен за високи скорости мотор. „Виждаш ли пръста на крака ми? — каза то, като пришпори машинката си с осемдесет и изпревари всички по пътя. — Погледни го де!“ Кракът му беше увит в бинтове. „Ампутираха ми го тази сутрин. Гадовете искаха да ме оставят в болницата. Но аз си събрах нещата и избягах. Голяма работа, за един пръст!“ Да, наистина, казах си наум, а сега внимавай — и силно стиснах дръжката. Не бях срещал по-откачен шофьор. Докато мигнем, стигнахме в Трейси. Трейси е градче около железопътен възел: навъсени железничари се хранят в закусвални покрай релсите. Влакове прогърмяват през долината. Червеното слънце залязва бавно. И зашептяха вълшебните имена на долината — Мантека, Мадера и всички останали. Скоро падна здрач, зърнест здрач, морав здрач над мандаринови горички и безкрайни ниви с пъпеши; слънцето бе добило цвета на изстискано грозде, прорязано от жилки в бургундско червено, полетата бяха с цвят на любов и испански потайности. Подадох глава през прозореца и вдъхнах дълбоко от уханния въздух. Миг на върховно блаженство. Откаченият се оказа машинист по южната тихоокеанска линия и живееше във Фресно; баща му също бил машинист. Изгубил пръста на крака си в депото на Оукланд при прехвърляне от един влак на друг, не разбрах как точно беше станало. Влязохме в боботещия Фресно и той ме остави в южната част на града. Прескочих до малката бакалница край

железопътната линия, за да пийна на крак една кола, и ето че покрай червените товарни вагони мина тъжен млад арменец, в същия миг изпищя локомотив и аз си рекох: да, да, градът на Сароян.

Трябваше да продължа на юг, излязох на пътя. Взе ме един човек с нов-новеничък пикап. Беше от Лъбък, щата Тексас, и работеше в бизнеса с караваните. „Искаш ли да си купиш каравана? — попита ме той. — Винаги съм насреща, обади ми се.“ Разказа ми за баща си в Лъбък. „Една вечер старецът оставил приходите от деня в папка върху касата, просто ги забравил. И какво мислиш станало — през нощта се вмъкнал крадец с фенерче и инструменти, разбил касата, разровил документите, сритал няколко стола и си отишъл. А хилядата долара си останали отгоре върху касата, какво ще кажеш за това, а?“

Остави ме на юг от Бейкърсфийлд и тогава започна за мен голямото приключение. Застуди се. Облякох тъничкия войнишки шлифер, който си бях купил за три долара от Оукланд, и затреперах на пътя. Стоях пред мотел в натруфен испански стил, който блестеше като бисер в нощта. Колите профучаваха край мен, по посока на Ел Ей. Аз им махах неистово. Беше страшно студено. Стоях така цели два часа, досред нощ, и псувах ли, псувах. Съвсем се повтори историята от Стюарт, Айова. Не ми оставаше друго, освен да похарча над два долара за автобус, за да измина останалите мили до Лос Анджелис. Повървях обратно покрай автострадата до Бейкърсфийлд, стигнах до автобусната гара и седнах на една пейка.

Бях си купил билет и чаках автобуса за Ел Ей, когато внезапно една изумително красива мексиканка в панталони пресече зрителното ми поле. Заедно с други пътници тя слизаше от един автобус, току-що спрял за почивка с мощна въздишка на спирачките. Гърдите ѝ се очертаваха под дрехата стегнати и истински; тесният ѝ ханш изглеждаше прелестно; косата ѝ беше дълга и лъщящо черна; а очите ѝ — бездънни, необятни синевни — таяха свенливост. Как не съм в нейния автобус! И както всеки път, когато срещам момиче, което ми харесва, а то пътува из този преголям свят в обратна на моята посока, болка прободe сърцето ми. По високоговорителя подканиха пътниците от автобуса за Ел Ей. Вдигнах сака си и се качих, и кого да видя седнал вътре сам — мексиканката. Отпуснах се на мястото точно до нейното през пътеката и веднага започнах да кроя планове. Бях тъй самотен, тъжен, уморен, треперещ, отпаднал и убит, че успях да събера смелост,

смелостта, необходима да заприказваш непознато момиче, и пристъпих към действие. Но дори при това положение, пропилях пет минути, като се потупвах по бедрата в тъмното, додето автобусът се носеше по пътя.

Ако ще да пукнеш, но трябва да я заговориш! Проклет глупак, хайде де! Какво ти стана? Не си ли опротивял вече достатъчно сам на себе си? И преди да осъзная какво правя, аз се наведох към нея през пътеката (тя се опитваше да заспи) и казах:

— Мис, ако искате, използвайте шлифера ми вместо възглавница.

Тя ме погледна и ми отвърна с усмивка:

— Не, благодаря ви.

Облегнах се назад разтреперан; запалих фас. Изчаках да ме погледне с тъжния бърз поглед на любовта, станах на мига и се наведох към нея.

— Мога ли да седна до вас, мис?

— Щом желаете.

И седнах.

— За къде сте?

— Ел Ей. — Влюбих се в начина, по който каза „Ел Ей“; изобщо ми харесваше как всички от Крайбрежието произнасят Ел Ей; та нали в края на краищата той е единственият им незаменим златен град.

— И аз съм за там! — извиках. — Много се радвам, че ми позволихте да седна до вас, чувствах се безкрайно самотен, напоследък съм пропътувал адски много път. — И започнахме да си разказваме историите. Нейната е следната: имала мъж и дете. Мъжът ѝ я биел, затова го оставила, там в Сабинал, на юг от Фресно, и тръгнала за Ел Ей, за да поживее известно време при сестра си. Оставила малкия си син при родителите си — гроздоберачи, които живеели в барака сред лозята. Какво друго можела да стори, освен да си блъска главата и да полудее. Испитах силно желание да я прегърна. Говорихме, говорихме. Призна, че ѝ било приятно да си приказва с мен. Скоро след това спомена, че и на нея ѝ се ходело в Ню Йорк. „Може да отидем двамата!“ — засмях се аз. Автобусът изрева нагоре по прохода Грейпвайн, а после се гмурнахме в ярки плисъци от светлини. Без предварително да се питаме, ние вече се държахме за ръце и по същия безмълвен, красив и чист начин решихме, че когато си наема стая в Ел Ей, тя ще дойде при мен. Цялото ми тяло до болка

копнееше по нея; зарових глава в красивата ѝ коса. Крехките ѝ раменца ме влудяваха; притисках я и пак я притисках. И на нея ѝ харесваше.

— Харесва ми така, харесва ми — отрони тя, затворила очи. Обещах ѝ красива любов. Поглъщах я с очи. Вече си бяхме разказали историите; притихнахме в мълчание и в сладко очакване. Тъй просто беше. Който иска, нека си ги има всички Пийчиси и Бетини, и Мерилута, и Рити, и Камий, и Инеси на този свят; но това е момичето за мен, моят тип женска душевност и аз ѝ го казах. Тя ми призна, че е забелязала как я гледам на автобусната гара. „Помислих си, че си добро момче, студент.“

— Наистина съм студент! — уверих я. Автобусът пристигна в Холивуд. В сивата мръсна зора, подобно на зората от филма „Пътешествията на Съливан“, когато Джойл Макрий се среща с Вероника Лейк в една закусвалня, тя спеше на скута ми. Аз гледах жадно през прозореца: къщи с гипсови орнаменти, палми, автокина, авторесторанти, всякакви лудости, дрипавата обетована земя, приказният край на Америка. Слязохме от автобуса на Главната улица и тя не беше по-различна от улиците, на които слизате от автобусите в Канзас, Чикаго или Бостън — червенотухлени сгради, мръсни типове, които се мотаят наоколо, трамваи, които скрибуцат в безнадеждната зора, блудният мирис на големия град.

В този миг нещо ми стана и, не знам защо, изведнъж си наумих глупавата, шантава идея, че Тереза или Тери — както се казваше тя — е една малка проститутка, която снове по автобусите и гледа да обере парите на някой пътник: нарежда му среща като нашата в Ел Ей, води мухльото първо на закуска в заведение, където я причаква нейният сутеньор, а после в определен хотел, където сутеньорът нахълтва с пистолет или с нещо подобно. Никога не ѝ признах подозрението си. Преглъщахме закуската, а един сутеньор не сваляше очи от нас; въобразих си, че Тери му дава тайни знаци с очи. Бях уморен и се чувствах чужд и изгубен в това отвратително далечно място. Тъпоумието на страха замъгли разсъдъка ми и аз започнах да се държа дребнаво и недостойно.

— Познаваш ли оня там? — попитах я.

— Кого имаш пред вид, скъпи?

Не задълбах по-нататък. Тя беше бавна и протакаше всичко, което вършеше; трябваше ѝ много време, за да закуси; дъвчеше едва-

едва, загледана пред себе си, изпуши цигара и продължи да говори, а аз — същински изтерзан призрак — подозирах, че удължава всяко свое движение, за да печели време. Това май беше болестен пристъп. Изпотих се, докато вървахме с нея по улицата ръка за ръка. В първия хотел, на който налетяхме, имаше свободни стаи и докато се осъзна, вече заключвах вратата отвътре, а тя седеше на леглото и събуваше обувките си. Целунах я вяло. Най-добре е да не научи. Знаех, че за да се отпуснат нервите ни, имаме нужда от уиски, особено аз. Изхвърчах навън и търчах и се лутах цели дванайсет преки, докато купя половинка уиски от една будка за вестници. Тичах и по обратния път, но вече изпълнен с енергия. Тери беше в банята и се решеше. Налях щедро в една водна чаша и двамата отпихме големи глътки прекрасно благодатно питие, струваше си мъчителния набег. Застанах зад нея и затанцувахме така пред огледалото в банята. Започнах да ѝ разказвам за приятелите си на изток.

— Трябва да те запозная с едно страхотно момиче, което се казва Дори. Знаеш ли каква е дълга — шест фута и е с червена коса. Ако дойдеш в Ню Йорк, тя ще ти помогне да си намериш работа.

— Каква ти е на тебе тази дълга червенокоса жена? — попита Тери подозрително. — Откъде накъде ми разказваш за нея? — С простоватата си душа тя не бе схванала радостната възбуда на думите ми. Не ѝ отговорих. Тя взе да се напива в банята.

— Ела в леглото! — подканих я.

— Двуметрова, значи? А аз си мислех, че си почтено момче, студент, погледнах те, че си с хубав пуловер, и си казах: „Ох, че е симпатичен!“ Ама не! И не! И не! И ти си проклет сутеньор, като всички останали!

— Какво изобщо говориш?

— Не ми разправяй само, че тая, дългата червенокоса, не била „мадам“, та аз подушвам коя жена е „мадам“, щом чуя две думи за нея бе, а ти, ти излезе просто сутеньор като всички, които ми пресичат пътя, всички мъже са сводници.

— Слушай, Тери не съм сутеньор. Кълна ти се в Библията, не съм сутеньор. Откъде накъде? Искам само теб.

— През цялото време си мислех, че съм срещнала порядъчно момче. Толкова се зарадвах, рекох си: bravo, Тери, ето едно истинско почтено момче, а не мошеник.

— Тери — умолявах я от все сърце. — Моля те, изслушай ме и разбери, че не съм сутеньор.

Само преди час аз си мислех, че тя е изнудвачка. Колко тъжно. Нашите до лудост обременени съзнания бяха дерайлирали. Проклет живот, колко ли не я убеждавах и придумвах, а после побеснях, рекох си: какво съм седнал да се моля на някаква си малка мексиканска глупачка и направо ѝ го казах: без да му мисля, грабнах червените ѝ обувки, запратих ги във вратата на банята и ѝ изкрещях да се маха „Хайде, изчезвай!“ Щях да поспя и да забравя; имах си свой собствен живот, свой собствен, завинаги тъжен и дрипав живот. В банята настъпи мъртва тишина. Съблякох се и си легнах.

Тери излезе просълзена от покаяние. Със своя простоват, дребен и смешен ум тя бе решила, че един сутеньор не замеря вратите с женски обувки и не гони жените си. В благоговейната, сладка тишина тя се съблече гола и мушна крехкото си тяло между чаршафите при мен. Беше кафяво като грозде. Видях цезаровия белег на нещастния ѝ корем; ханшът ѝ беше толкова тесен, че не би могла да даде живот на дете, без да се разцепи. Краката ѝ бяха като мотовилки. Беше висока само четири фута и десет инча. Любих я в ласкавата умора на утрото. После, като два изтощени ангела, окаяно заседнали в една лосанджелиска плитчина, но открили най-съкровено и най-сладко нещо в живота, спяхме до късно следобед.

За добро или за зло — следващите петнайсет дни прекарахме заедно. Когато се събудихме, решихме да тръгнем на стоп към Ню Йорк; в големия град тя щеше да бъде моето момиче. Предвиждах диви лудории с Дийн, Мерилу и другите — празник, нов празник. Но първо трябваше да поработим, за да спечелим необходимите за път пари. Тери беше за незабавно тръгване с двайсетте долара, които ми бяха останали. Аз не одобрих идеята. И като последен глупак, обмислях проблема цели два дена, а през това време по кафенетата и барчетата четяхме обявите за работа в шантавите лосанджелиски вестници, които виждах за пръв път в живота си, докато моите двайсет долара се стопиха почти на десет. Бяхме много щастливи в нашата малка хотелска стаичка. Тъй като не можех да спя, ставах посред нощ, покривах със завивката голото кафяво рамо на моята малка и опознавах нощите на Лос Анджелис. Бруталните, горещи, раздирани от полицейски сирени нощи! На нашата улица стана беда. Старата, разпадаща се къща отсреща, в която се даваха стаи под наем, се превърна в арена на трагедия. Полицейска кола беше спряла до тротоара и ченгетата разпитваха някакъв възрастен човек с прошарена коса. Отвътре долитаха ридания. Звуците достигаха до мен, примесени с жуженето на неоновата реклама на моя хотел. Никога в живота си не съм се чувствал толкова тъжен. Ел Ей е най-самотният и най-жестокият от всички американски градове; в Ню Йорк става дяволски студено през зимата, но по някои места, на някои улици, добиваш усещане за приятелство, макар и съмнително. Ел Ей е джунгла.

Южната част на главната улица, където ние с Тери се разхождахме и хапвахме кренвирши, представляваше един фантастичен панаир от светлини и дивотия. Буквално на всеки ъгъл полицаи в ботуши пребъркваха хора. Най-пропадналите типове от цялата страна задръстваха тротоарите — и всичко това се разиграваше под благите звезди на Южна Калифорния, които чезнат в кафявото сияние на този огромен пустинен лагер, какъвто всъщност е Лос Анджелис. Усещаше се дъх на чай, на трева, имам пред вид марихуана,

който се смесваше във въздуха с мириса на фасул и бира. А гръмният бесен звук на би-бопа ехтеше от бирариите: и заедно с кънтрито и бугивугито той образуваше една пъстра мешавица от ритми в американската нощ. Всички тук ми приличаха на Хасъл. Буйни негри с шапки в стил боп и с кози брадички минаваха покрай нас със смехове; подир тях — дългокоси безжизнени хипстъри, довели се чак от Ню Йорк по шосе 66: видяхме и стари пустинници, които влачеха вързопите си и търсеха пейка на площада, и методистки свещеници, запретнали ръкави, и някой и друг светец-поклонник на Природата с брада и по сандали. Искях да се запозная с всички, да говоря с всички, но ние с Тери бяхме изцяло погълнати от опитите си да припечелим някой долар.

Отидохме в Холивуд, за да търсим работа в дрогерията на ъгъла на „Сънсет“ и „Вайн“. Е, това е ъгъл! Многочислени семейства, дотътрили се с таратайки от вътрешността, чакаха по тротоарите с надеждата да зърнат някоя филмова звезда, но никакви филмови звезди не се мяркаха. Минеше ли лимузина, тълпата се люшваше жадно към бордюра и надничаше да гледа: вътре седи някакъв тип с тъмни очила, а до него — накичена с бижута блондинка. „Дон Амече! Дон Амече!“ — „Не, Джордж Мърфи! Джордж Мърфи!“ Кръжаха наоколо и се вглеждаха едни в други. Красиви момчета с извратени наклонности, пристигнали в Холивуд, за да се препитават като каубои на нощния живот, обикаляха нагоре-надолу, слюнчеха палци и важно-важно пригладваха вежди. Най-пищните и най-отнесени момичета на света шареха насам-натам по панталони; бяха дошли, за да станат звезди; а свършваха като миячки в авторесторантите. Ние с Тери също потърсихме работа из авторесторанти. Никъде нямаше хляб за нас. Булевард „Холивуд“ беше някакво невъобразимо, пищящо автомобилно безумие; поне веднъж в минутата ставаха дребни произшествия, всеки напираше към най-далечната палма — а отвъд нея имаше само пустиня и празнота. Неуспели холивудски менажери стояха пред снобските ресторанти и спореха със същия маниер, с който спореха бродуейските менажери от „Джейкъбс Бийч“, Ню Йорк, само дето бяха облечени в по-леки костюми, а езикът им беше по-просташки. Високи, мъртвешкобледи проповедници притрепераха край нас. Дебели кресливи жени пресичаха тичешката булеварда, за да се наредят на опашка за поредното шоу-състезание. Видях Джери

Колона, който си купуваше лека кола в магазина на „Буик Мотърс“; стоеше зад огромната стъклена витрина и пригласяше мустаците си. Ние с Тери хапнахме в някакъв ресторант на самообслужване в центъра, декориран отвътре като пещера — отвсякъде стърчаха металически израстъци и огромните безлични каменни бутове на разни божества, сред които се мъдреше и един трогателен Нептун. Хората преглъщаха скръбни ястия край водопадите, а лицата им бяха зелени от морска печал. Всички ченгета в Ел Ей приличаха на красиви жигола; без съмнение те също бяха дошли в Ел Ей, за да пробият в киното. Тук всеки пристигаше, за да пробие в киното, дори и аз. Накрая толкова изпаднахме с Тери, че започнахме да разпитваме за работа из южната част на Главната улица, обръщахме се към съсипани бармани и миячки на съдове, които не се стесняваха от падението си, но и там всичко беше напразно. Все още имахме десет долара.

— Виж какво, прибирам си дрехите от сестра ми и потегляме на стоп към Ню Йорк — каза Тери. — Няма какво да чакаме. Да тръгваме. „Ако не знаеш да танцуваш буги, аз ще те науча.“ — Последните думи бяха от някаква песничка, която тя често си тананикаше.

И веднага се отправихме към сестра й сред безразборно пръснатите мексикански къщурки, някъде отвъд авеню „Аламеда“. Аз я чаках на едно тъмно място зад някакви мексикански кухни, защото сестра й не трябваше да ме вижда. Притичваха кучета. Мъждиви лампи осветяваха противните тесни безлюдни улички. Чувах как Тери и сестра й се препират в меката топла нощ. Очаквах всичко.

Тери излезе и ме поведе за ръка към Централно авеню, главното стъргало на цветнокожите в Ел Ей. Ама че диво място, пълно с пилешки ресторантчета, които едва побираха по един джубокс, но от джубоксовете без прекъсване гърмяха блус, боп и джъмп! Изкачихме се по едно мръсно стълбище и стигнахме до стаята на Маргарина, приятелка на Тери, която й дължеше пола и чифт обувки. Маргарина беше хубава мулатка; мъжът й беше черен като кюнец и добър човек. Веднага излезе и купи половинка уиски, за да ме посрещне както подобава. Понечих да платя поне част от питието, но той не ми позволи. Имаха две малки дечица. Малчуганите скачаха по кревата; там беше мястото им за игра. Те ме прегърнаха и ме зяпнаха учудени. Навън бушуваше глъч и рев, дивата клокочеща нощ на Централно авеню — нощ като в „Смут на Централно авеню“ на Хамп. Пееха по

входелите, пееха от прозорците, беше същински ад, в който трябваше да си нащрек. Тери си прибра дрехите и се сбогувахме. Влязохме в едно от пилешките заведения и пуснахме плочи по джубокса. Няколко негърски субекти ми пошушнаха нещо в ухото за „чай“. По един долар. Казах: добре, дайте го. Тогава влезе връзката и ми направи знак да го последвам към тоалетната в подземиято, където аз заставах онемял, докато той ми нареждаше:

— Вдигни го де, защо не го вдигаш.

— Какво да вдигна? — попитах.

Беше ми прибрал предварително долара. Страхуваше се дори да посочи към пода. А и нямаше под, само пръст. Там лежеше нещо, което приличаше на малка кафява фъшкия. Човекът беше абсурдно предпазлив. „Трябва да внимавам, тази седмица тук стана адски напечено.“ Вдигнах фъшкията, която всъщност беше цигара в кафява хартия, върнах се при Тери и двамата си тръгнахме към нашата хотелска стая да замайваме глави. Но нищо не стана. Оказа се чист тютюн. Съжалих, задето не бях по-благоразумен с парите си.

Крайно време беше най-после да решим какво ще правим. И решихме: с парите, които ни бяха останали, ще тръгнем на автостоп за Ню Йорк. Тя бе измъкнала пет долара от сестра си тази вечер. Имахме общо тринайсет, дори по-малко. Така че преди часа, в който трябваше да се изплати таксата за деня, ние си събрахме багажа и изчезнахме с една червена кола към Аркадия, Калифорния, където, под снежните калпаци на планинските върхове, се намира Хиподрумът на Санта Анита. Беше нощ. Поехме посока към вътрешността на континента. Хванати за ръце, повървахме няколко мили край пътя, за да излезем от населената област. Беше съботна нощ. Заставахме под един електрически стълб с вдигнати палци и съвсем скоро покрай нас минаха с рев няколко коли, пълни с момчетии, развели знамена. „Йееее! Йееее! Спечелихме! Спечелихме!“ — крещяха те. После, като видяха мъж и момиче на пътя, ни освиркаха злорадо. Минаха десетки такива коли, все пълни, с млади лица и „дрезгави мутиращи гласове“, както се казва. Ненавиждах ги. За какви се мислят те, та дръзват да дюдюкат по скиталците от пътя само защото са малки колежански глезльовци и защото всеки съботен следобед родителите им ги тъпчат с пържоли? Кой са те, та да се подиграват на момиче, изпаднало в беда с мъжа, когото иска да обича? Никому не пречехме. Но и никой не спря

да ни вземе. Наложих се да се върнем пеш в града и докато стигнем, бяхме примрели за кафе; за лош късмет влязохме в единственото отворено заведение — млечен бар за ученици, в който се бяха изсипали хлапаци от пътя, и те веднага ни познаха. На всичко отгоре сега видяха, че Тери е мексиканка, леконрава Пачуко^[1], и че нейният любим е нещо по-лошо и от това.

Като вирна нагоре хубавото си носле, Тери моментално излезе оттам и двамата отново се залутахме в мрака покрай канавките на магистралите. Аз носех саковете. Издишвахме балончета пара в студения нощен въздух. След дълго колебание реших още една нощ да се скрия с нея от света, а на сутринта — да става каквото ще. Отидохме в един мотел и си наехме за около четири долара малък удобен апартамент — с душ, хавлиени кърпи, радио и прочие. Прегърнахме се силно. Разговаряхме дълго и сериозно, къпахме се и обсъждахме разни работи първо на запалени лампи, после на угасени. Нещо се доказваше, аз я убеждавах, тя се съгласи и сключихме съюз в мрака, затаили дъх, после утолени, като малки агънца.

На сутринта смело начертахме нашия нов план. Щяхме да вземем автобус до Бейкърсфийлд и да поработим като гроздоберачи. Няколко седмици по-късно щяхме да поемем за Ню Йорк както подобава, с автобус. Следобедното пътуване с Тери до Бейкърсфийлд беше прекрасно: седяхме отзад отпуснати, приказвахме си, гледахме как се нижат покрай нас полята и за нищо не ни беше грижа. В Бейкърсфийлд пристигнахме късно следобед. Планът ни беше да разпитаме за работа всеки закупчик на плодове в града. Тери каза, че можем да живеем в палатка на мястото, където ще работим. Идеята да живеем в палатка и да берем грозде в хладните калифорнийски утрини просто ме омая. Но гроздоберачи не се търсеха, навсякъде само ни объркваха, като ни даваха безброй съвети, работа обаче не изскочи отникъде. Въпреки това вечеряхме в евтин китайски ресторант и продължихме с укрепени тела. Прекосихме железопътната линия, водеща към южното тихоокеанско крайбрежие, и навлязохме в мексиканския квартал. Тери си бърбеше със своите събратя и питаше за работа. Нощта се беше спуснала и мексиканската уличка блестеше в ярки светлини; киношатри, сергии с плодове, зали с игрални автомати, магазинчета и стотици разтракани камиони и опръскани с кал таратайки, паркирани надлъж. Цели мексикански семейства —

надничари-гроздоберачи — се шляеха напред-назад и нагъваха пуканки. Тери разпитваше кого ли не за работа. Аз започнах да се отчайвам. Имах нужда да пийна нещо, както и Тери, така че си купихме четвърт калифорнийско порто за тридесет и пет цента и се запътихме да го изпием някъде край железопътното депо. Попаднахме на място, където се бяха събрали скитници, бяха надомъкнали щайги и седяха около огньове. Настанихме се до тях и започнахме бутилката порто. Отляво — тъжните саждиво-червени в лунния кръг товарни вагони; точно напред — светлините и блесналите летищни сигнализации на самия Бейкърсфийлд; отдясно — алуминиевият корпус на универсалния магазин „Куонсет“. Ех, беше чудна нощ, топла нощ, нощ за вино, лунна нощ, нощ да притискаш момичето си, да говориш, да плюеш и да се възнасяш. Кое то и направихме. Малката глупачка пи наравно с мен, надмина ме и продължи в същото темпо, че като се разприказва, не спря до полунощ. Така и не помръднахме от щайгите. Понякога минаваха бродяги или мексикански майки с деца и дори безшумно допълзя една патрулна кола, а ченгето се измъкна навън да ни подебне, но повечето време бяхме сами и сливахме в едно душите си, плътно и още по-плътно, докато се получи така, че щеше да е страшно трудно да се разделим. В полунощ станахме и се заклатушкахме към магистралата.

На Тери ѝ хрумна нова идея. Да отидем на автостоп до Сабинал, нейния град, и да поживеем в гаража на брат ѝ. На мен всичко ми беше все едно. Когато излязохме на пътя, накарах Тери да седне върху сака ми, за да дава вид на жена в беда, един камион моментално спря, а ние се затичахме към него, ликуващо захилени. Шофьорът излезе добър човек; камионът му — лош. С гръм и трясък запъпли през долината. Пристигнахме в Сабинал в малките часове, преди да се развидели. Докато Тери спа по пътя, аз привърших бутилката порто и добре се бях гипсирал. Слязохме и обиколихме тихия разлистен площад на калифорнийското градче — което дори не беше редовна спирка по южната тихоокеанска линия. Тръгнахме да търсим приятеля на брат ѝ, от него трябваше да узнаем къде се намира самият брат. В къщата, не намерихме никого. Зората вече се разпукваше, аз се излегнах по гръб върху тревата в градинката на градския площад и започнах да повтарям: „Няма да кажеш какво е правил в Уийд, нали? Какво е щял да направи в Уийд?“ Това беше от филма „За мишките и хората“,

сцената, в която Бърджес Мередит говори с надзирателя на работниците от фермата. Тери се кикотеше. Каквото и да правех, на нея все ѝ харесваше. Можех да продължа да си лежа така, докато дамите тръгнат към църквата за утринната служба, и Тери пет пари нямаше да даде. Накрая реших, че брат ѝ ще ми помогне да се подредим, отведох я в един стар хотел край линията и си легнахме удобно.

Тери стана рано в ослепителното слънчево утро и отиде да търси брат си. Аз спях до обед; когато се събудих и погледнах през прозореца, видях да преминава един товарен тихоокеански влак, и по неговите открити платформи се бяха излегнали и весело се поклащаха стотици скитници, едни бяха подложили саковете си за възглавници и заболи носове в комикси, а други дъвчеха сладко калифорнийско грозде, брано покрай линията. „Да пукна! — провикнах се. Ееей! Това наистина е обетована земя!“ Скитниците идеха откъм Фриско; а след седмица щяха да се връщат обратно също тъй величествено.

Тери пристигна с брат си, с неговия приятел и с детето си. Брат ѝ беше луда мексиканска глава, буйно момче със страшна глътка за пиене, едно голямо добро дете. Приятелят му беше едър, отпуснат мексиканец, който говореше английски със съвсем слаб акцент и шумно се престараваше да се хареса. Не беше трудно да забележа, че е хвърлил око на Тери. Малкият ѝ син се казваше Джони, беше на седем години, тъмнооко сладко дете. Е, събрахме се и започна нов див ден.

Брат ѝ се казваше Рики. Имаше шевролет 38. Наблъскахме се в него и потеглихме към незнайни места. „Къде отиваме?“ — попитах аз. Приятелят се зае да ми обяснява — казваше се Понзо, поне така му викаха всички. Смърдеше. По-късно открих защо. Работеше като продавач на тор по фермите; имаше си камион. Рики гледаше да има три-четири долара в джоба си, а за останалото не го беше грижа. Само повтаряше: „Точно така, братче, давай така — давай така!“ И караше нататък. Вдигна с разнебитената си таратайка седемдесет мили в час и пристигнахме в Мадера, оттатък Фресно, за да се срещнем с някакви фермери за тор. Рики имаше и бутилка.

— Днес ще пием, утре ще работим. Давай, братче, я дръпни по-здраво!

Тери седеше отзад с детето си; погледнах я и забелязах, че лицето ѝ е пламнало от радостната руменина на завръщането у дома.

Прекрасната зелена природа на октомврийска Калифорния лудо бягаше край нас. Сила и нерв отново бликнаха в мен, бях готов за път.

— Накъде сме тръгнали бе, човек?

— Да намерим един фермер, който имал тор. Утре ще дойдем наново, но с камиона, и ще го натоварим. Ей, да знаеш само колко пари ще спечелим! Няма за какво да се тревожиш.

— Всички сме едно! — изрева Понзо. Виждах, че е така, където и да отидех, всички ставахме едно. Префучахме бясно през невероятните улици на Фресно и продължихме по черни пътища през долината към някакви стопанства. Понзо слезе от колата и подхвана несвързани разговори със стари мексикански фермери; естествено нищо не излезе.

— Ще трябва да пийнем! — провикна се Рики и се озовахме в салуна на кръстопътя. В неделя следобед всички американци пият в салуните по кръстопътищата; водят и децата си; дърдорят и се карат над халбите с бира; и всичко е наред. На свечеряване децата започват да хленчат, а родителите вече са пияни. Преплитат заедно крака към къщи. Пил съм в кръстопътни салуни по цяла Америка и винаги съм бил наобиколен от такива семейства. Децата нагъват пуканки и пържени картофи и играят по ъглите. Така направихме и ние. Рики и аз, и Понзо, и Тери седнахме да пием и да се надвикваме с музиката; малкият Джони лудуваше с другите деца около джубокса. Слънцето поаленя. Нищо не бяхме свършили. А какво трябваше да свършим? „Маһана — каза Рики. — Маһана бе, човек, тогава ще успеем; я удари още една бира, давай, давай!“

Излязохме, олюлявайки се, и се наместихме в колата; за да отидем в друг бар край магистралата. Понзо беше едър, шумен, гръмогласен тип, който познаваше всички в долината Сан Джоакуин. От бара край магистралата двамата с него тръгнахме с колата да търсим някакъв фермер; но вместо това се озовахме в мексиканския квартал на Мадера, закачахме момичета и се опитвахме да отмъкнем по едно за него и за Рики. После, докато над лозята се спускаше теменужен здрач, аз открих, че седя безсловесен в колата, а Понзо спори пред кухненска врата с някакъв възрастен мексиканец за цената на една диня, която старецът бил отгледал в задния си двор. Получихме динята; изядохме я на място и хвърлихме корите върху

мръсния тротоар пред къщата на стария човек. Разни хубави момичета пресичаха смрачаващата се улица. Попитах го:

— Къде, по дяволите, се намираме?

— Не се тревожи, братче — отговори ми големият Понзо. — Утре ще изкараме много пари; а тази нощ ще си гледаме спокойствието. — Върнахме се обратно, взехме Тери, брат й и детето и отпътувахме до Фресно под шосейните нощни светлини. Обезумели бяхме от глад. Здравата ни раздруса, докато преминем железопътната линия при Фресно, и навлязохме в бесните улички на мексиканския квартал. Чудновати китайци, накачулени по прозорците, оглеждаха неделните нощни улици; цели тайфи мексикански момичета се перчеха в тесните си панталони; от джубоксовете ехтеше мамбо; навсякъде висяха гирлянди от светлини, сякаш беше празник. Влязохме в едно мексиканско ресторантче и си поръчавме тако^[2] и палачинки, с пълнеж от фасулено пюре; бяха страшно вкусни. Извадих моята последна лъскава петдоларова банкнота, която стоеше между мен и брега на Ню Джързи, и платих за Тери и за мен. Останаха ми четири долара. Спогледахме се с Тери.

— Къде ще спим тази нощ, бебчо?

— Не знам.

Рики беше пьян; и сега бръщолевеше само „Давай, братче, давай, братче“ с разнежен и уморен глас. Бяхме изкарали дълъг ден. Никой от нас вече не знаеше какво става, нито какво ни е отредил добрият дядо господ. Горкият малък Джони заспа в ръцете ми. Върнахме се с колата в Сабинал. По пътя ударихме спирачки пред една крайпътна кръчма на шосе 99. Рики настояваше да изпие една последна бира. Зад кръчмата имаше паркирани камиони, разпънати палатки и няколко паянтови стаи, които минаваха за мотел. Попитах за цената, оказа се два долара. Посъветвах се с Тери, тя каза „отлично“, тъй като с нас сега е детето и сме длъжни да му осигурим удобен сън. Така че след няколкото бири в салуна, където намръщените гурбетчии се кълчеха под звуците на каубойския оркестър, ние с Тери и Джони взехме една мотелска стая и бяхме готови да се проснем на леглата. Понзо продължаваше да се навърта край нас; нямаше къде да спи. Рики отиде да спи при баща си, в бараката сред лозята.

— Къде живееш, Понзо? — попитах го.

— Никъде, братче. Всички мислят, че живея с Голямата Роза, но тя снощи ме изхвърли. Ще се прибера в камиона си и ще преспя в него тази нощ.

Звъннаха китари. Ние с Тери погледнахме звездите и се целунахме.

— Маѝана — каза тя. — Всичко ще се нареди утре, нали, Сал, миличък?

— Разбира се, бебчо, маѝана. — Винаги беше маѝана. През следващите седмици аз чувах само това — маѝана — звучна дума, която навярно означава рай.

Малкият Джони се хвърли на леглото с все дрехите и на секундата заспа; от обувките му шурна пясък, пясъкът на Мадера. Наложих се с Тери да ставаме посред нощ, за да изтръскаме пясъка от чаршафите. На сутринта станах, измих се и се разходих из околността. Намирахме се на пет мили от Сабинал сред памуковите полета и лозята. Попитах дебелията собственичка на лагера дали някоя от палатките е свободна. Най-евтината, за долар на ден, се оказа свободна. Изрових един долар и се преместихме в палатката. В нея имаше легло, печка и попукано огледало, което висеше от един прът; беше пленително. Трябваше да се навеждам, за да влизам, но щом влезех, намирах вътре моята любима и момченцето на моята любима. Чакахме Рики и Понзо да пристигнат с камиона. Те дойдоха с бутилки бира и започнаха да се напиват в палатката.

— Какво става с тора?

— Много е късно за днес. Утре, братче, утре ще изкараме много пари; днес имаме още няколко бири. Какво ще кажеш за една бира? — Не се наложи дълго да ме придумват. — Давай, братче, давай, братче! — ревеше Рики. Започнах да разбирам, че нашите планове да спечелим пари, като превозваме с камиона тор, никога няма да се осъществят. Камионът си стоеше паркиран пред палатката. Миришеше също като Понзо.

Тази нощ ние с Тери си легнахме сред свежия нощен въздух в нашата обсипана с роса палатка. Тъкмо заспихах, когато тя прошепна:

— Искаш ли да ме обичаш сега?

— А Джони? — попитах аз.

— Няма да разбере. Той спи.

Джони не спеше, но не се обади.

На другия ден момчетата минаха с камиона за тор и продължиха нанякъде да търсят уиски; после се върнаха и се натряскаха в палатката. Тази нощ Понзо заяви, че е много студено, и спа на земята в нашата палатка, увит в грамаден брезент, който смърдеше на кравешки лайна. Тери не можеше да го търпи; каза, че се навъртал покрай брат й само заради нея.

Нищо нямаше да излезе от цялата работа, освен глад до смърт за нас с Тери, затова на сутринта тръгнах да обикалям околността и да търся работа като памукоберач. Всички ме пращаха да питам във фермата от другата страна на магистралата, срещу нашия лагер. Отидох и заварих фермера в кухнята със семейството му. Той излезе, изслуша ме и ме предупреди, че плащал само по три долара на сто паунда^[3] набран памук. Аз си представих как ще прибирам поне по триста паунда памук на ден и се съгласих. Той измъкна от някакъв плевник дълги платнени торби и ми каза, че беритбата започва призори. Спуснах се към Тери захилен до уши. Някакъв камион, натоварен с грозде, се друсна в една издатина на пътя, от него отхвърчаха големи гроздове и попадаха върху напечения асфалт. Събрах ги и ги отнесох у дома. Тери се зарадва.

— Ние с Джони ще идваме да ти помагаме.

— Ш-ш-ш-шт! — прекъснах я. — Да не съм чул такива приказки!

— Не, не, ще видиш, не е лесно да се бере памук. Аз ще ти покажа как става.

Изядохме гроздето, а вечерта Рики се появи с един хляб и пържоли и си направихме гощавка сред природата. В една голяма палатка до нашата живееше цяло семейство пътуващи памукоберачи от Оклахома; дядото седеше по цял ден на един стол, беше твърде стар, за да работи; синът, дъщерята и техните деца всяка сутрин се изнизваха в редичка през магистралата към плантацията на моя фермер и отиваха на работа. Призори на другия ден тръгнах с тях. Казаха ми, че рано сутрин памукът бил по-тежък, от росата, и се печелело по-добре, отколкото следобед. Въпреки това обаче те работеха по цял ден, от зори до залез слънце. Дядото дошъл насам от Небраска по време на голямата депресия от 30-те години — същия онзи облак прах, за който ми бе разказвал моят каубой от Монтана, — пристигнал с цялото си семейство в един разхлопан камион. Оттогава живеели из Калифорния.

Обичаха да работят. За десет години синът на стареца бе увеличил потомството си на четири деца и някои от тях вече бяха достатъчно пораснали, за да берат памук. През това време те се бяха издигнали от дрипавата беднотия по памуковите полета, подобна на тази от „Чичо Томовата колиба“, до сравнителното благополучие на един по-порядъчен живот в по-добри палатки и това бе всичко. Ужасно се гордееха с палатката си.

— Мислите ли да се връщате в Небраска?

— Фу, та там няма нищо. Искаме само да си купим каравана.

Наведохме се и започнахме да берем памука. Беше чудно красиво. Отвъд плантацията бяха палатките, а зад тях изсъхналите кафяви памукови поля се простираха, докъдето ти стига погледът, до подножието на кафявите клисури, над които се издигаха в синьото утринно небе снежните била на Сиера. Колко по-добре бе това от миенето на чинии по кръчмите в южната част на Главната улица. Но аз нямах и понятие от беритба на памук. Губех много време, докато освободя бялата топка от хрускавата ѝ чашка; а другите го правеха с едно дръпване. Нещо повече, пръстите ми се разкърваха. Имах нужда от ръкавици или от повече умение. С нас на полето имаше двойка възрастни негри. Те беряха памука със същата благословена търпеливост, с която прадедите им бяха превивали гръб в Алабама преди Гражданската война; движеха се плътно до редовете, наведени и тъжни, а торбите им само се издуваха. Гърбът ме заболя. Но ми ставаше хубаво, когато коленичех да се крия в тази земя. Почувствах ли, че ми трябва почивка, спирах и скланях лице върху възглавницата от кафява влажна пръст. Припявах ми птички. Помислих, че съм открил мечтаната работа на моя живот. Появиха се Джони и Тери, замахаха ми през полето в напеченото замряло пладнe и се впрегнаха да ми помагат. Да пукна, ако малкият Джони не беше по-сръчен от мен! А Тери, разбира се, беше два пъти по-бърза. Работеха отпред и ми оставяха купчини почистен памук, за да пълня торбите си — Тери ми оставяше купчини на опитен надничар. Джони — малки детски купчинки. Аз ги натъпквах нажален. Какъв мъж съм, щом не мога да издържам собствения си задник, да не говорим за техните? Изкараха целия следобед с мен. Когато слънцето поаленя, си тръгнахме капнали. На края на нивата стоварих реколтата си върху кантара: тежеше петдесет паунда и получих долар и половина. После взех назаем

велосипеда на едно от оклахомските момчета, спуснах се по шосе 99 до бакалница на кръстопътя, купих консерви с готови спагети, кюфтета, хляб, масло, кафе и кекс и се върнах с книжната кесия на кормилото. Движението към Ел Ей бръмчеше покрай мен: движението към Фриско ме притесняваше отзад. Аз ругаех и ругаех. Поглеждах към мрачното небе и се молах на бога за по-добър обрат в живота и за шанс да направя нещо за тези хора, които обичах. Но там горе никой не ми обръщаше внимание. Не биваше да съм чак дотам наивен. И не друг, а Тери ми възвърна душата: тя подгръх храната на печката в палатката и тогава направихме едно от най-великите пиршества в живота ми, бях страшно уморен и гладен. Въздъхнах като стар негър-памукоберач, излегнах се на кревата и изпуших цигара. В студената нощ лаеха кучета. Рики и Понзо бяха престанали да се отбиват вечер. И бях доволен от това. Тери се сгуши до мен, Джони седна на гърдите ми и започнаха да рисуват животни в моя бележник. Светлинката на нашата палатка гореше на фона на зловещата равнина. Каубойска музика, самата тъга, звънтеше от крайпътната кръчма и се носеше над полята. Беше ми хубаво. Целунах любимата си и угасихме лампата.

На сутринта палатката се бе огънала от росата: станах, взех кърпата и четката си за зъби и отидох до общата тоалетна на мотела, за да се измия; после се върнах, обух си панталоните, целите изпокъсани от колениченето в пръстта и закърпени от Тери предната вечер, нахлупих опърпаната си сламена шапка, която по начало беше шапка за игра на Джони, и прекосих шосето, праметнал платнената торба.

Всеки ден печелех около долар и половина. Което стигаше точно колкото вечерта да накупя продукти с велосипеда. Дните се изнизваха един подир друг. Забравих напълно Истока, забравих Дийн и Карло, и проклетия път. Двамата с Джони много си играехме: той обичаше да го подхвърлям във въздуха и да го тръшкам на кревата. Тери седеше и кърпеше дрехите ни. Аз бях станал човек на земята, точно такъв, какъвто някога в Патърсън си бях мечтал да стана. Дочухме, че мъжът на Тери се бил върнал в Сабинал и ме търсел: готов бях да го посрещна. Една нощ оклахомците подивели в кръчмата, вързали някакъв човек за едно дърво и го смазали от бой с пръчки. Аз съм спал по това време и само чух за случая. Оттогава винаги си имах тояга в палатката, да не би да им хрумнеше, че ние, мексиканците, мърсим

техния лагер. Те, разбира се, ме мислеха за мексиканец: и в известен смисъл бях.

Но вече беше октомври и нощите силно застудяха. Семейството от Оклахома имаше печка с дърва и смяташе там да изкара зимата. Ние си нямахме нищо, а на всичкото отгоре наближи и срокът да плащаме наема за палатката. С горчивина двамата с Тери решихме, че трябва да се махаме.

— Върни се при семейството си — казах й. — За бога, не можеш да се лашкаш по палатки с детенце като Джони; горкото, зъзне.

Тери се разплака, задето съм корял майчиния й инстинкт: съвсем нямах пред вид това. Когато в един сив следобед пристигна Понзо с камиона, решихме да се посъветваме по този въпрос със семейството на Тери. Но мен те не трябваше да виждат, тъй че щях да се крия в лозята. Потеглихме за Сабинал; камионът се повреди и в същия миг заваля като из ведро. Седяхме в студения камион и проклинахме. Понзо слезе и започна да се трепе нещо в дъжда. В края на краищата той се оказа добро момче. Дадохме си дума за още една голяма разпивка. Отидохме в един запуснат бар в мексиканския квартал на Сабинал и цял час смукахме бира. Бях приключил с робията в памуковата плантация. Чувствах как ме тегли моят истински живот. Пуснах картичка на леля, с която я замолих за още една петдесетачка.

Наближихме бараката на семейството на Тери. Тя се намираше на стар път, който минаваше между лозята. Пристигнахме по тъмно. Мен ме оставиха на четвърт миля преди бараката, а камионът спря пред прага. От отворената врата струеше светлина: останалите шестима братя на Тери свиреха на китари и пееха. Баща й пиеше вино. През песните дочух викове и караница. Наричаха я проститутка, задето бе напусната непрокопсания си мъж, бе заминала за Ел Ей и бе оставила Джони на техните ръце. Старецът крещеше. Но тъжната дебела тъмнокожа майка надделя, както става винаги в многочислените селски семейства навсякъде по света, и приеха Тери да се върне въкъщи. Братята запяха весели бързи песни. Аз настръхнах цял от студения дъждовен вятър и наблюдавах всичко това през тъжните октомврийски лозя на равнината. В ума ми се въртеше славната песен „На любимия“, както я изпълняваше Били Холидей; слушах си свой собствен концерт в храстите. „Ще се срещнем някой ден, ти ще изтриеш сълзите в очите ми. /ще прошепнеш, нежно наведен над мен. /

сладки думи с лице в косите ми /и чак когато се прегърнем и целунем, ще узнаем, /че за пропуснатото ще се каем./ Любими мой, къде си ти?“ Не ме вълнуват толкова думите, колкото богатата хармоничност на мелодията и начинът, по който Били я пееше, като жена, която милва косата на своя любим под меката светлина на абажур. Вятърът зави. Стана ми студено.

Тери и Понзо се върнаха и тримата с гръм и трясък се понесохме със стария камион към Рики. По това време Рики живееше с приятелката на Понзо. Голямата Роза: надухме клаксона в бедняшките улици, за да ни чуе. Голямата Роза го изхвърли. Всичко се разпадаше. Нощувахме в камиона. Естествено Тери се притисна силно в мен и взе да ме придумва да не я оставям. Каза, че щяла да се хване на работа при гроздоберачите и щяла да печели достатъчно пари за двама ни: а в това време аз съм можел да живея в обора на фермера Хефълфингър, близо до тях. Нямало защо да работя, по цял ден само съм щял да седя на тревата и да ям грозде.

— Искаш ли?

На сутринта нейните братовчеди дойдоха да ни вземат с друг камион. Аз изведнъж си дадох сметка, че хиляди мексиканци из цялата околност знаят за нас с Тери и навярно за всички тях нашата история беше една съзливлива романтична тема за разговор. Братовчедите бяха много внимателни към мен и наистина очарователни. Седях в камиона, усмихнал се шегувах, говорех за нашата роля във войната и каква ни е била целта. Братовчедите бяха петима и до един много приятни. Изглежда, бяха от онази линия в рода, чиито наследници не се суетят за всяко нещо, както брат й. Но аз обичах неспокойния Рики. Той се кълнеше, че ще дойде при мен в Ню Йорк. Представих си го в Ню Йорк как отлага всяко нещо за тапана. Този ден той беше изостанал пиян някъде из полетата.

Слязох от камиона на кръстопътя и братовчедите откараха Тери вкъщи. Дадох ми знак от прага на къщата; бащата и майката не си бяха у дома, беряха грозде из лозята. Така че можех да се разполагам вътре целия следобед. Бараката имаше четири стаи; не можех да си представя как успяваше цялото семейство да живее в нея. Над мивката кръжаха мухи. Нямаше мрежи по прозорците и беше съвсем като в песента „Прозорецът строшен и дъждът нахлува вътре“. Тери си беше

у дома, тъй че веднага се замота около тенджерите. Двете ѝ сестричета хихикаха насреща ми. Малките деца пицяха на улицата.

Когато червеното слънце се подаде от облаците на моя последен следобед в равнината, Тери ме отведе до обора на фермера Хефълфингър. Фермерът Хефълфингър беше собственик на процъфтяващо стопанство малко по-нататък. Наредихме една до друга никакви щайги. Тери донесе одеяла от тяхната къща и аз се настаних чудесно, като изключим големия космат паяк, който ме дебнеше от самия връх на покрива на обора. Тери каза, че паякът нямало да ме нападне, ако не го закачам. Излегнах се по гръб и се втренчих в него. Пренесох се в гробище и се покатерих на едно дърво. Там изпах „Сини небеса“. Тери и Джони седяха в тревата; после ядохме грозде. В Калифорния сдъвкват зърната, изсмукват сока и плюят ципата — истинско разхищение. Спусна се нощ. Тери си отиде у тях да вечеря и се върна в обора в девет часа с вкусни палачинки и фасулено пюре. Запалих огън с дърва върху циментения под на обора, за да имаме малко светлина. Любихме се върху щайгите. Тери стана и отиде право у тях. Баща ѝ я засипа с ругатни. Чувах ги от обора. Беше ми оставила някаква топла наметка, увих я около раменете си и се промъкнах през огряното от луната лозе, за да видя какво става там. Пропълзях до края на една редица лозници и коленичих в топлата прах. Петимата ѝ братя пееха мелодични испански песни. Звездите се надвесваха над мъничкия покрив; от комина се източваше струйка пушек. Лъхна ме дъх на фасулено пюре и чили. Гласът на стария гърмеше. Братята продължаваха да пеят във фалцет. Майката мълчеше. Джони и децата се кикотеха в спалнята. Един калифорнийски дом; скрит в лозето, виждах и разбирах всичко. Чувствах се на седмото небе, защото бях нагазил в дебрите на дивата американска нощ.

Тери излезе и тръшна вратата зад себе си. Пресрещнах я на черния път.

— Какво става?

— Нищо особено, ние си се караме непрекъснато. Той иска да тръгва на работа от утре. Казва, че нямало да ме остави да си развявам фустата нагоре-надолу. Сал, искам да дойда с тебе в Ню Йорк.

— Но как?

— Не знам, мили. Не мога без тебе. Обичам те.

— Но аз трябва да замина.

— Да, знам. Ела да се любим още веднъж и тогава ще тръгнеш.

Върнахме се в обора; любих я под паяка. Какво ли правеше паякът? Подремнахме върху щайгите, докато огънят гаснеше. Тя си отиде в полунощ; баща ѝ беше пиан; чух го да ѝ крещи; но после заспа и настъпи тишина. Звездите обгръщаха спящата земя.

На сутринта фермерът Хефълфингър подаде глава през конската врата и рече:

— Как си, приятелче?

— Отлично. Надявам се, че не съм ви затруднил, задето преспах тук.

— Никак. С малката мексиканска развратница ли ходиш?

— Тя е много добро момиче.

— И много хубаво. Май пилето ще прехвъркне в друг двор. Какви сини очи има само!

Поговорихме си за неговата ферма.

Тери ми донесе закуска. Бях прибрал нещата си в сака и бях готов да тръгна за Ню Йорк в минутата, когато щях да изтегля пощенския си запис от Сабинал. Бях сигурен, че вече ме чакаше. Казах на Тери, че тръгвам. Тя била мислила за нас цяла нощ и вече се беше примирила. Целуна ме безчувствено в лозето и си тръгна между редиците. На десетина крачки и двамата се обърнахме, нали любовта е дуел, и се погледнахме за последен път.

— Ще се видим в Ню Йорк, Тери — казах аз.

Бяхме се уговорили след месец тя и брат ѝ да пристигнат в Ню Йорк с кола. Но и двамата знаехме, че няма да стане. След още стотина фута аз се обърнах повторно, за да я погледам. Тя просто извървя пътя до бараката с чинията от моята закуска в ръка. Наведох глава, но я проследих с очи до края. Е, безразлична моя, аз отново поемам по пътя.

Потеглих пеш по шосето към Сабинал и изядох няколко черни ореха, които откъснах от едно дърво. Стигнах до южната тихоокеанска линия и тръгнах по релсите, като пазех равновесие. Минах покрай водна кула и фабрика. Усещах, че това е краят на нещо. Отидох до пощенската станция на гарата, за да си прибера записа от Ню Йорк. Гишетото беше затворено. Изругах и седнах на стъпалата да почакам. Служителят се върна и ме покани да вляза. Записът беше пристигнал; леля отново спаси мързеливия ми задник.

— Кой, според вас, ще спечели Купата на бейзболното първенство догодина? — попита възрастният мършав служител. И изведнъж осъзнах, че е есен и че се завръщам в Ню Йорк.

Продължих покрай линията в тъжната октомврийска светлина на равнината и все чаках да мине товарният влак за тихоокеанския юг, та да се присъединя към скитниците, дето се прехранваха с грозде, и да почета с тях комикси. Влакът не мина. Излязох на шосе го и веднага хванах кола. И изживях най-шеметното и най-триумфално возене в живота си. Шофьорът беше цигулар от един калифорнийски кънтри-състав. Колата му беше чисто нова и вдигаше осемдесет мили в час.

— Аз не пия, когато карам — похвали се той и ми подаде консерва бира. Дръпнах глътка и предложих и на него. — Е, хайде — каза той и се съгласи да пийне.

От Сабинал до Ел Ей стигнахме за невероятното време от точно четири часа, при разстояние 250 мили. Остави ме пред самите врати на „Кълъмбия Пикчърс“ в Холивуд; стигнах минута преди да затворят, точно колкото да изтичам вътре и да си прибера отхвърления сценарий. После си купих билет за автобус до Питсбърг. Парите не ми стигаха за билет до Ню Йорк. Но реших да мисля за това едва когато стигна в Питсбърг.

Тъй като автобусът тръгваше в десет, имах на разположение четири часа да изследвам Холивуд сам. Първо си купих един хляб и салам и си направих десет сандвича, с които трябваше да прекося страната. Остана ми още един долар. Седнах на ниския циментен парапет около гърба на един холивудски паркинг и си направих сандвичите. Докато бях погълнат от това нелепо занимание, ослепителните рекламни светлини за някаква холивудска премиера пробуждаха жужащото небе на Западния бряг. Отвсякъде ехтеше тътенът на лудия град от Златния бряг. Така приключи моята холивудска кариера, такава беше последната ми нощ в Холивуд — седнал зад един паркингов клозет, размазвах горчица върху филии хляб.

---

[1] Наименование за мексикано-американски младежи от бедните квартали на Калифорния, които се стремят към лекия живот, обличат се в крещящо ярки дрехи, говорят на свой жаргон, движат се на групи и много често са татуирани. — Б.пр. ↑

- [2] Мексиканска закуска от рода на сандвичите — Б.пр. ↑
- [3] Около 45 кг. — Б.пр. ↑

Призори автобусът ми бръмчеше през пустинята на Аризона — Индиоу. Блайд. Саломе (къде танцува тя?); необятна суха земя, простираща се на юг до Мексиканските планини. После свърнахме на север към Аризонските планини. Флагстаф, амфитеатрално разположени градове. Носех си книга, която бях задигнал от една сергия в Холивуд, „Големият Моли“ от Ален-Фурние, но предпочитах да разчитам американския пейзаж, докато минавах през него. Всяка издатина, възвишение и равнина разбуждаше у мен тайнствени копнежи. В мастиленосия нощ прекосихме Ню Мексико; в сива зора стигнахме Долхарт. Тексас; в блед неделен следобед отминахме един след друг нискоетажните равнинни градове на Оклахома; на смрачаване отцепихме през Канзас. Автобусът се носеше с грохот. Прибирах се у дома през октомври. Всеки се прибира у дома през октомври.

В Сейнт Луис пристигнахме по пладне. Разходих се покрай Мисисипи и погледах трупите, които пътуват чак от Монтана, от севера — грамадните одисееви трупи на нашия континентален блян. Стари параходи, изкорубени и разсърнали, с дърворези, доиздълбавани от бурите, клечаха заседнали в тинята, превърнали се в убежище на плъхове. Огромни следобедни облаци запушваха долината на Мисисипи. Тази нощ автобусът прогърмя през царевичните ниви на Индиана; луната осветяваше призрачните купи царевична шума: беше пред празника Халоуин^[1]. Завързах познанство с някакво момиче и се прегръщахме през целия път до Индианополис. Тя беше късогледа. Когато слязохме да се нахраним, трябваше да я водя за ръка до бара за закуски. Тя ме черпи; моите сандвичи се бяха развалили. От благодарност ѝ разказвах дълги истории. Пътуваше от щата Вашингтон, където цяло лято работила като берачка на ябълки. Живеела във ферма, на север от Ню Йорк. Покани ме да ѝ гостувам. Във всеки случай наредихме си среща в един нюйоркски хотел. Слезе в Кълъмбъс, щата Охайо, а аз спях през целия път до Питсбърг. От години, от много години не се бях чувствал така уморен. Оставах ми

да мина на автостоп до Ню Йорк още триста шейсет и пет мили и само десет цента в джоба. Вървах пеш пет мили, за да изляза от Питсбърг, и две превозвания — едното на камион с ябълки, другото на огромно ремарке — ме отведоха до Харисбърг в мека дъжделива нощ на циганското лято. Оттам продължих направо. Бързах да се прибера у дома.

Тази нощ срещнах Призрака от Съскуехана. Призракът беше съсухрен дребен старец, който носеше хартиена торбичка и твърдеше, че отива към „Канади“. Вървеше много бързо, заповяда ми да го следвам и каза, че някъде пред нас имало мост, по който сме можели да минем. Беше около шейсетгодишен; говореше безспир какво ядял, колко масло му давали за палачинките, колко допълнителни филии хляб, как от верандата на не знам кое старопиталище в Мериленд някакви старци го извикали и го поканили да прекара с тях края на седмицата, как взел хубава гореща баня преди тръгване; как намерил чисто нова шапка покрай едно шосе във Вирджиния и ето я на главата му; как обикалял по градовете всички пунктове на Червения кръст и показвал удостоверенията си за участие в Първата световна война: как Червеният кръст в Харисбърг не бил достоен за името си; как се оправял сам в този труден свят. Но доколкото можех да разбера, той беше просто един полупорядъчен любител на пешеходството, който кръстосваше надлъж и нашир цялата източна пустиня, обикаляше пунктовете на Червения кръст и от време на време изпросваше някой и друг цент по ъглите на главните улици. А сега скитосвахме двамина. Извървахме седем мили покрай скръбната Съскуехана. Ужасяваща река. От двете страни на потайните ѝ води се надвесват, като космати призраци, скали, обрасли в храсталаци. Мастилената нощ потуля всичко. Само понякога откъм железопътната линия оттатък реката току ще лумне грамадно червено сияние на локомотив и ще озари скалите, от които те побиват тръпки. Дребничкият старец изведнъж каза, че имал добра бутилка в торбичката си, и спряхме, за да я изрови.

— Тук някъде трябва да имам една добра бутилка — купих си я във Фредерик, Мериленд. Дявол да я вземе, защо не я намирам, да не съм я забравил на тезгяха във Фредериксбърг?

— Искаш да кажеш — Фредерик.

— Не, не, Фредериксбърг, щата Вирджиния?

Непрекъснато говореше нещо за Фредерик, щата Мериленд, и за Фредериксбърг, щата Вирджиния. Вървеше по платното право към раззиналата паст на върхлитащото движение и няколко пъти на косъм не го сгазиха. Аз се бяхтех в канавката. И всеки миг очаквах бедният откачен човечец да политне мъртъв в нощта. Така и не намерихме неговия мост. Оставих го край един железопътен подлез и тъй като цял бях вир-вода от ходенето, смених си ризата и облякох два пуловера; една крайпътна кръчма осветяваше отдалеч моите тъжни усилия. В това време едно семейство мина по притъмнелия път и се почуди какво правя. Най-странното бе, че в тази затънтена пенсилванска кръчма един тенор-саксофон извиваше прекрасен блус; послушах и въздъхнах. Отново силно заваля. Един човек ме върна на стоп в Харисбърг и ми каза, че съм тръгнал по грешен път. Изведнъж зърнах дребничкия скитник, който стоеше под една тъжна улична лампа с вдигнат палец — горкият самотник, горкият загубен някогашен младеж, а сега съкрушен призрак на безпаричната пустош. Разказах с две думи историята му на моя шофьор и той спря, за да извика на стареца:

— Ей, приятел, този път води на запад, а не на изток.

— Ха! — отвърна му дребничкият призрак. — Ти ще ми кажеш, че не познавам пътя. Та аз ги кръстосвам тия земи от години бе. Отивам в Канада.

— Но това не е пътят за Канада, а за Питсбърг и Чикаго.

Дребничкият старец ни презря и отмина. Накрая от него се виждаше само бялата поклащаща се торбичка, а след миг и тя се разтопи в мрака на скръбните Алегански планини.

Преди да срещна Призрака от Съскуехана, бях убеден, че цялата дива Америка се намира на Запад. Ама не, оказа се, че дива пустош има и на Изток; същата пустош, по която Бен Франклин се е блъскал с каруца, докато е бил пощенски раздавач; същата като от времето, когато Джордж Вашингтон свирепо се е сражавал с индианци, когато, в Пенсилвания, Даниъл Бун разказвал разни истории на светлината на лагерните фенери и обещава да намери *Пролуката*, когато Брадфорд построил своя път и когато мъжете здравата се веселили из селищата от дървени постройки. Необятните пространства на Аризона не съществуваха за дребния старец, а само обраслата с храсти пустош на Източна Пенсилвания, Мериленд и Вирджиния и черните пътища,

които криволичеха между скръбните реки Съскуехана. Мононгахела, старата Потомак и Монокаси.

Тази нощ в Харисбърг преспах върху една пейка на гарата; призори гаровите надзиратели ме изхвърлиха. Не започвали човек живота си като добро детенце, което вярва във всичко под бащиния покрив? А после идва денят на лаодикейците, когато разбираш, че си окаян и злочест, и беден, и сляп, и гол, и като грозен грешен таласъм крачиш зъзнец през кошмара на живота. Повлякох се изнурен навън от гарата; вече не можех да се владея. От утрото виждах само белотата, белота на гроб. Умирах от глад. Единствените калории, които притежавах, бяха последните капки от сиропа срещу кашлица, който бях купил преди месеци в Шелтън. Небраска: изгълтах ги заради захарта в тях. Не умеех да прося. Запрепъвах се навън от града, а силите ми едва щяха да стигнат да се добера до крайнините му. Знаех, че ако прекарам още една нощ в Харисбърг, ще ме арестуват. Прокълнат град! На стоп ме качи кльошав изтощен мъж, привърженик на строгата диета в името на здравето. Както се носехме на изток, му казах, че умирам от глад, а той ми отвърна:

— Чудесно, чудесно, няма нищо по-добро за вас. Аз също не съм хапвал от три дена. И ще живея сто и петдесет години.

Той беше същинска торба с кокали, отпуснато чучело, изгърбен бастун, маниак. Как не ме взе някой богат дебелан, който да ми каже: „Я да спрем в този ресторант и да закусим по една пържола с боб.“ Ама късмет, писано ми било тази сутрин да спра един маниак на строгата диета в името на здравето. След стотина мили той поомекна и извади от багажника сандвичи от хляб с масло. Бяха скрити между рекламните му мостри. Той продаваше части от водопроводни инсталации из щата Пенсилвания. Изгълтах хляба с маслото. И изведнъж се разсмях. Бях сам в колата, чаках го да си свърши търговията в Алънтаун и се смеех, смеех. Боже, бях уморен до смърт от този гаден живот. Но перкото все пак ме докара у дома в Ню Йорк.

Неочаквано се озовах на „Таймс Скуеър.“ Бях пропътувал осем хиляди мили по американския континент и се бях върнал на „Таймс Скуеър“: и то във върховия час на движението: гледах с невинните си очи на пътник безпределната лудост и фантастичната гмеж на Ню Йорк, милионите и милиони човеци, вечно боричкащи се за долара, безумния сън — грабиш, вземаш, даваш, пъхтиш и умираш точно

навреме, за да те заровят в ужасните гробищни градове отвъд Лонг Айланд Сити. Високите кули на страната — другият край на страната, мястото, където се е родила Книжна Америка. Стоях пред един вход на метрото и се напругах да събера достатъчно храброст, за да вдигна от земята един хубав дълъг фас, но всеки път, щом се наведях, огромни тълпи връхлитаха и го скриваха от погледа ми, докато накрая го стъпкаха. Нямах пари, за да стигна до къщи с автобус. Патърсън е на доста мили път от „Таймс Скуеър“. Можете ли да си представите да извървя пеш тези последни мили през тунела „Линкълн“ или през моста „Вашингтон“ до Ню Джързи? Свечеряваше се. Къде беше Хасъл? Обиколих площада, за да го потърся: не го открих, беше на остров Райкърс, зад решетките. Къде беше Дийн? Другите? Животът? Аз имах дом, в който да се върна, мое място, където да склоня глава, да изчисля загубите и пресметна печалбите, каквито, убеден бях, също трябваше да има. Наложих се да прося за автобус. След дълго оглеждане попаднах зад един ъгъл на някакъв гръцки свещеник. Той ми даде четвърт долар и неспокойно отбягна погледа ми. Аз мигом хукнах към автобуса.

Когато се прибрах у дома, изядох всичко, което намерих в газовия хладилник. Леля стана и ме изгледа.

— Бедният ми малък Салваторе — промълви тя на италиански. — Колко си отслабнал, колко си отслабнал! Къде си ходил през цялото това време?

Бях се навлякъл с две ризи и два пуловера: в сака ми се намираха само изпокъсаните панталони от памуковата плантация и дрипавите останки от плетените ми мокасини. С леля решихме да купим нов електрически хладилник с парите, които ѝ бях изпратил от Калифорния; щеше да е първият в семейството. Тя си легна, а аз до късно не можах да заспя и просто пуших в леглото. Моят до половина докаран ръкопис лежеше на бюрото ми. Октомври, у дома и отново работа. Прозорците подрънкаха от първите студени ветрове, бях успял да се върна навреме. Дийн идвал у дома, преспал няколко нощи и ме чакал: прекарвал следобедите с леля ми, говорел ѝ, а тя работела голямата черга от старите, събирани с години дрехи на семейството: сега, вече завършена, чергата застилаше пода на моята стая, сложна и богата като реката на времето. Дийн си тръгнал, само два дена преди да се върна, и за да стигне до Сан Франциско, навярно е пресякъл пътя

ми някъде из Пенсилвания или Охайо. Той си имаше свой живот във Фриско: Камий току-що се била сдобила с апартамент. Докато бях в Мил Сити, нито веднъж не ми мина през ум да я потърся. Сега вече беше късно, а Дийн, Дийн много ми липсваше.

---

[1] Вечерта преди Все светии. 31 октомври. — Б.пр. ↑

ВТОРА ЧАСТ

Мина повече от година, преди да видя отново Дийн. Цялото време прекарах вкъщи, завърших книгата си и благодарение на стипендията, която получавах като бивш военнослужещ, тръгнах на лекции. За Колелата на 1948 година двамата с леля се натоварихме с подаръци и отидохме на гости при брат ми във Вирджиния. С Дийн си пишехме и той ми бе съобщил, че отново поема на Изток: аз пък му бях отговорил, че в такъв случай между Коледа и Нова година ще може да ме намери в Тестамънт, щата Вирджиния. И един ден, когато в дневната на брат ми в Тестамънт се бяха събрали всичките ни роднини-южняци — мършави мъже и жени, в чиито очи се отразяваше старата земя на Юга, — вайкаха се тихо за времето и реколтите и правеха отегчителния общ преглед кому се е родило бебе, кой се е сдобил с нова къща и така нататък, един окалян хъдсън 49 спря на мръсния път пред къщата. Нямах представа кой може да е. Уморен мускулест младеж с раздърпана фланелка, небръснат и със зачервени очи се изкачи на верандата и позвъни. Отворих вратата и изведнъж осъзнах, че това е Дийн. Беше пропътувал целия път от Сан Франциско до прага на моя брат Роко във Вирджиния за невъобразимо кратко време, защото бях пуснал съвсем наскоро последното си писмо, в което му съобщавах къде ще бъда. В колата видях две спящи фигури.

— Не може да бъде! Дийн! Кой е в колата?

— Здра-а-вей, здра-а-вей, братче. Мерилу е в колата. И Ед Дънкъл. Трябва незабавно да се измием, уморени сме като кучета.

— Но как можахте да пристигнете тъй бързо?

— Ех, братче, хъдсънът не се шегува!

— Че откъде го намери?

— Купих го със собствени спестявания. Работих като железничар и печелех по четиристотин долара на месец.

През следващия час настъпи пълна суматоха. Моите роднини-южняци изобщо не проумяваха какво става, нито пък кои или какви са Дийн, Мерилу и Ед Дънкъл: само зяпаха онемели. Леля ми и брат ми Роко се оттеглиха на съвещание в кухнята. В малкия южняшки дом се

събрахме единайсет души. На това отгоре брат ми се местеше от къщата и половината му мебели вече бяха отпратени в новата: отиваше да живее с жена си и детенцето си по-близо до града. Купили си бяха нова гарнитура, а старата трябваше да се озове в къщата на леля ми в Патърсън, макар че още не бяхме решили по кой начин ще стане преместването. Когато чу за проблема ни. Дийн незабавно предложи услугите си с хъдсъна. С два бързи прехода двамата с него щяхме да превозим мебелите до Патърсън, като на втория щяхме да върнем и леля. Това щеше да ни спести много пари и главоболия. Всички се съгласиха. Снаха ми нареди трапеза и тримата капнали от умора пътници седнаха да ядат. Мерилу не била спала от Денвър. Този път тя ми се стори по-зряла и по-красива.

Научих, че Дийн живял щастливо с Камий в Сан Франциско от есента на 1947 година: намерил си работа като железничар и печелел доста пари. Станал баща на чудно момиченце. Ейми Мориарти. Но един ден, както си вървял по улицата, изведнъж го стегната шапката. Видял, че се продава един хъдсън 49, изтичал до банката и изтеглил всичко, до последния цент. На място купил колата. С него бил и Ед Дънкъл. След покупката и двамата останали без пукната пара. Дийн залъгал страховете на Камий, като ѝ обещал, че ще се върне след месец.

— Само отивам до Ню Йорк да взема Сал и веднага се връщаме.

Тя съвсем не останала възхитена от намерението му.

— Но какъв е смисълът на всичко това? Защо постъпваш така с мен?

— Нищо лошо не правя, скъпа, нищо лошо... тъъ... хм... Сал много ми се примоли да отида да го взема и аз трябва на всяка цена да отида — няма да се впускам в подробности... но ще ти обясня все пак защо... Не, послушай, ще ти обясня защо.

Обяснил ѝ, само че, разбира се, обяснението му било безсмислено.

Дългият грамаден Ед Дънкъл също работил като железничар. Уволнили ги с Дийн няколко дни преди да тръгнат насам, при едно твърде радикално съкращение, при което се дало предимство на работниците с дълъг стаж. Ед се бил запознал с някакво момиче на име Галатия, което живеело в Сан Франциско от собствени спестявания. И нашите двама откачени вагабонти решили да помъкнат момичето на

Изток, та да им плаща разноските. Ед я обсипвал с ласкателства и я придумвал; тя не склонявала, без да се оженят. Само за няколко шеметни дни Ед Дънкъл и Галатия се оженили; Дийн се скъсат да тича за необходимите документи и дни преди Коледа изчезнали от Сан Франциско със седемдесет мили в час по незаснежените южни пътища към Ел Ей. От някакво пътническо бюро в Ел Ей взели един моряк срещу петнайсет долара за бензин. Той отивал в Индиана. Прибрали и една жена с малоумната ѝ дъщеря срещу четири долара за бензин; жената пътувала за Аризона. Дийн сложил малоумното момиче до себе си, отпред, и както се изрази, ѝ обръщат внимание. „През цялото време, братче! Каква нежна и отнесена душа само! И колко си говорихме, говорихме, за пожари, за това как пустинята се превръща в рай и за нейния папагал, който псувал на испански.“ След като оставили двете си пътнички, те продължили към Тюсън. През цялото време Галатия Дънкъл, новата жена на Ед, се оплаквала, че е уморена и че иска да поспи в някой мотел. Ако продължавало така, щели да похарчат парите ѝ далеч преди да са стигнали във Вирджиния. Първите две нощи насила ги карала да спират и прахосала десетачки за мотели. Додето стигнали в Тюсън, тя фалирала. И в някакво хотелско фоайе Дийн и Ед ѝ се изплъзнали и продължили пътя си сами, с моряка, без ни най-малко угризение на съвестта.

Ед Дънкъл беше висок, спокоен приятел, който не се обременяваше с размишления и бе готов на всичко, стига Дийн да му го поиска; а по това време Дийн бил твърде зает, за да се поддава на угризения. Летели бясно през Лас Крусес, Ню Мексико, когато изневиделица в него пламнал копнежът да види отново своята първа жена, сладката Мерилу. Тя живеела малко по-нагоре, в Денвър. Свил рязко на север, пренебрегвайки вялите протести на моряка, и още същата вечер колата им се носела из Денвър. Дийн се разтърсил и открил Мерилу в един хотел. Изкарали десет часа в настървена любов. И започнали всичко отначало: нямало повече да се разделят. Мерилу била единственото момиче, което Дийн обичал истински. Сразило го покаяние, когато след толкова време зърнал пак лицето ѝ, и както някога, паднал на колене в краката ѝ и я замолил да го дари с радостта, че съществува. Мерилу разбрала Дийн: погалила го по косата; тя знаеше, че е луд. За да утеши моряка, Дийн го подредил с момиче в една хотелска стая над бара, в който открай време се събирала старата

банда комарджии. Но морякът отказал момичето, всъщност той изчезнал в нощта и повече не го видели; очевидно продължил с автобус към Индиана.

Дийн, Мерилу и Ед Дънкъл префучали с колата покрай Колфакс и нататък към прериите на Канзас. Застигнали ги силни снежни виелици. Тъй като предното стъкло се покрило с цял инч сняг, през нощта в Мисури се наложило Дийн да подаде увитата си в шал глава през прозореца и да кара така, със скиорски очила, с които приличал на монах, взиращ се в ръкописа на снета. Минал през родната земя на дедите си, без да ѝ обърне никакво внимание. На сутринта колата занесла по едно заледено възвишение и се катурната в канавката. Един фермер им помогнал да се измъкнат. Хванали се на въдицата на някакъв стопаджия, който им обещал, че ще им даде един долар, ако го откарат до Мемфис. В Мемфис си влязъл вкъщи, зацурал се да търси долара, напил се и казал, че не може да го намери. Те продължили през Тенеси; лагерите се били разбили при злополука. А и Дийн карал дотогава все с деветдесет мили; наложило се да свали на постоянна скорост от седемдесет, инак целият мотор щял да се разпадне по някое надолнище. Прекосили величествените Димни планини посред зима. Когато пристигнаха пред прага на брат ми, те не бяха яли от трийсет часа — ако не броим няколкото бонбони и солени бисквити.

Нахвърлиха се стръвнишки на храната. Дийн грабна един сандвич в ръка, наведе се и заподскача край големия грамофон, заслушан в плочата с луди боп-изпълнения, която току-що бях купил; плочата се казваше „Ловът“, Декстър Гордън и Уордел Грей надуваха тромпетите до безсъзнание пред ревящата от възторг публика, а това придаваше на музиката фантастичен див звук. Южняците се спогледаха и стъписани поклатиха глави.

— Що за хора са тия приятели на Сал? — питали брат ми.

Той се видял в чудо какво да им отговори. Южняците никак не обичат лудостта, особено лудост като тази на Дийн. Той не им обърна внимание. Лудостта на Дийн бе разцъфнала като неземно цвете. Осъзнах това едва след като четиримата с Мерилу и Ед Дънкъл изчезнахме от къщи за кратка обиколка с хъдсъна и за пръв път останахме сами, та можахме да си приказваме на воля за каквото си поискаме. Дийн хвана здраво — кормилото, включи на втора, замисли се за миг, докато се плъзгахме напред, после, изглежда, внезапно му

хрумна нещо и стрелна колата по пътя, като натисна докрай газта с яростна решимост.

— Е, деца — каза той, потърка носа си, наведе се да опипа ръчната спирачка, извади цигара от жабката и докато извършваше всички тези движения, се лашкаше ту напред, ту назад, но не намаляваше. — Време е да решим какво ще правим през следващата седмица. Съдбовно важно е. Ъхъ!

Задмина една каруца, теглена от мулета; в нея седеше стар негър и едва я караше.

— Ей! — изкрещя Дийн. — Я го вижте тоя! Вижте го! И вникнете в душата му, замислете се и вникнете. — И забави, за да можем всички да се обърнем и да огледаме прастарата сажда, дето пъшкаташе в каруцата си. — Хайде, хубавичко се вгледайте в него; ех, кой знае какви мисли минават в главата му, готов съм да дам и двете си ръце, само да ги узная; да се кача при него и да разбере какви мисли за тазгодишната ряпа и свинския бут терзаят бедния черньо. Сал, ти не знаеш, но доста отдавна, когато бях на единайсет, живях цяла година у един фермер от Арканзас. Караше ме да върша най-гадната работа, веднъж ме застави да одера мъртъв кон. Не съм бил в Арканзас от Колелата на четирийсет и трета, значи, от пет години, тогава нас двамата с Бей Гавин ни подгони с пушка някакъв мъж, собственик на колата, която се мъчехме да откраднем; разправам ти всичко това, за да ти докажа, че имам право, да говоря за Юга. Знам — абе искам да ги кажа, братче, че Югът ми е ясен, отвътре и отвън, че съм схванал писмата ти, в които ми го описваш. Да-да — повлече той, забави още и съвсем спря, а после изведнъж подкара колата отново със седемдесет и се приведе над кормилото. Гледаше втренчено напред. Мерилу ведро се усмихваше. Това беше новият, завършен, възмъжал Дийн. Господи, казах си, та той се е променил! Заговореше ли за нещо, което мразеше, в очите му святакаше бяс; а когато внезапно го завладяваше щастие, от тях струеше радост; всяко негово мускулче тръпнеше от желание да живее и пътува. — Ох, братче, какви неща само мога да ти разкажа — продължи той, като ме смушка, — на всяка цена трябва да намерим време... А какво стана с Карло? Скъпи приятели, още утре сутринта тръгваме да видим Карло. А сега, Мерилу, ще купим хляб и колбаси, за да приготвим закуски до Ню Йорк. Колко пари имаш, Сал? Ще сместим целия багаж на задната седалка, всички мебели на мисис П., а

ние ще се сгушим плътно отпред и ще си говорим сладки приказки, докато пърпорим към Ню Йорк. Мерилу, стройното бедро, ще седи до мен, до нея — Сал, до прозореца Ед. Големият Ед, за да препречва течението, поради което този път завивката ще се полага на него. И така ще се потопим в сладкия живот, „защото сега му е времето, а ние знаем какво значи времето“. — Той разтърка свирепо брадата си, люшна колата и изпревари три камиона, прекоси с гръм и трясък центъра на Тестамънт, като въртеше очи във всички посоки, без да помръдва глава, и в радиус от 180 градуса нищо не убягваше от погледа му. Хоп, зърнал бе място за паркиране и докато мигнем, вече беше заковал. Изскочи от колата. Яростно си запробива път към железопътната гара; ние вървахме подире му като овце. Купи цигари. Движенията му бяха съвсем като на луд човек; вършеше милион неща едновременно. Клатеше глава назад, напред и встрани; махаше буйно и отсечено с ръце; крачеше забързано, сядаше, кръстосваше крака, разкръстосваше ги, ставаше, потриваше ръце, играеше си с ципа на панталона, придърпваше колана, поглеждаше нагоре, промърморваше „хм“ и внезапно присвиваше очи, за да види всичко; и през цялото това време ме мушкаше в ребрата и говореше ли, говореше.

В Тестамънт беше много студено; снегът бе паднал рано. Дийн застана на дългата, пуста главна улица, която се източваше покрай железопътната линия, облечен само в памучна фланелка и увиснали памучни панталони с разкопчан колан, сякаш се канеше да ги събуе. Наведе се и пхна глава през прозорчето на колата, за да каже нещо на Мерилу; после отстъпи назад и размаха ръце: „О, знам те аз, знам те! Познавам те, скъпа!“ Смехът му беше налудничав; започваше тихо, а завършваше гръмко, точно като смях на безумец от радиопиеса, само дето беше още по-задъхан, по-хихикащ. После изведнъж превключи на делови тон. Нямахме никакви причини да влизаме в центъра на града, но той изнамери причини. Накара ни всички да се блъскаме за нещо: Мерилу — за покупки за обед, мен — за вестник, та да разучи прогнозата за времето, Ед — за пури. Дийн обичаше да пуши пури. Запали една, докато прелистваше вестника, и забърбори:

— Я, нашите богопомазани американски сладкодумци от Вашингтон ни готвят но-о-ви неудобства... Ха... Хм!... Ооо... Я вижте!... Вижте! — Подскочи и хукна да оглежда някаква млада негърка, която в този миг минаваше навън, пред гарата. — Погледнете

— призова ни той, като посочи с пръст след нея и в същото време се опипваше тъпо ухилен — каква страхотна малка черна хубавица. Оо! Мммм!

А после се качихме в колата и полетяхме към къщата на брат ми.

Осъзнах колко тихи и провинциални са коледните празници, които бях започнал, когато се върнахме у дома и съзрях елхата и подаръците и вдъхнах мириса на печена пуйка, и чух разговорите на близките си, но в мен вече беше забръмчала мухата, тази муха се казваше Дийн Мориарти и аз отново се впуснах по пътя.

Наблъскахме мебелите на брат ми върху задната седалка и потеглихме по тъмно, като обещахме да се върнем след трийсет часа — трийсет часа за хиляда мили на север и на юг. Така искаше Дийн. Пътуването беше тежко, но никой от нас не забеляза; парното не работеше и, разбира се, предното стъкло се замъгли, а после и замръзна. Дийн караше със седемдесет в час и непрекъснато се пресягаше навън, за да изтрива с парцал дупка, през която да вижда пътя. „А-а, направихме благословена дупчица!“ В просторния хъдсън имаше, достатъчно място отпред за четирима ни. Завили бяхме краката си с одеяло. Радиото не работеше. Колата беше чисто нова; купена само преди пет дена, а вече разнебитена. Изплатена бе само първата вноска. Носехме се на север към Вашингтон по 301, право двулентово, не особено оживено шосе. Дийн говореше, никой друг не се обаждаше. Жестикულიраше бясно, понякога се накланяше почти до мен, за да наблегне на важен момент, понякога ръцете му изобщо не докосваха кормилото, но въпреки това колата летеше право напред като стрела и нито веднъж не се отклони от бялата линия по средата на пътя, която се разгъваше, целувайки предната лява гума.

Поводът, довел Дийн при мен, беше напълно безсмислен и аз също тръгнах с него без каквато и да е причина. В Ню Йорк посещавах лекции и карах романтична любов с едно момиче на име Лусил, красива италианска галъовница, с коса в цвят на мед, за която впрочем исках да се оженя. През всичките тия години непрестанно търсех жената, за която да се оженя. Не можех да срещна момиче, без да си помисля: „Каква ли съпруга ще излезе от нея?“ Разказах на Дийн и Мерилу за Лусил. Мерилу поиска да научи всичко за Лусил и да се запознае с нея. Летяхме през Ричмонд. Вашингтон, Балтимор и нагоре към Филадельфия по лъкатушещо шосе и през цялото време си приказвахме.

— Искам да се оженя за някое момиче — признах им, — та да си почива душата ми с нея, докато и двамата стареем. Не може вечно да

продължаваме така — да се мятате неистово насам-натам. Трябва да стигнем някъде, да намерим нещо.

— Стига бе, човек — отсече Дийн, — от години те слушам да говориш за този твой дом и брак и всичките тези чудесни неща за душата ти.

Беше тъжна нощ; и весела нощ. Във Филадельфия влязохме в един вагон-закусвалня и с последния си долар, отреден за храна, си поръчавме сандвичи с кюфтета. Съдържателят — беше три часът сутринта — чу, че нещо пресмятаме пари, и ни предложи да пи даде безплатно сандвичите плюс кафе, ако всички се запретнем и измием чиниите в кухнята отзад, тъй като неговият мияч не се бил появил на работа. Мигом се съгласихме. Ед Дънкъл каза, че е стар и опитен ловец на бисери, и гмурна дългите си ръце между чиниите. Дийн грабна една кърпа, но нещо взе да се умилква около Мерилу. Не след дълго те се запрегръщаха сред тенджерите и тиганите: докато накрая се оттеглиха в един тъмен ъгъл на килера. На съдържателя му беше все едно, стигаше му, че аз и Ед миехме съдовете. Свършихме ги за петнайсет минути. Когато се зазоряваше, вече се носехме през Ню Джързи, а в снежната далечина пред нас се кълбеше огромният облак на метрополията. Дийн бе увил пуловер около ушите си, за да му държи топло. Каза, че сме като банда араби, които идват да разпертушинят Ню Йорк. Колата изсвистя през тунела „Линкълн“ и се насочи към „Таймс Скуеър“; Мерилу искаше да го види.

— Как не можем да намерим Хасъл! Гледайте всички на четири очи, дано го открием. — Претърсвахме с погледи тротоарите. — Добрият стар чудесен Хасъл. Ох, да го бяхте видели отнякъде в Тексас!

За четири дни, плътно изпълнени с приключения, Дийн бе пропътувал около четири хиляди мили от Фриско, през Аризона и нагоре през Денвър, а това беше само началото.

Стигнахме у дома в Патърсън и заспахме. Аз се събудих пръв, късно следобед. Дийн и Мерилу спяха в моето легло, ние с Ед — на леглото на леля ми. На пода лежеше очуканият, разбит куфар на Дийн, а от него се подаваха чорапи. Някой ме търсеше по телефона в бакалницата под нас. Затичах се надолу: звъняха от Ню Орлиънс. Обаждаше се Стария Бул Лий, който се бе преместил в Ню Орлиънс. Стария Бул Лий пищеше от негодувание с тънкия си гласец. Изглежда, че някакво момиче на име Галатия Дънкъл бе пристигнало току-що в дома му и търсело някакъв приятел на име Ед Дънкъл; явно беше от неотстъпчивите измамени. Казах на Бул да я успокои, че Дънкъл е с Дийн и с мен и че по всяка вероятност ще минем да я вземем от Ню Орлиънс, на път за Западния бряг. След което слушалката взе самото момиче. Искаше да знае как е Ед. Тревожеше се дали той се чувства добре.

— Как се озова от Тюсън в Ню Орлиънс? — попитах я. Тя отвърна, че телеграфирала вкъщи да ѝ пратят пари и взела автобус. Решила на всяка цена да настигне Ед, защото го обичала. Качих се горе и разказах на Големия Ед. Той седеше в креслото смутен, ангел на ангелите.

— А сега — разпореди се Дийн, който внезапно се събуди и скочи от леглото — трябва най-напред да хапнем. Мерилу, я потършувай из кухнята и намери нещо. Сал, ние с теб ще слезем долу да се обадим на Карло. Ед, виж, пооправи къщата.

Тръгнах след Дийн, който забърза надолу. Собственикът на бакалницата се обърна към мен:

— Току-що телефонът пак звъня — този път от Сан Франциско: търсиха някакъв човек на име Дийн Мориарти и аз казах, че тук няма такъв.

Сладката Камий е търсила Дийн. Собственикът на бакалницата, високият спокоен Сам, който ми беше приятел, ме погледна и се почеса по главата:

— Абе ти да не би да въртиш международен публичен дом?

Дийн лудо се закиска.

— Харесваш ми, момче!

Хвърли се в телефонната кабина и се обади в Сан Франциско за сметка на Камий. После позвънихме на Карло в дома му на Лонг Айланд и му казахме веднага да пристигне при нас. Карло дойде след два часа. В това време ние с Дийн се приготвихме за връщане към Вирджиния — да приберем останалата част от мебелите и да доведем леля ми. Карло Маркс пристигна със стихосбирка под ръка, седна в едно кресло и ни загледа с блеснали очи. През първия половин час явно не желаше да се обвързва с думи. Беше много по-кротък от дните на денвърския хаос: усмирил го бе дакарският хаос. В Дакар бил пуснал брада, скитал из задни улички, а едни деца го завели при гадател, който му предрекъл бъдещето. Показа ни снимки на невъобразими улици със сламени колиби — унилите покрайнини на Дакар. Разправи, че на връщане едва не се хвърлил от кораба като Харт Крейн. Дийн седеше на пода до една латерна и слушаше с огромно удивление песничката, която излизаше от нея: „Чудна мелодия, а каква малка, звънка въртяща се свирчица. Брей! Послушайте! Я всички да се наведем и да огледаме хубавичко тая латерна, докато разгадаем тайните ѝ — звънтяща свирчице, ех-еей!“ Ед Дънкъл също седеше на пода; грабнал беше палките от барабана ми: неочаквано той затопурка в ритъма на латерната, тъй леко, че едва се чуваше. Ние притаихме дъх и се заслушахме. „Ръм... тъм... ръм-ръм... тъм-тъм.“ Дийн сви шепа на фуния около ухото си: зяпна с уста; а после се провикна: „Хей! Ехеей!“

Карло наблюдаваше тази чистопробна лудост с присвити очи. Най-после се плесна по коляното и каза:

— Искам да ви обърна внимание на нещо.

— Хайде! Казвай!

— Какъв беше смисълът на това ваше пътуване до Ню Йорк? Що за глупости вършите? Питам ви, накъде отивате? Накъде си тръгнала, Америко, нощем в тази бляскава кола?

— А ти накъде си тръгнал? — обади се като ехо Дийн и остана със зяпнала уста.

Седяхме и не знаехме какво да кажем; нямаше повече какво да говорим. Оставаше ни само да вървим нататък. Дийн скочи и обяви, че сме готови за връщане във Вирджиния. Той взе душ, аз сготвих голямо

блюдо от ориз с всичко, което се намери в къщата, Мерилу закърпи чорапите на Дийн и можехме да тръгваме. С Дийн и Карло профучахме през Ню Йорк. Обещахме да се видим пак с Карло след трийсет часа, точно навреме, за да посрещнем заедно Новата година. Беше нощ. Оставихме го на „Таймс Скуеър“, върнахме се през скъпия тунел, отминахме Ню Джързи и излязохме на пътя. Като се сменяхме на кормилото, ние с Дийн пристигнахме във Вирджиния за десет часа.

— Чак сега за пръв път оставаме сами и можем да си приказваме, колкото ни душа иска — каза Дийн. И говори цяла нощ. Като насън прелетяхме през заспалия Вашингтон и навлязохме в дивата земя на Вирджиния, призори прекосихме реката Апоматокс, и заковахме пред вратата на брат ми в осем часа сутринта. През цялото пътуване Дийн се възпламеняваше страхотно от всяка гледка по пътя, от всичко, за което говореше, от всяка подробност на всеки отлитащ миг. Направо беше мръднал от някаква мистична вяра.

— Разбира се, никой не може да ни убеди, че бог не съществува. Та ние минахме през всички етапи. Помниш ли. Сал, кога пристигнах за пръв път в Ню Йорк и поисках Чад Кинг да ме посвети в Ницше? Виждаш ли колко отдавна е било? Всичко е прекрасно, бог си съществува, ние знаем какво значи времето. От древните гърци насам всички теории са грешни. Нещата не се обясняват с геометрия и с геометрични системи на мисленето. Ще ги обясниш, ама друг път. — И той сви палец в юмрука си, колата, вярна и последователна, не се отклони от линията. — И не само това, ние с теб и двамата разбираме, че аз не мога да намеря време да обясня откъде знам и откъде знаеш ти, че бог съществува... — В един момент аз се оплаках от грижите в живота — колко е бедно семейството ми, как искам да помогна на Лусил, която също е бедна и има дъщеричка. — „Трижи“, нали разбираш, е обобщаващата дума за всичко, в което бог съществува. Работата е да не те оплетат. Ох, главата ми бучи! — изпъшка той и стисна глава с ръцете си. Изскочи от колата, като Граучо Маркс, когато хуква да си купи цигари — с устремена пърпореща походка и развята опашка на фрака, само дето Дийн нямаше фрак. — Откакто бяхме в Денвър, Сал, много неща, о, страхотно много неща съм премислил и премислил. Толкова години прекарах по изправителни лагери, бях малък безобразник, който се мъчеше да се отстоява като личност — краденето на коли е било психологически израз на моето положение,

всичко в мен е крещяло за самоизтъкване. Повече няма да имам проблеми със затвора. Доколкото мога да кажа, никога повече няма да вляза в затвора. Разбира се, ако зависи само от мен. — Отминахме едно дете, което замеряше колите с камъни. — Погледни това дете — продължи Дийн. — Някой ден камъкът му ще пробие нечие предно стъкло, шофьорът ще катастрофира и ще умре просто заради играта на едно малко дете. Разбираш ли какво искам да кажа? Бог без съмнение съществува. Абсолютно съм сигурен, че както се возим по този път, някой бере грижа за нас, че макар да си стиснал уплашен кормилото (наистина мразех да шофирам и карах много внимателно), колата ще си върви сама и ти няма да излетиш от пътя, а аз мога да поспя. Още повече, че ние познаваме Америка, ние сме си у дома; аз мога да отида където и да е в Америка и да получа, каквото си поискам, защото и в най-далечните кътчета страната е една и съща, познавам хората, знам с какво се занимават. Ние се раздаваме и вземаме, и вървим в цялата тая невероятна и сладостна бъркотия, която криволичи във всички посоки. — В приказките му нямаше едно ясно изречение и все пак онова, което искаше да изрази, някак успяваше да се избистри, да се пречисти. Дийн използваше много думата „чист“. Не бях и сънувал, че ще стане мистик. Това бяха първите дни на неговия мистицизъм, който по-късно щеше да го доведе до чудатата разпиляна светост, напомняща за У. К. Фийлдс.

Дори леля ми надаваше любопитно половин ухо, докато още същата нощ колата се носеше с рев обратно към Ню Йорк, със струпаните мебели отзад. Сега, когато с нас беше и тя, Дийн започна да разказва за работата си в Сан Франциско. Узнахме всяка най-малка подробност от задълженията на влаковия спирач с нагледни обяснения при всяко пресичане на железопътен възел, а по едно време Дийн дори скочи от колата, за да ми покаже как спирачът дава сигнал за преминаване в резервен коловоз. Леля се оттегли на задната седалка и заспа. От Вашингтон, в четири часа сутринта, Дийн повторно се обади във Фриско за сметка на Камий. Веднага след това, още на излизане от града, ни настигна една дежурна полицейска кола с включена сирена и ни глобиха за превишена скорост, независимо че карахме с около трийсет. Дължахме го на нашата калифорнийска регистрационна табелка.

— Вие какво си представлявате бе, момчета, че можете да гоните бясно само защото сте от Калифорния? — каза ченгето.

Влязох с Дийн в бюрото на сержанта и се опитахме да обясним на полицаите, че нямаме пари. Отговориха ни, че ако не платим глобата, Дийн щял да изкара нощта в затвора. Разбира се, леля ми имаше толкова пари, петнайсет долара; имаше всъщност двацет и работата щеше да се уреди. Докато ние вътре спорехме с ченгетата, едно от тях отиде да огледа дебнешком леля ми, седнала загърната отзад. Тя веднага го усетила.

— Не се безпокойте, не съм гангстерка. Ако искате да претърсите колата, моля, заповядайте. Прибирам се у дома с племенника си и тия мебели не са крадени; те са на племенницата ми, която току-що си роди бебе и се мести в нова къща.

Това объркало нашия Шерлок и той се върнал в управлението. Нямаше как, леля плати глобата на Дийн, иначе щяха да ни задържат във Вашингтон; аз нямах разрешително за шофьор. Дийн обеща, че ще ѝ върне парите и дори изпълни обещанието си точно след година и половина, за приятна изненада на леля ми. Тя — почтена жена, без опора в този тъжен свят — добре познаваше живота. Разказа ни за ченгето.

— Криеше се зад едно дърво и се опитваше да надуши каква съм. А аз му викам — викам му да претърси колата, ако иска. Нямам от какво да се срамувам.

Тя знаеше, че Дийн има от какво да се срамува, аз също, понеже бях с него, и двамата преглътнахме този горчив факт.

Веднъж леля беше казала, че докато мъжете не паднат в краката на жените си и не замолят опрощение, светът никога няма да намери спокойствие. Дийн бе опитвал и това; разказвал ни бе неведнъж.

— Молил съм стотици пъти Мерилу за мирно нежно разбирателство и чиста любов между нас веднъж завинаги, без никакви караници, тя го разбира, но умът ѝ е другаде — иска да ме впримчи, не желае да разбере, колко много я обичам, а плете съдбата ми.

— Истината е, че ние не разбираме жените си; хвърляме вината върху тях, а всъщност ние сме виновни — казах аз.

— Не е така просто — предрече Дийн. — Спокойствието ще ни сполети внезапно, без ние дори да разберем, схващаш ли?

Упорито, мрачно, той караше колата през Ню Джързи; призори, докато спеше отзад, аз навлязох в Патърсън. Спряхме пред къщи в осем сутринта и заварихме Мерилу и Ед Дънкъл да седят и да пушат фасове от пепелниците; не бяха слагали хапка в уста, откак ние с Дийн потеглихме на път. Леля напазарува и приготви гигантска закуска.

Време беше тройката от Запада да си намери ново място за пребиваване. Карло имаше малка бърлога на авеню „Йорк“ в самия Манхатън; щяха да се преместят при него още същата вечер. Ние с Дийн спяхме цял ден, а когато се събудих, свирепа снежна буря довяваше в Ню Йорк Новата 1948 година. Ед Дънкъл седеше в моето кресло и започна да разказва как прекарал предната Нова година.

— Бях в Чикаго. Без пукната пара. Стоях до прозореца в хотелската си стая на улица „Норт Кларк“ и в ноздрите ме лъхна дъхав мирис от фурната под мен. Нямах дори цент, но слязох и заприказвах момичето. То ми даде хляб и сладки без пари. Върнах се в стаята си и ги изядох. Не излязох цяла нощ. А пък веднъж във Фармингтън, щата Юта, където бяхме отишли да работим с Ед Уол — нали познавате Ед Уол, сина на фермера от Денвър, — както си лежах в леглото, изведнъж видях в ъгъла мъртвата си майка, а около нея — ореол от светлина. Казах ѝ: „Майко!“ И тя изчезна. На мен често ми се явяват видения — каза Ед Дънкъл и поклати глава.

— Какво ще правиш с Галатия?

— О, ще видим. Когато стигнем в Ню Орлиънс. Нали и вие мислите така, а?

Започваше да се обръща и към мен за съвет: само Дийн не му стигаше. Макар и да се двоумеше, явно вече беше влюбен в Галатия.

— А какво ще правиш със себе си, Ед? — попитах го.

— Не знам — отвърна той. — Просто карам. Опознавам живота. — И в стила на Дийн повтори думите си още веднъж.

Ед нямаше посока. Седеше и си спомняше онази нощ в Чикаго, топлите сладки и самотната стая.

Навън виелицата бушуваше. А в Ню Йорк започваше славно празненство, в което всички щяхме да участваме. Дийн събра изпотрошения си куфар, метна го в колата и отпрашихме към голямата нощ. Леля беше щастлива, защото брат ми щеше да ѝ гостува през следващата седмица; тя седна с любимия си вестник и зачака среднощното новогодишно предаване от „Таймс Скуеър“. Нашата кола

летеше с рев към Ню Йорк и често поднасяше върху леда. Но караше ли Дийн, никога не се страхувах; той можеше да овладее колата при всякакви обстоятелства. Бяхме поправили радиото и сега от него гърмеше лудешки боп и ни мамеше в нощта. Не знаех накъде ни води всичко това; и не исках да знам.

Точно тогава започна да ме преследва едно странно чувство. Че съм забравил нещо. Преди да се появи Дийн, трябваше да взема някакво решение, но сега то бе изскочило от ума ми, макар и все още да се помайваше някъде в крайнините на съзнанието ми. Само щраках с пръсти в усилието да си го спомня. Въртеше се на върха на езика ми. Впрочем не можех да кажа дори дали наистина бе решение или просто мисъл, която бях забравил. То ме преследваше, объркваше ме и ме гнетеше. Беше нещо във връзка със Забуления Пътник. Веднъж с Карло Маркс седяхме на два стола един срещу друг, опрели коляно о коляно, и аз му разказах съня си за странния арабин, който ме преследва в пустиня; аз бягам от него, но той ме хваща точно преди да стигна в Спасителния град.

— Кой може да е това? — запита Карло.

Размислихме се. Подхвърлих идеята, че може би съм самият аз, забулен в покров. Но не бях аз. Нещо, някой, някакъв дух преследваше всички нас през пустинята на живота и непременно щеше да ни хване, преди да сме стигнали небесното царство. Естествено сега, когато обръщам поглед назад, разбирам, че това е била смъртта: смъртта ще ни застигне преди небето. Едничкото, по което копнеем в земните си дни, заради което въздишаме, стенем и усещаме сладко гадене, е споменът за някакво изгубено блаженство, което навярно сме почувствали в утробата и което можем да възпроизведем (как мразим да си го признаем!) само в смъртта. Но кой иска да умре? Във въртележката от събития продължавах да мисля за всичко това в някакво потайно кътче на съзнанието си. Споделих го с Дийн и той мигом разпозна простия копнеж по чистата смърт; и понеже никой от нас не ще се върне повторно в живота, Дийн съвсем правилно не желаше да има нищо общо с тоя копнеж: аз се съгласих тогава с него.

Тръгнахме да търсим из Ню Йорк моята тайфа. И в този град цъфтят, цветята на лудостта. Отидохме първо у Том Сейбрук. Том е тъжно хубаво момче, добро, щедро и благо; само от време на време

внезапно изпада в депресия и побягва навън, без да каже никому дума. Тази нощ обаче беше вън от себе си от радост.

— Сал, откъде намери тези изключителни, великолепни приятели? Никога не съм срещал по-чудесни хора.

— Намерих ги на Запад.

Дийн лудо се забавляваше; пусна плоча с джаз, сграбчи Мерилу, притисна я и в ритъма на музиката залюшка тялото си срещу нейното. Тя му отвърщаше. Беше истински любовен танц. Иън Макартър пристигна с огромна тайфа. И започна нюйоркският уикенд, който продължи три дни и три нощи. Тъпчихме се в хъдсъна и се лашкахме по снежните нюйоркски улици от едно празненство на друго. На най-голямото заведох Лусил и сестра ѝ. Когато Лусил ме видя с Дийн и Мерилу, лицето ѝ помръкна — тя мигом усети лудостта, която те отприщваха в мен.

— Не те харесвам, когато си с тях.

— Нищо лошо не правим, гледаме си кефа. Веднъж се живее. Прекарваме си весело.

— Напротив, тъжно е и на мен не ми харесва.

В това време Мерилу започна да ме сваля; каза, че Дийн щял да се върне при Камий и поиска аз да тръгна с нея.

— Върни се с нас в Сан Франциско. Ще живеем заедно. Добро момиче ще ти бъда.

Но аз знаех, че Дийн обича Мерилу, знаех още, че Мерилу прави номер, за да събуди ревност у Лусил, а не исках никакви такива работи. И въпреки това все още се облизвах за пицната русокоса Мерилу. Когато Лусил видя как Мерилу ме залоства по ъглите, шепне ми и ме насилва да я целувам, тя веднага прие поканата на Дийн да я поразходи с колата; но само говорили в нея и преполовили бутилката „Съдърн Муншайн“, която бях оставил в жабката. Всичко се обърка, всичко се разпадаше. Видях, че моята връзка с Лусил няма да продължи още дълго. Лусил желаше да бъде такъв, какъвто тя иска. Беше омъжена за докер, който я тормозеше. Аз бях готов да се ожения за нея и да прибера малката ѝ дъщеря, с една дума, да направя всичко необходимо, стига да се разведе с мъжа си; но ние не можехме да намерим пари дори само за един развод и изобщо работата беше безнадеждна; освен това Лусил никога нямаше да ме разбере — аз обичах прекалено много неща, поради което непрекъснато се обърквах,

увисвах без опора в празнотата, тичах подир една падаща звезда, подир друга, подир трета, докато сам тупнах на земята. Това е нощта, това прави тя от теб. Никому не можех да предложа нищо повече от собствения си хаос.

Навсякъде празненствата бяха грандиозни; в един приземен апартамент на Деветдесета Западна се бяха наблъскали поне стотина души. Хората преливаха чак до мазетата, покрай отоплителната инстанция. Във всяко ъгълче, върху всеки креват и диван ставаше нещо — не оргия, просто новогодишно увеселение с неистово пицци и надънено до краен предел радио. Имаше дори една китайка. Дийн сновеше като Граучо Маркс, от група на група, и от всичко изпадаше във възторг. От време на време ние с него изчезвахме с колата, за да доведем още хора. Пристигна и Дамиън. Дамиън е героят на моята нюйоркска тайфа, както Дийн е главатарят на тази от Западния бряг. От пръв поглед двамата изпитаха взаимна антипатия. Момичето на Дамиън неочаквано го фрасна в ченето с точен десен удар. Той политна. Тя го подкара към къщи. Много от лудите ни приятели журналисти надойдоха с бутилки право от редакциите. Навън върлуваше величествена, красива снежна буря. Ед Дънкъл се запозна със сестрата на Лусил и изчезна с нея: забравих да кажа, че Ед Дънкъл е факир с жените. Висок е шест фута, кротък, внимателен, приятен, ласкав и очарователен. Държи им палтата. Ей така стават тия работи. В пет сутринта всички вкупом притичахме през задния двор на един блок и се прекачихме през прозореца на някакъв апартамент, в който бушуваше бурно празненство. Призори отново се върнахме в дома на Том Сейбрук. Народът рисуваше картини и пиеше изветряла бира. Заспах на някакъв диван, прегърнал едно момиче на име Мона. Покъсно придойдоха нови тълпи от стария студентски бар „Кълъмбия“. Всички лица, които бях срещал в своя живот, се стекоха в една-единствена усойна стая. Сетне празненството продължи в къщата на Иън Макартър. Иън Макартър е изключителен човек, душа приятел, с очила, през които наднича с възторжено любопитство. В оная нощ той започна да усвоява маниера на Дийн на всичко да отвърща с „Да-да“ и оттогава не се е отказал от него. Под дивата музика на Декстър Гордън и Уордел Грей, които надуваха с тропетите „Ловът“, ние с Дийн заиграхме кеч, но вместо топка си прехвърляхме през дивана Мерилу, а пък тя не беше от най-дребните мадами. Дийн се подвизаваше гол до

кръста, само по панталони, бос, докато дойде моментът да се понесем с колата и да доведем нови хора. Какво ли не се случи през тия празници. Открихме възторжения шантав Роло Греб и изкарахме една нощ при него на Лонг Айланд. Роло живее в хубава къща с леля си; когато тя умре, къщата ще бъде неговата. Но засега лелята отказваше да зачете и най-дребното му желание, да не говорим, че ненавиждаше приятелите му. Роло обаче ни замъкна у тях — раздърпана тайфа, която се състоеше от Дийн, Мерилу, Ед и мен, и вдигнахме гръмовна веселба. Лелята не я свърташе на горния етаж; заплаши ни, че ще извика полиция.

— Затваряй си устата, дърта вещице! — изрева Греб.

Чудех се как може да живее по този начин с нея. Той имаше толкова книги, колкото никога не бях виждал на едно място в живота си — две стаи-библиотеки, чиито стени бяха покрити с лавици от пода до тавана, и притежаваше издания от рода на „Апокрифно едно-друго“ в десет тома. Роло пусна на грамофона опери от Верди и разигра под звуците им пантомими, облечен в пижама с разкъсан от горе до долу гръб. Пет пари не даваше за нищо. Роло е забележително начетен младеж, когото можете да срещнете да се шляе покрай нюйоркския бряг с оригинална нотна партитура от седемнайсети век под мишница и който говори високо и приповдигнато. Той не върви, а пълзи по улиците като огромен паяк. Възбудата искри от очите му и пронизва като демонски пламък. Върти главата си така, сякаш не може да я спре. Фъфли, гърчи се, олюлява се, стене, вие, рухва от отчаяние. Свърхопиянен от живота, той едва смогва да произнася думите. Дийн стоеше пред него с наведена глава и само повтаряше: „Да... да... Да.“ После ме завлече в един ъгъл.

— Този Роло Греб е най-великият, най-великолепният от всичките ти приятели. Ето това се опитвах да ти обясня — такъв искам да бъда. Искам да съм като него. Той никога не спира, върви във всички посоки, изкарва всичко навън, той знае какво значи времето, овладял го е и вече може само да се носи напред и назад в пространството. Разбираш ли бе, човек, той е постигнал целта. Ако правим като него, й ние най-после ще я стигнем!

— Кого ще стигнем?

— Нея! Нея! Ще ти обясня, но сега нямам време, нямам време сега.

Дийн изтича обратно, за да погледа още малко Роло Греб.

Дийн каза, че Роло Греб страхотно му напомнял за Джордж Шиъринг, великия джазов пианист. И някъде по средата на този дълъг, луд уикенд двамата с Дийн се понесохме към „Бърдланд“, за да послушаме Шиъринг. Заведението беше съвсем празно, ние бяхме първите клиенти в десет часа. Шиъринг се появи, беше сляп и го отведоха за ръка до клавиатурата. Англичанин с изискана външност и колосана бяла яка, той беше леко пълен, рус, с деликатно излъчване, напомнящо за английска лятна нощ, което заструи още от първото му нежно ромонящо изпълнение, под ритмичния съпровод на благоговейно наклонилия се към него басист. Барабанистът Дензил Бест пък седеше напълно неподвижен, ако изключим това, че китките му премятаха мълниеносно четчиците. Шиъринг се залюля; вдъхновена усмивка оживи лицето му; наведе се напред към клавиатурата, люшна се назад, отначало бавно, после с ускоряването на темпото се заклати по-бързо, левият му крак започна да отскача на всяко силно време, вратът му рязко се закълчи, наведе лице досами клавишите, отметна назад сресаната си коса, тя се разпиля и по лицето му изби пот. Музиката набираше сила. Контрабасистът се приведе, запридърпва струните по-енергично, по-бързо, още по-бързо, ритъмът се ускори, задъха се, но дотук. Шиъринг започна своите акорди и те рухнаха от пианото в тъй пищни и неудържими приливи, та човек можеше да си помисли, че пианистът не ще съумее да ги подреди. Прииждаха, прииждаха като море. Тогава някой се провикна: „Давай!“ Дийн се изпоти; яката му се овлажни.

— Ето го! Царят! Божественият Шиъринг! Да! Да! Да!

Шиъринг веднага усети лудия Дийн зад гърба си, чуваше задъханото му дишане, всяко негово възклицание, чувстваше го, макар че не го виждаше.

— Точно така! — провикна се Дийн. — Да-да!

Шиъринг се усмихна; заклати се още по-силно. После стана от пианото, беше вир-вода; това бяха великите му дни от 1949 година, преди да направи завой към студения джаз и да се комерсиализира. Когато Шиъринг си отиде, Дийн посочи табуретката пред пианото.

— Опразненият трон на бога! — промълви той.

Върху капака на пианото беше оставена една хорна: златният ѝ блясък хвърляше странни отражения върху пустинния керван,

изрисуван на стената зад ударната секция. Бог си отиде; след неговото оттегляне всичко бе потънало в тишина. Тази нощ валеше дъжд. Оживя митът за дъждовната нощ. Дийн не беше на себе си от благоговение. Тази лудост доникъде нямаше да ни изведе. Не знаех какво става с мен, а после изведнъж осъзнах, че беше просто от марихуаната, която пушихме; Дийн се беше запасил. От нея се раждаше усещането ми, че в следващия миг всичко ще се случи — мига, в който нещата ще се решат веднъж завинаги.

Оставих ги всички и се прибрах вкъщи да си почина. Леля ми каза, че си прахосвам времето, като се мъкна с тайфата на Дийн. Но не беше права. Животът си е живот и човекът е такъв, какъвто е. А аз желях само да направя още едно величаво пътуване до Западния бряг и да се върна навреме за пролетния семестър в университета. И какво пътуване излезе! Тръгнах по три причини — заради осигурения превоз, за да видя какво още ще направи Дийн и, тъй като знаех, че във Фриско Дийн ще се върне при Камий, защото исках да изкарам една любов с Мерилу. Подготвихме се да прекосим отново стенещия континент. Изтеглих стипендията си и дадох на Дийн осемнайсет долара, за да ги прати на жена си; тя го чакаше да се върне вкъщи и беше останала съвсем без пари. Какво се въртеше в главата на Мерилу, не знам. Както винаги, Ед Дънкъл просто ни следваше.

Преди да потеглим на път, прекарахме чудни дълги дни в квартирата на Карло. Той се разхождаше по хавлия и държеше полуиронични речи:

— Далеч не умирам от желание да ви развалям сладкия кеф, но струва ми се, че е време да решите кои сте и какво ще правите. — Карло работеше като машинописец в една кантора. — Искан да ми обясните какво означава това целодневно висене вкъщи. Защо са всички тези разговори и с какво смятате да се заемете. Дийн, защо остави Камий и помъкна Мерилу.

Отговор не последва — само кикот.

— Ти. Мерилу, защо се лашкаш тъй из цялата страна, не ти ли минават през главата женски мисли за було?

Същият отговор.

— Ед Дънкъл, защо изостави новата си жена в Тюсън и какво дири големият ти тлъст задник тук? Къде ти е домът? Какво работиш?

Ед Дънкъл сведе глава, сериозно сконфузен.

— А ти. Сал, защо изпадна дотам, че да живееш тъй разпуснато, какво направи с Лусил?

Карло попридърпа хавлията си и седна насреща ни.

— Дните на Страшния съд ще дойдат. Тоя ваш балон няма дълго да ви издържи. Още повече, че е абстрактен. Добре, ще отлетите към Западния бряг, а после — ще се върнете като претрепани, за да търсите вашия бисер.

По това време Карло си бе изработил интонация, която трябваше да звучи като Гласа на Рока, както сам я определяше; идеята му бе да смайва хората и да ги кара да осъзнават рока като явление.

— Много силно ви стягат шапките — предупреждаваше ни той. — Направо не сте добре.

И ни гледаше с блесналите си побъркани очи. След Дакарския Хаос той бе преживял ужасен период, който нарече Свещения Хаос или още Харлемския Хаос, защото точно посред лятото бе живял в Харлем, будил се бе нощем в самотната си стая и бе слушат как „всемогъщата машина“ каца от небето; гмуркал се бе в Сто двайсет и пета улица като „под вода“, частица от цялото рибешко стадо на града. Вихър от лъчезарни идеи бе просветлил ума му. Накара Мерилу да седне в скута му и ѝ заповяда да се умири. А после се обърна към Дийн:

— Защо не вземеш да седнеш и да се отпуснеш? Защо непрекъснато се мяташ насам-натам?

Както сипваше захар в кафето си, Дийн обикаляше и повтаряше:

— Да! Да! Да!

Нощем аз си отивах, Ед Дънкъл спял върху възглавници на пода, Дийн и Мерилу изтикваха Карло от леглото му, а Карло отивал в кухнята, сядал над любимата си яхния с бъбреци и мърморел пророчествата на рока. Денем пристигах и гледах какво става.

Ед Дънкъл ми разказа:

— Вървя снощи към „Таймс Скуеър“ и точно когато стъпвам на площада, изведнъж разбирам, че не съм аз, а призрак, че по тротоара върви моят призрак.

Разказа ми го, без да обяснява, само кимаше и натъртваше думите. Десет часа по-късно, когато говореше някой друг, Ед го прекъсна и рече:

— Тъх, по тротоара вървеше моят призрак.

Внезапно Дийн се наведе към мен и ми каза сериозно:

— Сал, искам да те помоля за нещо, много е важно за мен, само че не съм сигурен как ще го приемеш — нали сме приятели, Сал?

— Разбира се, Дийн, приятели сме.

Той почти се изчерви. И с мъка изплю камъчето: искаше да спя с Мерилу. Не го попитах защо, знаех, че умира да види как изглежда Мерилу с друг мъж. Предложи идеята, когато седяхме в бар „Рици“; бяхме обикаляли цял час преди това по „Таймс Скуеър“, за да търсим Хасъл. „Рици“ е най-долнопробното свърталище в целия квартал около „Таймс Скуеър“; сменя си името всяка година. Влезеш ли в него, няма да видиш ни едно момиче, дори в сепаретата, а само навалица от млади мъже, облечени в какви ли не шарени, от най-евтините червени ризи до суинг-костюмите^[1]. Този бар е и свърталище на жигола — онези момчета, които търсят препитание нощем при окаяните дърти хомосексуалисти от Осмо авеню. Дийн влезе в бара, присвил очите си до цепки, за да не изпусне ни едно лице. А вътре бесни негрипедераста, навъсени мъжаги с патлаци, моряци с ками, мършави апатични наркомани и тук-там по някое спретнато облечено ченге на средна възраст, което се мъчи да мине за посредник от конни състезания, а всъщност се навърта отчасти поради личен интерес, отчасти служебно. Идеалното място за молба като тази, която ми отправи Дийн. Какви ли не злокобни планове се излюпват в „Рици“ — те просто витаят из въздуха, — съпроводени от какви ли не сексуални изстъпления. Един касоразбивач например предлага на някоя отрепка не само удар на четиринайсета улица, но и да спят заедно. През 1945 година Кинси прекара дълги часове в „Рици“, за да интервюира посетителите; случих се там вечерта, когато пристигна неговият асистент. Тогава взеха интервюта от Хасъл и от Карло.

Качихме се в колата на Дийн, върнахме се в бърлогата и заварихме Мерилу в леглото. Дънкъл разхождаше призрака си някъде из Ню Йорк. Дийн съобщи на Мерилу какво сме решили. Тя каза, че е очарована. Аз не бях толкова сигурен за себе си. Трябваше да докажа, че ще се справя. Леглото беше хлътнало в средата, защото някога е било смъртен одър на изключително едър човек. Мерилу лежеше в хлътнатината, а Дийн и аз седяхме от двете ѝ страни, кацнали върху издигнатите краища на матрака, и не знаехме какво друго да кажем. Най-после аз продумах:

— По дяволите, не мога да го направя.

— Хайде, давай, нали обеща! — подкани ме Дийн.

— А Мерилу? — опъвах се аз. — Не сме я попитали какво мисли тя.

— Давай! — каза Мерилу.

Тя ме прегърна и аз се опитах да забравя, че старият Дийн е там. Но щом помислех, че седи до нас в мрака и слухти за всеки звук, не можех да направя нищо друго освен да хихикам. Ужасно беше.

— Трябва и тримата да се отпуснем — каза Дийн.

— Боя се, че няма да мога. Защо не отскочиш за минутка до кухнята?

Дийн отиде. Мерилу беше прелестна, но аз ѝ пошепнах:

— Почакай само, докато ми станеш любовница в Сан Франциско: това сега не ми е по сърце.

Прав бях и тя го знаеше. Бяхме като три деца на земята, които се опитват да разрешат нещо в нощта, но в мрака пред тях тегне цялото бреме на отминалите столетия. В апартамента настъпи странна тишина. Станах, потупах Дийн и му казах да си отиде при Мерилу; после се оттеглих на дивана. И дълго слушах блаженото бърборене на Дийн, докато креватът лудо скърцаше. Само мъж, прекарал пет години в затвора, може да стигне до такива уязвими умопомрачени крайности: да моли пред дверите на нежния първоизвор, този безумен поклонник на чисто физическото начало на блаженството в живота, да търси сляпо пътя, по който е дошъл, за да се върне по него. Това беше последица от годините, прекарани в гледане на еротични снимки зад решетките, в гледане на краката и гърдите на жени от разни жълти списания; в съпоставяне на коравите стоманени коридори с мекотата на жената, която не е там. В затвора човек си обещава правото на живот. Дийн никога не бе зървал лицето на майка си. Всяко ново момиче, всяка нова жена, всяко ново дете само умножаваха онова, което е било отнето от него. Къде беше баща му — старият скитник Дийн Мориарти Тенекеджията, който се е лашкал по товарни влакове, бяхтал се е като мияч в кухните на гарови закусвални, клатушкал се е и се е завалял по уличките в пиянските си нощи, омаломощен се е сгромолясвал върху купчини въглища, изхвърлял е един по един пожълтелите си зъби в канализациите на Запада? Дийн имаше всичкото право да умира безброй пъти в сладката, до смърт изпиваща любов на своята Мерилу. Аз нямах желание да му преча, исках само да го следвам.

Карло се завърна призори и облече хавлията си. В тия дни той вече изобщо не спеше.

— Ау! — изпищя той, бесен от бъркотията на пода — навред разхвърляни панталони и рокли, фасове, мръсни чинии, разтворени книги: бяхме провели голям диспут. Всеки ден светът се завърташе със стон, всяка нощ ние се впускахме в нашите ужасяващи откривателства. Веднъж Мерилу се появи цяла насинена, тъй като се бе сбила за нещо си с Дийн; неговото лице пък беше изподрано. Време бе да тръгваме.

Отскочихме до нас с колата — цялата тайфа от десет души, — за да си взема сака и да се обадим на Стария Бул Лий в Ню Орлиънс от телефона в бара, където преди година с Дийн разговаряхме за първи път вечерта, когато той похлопа на вратата ми, за да го посветя в писателския занаят. Бул пискливо се заоплакваше от хиляда и осемстотин мили разстояние:

— Слушайте бе, момчета. Какво да правя с тая ваша Галатия Дънкъл? Заседнала е в къщата ми вече втора седмица, крие се в стаята си, отказва да говори както с мен, така и с Джейн. Тоя тип Ед Дънкъл с вас ли е? За бога, довлечете го тук и ме отървете от нея. Заела е най-хубавата спалня и няма пукната пара. Аз не държа хотел все пак.

Дийн се опита да успокои Бул с крясъци и викове — Дийн. Мерилу. Карло. Дънкъл, аз, Иън Макартър, жена му. Том Сейбрук и бог знае още кой пиехме бира и ревахме в глас по телефона на смаяния Бул, който от всичко най-много мразеше врявата.

— Може би ще говорите по-смислено, когато пристигнете тук, ако изобщо стигнете — завърши той.

Сбогувах се с леля, като ѝ обещах да се върна след две седмици, и отново поех към Калифорния.

---

[1] Крещящият мъжки костюм, състоящ се от дълго сако с дебело подплатени рамене, тесни панталони, натрапчиво голяма папийонка и обувки с дебели подметки. Това е облеклото на мексиканците и порториканците от гетата за цветнокожи през 40-те и 50-те години. — Б.пр. ↑

Още в началото ръмеше и всичко беше тайнствено. Веднага разбрах, че това пътуване ще бъде една дълга сага на мъглата.

— Е-хеей! — провикна се Дийн. — Тръгваме! — И натисна докрай газта; отново беше в стихията си, виждахме го всички. Бяхме във възторг, осъзнавахме, че оставяме хаоса и глупостта зад себе си и се впускаме в нашата единствена и благородна мисия във времето — да се движим. И как само се движехме! Някъде към Ню Джързи профучахме в нощта покрай тайнствените бели табелки, на които пишеше „Юг“ (със стрелка) и „Запад“ (със стрелка). Ние поехме на юг. Ню Орлиънс! Тоя град разпалваше въображението ни. От мръсните снегове на „ледения смазващ Ню Йорк“, както го нарече Дийн, по целия дълъг път надолу до зеленината и речния мирис на Ню Орлиънс в занемареното дъно на Америка; а подир това на запад. Отзад седеше Ед, отпред Мерику; Дийн и аз си говорехме задушевно за хубостите и радостите на живота. Дийн изведнъж се разнежи:

— Абе дявол да го вземе, не мислите ли, че трябва да приемаме всичко за хубаво, че няма абсолютно никаква полза да се тревожим и всъщност трябва да проумеем от какво значение би било за нас да РАЗБЕРЕМ, че НАИСТИНА и за НИЩО не се тревожим? Прав ли съм? — Съгласихме се. — Ето ни на път, всички заедно... А какво правихме в Ню Йорк? Хайде да си простим. — В Ню Йорк се бяхме поскарвали. — Всичко остана зад нас, по километри и настроение. Сега сме на път за Ню Орлиънс, където ще изнамерим Стария Бул Лий, и кажете — няма ли да е страхотен кеф да послушаме как нашият тенор крещи, та се къса — Дийн наду радиото така, че колата се затресе, — докато ни разказва поредната си история, с която ще ни дари с истинска отмора и мъдрост.

Отново се съгласихме и заподскачахме под звуците на музиката. Колко чист беше пътят! Бялата линия през средата на шосето се разгъваше, без да се откъсва от предната ни лява гума, сякаш беше залепена за нарезите ѝ. По памучна фланелка в зимната нощ, привел напред мускулестия си врат, Дийн пришпорваше колата. Настоя през

Балтимор да карам аз, за да се упражнявам; в това нямаше нищо лошо, само дето той и Мерилу искаха да направляват кормилото, докато в същото време се целуваха и закачаха. Беше чиста лудост; радиото гърмеше с всички сила, Дийн барабанеше в такт върху контролното табло, така че то хлътна на това място; аз не останах по-назад от него. Горкичкият хъдсън — нашата бавна ладия за Китай — изтърпяваше наказанието си.

— Ей, хора, какъв кеф! — провикна се Дийн. — А сега. Мерилу, прелест моя, отваряй си добре ушите, нали знаеш, че съм факир да върша много работи едновременно и че запасите ми от енергия са неизчерпаеми — затова, когато стигнем в Сан Франциско, трябва да продължим да живеем заедно. Знам едно място точно за теб — към края на голямата влакова линия — и ще бъда при теб съвсем мъничко по-рядко от всеки втори ден, но пък ще оставам по дванайсет часа наведнъж, а? Ей богу, ти поне знаещ, скъпа, какво можем да направим ние с теб за дванайсет часа. В останалото време ще продължавам да живея при Камий, все едно, че нищо не се е случило, тя изобщо няма да разбере. Можем да го изработим, правили сме го и преди.

Мерилу нямаше нищо против, тя наистина беше готова да скалпира Камий. Бяхме се разбрали, че във Фриско Мерилу ще смени Дийн с мен, но постепенно започнах да разбирам, че те двамата няма да се разделят и че на другия край на континента щяха да ме оставят да се пека сам на собствения си задник. Но защо да мисля за това, след като цялата златна земя стоеше пред мен и какви ли не ненадейни събития се спотайваха, за да ме изненадат и зарадват, дето съм жив да ги видя!

Във Вашингтон пристигнахме на разсъмване. В деня на тържественото встъпване на Хари Труман във втория си мандат. Внушителна военна техника, демонстрираща боевата мощ на страната, беше подредена по цялата дължина на авеню „Пенсилвания“, по което прогърмахме с нашата разнебитена ладия. Имаше В-29, кораби РТ, артилерия и всякакви бойни машинарии, които изглеждаха зловещо върху заснежената трева; последна в редицата беше обикновена малка спасителна лодка, жалка и смешна до останалите оръжия. Дийн забави, за да я огледа. И поклати в страхопочитание глава.

— Какво са намислили тия хора? А Хари си спи някъде в града... Добрият стар Хари... Човек от Мисури, като мен... Това трябва да е

личната му лодка.

Дийн легна отзад да поспи и Дънкъл взе кормилото. Дадохме му специални напътствия да не се увлича. Но едва захъркахме, а той вдигна на осемдесет, без да се съобразява с ни едно ограничение, и на всичко отгоре, профучавайки покрай един полицаи, който се разправяше с някакъв шофьор, направи тройно нарушение — караше най-вляво на четирилентово шосе, в платното на насрещното движение. Естествено полицаят ни подгони с виеща сирена. Спря ни. Нареди ни да го следваме до полицейския участък. Там седеше зъл полицаи, който от пръв поглед изпита антипатия към Дийн; подуши затвора от всяка фибра на тялото му. Прати кохортата си вън да разпитва мен и Мерилу поотделно. Питаха за годините на Мерилу, мъчеха се да ни насадят по закона за подлъгване на малолетни. Само че Мерилу си носеше брачното удостоверение. После ме дръпнаха настрани и взеха да подпитват кой спи с Мерилу.

— Мъжът й — отговорих им съвсем просто.

Продължиха да любопитстват. Струвахме им се много подозрителни. Приложиха любителско шерлокхолмство — задаваха ми един и същ въпрос по два пъти и чакаха да се издам. Обясних им:

— Тия двамата приятели се връщат на работа в железниците на Калифорния, тази е жена на по-ниския, а аз съм им приятел и прекарвам с тях двуседмичната си ваканция от университета.

Ченгето се усмихна и каза:

— Така ли? Тоя сак наистина ли е твой?

— Накрая злият полицаи отвътре глоби Дийн двадесет и пет долара. Обяснихме им, че разполагаме само с четиридесет за целия път до Западния бряг: отговориха, че не ги интересува. Когато Дийн възрази, злият полицаи заплаши, че ще го върне в Пенсилвания и ще го накисне с особено обвинение.

— Обвинение в какво?

— Няма значение в какво. Не бери грижа за *това*, умнико. Ед Динкъл, виновникът, предложи да остане в затвора.

И Дийн се замисли. Но полицаят побесня и кресна:

— Ако оставиш приятеля си в затвора, аз ще те върна още сега в Пенсилвания. Чуваш ли? — А нашето единствено желание беше да продължим пътя си. — Още една глоба за превишена скорост във Вирджиния, и колата ви ще бъде конфискувана — благослови ни

ченгето на прощаване. Лицето на Дийн беше аленочервено. Подкарахме в гробно мълчание. Да ни приберат парите за пътуването, беше все едно да ни поканят да крадем. Те знаеха прекрасно, че с тяхната глоба фалираме и че нито по пътя, нито някъде другаде имаме близки, та да им телеграфираме за пари. Американската полиция води психологическа война с онези американци, които не я стряскат с внушителни документи или заплахи. Нашата полиция е викторианска: тя наднича през мръсни прозорци, пъха си нос навред и ако броят на престъпленията не я задоволява, може сама да си ги създаде. „На девет престъпления едно си измислят сами — от отегчение“ — казва Луи-Фердинан Селин. Дийн беше толкова бесен, че искаше, щом само си намери оръжие, да се върне във Вирджиния и да застреля полиция.

— Пенсилвания! — презрително изсумтя той. — Какво ли обвинение ми беше измислил? Скитничество вероятно: щеше да ми прибере всичките пари и да ме обвини в скитничество. Виж ги ти, как леко оправят света! А ако се оплачеш, могат да те застрелят.

Какво да правим, оставаше ни само да потърсим отново радостта в себе си и да забравим случилото се. Започнахме да забравяме преживяното още докато минавахме през Ричмонд, и скоро всичко си дойде на мястото.

Сега вече имаме само петнайсет долара за целия път. Щеше да се наложи да прибираме стопаджии и да крънкаме центове от тях за бензин. В пущинака на Вирджиния изведнъж видяхме покрай пътя да върви човек. Дийн заби спирачките. Погледнах назад и казах, че човекът е просто скитник и сигурно няма нито цент.

— Тогава ще го вземем за майтап! — засмя се Дийн. Човекът беше дрипав, очилат откачен тип, който вървеше и четеше някаква мърлява книжка с меки корици, явно намерена в канавка покрай пътя. Качи се в колата и продължи да си чете, без да прекъсва; беше невъобразимо мръсен и целият в струпеи. Каза, че името му било Хайман Соломон и че вървял тъй пеш из цялата страна, като хлопал, а понякога и ритал по еврейските врати и просел пари: „Дайте ми малко пари да си купя нещо за ядене, аз съм евреин!“

Каза, че номерът минавал много добре и че му вървяло. Попитахме го какво чете. Не знаеше. Не си беше дал труд да погледне заглавната страница. Омагьосвах го само думите, сякаш в канавката на тая пустош бе открил автентичен свитък от Петокнижието.

— Виждаш ли? Виждаш ли? Виждаш ли? — кикотеше се Дийн и ме ръгаше в ребрата. — Казах ли ти, че ще си направим майтап! Ей, братче, да знаеш, хората са големи скици!

Возихме Соломон чак до Тестамънт. Брат ми вече се бе пренесъл окончателно в новата си къща на другия край на града. И отново се озовахме на дългата мрачна улица с железопътната линия, пресичаща я по средата, сред тъжните, навъсени южняци, които сновяха пред железарските работилници и евтините магазинчета.

— Виждам, братлета, че ви трябват пари, за да продължите пътуването си — каза Соломон. — Почакайте ме мъничко, ще измъкна няколко долара от някой еврейски дом и ще продължа с вас до Алабама.

Дийн така се зарадва, че просто не беше на себе си, тръгнахме по улицата с него да купим хляб и топено сирене, за да обядваме в колата. Мерилу и Ед останаха в нея. Чакахме два часа в Тестамънт да се покаже Хайман Соломон: някъде в града той крънкаше, пари за хляб, но нямаше как да го открием. Слънцето поаления и взе да става късно.

Соломон така и не се появи, тъй че накрая подкарахме колата и излязохме от Тестамънт.

— Виждаш ли сега. Сал, че бог съществува, каквото и да правим, всеки път засядаме в този град и обърни внимание на странното библейско име^[1], което носи, и на този чуден библейски странник, който ни накара още веднъж да спрем тук, и на това, че всичките неща се сплитат в едно, както с едно верижно докосване дъждът свързва всичко на този свят...

Дийн продължи да дърдори в този дух: беше приповдигнат и многословен. Изведнъж си представихме с него, че цялата страна пред нас е като мида, която чака да я разтворим: а в нея се е сгушил бисерът; бисерът! Носехме се с рев на юг. Прибрахме нов стопаджия. Тъжно младо момче, което каза, че имало леля — собственичка на бакалница в Дън, Северна Каролина, съвсем близо до Файетвил.

— Ще можеш ли да измъкнеш някой долар от нея, като стигнем там? Браво! Чудесно! Ами да тръгваме тогава!

В Дън стигнахме след час, по здрач. Отидохме право там, където според момчето се намираше магазинът на леля му. Но уличката се оказа малка и задънена от фабрична стена. Бакалница имаше, но нямаше никаква леля. Учудихме се на приказките на момчето.

Попитахме го накъде всъщност пътува: то не знаеше. Голям номер ни погоди; някога, при някакво съмнително приключение, в тая задънена уличка то забелязало бакалницата и когато сме го попитали, първо тя изникнала в обърканото му пламнало съзнание. Купихме му кренвирши, но Дийн каза, че не е възможно да го водим по-нататък с нас, защото имаме нужда от място за спане и за стопаджии, които да ни купуват бензин. Печално беше, но вярно. Оставихме го в Дън по мръкнало.

Аз карах през Южна Каролина и още нататък, докато минахме Мейкън, Джорджия, а Дийн, Мерилу и Ед спаха. Останал насаме с нощта, се отдадох на свои мисли и само придържах колата към бялата линия на свещения път. Какво правя? Накъде отивам? Скоро щях да разбера. След Мейкън се почувствах смъртно-уморен и събудих Дийн да ме замести. Излязохме от колата за глътка въздух и изведнъж се стъписахме от радост, когато усетихме, че отвсякъде в мрака ни обграждат уханна зелена трева, мирис на пресен тор и топли води.

— Стигнахме Юга! Избягахме от зимата!

В бледата светлина на разсъмването, съзряхме зелени филизи покрай пътя. Поех дълбоко дъх; писък на локомотив разцепи мрака по посока към Мобайл. Накъдето беше и нашата посока. Съблякох ризата си и заскачах от радост. Десет мили по-нататък Дийн припълзя в една бензиностанция с изгасен мотор, видя, че дежурният дълбоко е заспал на бюрото си, изскочи, напълни тихичко резервоара, погрижи се автоматът да не звънне и досущ като арабин, мазно се измъкна: наля в резервоара бензин за цели пет долара, та да продължим нашето странстване.

Заспах, после се събудих от дивия екот на буйна музика, който Дийн и Мерилу надвикваха, а голямата зелена земя бягаше край нас.

— Къде сме?

— Току-що пресякохме връхчето на Флорида, братче, мястото се казва Фломатън.

Флорида! Летяхме надолу към крайбрежната равнина и Мобайл; пред нас над Мексиканския залив плуваха грамадни облаци. А бяха минали едва трийсет и два часа, откак се сбогувахме с всички сред мръсния сняг на Севера. Спряхме на една бензиностанция. Дийн и Мерилу започнаха да играят на „сол и пипер“ покрай колонките. Дънкъл влезе в павилиона и без никакво усилие открадна три пакета

цигари. Ставахме самоуверени. Когато навлизахме в Мобайл по дългото шосе над заливаните от прилива земи, съблякохме зимните си дрехи и се насладихме на южната топлина. Точно тогава Дийн започна да разказва историята на своя живот, а когато на един кръстопът след Мобайл се натъкнахме на препятствие от струпани коли, чиито шофьори ожесточено се караха, вместо да се провере плавно край тях, Дийн изсвистя по пътната отбивка на бензиностанцията и продължи право напред, без дори да намали любимите си постоянни континентални седемдесет мили. Зад нас останаха зяпнали лица. А той продължи без прекъсване разказа си:

— Казвам ви, не ви лъжа, започнах на девет с едно момиче, което се казваше Мили Мейфеър, в гаража на Род на улица „Грант“ в Денвър, същата, на която живя Карло. Тогава баща ми още поработваше в тенекеджийницата. Помня, че леля ми крещеше от прозореца: „Какво правиш там в гаража?“ Ох, сладка Мерилу, защо не съм те познавал тогава? Ауу! Колко крехка трябва да си била на девет години!

Той се закиска истерично: напъха пръста си в устата й, после го облиза: взе ръката й и я потърка в себе си. А тя просто си седеше и ведро се усмихваше.

Големия Ед Дънкъл гледаше през прозореца и сам си говореше:

— Да, да, онази нощ си мислех, че съм призрак.

Занимаваше го също мисълта какво ще му каже в Ню Орлиънс Галатия Дънкъл.

Дийн продължи:

— Веднъж пътувах с един товарен от Ню Мексико, та право до Ел Ей — тогава бях на единайсет, с баща ми се разгубихме на едно разклонение, бяхме сред истинска джунгла от скитници. Бях слязъл с един човек, на когото викаха Червения великан, баща ми остана пиян в някакъв покрит вагон, влакът тръгна, ние с Червения великан го изпуснахме и след това не видях баща си месеци наред. Пътувах с товарния чак до Калифорния, като че летяхме, първокласен товарен, змей през пустинята. През целия път се возих на платформата между два вагона — можете да си представите колко е било опасно, но нали бях още дете, нищо лошо не ми минаваше през ум — стисках комат хляб под мишница, а с другата си ръка се крепях за спирачния лост. Това също не е измислица, не ви лъжа. Когато стигнах в Ел Ей, тъй бях зажаднял за мляко и сметана, че веднага се хванах на работа в една

млекарница и първото нещо, което направих, беше да излоча половинка гъста сметана, а после драйфих от нея.

— Горкичкият Дийн — съжали го Мерилу и го целуна. Той гордо гледаше напред. Обичаше я.

Внезапно излязохме до сините води на Залива и в същия миг по радиото започна лудо предаване; прочутото джаз-шоу на нюорлеански негърски музикален джокей, най-отбрани диви плочи, предимно на черни, между които водещият вмъкваше реплики от рода на: „За нищо да не ви пука!“ С радост си представихме Ню Орлиънс в нощта пред нас. Дийн потри ръце над кормилото.

— Ей, ама живот ще падне!

По здрач навлязохме в гъмжащите улици на Ню Орлиънс. — Помиришете само хората! — провикна се Дийн, който бе подал лице през прозореца и душеше въздуха. — Ааа! Господи! Какъв живот! — И зави рязко покрай един трамвай. — Да, разбира се! — Натисна газта и се огледа във всички посоки за момичета. — Я вижте тази! — Въздухът в Ню Орлиънс беше тъй разнежващ, сякаш ни галеше коприна: лъхна ни диханието на реката и неподправеният мирис на хора и на кат, и на меласа, какви ли не тропически ухания нахлуха в носовете ни, когато сякаш с магическа пръчка изчезнаха ледовете на северната зима. Подскачахме на местата си. — А я погледнете тая пък! — крещеше Дийн и вече показваше друга жена. — Ох, колко обичам, колко обичам жените! Изумителни са! Обичам ги! — Той плюеше през прозореца, стенеше, хващаше се за главата. Едри капки пот се стичаха по челото му от чиста възбуда и изтощение.

Покачихме колата върху алджиърския ферибот и се озовахме посред Мисисипи на плавателен съд.

— Бързо да излезем от колата, за да погледаме реката и хората и да помиришем света — разпореди се Дийн, припряно надяна слънчевите си очила, грабна цигарите и скокна от колата като пружинено човече. Ние го последвахме. Надвесихме се през парапета и се втренчихме във великия кафяв праотец на водите, който тече през средата на Америка, същински порой от сломени души, и влачи пънове от Монтана, тиня от Дакота, мръсотия от Айова, предмети, потънали в Три Фокс, където туй чудо се ражда сред ледовете. От едната ни страна чезнеше димящият Ню Орлиънс, от другата ни притискаше старият заспал Алджиърс. Негри се трудеха в парещия следобед и нажежаваха

пещите на ферибота до червено и от горещината гумите ни замирисаха. Дийн зяпаше всичко и само щъкаше нагоре-надолу в жегата. Обиколи палубата и се качи горе, в изторбените си панталони, вечно свлечени до средата на корема му. Изведнъж го видях да се люлее на въженото мостче. Като че щеше да полети. Лудият му смях огласяше целия ферибот — „хи-хи-хи-хи-хiiii!“ Мерилу вървеше подире му. Той се завъртя навсякъде като фъртуна, върна се, разучил всичко, скочи в колата тъкмо когато другите вече бибиткаха да тръгваме, шумugna се на косъм покрай няколко коли, а после усетихме, че се носим като стрела през Алджиърс.

— Накъде сега? Накъде? — крещеше Дийн.

Решихме най-напред да се поизмием на някоя бензиностанция и да разпитаме къде се намира улицата на Бул. В сънливия речен залез навсякъде играеха малки деца: момичета, превързали косите си с шарени шалчета, в памучни блузи, без чорапи, сновяха около нас. Дийн хукна нагоре по улицата, за да не изпусне нещо. Оглеждаше се, кимаше, потриваше корем. Големия Ед седеше в колата отзад, нахлупил шапка ниско над очите си, и се хилеше на Дийн. Аз седях върху калника. Мерилу беше в дамската тоалетна. От обраслите с храсталаци брегове, където все по-малко мъже ходеха на риболов с въдици, и от сънните странични ръкави на делтата, разпростряла се надалеч по червенеещата се земя, огромната гърбица на разпененото главно течение с неописуемо боботене се виеше около Алджиърс като змия. Някой ден водата ще отнесе дремещия полуостровен Алджиърс с цялата олелия и колибите му. Слънцето се наклони, буболечки скачаха, страховитата вода ревеше.

Пристигнахме пред къщата на Стария Бул Лий, която се намираше извън града, близо до речната дига, на един път, пресичащ блатисто поле. Къщата представляваше стара съборетина, обиколена от веранда с продънен под, а в двора ѝ растяха плачещи върби; тревата беше висока цял ярд, старата ограда — полегнала, оборът — порутен. Не се виждаше жива душа. Спряхме колата посред двора и видяхме корито на задната веранда. Слязох и отидох до вратата от мрежа. Отвътре стоеше Джейн Лий, засенчила с ръка очите си срещу слънцето.

— Джейн! — възкликнах. — Аз съм. Дойдохме.

Разбрала беше и без да ѝ казвам.

— Да, виждам. Бул не е вкъщи в момента. Онова там пожар ли е, или нещо друго?

Двамата погледнахме към слънцето.

— Слънцето ли имаш пред вид? — попитах я.

— Разбира се, че не — чух сирени нататък. Нима не забелязваш, че сиянието е особено?

Беше в посока към Ню Орлиънс; облаците бяха малко странни.

— Нищо не виждам.

Джейн изсумтя:

— Старият Парадайз не се е променил.

Така се поздравихме след четири години; Джейн бе живяла у нас в Ню Йорк, когато бях женен.

— А Галатия Дънкъл тук ли е? — попитах я.

Джейн още търсеше пожара си; в ония дни тя вече поглъщаше по три туби с опиати дневно. Лицето ѝ — някога закръглено, с немска хубост — беше станало каменно, червено, мършаво. Беше прекарала детски паралич в Ню Орлиънс и леко накуцваше. Дийн и тайфата се измъкнаха смутени от колата и криво-ляво се разположиха. Галатия Дънкъл излезе от достолепното си уединение в задната част на къщата, за да посрещне своя мъчител. Галатия беше сериозно момиче, бледа и като че ли всеки миг щеше да избухне в сълзи. Големия Ед прокара пръсти през косата си и каза „здрости“. Тя го гледаше втренчено.

— Къде се загуби? Защо направи това с мен? — И хвърли мръсен поглед към Дийн; картинката ѝ беше ясна. Дийн не ѝ обърна никакво внимание; занимаваше го само мисълта да се нахрани; попита Джейн намира ли се нещо вкъщи. От този миг започна суматохата.

Горкият Бул се върна със своя шевролет и свари в къщата си нашествие от откачени: мен все пак поздрави с топлота и сърдечност, каквито отдавна не бях забелязвал у него. Купил бе тази къща в Ню Орлиънс с пари, припечелени от отглеждането на едрозърнест грах в Тексас; хванал се бил на тая работа с някакъв приятел от училище, чийто баща — хем побъркан, хем паралитик — починал и оставил голямо богатство. Самият Бул получаваше от родителите си по петдесет долара на седмица, което съвсем не беше зле, само дето той харчеше приблизително толкова всяка седмица, за да засища наркотичния си глад, а и жена му не му излизаше евтино, като изгълтваше упойващи таблетки за около десет долара на седмица.

Бюджетът им за прехрана навярно беше най-ниският в страната; те почти не ядяха; нито пък децата им — но и това не ги тревожеше. Имаха две приказни деца: Доуди, осемгодишна, и малкият Рей — на една годинка. Рей търчеше гол-голеничък по двора, лъчезарен, сякаш беше дете на дъгата. Бул му викаше „малкото зверче“, заимствал бе израза от У. К. Фийлдс. Та Бул вкара колата си в двора, изтърколи се от нея крайник по крайник, приближи се унило към нас — с тъмни очила, филцова шапка и занемарен костюм, дълъг, тънък, странен, неразговорлив — и продума:

— Ей. Сал, най-после пристигна: я да влезем вътре и да пийнем по нещо.

Една нощ няма да ми стигне да ви разкажа за Бул Лий; затова сега ще ви осведомя само, че той беше учител и може да се каже, че имаше пълното право да преподава, защото цялото си време прекарваше в самообразование: изучаваше всички онези неща, които смяташе „за“, а и наричаше „факти на живота“, изучаваше ги не само по необходимост, а и защото държеше да ги знае. На младини той бе тътрил тънкото си дълго тяло из целите Съединени щати, както и из по-голямата част на Европа и Северна Африка, само за да види какво става там: през трийсетте години се оженил в Югославия за белогвардейска графиня само за да я измъкне от лапите на нацистите: имаше снимки от тия години сред международни компании в кокаиново опиянение — чорлави типове, всеки от които се бе отпуснал върху някой друг: имаше снимки и из улиците на Алжир с панамена шапка: оттогава не видял повече белогвардейската графиня. В Чикаго работил в санитарна служба за борба с насекомите, в Ню Йорк бил барман, в Нюарк — съдебен призовчик. Седял по кафенетата на Париж и наблюдавал върволиците от навъсени френски лица по улиците. Вдигал очи от чашката си с узо в Атина, за да спре погледа си върху най-грозните хора в света, както ги нарече. Пробивал си път сред навалищата от наркомани и продавачи на килимчета в Истанбул и навсякъде търсел фактите. В английски хотели прочел Шпенглер и маркиз дьо Сад. В Чикаго замислил да обере една турска баня, поколебал се само две минути, колкото да изпие някакво питие, и успял да задигне едва два долара, за които се наложило доста да потича. Всичко това правел заради житейския опит. А сега се бе заловил да изследва наркоманията. Сновеше из улиците на Ню

Орлиънс със съмнителни типове и често навестяваше баровете, където се въртеше контрабанда със стоката.

Чувал съм една странна история от университетските му дни, която говори още нещо за него; поканил един следобед приятели на чай в стилно обзаведената си квартира, когато изневиделица отнякъде изскочило любимото му опитомено порче и захапало за глезена един издокаран хомо: всички побягнали навън с писъци. Стария Бул Лий скочил, грабнал пушката си и се провикнал: „Аха, пак е подушило оня стар плъх“, стрелял и издълбал в стената дупка, достатъчно голяма да побере петдесет плъха. На стената висяла картина на стара, грозна правоъгълна едноетажна къща. Приятелите му го питали: „Защо си окачил тук тази грозотия?“, а Бул им отвърщал: „Харесвам я тъкмо защото е грозна.“ Целият му живот вървеше в тоя стил. Веднъж почуках на вратата му на Шейсета улица сред бордеите на Ню Йорк, а той ми отвори по бомбе, жилетка от костюм, облечена на голо, и крадени раирани панталони; в ръцете си държеше някаква съдинка, в нея имаше дълги сухи треви наркотик, които той се опитваше да стрие, за да ги свие на цигари. Експериментираше също така да преварява сиропи за кашлица, в чийто състав влизаха слаби морфинови съединения, докато се превърнат в черна каша, която впрочем не оказваше особено въздействие. Прекарваше дълги часове с Шекспир в скута си — наричаше го „безсмъртния бард“. В Ню Орлиънс бе започнал да прекарва дълги часове с Кодексите на майте в скута си и въпреки че участваше в разговорите, книгата лежеше разтворена през цялото време. Веднъж го попитах: „Какво ще стане с нас, когато умрем?“ — и той ми отговори: „Когато човек умре, той просто е умрял, и толкоз.“ В стаята си държеше чифт белезници, които, казваше, използвал със своя психоаналитик; те експериментирали с наркоанализа и открили, че в Стария Бул Лий съжителстват седем личности, една от друга по-пропаднали, докато накрая той се превръщал в бесуващ идиот и трябвало да бъде усмиряван с белезници. Най-извисената от неговите седем личности била английски лорд, най-ниската — идиотът. Някъде по средата между тях имало и стар негър, който чакал заедно с всички останали да му дойде редът и мърморел: „Някои са копелета, други не са, зависи от жребия.“

Бул изпитваше носталгия по Америка от старо време, особено от 1910 година, когато морфинът се купувал от дрогериите без рецепти и

вечер китайците пушели опиум, облакътени на прозорците си, а страната била дива, клокочеща и волна и дарявала хората с всякакви свободи и благодат. Най-силно ненавиждаше бюрокрацията на Вашингтон: на второ място — либералите; накрая — ченгетата. Цялото си време прекарваше в разговори и вечно поучаваше другите. Тогава Джейн седеше в краката му: както и аз, както и Дийн, както бе правил и Карло Маркс. Всички се бяхме учили от него. Той бе сиволик, незабележителен тип, който не би ви направил впечатление на улицата, ако не се вгледате в него по-добре и не забележите лудото му кокалесто лице с необичайно младежкото изражение — същински канзаски пастор с екзотично неповторимо излъчване, спотаил тайни в себе си. Учил бе медицина във Виена; учил бе антропология, прочел бе всичко; а сега се бе заловил с мисията на живота си, която му повеляваше да изследва явленията от улиците и нощите на живота. Той седна на един стол; Джейн донесе питиета, мартини. Зад стола му транспарантите бяха вечно спуснати, денем и нощем; това беше неговото тъгълче в къщата. На скута му лежах Кодексите на майките и една въздушна пушка, която вдигаше от време на време, за да простреля някоя от празните наркотични тубички, наредени на отсрещната стена. Аз само притичвах да ги заменям с нови. Всички стреляхме с пушката и в същото време си говорехме. Бул беше много любопитен да узнае причините за нашето пътуване. Изглежда ни изпитателно и в същото време изпъшка шумно, „пфууу“, като празна цистерна.

— Слушай, Дийн, я постой мирен за минутка и ми кажи защо кръстосваш тъй цялата страна.

Дийн само се изчерви и каза:

— Е, нали знаеш как става.

— Сал, а ти защо си тръгнал към Западния бряг?

— Само за няколко дни. И веднага се връщам за лекции.

— А какво е положението с Ед Дънкъл? Що за човек е той? В този момент Ед обезщетяваше Галатия в спалнята; не се забави много. Ние не знаехме какво да кажем на Бул за Ед Дънкъл. Като видя, че не знаем нищо за себе си, той извади три цигари марихуана и ни каза да не се стесняваме, да си вземем, вечерята скоро щяла да бъде готова.

— Нищо друго няма да ви отвори по-добър апетит. Веднъж след такава цигара ядох отвратителна кокошка в закусвалня и тя ми се стори като най-вкусния деликатес на света. Върнах се от Хюстън едва

миналата седмица, ходих там, за да говорим с Дейл за нашия едрозърнест грах. Една сутрин, тъкмо си спях в някакъв мотел, когато най-неочаквано изхвърчах от леглото. Един проклет глупак застреля жена си в съседната стая. Всички се струпаха объркани, а типът просто се качи в колата си и се изгуби, само пусна на пода ловджийската си пушка — за шерифа. Пипнаха го едва в Хума, пиян-залян. Човек вече не е сигурен за живота си, ако кръстосва страната без оръжие. — Той отгърна сакото си и ни показва револвер. После отвори едно чекмедже и ни запозна с останалата част от своя арсенал. Едно време в Ню Йорк бе държал под леглото си картечница — Сега имам нещо по-добро, германска пушка с газови патрони, марка „Шайнтот“; вижте само колко е красива, жалко, че имам един патрон. Мога да гръмна стотина души с тази пушка и пак ще ми остане достатъчно време да изчезна. Бедата е, че имам само един патрон.

— Дано не съм наблизил, когато я изпробваш — обади се от кухнята Джейн. — Откъде си сигурен, че патроните са газови?

Бул изсумтя: никога не обръщаше внимание на заядливите й забележки, но винаги ги чуваше. Не съм виждал по-странна връзка от тази между него и жена му: те си говореха до късно през нощта: Бул обичаше, щом вземе думата, да не я изпуска, нареждаше със скучния си монотонен глас; Джейн правеше опити да го прекъсне, но никога не сполучаваше: на разсъмване той се уморяваше и едва тогава тя започваше да говори, а той я слушаше, като сумтеше и хъмкаше през нос. Тя обичаше мъжа си лудо, но някак отнесено; при тях нямаше преструвки и лигавене, само разговори и едно дълбоко приятелство, което никой от нас никога не би могъл да разбере. Онова, което отстрани изглеждаше като чудна неотзивчивост и студенина между тях, всъщност беше особен вид хумор, чрез който те си предаваха своите неуловими вибрации. Любовта е всичко; Джейн никога не се отдалечаваше на повече от десет фута от Бул и никога не пропускаше ни една от думите му, а той говореше много тихо.

Ние с Дийн се разкрещяхме, че искаме да прекараме грандиозна нощ в Ню Орлиънс и настояхме Бул да ни разведе из града. Той обаче ни охлади:

— Ню Орлиънс е ужасно скучен град. Правилникът забранява на белите да стъпват в негърските квартали. Баровете са непоносимо потискащи.

— Не може в целия град да няма поне един изряден бар — прекъснах го аз.

— Такъв бар в Америка не съществува. Та ние дори не сме помирисвали изряден бар. През деветстотин и десета барът е бил място, където мъжете са се срещали по време на работа или след това, и в него е имало само един дълъг тезгях с месингова обшивка, плювалници, пиано и пианист да им свири, няколко огледала, бурета, пълни с уиски от по десет цента чашата, както и бурета, пълни с бира от по пет цента халбата. А сега ти пробутват хромирани плоскости, пияни жени, педераста, троснати бармани и собственици, които само се въртят около вратите и са вечно на тръни, защото умират от страх някой да не им повреди кожените седалки или да не ги спипа за нещо си полицията; крясъци в неподходящи моменти и мъртва тишина, щом влезе непознат.

Започнахме да спорим за баровете.

— Добре де — казах. — тази вечер аз ще те разведа из Ню Орлиънс и ще ти покажа какво имам пред вид.

Бул нарочно ни помъкна по най-тъпите барове. Оставихме Джейн при децата; бяхме привършили вечерята; тя четеше обявите в нюорлиънския „Таймс-Пикаюн“. Попитах я работа ли търси; отговори ми, че тази била най-интересната страница от вестника. Бул взе думата от момента, в който тръгна с нас към града.

— По-спокойно, Дийн, все ще стигнем, надявам се; хоп, ей ти го ферибота, може и да не паркираш във водата. — Замълча за миг. Сподели с мен, че състоянието на Дийн се е влошило. — Той като че ли върви към идеалната орис — натрапчива психоза, подправена с малко психопатична безотговорност и склонност към насилие. — Погледна Дийн с крайчеца на окото си. — Ако тръгнеш за Калифорния с тоя откачен, никога няма да стигнеш там. Защо не останеш в Ню Орлиънс при мен? Ще залагаме на конните състезания в Гретна и ще си почиваме в моя двор. Имам страхотен комплект ножове и точно сега изработвам мишената. А ако знаеш само какви свежи кукли има в града, стига само да си настроен на тая вълна. — Той изсумтя. Вече се намирахме на ферибота и Дийн изхвърча от колата, за да се надвеси над парапета. Аз го последвах, но Бул остана вътре, сумтящ и хъмкащ. Тази нощ някаква мистична призрачна мъгла бе забулила кафявите води и тъмните речни наноси; а отсреща Ню Орлиънс пламтеше

яркооранжев, по ръба му се полюшваха черните сенки на кораби, неземни сенки в мъглата, които, струва ти се, имат испански балкончета и украсени кърми, а като ги наближиш, виждаш, че всъщност са само стари товарни кораби от Швеция и Панама. Пещите на ферибота сияеха в нощта; същите негри въртяха лопатите и пееха. Някога Хазард Върлината бе работил на алджиърския ферибот като най-прост моряк; това пък ме подсети и за Мисисипския Кореняк: и както реката се изтичаше през средата на Америка под звездното небе, мен ме прониза лудото, лудо прозрение, че всичко, което някога съм знаел, и всичко, което ми предстои да науча, представлява едно цяло. И друго странно нещо — в същата тази нощ, когато ние с Бул Лий сме пресичали реката с ферибота, едно момиче се самоубило — хвърлило се от палубата; или по рейса преди нас, или по този след нас; научихме го на другия ден 01 вестниците.

Заедно с Бул Лий обиколихме всички тъпи барове на френските квартали и около полунощ се прибрахме вкъщи. Тази нощ Мерилу поемаше всичко в прекалени дози; препуши с марихуана, натъпка се с упоителни хапчета, наля се с алкохол и дори помоли Бул Лий да ѝ удари една инжекция морфин, което той естествено не направи; даде ѝ само чаша martini. Тя така се гипсира от разните опиати, че се вцепени и дълго стоя безчувствена и неподвижна на верандата до мен. Верандата на Бул беше знаменита. Опасваше цялата къща, която на лунна светлина и с върбите наоколо приличаше на южняшки господарски дом, познавал и по-добри дни. Джейн седеше във всекидневната и четеше обявленията; Бул се бе заключил в банята и си вземаше дозата; превързал ръката си над лакътя със стара вратовръзка, чийто край стискаше със зъби, той бучеше спринцовката в ужасяващите си вени, набодени с хиляди дупчици; Ед Дънкъл и Галатия се бяха излегнали върху масивната господарска спалня, която Стария Бул Лий и Джейн никога не използваша; Дийн си свиваше цигари от марихуаната ние с Мерилу се преструвахме на стари аристократи-южняци.

— Ах, мис Лу, тази вечер сте очарователна и прелестна.

— Благодаря ви. Крофорд, за хубавите думи.

Отвсякъде се отваряха врати към разкривената веранда и участниците в нашата тъжна драма в американската нощ току надничаха навън, за да видят какво правят останалите. Накрая тръгнах

да се разходя сам до дигата. Искях да поседна на тинестия бряг и да си общувам с Мисисипи, а се наложи да я гледам, забол нос в телена мрежа. Какво означава това да отделяш хората от реките? „Бюрокрация!“ — отговори ми Стария Бул Лий; той седеше с том на Кафка в скута, лампионът над главата му светеше, той сумтеше и хъмкаше. Старата му къща скрибуцаше. А голямата черна река влачеше в нощта пънове от Монтана. „Нищо друго; чиста бюрокрация. И съюзи! Всякакви съюзи!“ Мрачният му смях щеше да отеква и друг път.

---

[1] Завет. — Б.пр. ↑

Прозвуча и на заранта, когато станах рано свеж и сварих Стария Бул Лий и Дийн в задния двор. В работния си комбинезон от бензиностанцията. Дийн помагаше нещо на Бул. Бул беше намерил голямо, дебело прогнило дърво и отчаяно издърпваше с клещи малки гвоздейчета от него. Огледахме дървото по-отблизо; в него бяха побити милиони гвоздейчета — същински червеи.

— Когато ги извадя всичките, ще си направя от това дърво лавица, която ще издържи хиляда години! — каза Бул и всеки мускул по лицето му потръпваше от момчешка възбуда. — Защото, знаеш ли. Сал, лавиците, които правят днес, само след шест месеца се пречупват или направо рухvat дори от тежестта на дрънкулки. Същото е и с къщите, същото е и с дрехите. Тия копелета откриха пластмаси, с които могат да строят вечни къщи, както и гуми. А всяка година милиони американци загиват от дефектни автомобилни гуми, които се нагорещават по пътя и се пукат. Какво им пречи да произвеждат гуми, които да не се пукат? Същото е и с пастите за зъби. Открили са някаква дъвка, от която — ако я дъвчеш в детските си години — до края на живота си няма да имаш дупка в зъбите си, но не я показват на никого. Същото е и с дрехите. Могат да шият дрехи, които да траят вечно. Но предпочитат да произвеждат евтини стоки, така че хората да са принудени да работят, всеки ден да перфорират пропуските си на входа, да се обединяват във враждуващи съюзи и да се щурат напред-назад, докато в столицата пада голямото лапане. — Той повдигна гнилото дърво. — Не мислиш ли, че от него ще излезе идеална лавица?

Беше ранна утрин; Бул бе във вихъра си. Горкият, толкова опиати блъскаше в организма си, че през по-голямата част от деня можеше само да линее в оня стол със светещия дори по обед лампион над него, но рано сутрин беше великолепен. Започнахме да целим мишената с ножове. Той разказа, че в Тунис видял един арабин, който можел да прободне човешко око от четирийсет фута разстояние. Това пък го подсети за неговата леля, която през трийсетте години тръгнала да се разхожда из центъра на някакъв североафрикански град.

— Била с група туристи и ги развеждал гид. На малкия си пръст носела диамантен пръстен. По едно време се облегната на някаква стена да си почине за минутка, един арабин изскочил отнякъде и отсякъл кутрето ѝ с пръстена, преди тя да успее да гъкне, драги мой. Чак след това почувствала, че вече няма малък пръст. Хи-хи-хи-хи! — Когато се смееше, той стискаше устни и изкарваше смеха от корема си, някъде от много дълбоко, като се превиваше чак до коленете. Дълго се смя. — Ей. Джейн! — провикна се развеселен. — Разказах на Дийн и на Сал за леля ми, когато е била в Африка!

— Чух — извика тя от кухненската врата в меката, топла, облъхната от Гълфа сутрин. Красиви едри облаци се носеха над главите ни, облаците на долината, които те карат да почувстваш безбрежността на старата, сгромолясваща се, свещена Америка, от устие до устие и от нос до нос. Бул пращеше от енергия и сила.

— Ей, разказвал ли съм ви за бащата на Дейл? По-смешен старец не съм виждал в живота си. Беше болен от пареза, която разяжда предната част на мозъка и ставаш такъв, че не можеш да отговаряш за мислите, които ти минават през главата. Имаше къща в Тексас и веднъж извикат дърводелци, за да пристроят допълнително крило към нея, карат ги да работят по двацет и четири часа в денонощие. Посред нощ скачат и заповядват: „Не ща това проклето крило тук, преместете го там!“ Дърводелците разглобявали всичко, направено до този момент, и започвали наново. На разсъмване хората ги виждали как чукат ли, чукат новото крило. По някое време на стареца му омръзвало и казвал: „Дявол да го вземе, ходи ми се в Мейн!“ Качвал се на колата си и отпрашвал със сто мили в час — стотици мили след него се виели вихрушки от пилешка перушина. Спирал колата си посредством движението в центровете на тексаските градчета само за да си купи уиски. Улиците се задръстваха, от всички страни му бибикали, а той излитал от магазинчетата с ругатни: „Засто пък вдигат толкос сум тес сантави софьори!“ Фъфлеше; болните от пареза фълфят, тоест фъфлят. Една нощ той спря пред къщата ми в Синсинати, наду клаксона и се развика: „Ей, ислисай, тръгвай с мен в Тексас да видим Дейл.“ Тоя път се връщаше от Мейн. Твърдеше, че е купил къща — ох, нали разбирате, приличаше на оня старец, за когото писахме съчинение в колежа; показаха ни картинка на онова ужасно корабокрушение и удавниците във водата, които се вкопчват в спасителната лодка, а

старецът им сече пръстите с мачете. „Махайте се, нестасници, туй е наета лодка!“ О, ужасен беше. Мога цял ден да ви разправам за него. Но я вижте какъв хубав ден!

Наистина беше хубав. От дигата полъхваше бриз като коприна: пътуването си заслужаваше дори само заради това. Последвахме Бул в къщата, за да измерим стената за лавицата. Той ни показва масата, която саморъчно бил направил. От дърво, дебело шест инча.

— Тази маса ще живее хиляда години — каза Бул, наведе към нас дългото си, слабо, безумно лице и удари дървото.

Вечер той седеше до тази маса, ровеше в чинията си и подхвърляше кокалчетата на котките. Имаше ги седем.

— Обожавам котките. Най обичам ония, които мяukat, когато ги държат над пълната вана. — И настоя да ни покаже как го прави: само че някой бе заел банята. — Е — примири се той, сега няма да може. Знаете ли, имах си разпавии със съседите.

И ни разказа за съседите си; били цяла напаст, децата — нахални, хвърляли камъни през паянтовата ограда по Доуди и Рей, че даже и по Стария Бул. Той им казал да престанат; баща им изскочил и се разкрещял на португалски. Бул се прибрал, а после излязъл с пушката си, на която скромно се опрял; представям си неописуемата му тънка усмивчица под широката периферия на шапката и сгърченото му тяло, по змийски притаено и коварно; чудат, самотен дългнест клоун под облаците. Португалецът трябва да го е взел за видение от стар злокобен сън.

Обиколихме двора, търсейки си работа. Бул беше започнал да вдига висока ограда, която да го отдели от противните съседи; никога нямаше да я завърши, не беше по силите му. Той я заблъска, за да ни покаже колко е здрава. После изведнъж се умори, умълча се, влезе в къщата и изчезна в банята, за да си удари предобедната доза. Излезе успокоен, със стъклен поглед, и седна под своя светец лампион. Слънцето едва провираше лъчи през спуснатия транспарант.

— Ей, момчета, защо не опитате моя оргонен акумулатор? Я вкарайте малко гориво в телата си. След това аз винаги се понасям с деветдесет мили в час към най-близкия бардак, хрр-хрр-хрр!

Това беше неговият „смешен“ смях — когато всъщност не се смееше. Оргонният акумулатор представляваше голям сандък, който можеше да побере човек, седнал на стол: един пласт дърво, един пласт

метал и втори пласт дърво имаха за цел да привличат оргони от атмосферата и да ги задържат достатъчно дълго време, за да може човешкото тяло да поеме по-голямо количество от обичайното. Според Райх оргоните били вибриращи атмосферни атоми на принципа на живота. Хората заболяват от рак, защото изчерпвали оргоните си. Стария Бул смяташе, че неговият акумулатор ще подобри действието си, ако дървото, от което е направен, бъде с възможно най-високата степен на органичност, затова бе навързал към мистичната си кабинка листа ивейки от блатни храсталаци. Тя стоеше там сред напечения равен двор, тази няколкостройна машинария, скалпена с налудничава изобретателност. Стария Бул се съблече и влезе да поседи в нея и да поразмишлява над пъпа си.

— Сал, Сал, искаш ли, след като се наобядваме, да идем да заложим на конните състезания в Гретна?

Цар беше. След като обядвахме, той дремна във фотьойла си с въздушната пушка на колене, а малкият Рей заспа, свит на кълбо, в скута му. Хубава гледка бяха, бащата и синът, един баща, който сигурно никога не би отегчавал сина си, ако трябваше да правят нещо или да разговарят. Събуди се със стряскане и ме изгледа изпитателно. Мина минута, докато ме познае.

— Защо си тръгнал към Западния бряг, Сал? — попита ме и мигом потъна отново в сън.

Следобед ходихме до Гретна, само ние с Бул. Отидохме с неговия стар шевролет. Хъдсънът на Дийн беше нисък и караше мазно. Шевролетът на Бул беше висок и трещеше. Също както в 1910 година. Облозите за конните състезания се правеха в един голям бар, близо до брега, облицован с кожа и хромирани плоскости; вътрешна врата извеждаше от него към широк коридор, чиито стени бяха облепени с номерата на конете и размерите на облозите. Съмнителни луизианци със състезателни фишове сновяха наоколо. Ние с Бул пихме по една бира, а после той небрежно отиде до игралния автомат и пусна в него половиндоларова монета. Трите барабана се завъртяха: вале! Вале! Вале! Но последното вале само се мярна и се отмести на череша. На косъм се размина с голямата печалба — сто, че и повече долара.

— Проклет късмет! — изрева Бул. — Ама и те го нагласят, мошениците. Че то се вижда. Трите валета ми се подредиха и в последния миг машинката върна едното. Е, какво да се прави.

Разучихме състезателните фишове. От години не бях играл на конни състезания и всичките тия нови имена ме замаяха. Един от конете се казваше Голямото Тате и името му ме хвърли във вихър от спомени за моя баща, с когото бяхме играли на конни състезания. Тъкмо се канех да разкажа на Стария Бул за това, когато той отбеляза:

— Аз май ще опитам на този Абаносов Пират.

Мина малко време, преди да му кажа:

— Голямото Тате ме подсеца за баща ми.

Той се замисли за секунда, светлосините му очи хипнотично се втренчиха в моите, така че не можех да кажа какво му минава през ума, нито накъде се е отнесъл. После се отдалечи и заложи на Абаносовия Пират. Голямото Тате спечели и донесе по петдесетарка за всеки заложен долар.

— Ще се пръсна! — ядоса се Бул. — Как не се сетих, а знам, че и друг път е ставало така! Ох, кога най-после ще се науча!

— Какво искаш да кажеш?

— Искам да кажа за Голямото Тате. Та нали на теб ти се *яви* бе, братче, нали ти се *яви*. Само най-големите тъпаци не обръщат внимание, когато им се *яви* дух. Не разбираш ли, че твоят баща, който е бил запалялко по конните състезания, просто те е предупредил, че ще спечели Голямото Тате? Името извика в тебе спомена, той използва името, за да ти съобщи. И хем си го помислих, когато мило каза. Един мой братовчед от Мисури заложи веднъж на един кон, защото името му го подсети за майка му, и спечели големи пари. Същото се случи и сега. — Той поклати глава. — Е, да си ходим. За последен път играя на конни състезания в твое присъствие; тия видения направо ме побъркват. — В колата, на път за старата му къща, той каза: — Някой ден човечеството ще проумее, че имаме връзка с мъртвите и с отвъдния свят, какъвто и да е той; и ако само напрегнем достатъчно волята и ума си, още сега можем да предскажем какво ще се случи през следващите сто години и да предприемем стъпки, за да избегнем разните катастрофи. Когато човек умре, мозъкът му преминава през мутации, за които още нищо не знаем, но които някой ден ще бъдат съвсем ясни, стига учените да се поразмърдат. Само че точно сега тия копелета ги интересува повече дали ще могат да вдигнат земята във въздуха.

Разказахме за това на Джейн. Тя се сопна:

— Глупаво ми звучи.

И продължи да върти метлата из кухнята, без да вдига очи. Бул се оттегли в банята за следобедната си доза.

Навън, на пътя, Дийн и Дънкъл играеха баскет с топката на Доуди и с кофа, прикована към един електрически стълб. Присъединих се и аз. После се надпреварвахме в подвизи по атлетическа ловкост. Дийн направо ме изуми. Накара ни с Ед да държим една желязна пръчка на височината на кръста и я прескочи от място, като прихвана петите си с ръце. „Хайде, вдигнете я още.“ Вдигахме я, докато стигна до гърдите ни. А той продължаваше да я прескача с лекота. После опита дълъг скок със засилване и скочи поне на двайсет фута, ако не и на повече. Подир това се надбягвахме по улицата. Аз вземам стоте за 10.5. Той изсвистя като вятър покрай мен. Както се надбягвахме, изведнъж си представих невероятна картина: Дийн тича по същия начин през живота, неговото издадено напред кокалесто лице гори за живот, ръцете му загребват въздуха, челото му е изпотено, той ситни като Граучо Маркс и крещи: „Да! Да, братче, добре си с краката!“ Но никой не беше по-бърз в краката от него и това е самата истина. После Бул дойде при нас с няколко ножа и започна да ни показва как да обезоръжаваме евентуалните си нападатели-ножари в тъмните улички. Аз от моя страна му показах една чудесна хватка, при която се хвърляш на земята пред противника си, стисваш го между глезените си, дръпваш го да падне на ръцете си и го притискаш в двоен нелсън. Той я одобри. Показа ни и туй-онуй от джиу-джицу. Малката Доуди извика майка си на верандата и ѝ каза:

— Погледни какво правят тия глупави мъже.

Тя беше едно такова нахакано малко човече, че Дийн не можеше да свали очите си от нея.

— Аууу! Само да порасне! Представяш ли си я само как ще шари по Канал Стрийт с тия нейни огън-очи. Ааа! Оо! — Той смукна въздух през зъби.

Заедно със съпрузите Дънкъл изкарахме луд ден в разходки из центъра на Ню Орлиънс. Този ден Дийн беше като обезумял. Когато видя товарните влакове на гарата, поиска веднага да ме обучи.

— Още преди да съм ти показал всичко, ще си готов за спирач.

С Дийн и с Ед Дънкъл тичахме по релсите и скочихме в движение в един товарен, като всеки си избра свое място за качване;

Мерилу и Галатия ни чакаха в колата. Возихме се на влака около половин миля, по кея, и махахме на стрелочниците и на сигналистите с байрачета. Научиха ме как е най-добре да се скача в движение от влак; първо заставаш с гръб навън и изнасяш назад единия крак, после се откъсваш от атака, извърташ се и стъпваш на земята. Показаха ми хладилните вагони, добри за път в зимните нощи и ако не са пълни със стока.

— Нали помниш какво ти разказах за пътуването си от Ню Мексико до Ел Ей? — извика Дийн. — Ей така висях, но не се отказах...

Върнахме се при момичетата след час и естествено те бяха побеснели. Ед и Галатия бяха решили да останат в Ню Орлиънс, да си вземат стая и да работят. Бул, на когото цялата тайфа вече започваше да дотяга, нямаше нищо против. Първоначалната покана всъщност беше само до мен. В дневната, където спяха Дийн и Мерилу, целият под беше изпокапан с петна от конфитюр и кафе и навсякъде се търкаляха захвърлени тубички от наркотични таблетки; а което бе най-лошото, тази стая беше работилницата на Бул и той не можеше да се труди над лавиците си. Горката Джейн стигна до лудост от непрекъснатото скачане и тичане на Дийн. Ние чакахме поредния чек с моята стипендия, за да продължим нататък; леля бе обещала да ми го препрати. Тогава тримата — Дийн, Мерилу и аз — щяхме да се ометем. Когато чекът пристигна, осъзнах, че ми е крайно неприятно да напусна така изведнъж чудесната къща на Бул, но Дийн щеше да се пръсне от енергия и бе готов за път.

Един ден, по тъжен червен здрач, най-после насядахме в колата, а Джейн, Доуди, малкият Рей, Бул, Ед и Галатия стояха сред високата трева и се усмихваха. За довиждане. В последния момент между Дийн и Бул се получи някакво недоразумение за пари; Дийн поиска заем. Бул му отговори, че и дума не може да става. Разпали се ожесточението на тексаските дни. Бившият затворник Дийн отново започваше да настройва хората срещу себе си. Той се разкиска истерично, без пет пари да дава за нищо; заигра с ципа на панталона си, завря ръка под полата на Мерилу, шумно заопипва коленете й, запени се и забърбори:

— Скъпа, ти знаеш, а и аз знам, че всичко между нас най-после е ясно, дори и до най-абстрактната метафизична или каквато и да е друга дефиниция, която ти би искала да уточниш или нежно да

наложиш, или да изследваш произхода ѝ... — и така нататък; колата изрева и ние отново се носехме към Калифорния.

Какво чувство изпитваш, когато се отдалечаваш с кола от свои хора и ги гледаш как се смаяват в прерията зад теб, докато черните точки, в които са се превърнали, съвсем се стопят? Изпитваш чувство за безкрая на света, издигнал свод над теб, и чувство за раздяла. Но ние едва чакахме да започнем следващата луда авантюра под небето.

Подкарахме през древната знойна светлина на Алджиърс, обратно на ферибота, обратно към опръсканите с тиня, изкорубени стари черупки отсреща в реката, обратно през канала, и в моравия мрак излязохме на двулентовия път към Батън Руж; оттам свихме на запад и прекосихме Мисисипи на едно място, което се казваше Порт Алън. При Порт Алън реката се разпенва в мъгла от ситни капчици и дъх на рози и в този влажен мрак ние се завъртяхме в кръг при жълтата светлина на йодните фарове, докато под някакъв мост изведнъж лъсна огромното черно течение, и отново прекосихме вечността. Какво е Мисисипи — окъпана тленна плът в дъждовната нощ, меко цамбуркане откъм клюмналите брегове на Мисури, разтваряне, стичащи се води във вечното речно корито, дял от кафявия водовъртеж, пътуване покрай безкрайни долини, дървета и диги, надолу, надолу, покрай Мемфис, Грийнвил, Юдора, Висксбг, Натчес, Порт Алън, Порт Орлиънс и Порт-тъв-дъ-Делтас, покрай Поташ, Венис, Големия Нощен Залив и навън.

По радиото предаваха криминална пиеса, аз погледнах през прозореца, видях рекламата „Използвайте само боята на фирмата «Купър»“, измърморих „О’кей, ще я използваме“, а колата ни вече пореше смолисточерната нощ на луизианската прерия — Лотел, Юнис, Кайндър и Де Куинси, схлупени западняшки градчета, които ставаха все по-разкаляни, колкото повече се приближавахме до Сабин. В Олд Опълусас влязох в една бакалница, за да купя хляб и сирене, докато Дийн се погрижи за бензин и масло. Бакалницата въпреки се помещаваше в барака; чуваше се как семейството вечеря в задната ѝ част. Почаках минутка; те продължиха да говорят. Взех си хляб и сирене и се изнизах през вратата. Парите ни едва ли щяха да стигнат

до Фриско. В същото време Дийн пък задигнал един кашон цигари от бензиностанцията, така че се заредихме за из път — бензин, масло, цигари и храна. Мошениците не познават сладостта на подобна кражба. И Дийн подкара.

Някъде към Старкс видяхме огромно червено сияние в небето пред нас; зачудихме се какво е; след миг вече го пресичахме. Беше огън зад някакви дървета; на пътя бяха паркирани много коли. Изглежда рибари печаха на огъня улова си, но можеше и да е нещо съвсем друго. Към Дюивил навлязохме в особен мрак. И изведнъж се озовахме сред блата.

— Ей, братче, представяш ли си, ако в тия блата попаднем на великански черни приятелчета в джазов транс, които извиват на китари жални блусове, пият змийска отрова и ни викат да идем при тях!

— Ухааа!

Отвсякъде дебнеше тайнственост. Колата пълзеше по разкаляния път, леко издигнат над блатата, който от двете си страни се снишаваше и се губеше сред пълзящи растения. Отминахме някакво привидение; негър в бяла риза, протегнал ръце нагоре към мастилената небесна твърд. Навярно се молеше или може би проклинаше. Изсвистяхме съвсем близо до него; погледнах през задното стъкло и видях само бялото ни очите му. „Ууууф! — потрепера Дийн. — Внимавайте. Най-добре е да не спираме по тия места.“ Но по едно време се объркахме на някакъв кръстопът и, така или иначе — трябваше да спрем. Дийн угаси фаровете. От всички страни ни заобикаляше гъста гора от обвити с пълзящи растения дървета и почти чувахме пъпленето на милиони отровни змии. В мрака се виждаше единствено червената амперова лампичка от контролното табло на хъдсъна. Мерилу се разпищя от страх. Ние се разхилихме като ненормални, за да ѝ изкараме съвсем ума. И нас ни беше страх. Искахме да се измъкнем по-скоро от това имение на змиите, от този гниещ блатен мрак и да забръмчим отново с колата по познатата ни американска земя, покрай скотовъдните градчета. Тук миришеше на газове и застояла вода. Този ръкопис на нощта не можехме да разчетем. Избуха бухал. Хванахме наслуки един от черните пътища и съвсем скоро вече пресичахме старата зловеща река Сабин, виновницата за блатата. Тогава съзряхме, изумени, стълпотворение от светлини. „Тексас! Това е Тексас!

Нефтеният град Бомонт!“ Грамадни цистерни и рафинерии като градове никнеха пред нас сред уханието на нефт.

— Как се радвам, че се измъкнахме оттам — проговори Мерилу. — Хайде пак да си пуснем страшна пиеса по радиото.

Прекосихме Бомонт, после реката Тринити при Либърти и се насочихме към Хюстън. Дийн започна да разказва за живота си в Хюстън през 1947 година.

— Хасъл! Лудия Хасъл! Търся го, където и да ида, и все не го намирам. Тук, в Тексас, той все пропадеше някъде. Тръгнем с него и с Бул на покупки, а Хасъл вземе, та изчезне. Налагаше се да го търсим по всички стрелбища в града. — Вече влизахме в Хюстън. — Търсехме го най-вече из престъпните квартали. Ей, братче, той е готов да се надстрелва с първия срещнат перко. Една нощ го изгубихме и се наложи да си вземем хотелска стая, а трябваше да носим лед на Джейн, защото продуктите ѝ щяха да се развалят. Минаха два дни, докато открием Хасъл. През това време и аз сам започнах да се заплесвам. Зяпах по жените, тръгнах на следобеден пазар, ей тук, из центъра, по супермаркетите — докато Дийн разказваше, ние летяхме през пустата нощ — и си намерих едно чудно и много шантаво момиче, истински откачено, което просто скиташе и се мъчеше да си открадне портокал. Беше от Уайоминг. Красотата на тялото ѝ беше равна само на идиотизма на ума ѝ. Когато се натъкнах на нея, тя си дърдореше нещо сама и аз я заведох в нашата хотелска стая. Бул беше пиян и се опита да натряска и моето мексиканско момиче, което беше почти дете. Карло се беше натъпкал с хероин и пишеше стихове. Хасъл не се появи до полунощ, когато внезапно го открихме в джипа. Намерихме го заспал на задната седалка. Всичкият лед се бе разтопил. Хасъл каза, че е изгълтал около пет таблетки приспивателно. Ех, братче, ако паметта ми служеше тъй добре, както и разумът, щях да ти разкажа в най-малки подробности какво правихме тогава. А, но ние знаем какво значи времето. Всяко нещо само се нарежда. Ето, ако сега затворя очи, тази стара таратайка сама ще си кара по пътя.

В четири часа сутринта по празните улици на Хюстън ни задмина с гръм и рев едно момче на мотоциклет; окичило се бе от главата до петите с лъскави предмети — бляскащи копчета, каска, гладко черно яке, — тексаски поет на нощта, в чийто гръб се бе вкопчило момиче като индианско дете в майка си; с развени коси,

устремен напред, младежът сякаш пееше: „Хюстън. Остин, Форт Уърт, Далас, понякога и Канзас Сити, че дори и старият Антоун, ха-ха-ха!“ Смалиха се на точици и изчезнаха от погледите ни.

— Еееей! Видяхте ли мадамчето, дето се беше лепнало за колана му? Я да ги издухаме! — Дийн се опита да ги настигне. — Кажете, няма ли да бъде славно, ако се съберем всички заедно и го ударим на живот — някоя инжекцийка, обща любов и всички ще си бъдем мили, приятни и добри, без да се караме, без да се дърпаме по детски, нито пък да страдаме от криво разбрано телесно целомъдрие и други такива работи! Дааа, само че ние знаем какво значи времето.

Дийн му се подчини и продължи пътя си.

След Хюстън енергията му, колкото и чудовищна да беше, взе да се изчерпва и на волана седнах аз. Щом взех кормилото, рухна дъжд. Бяхме навлезли вече в голямата тексаска прерия и както каза Дийн — „караш, караш, а утре вечер още ще си в Тексас“. Дъждът шибаше колата. Прекарах я през прихлупено скотовъдно градче с разкаляна главна улица и изведнъж се озовах в задънено място. „Абе какво правя аз?“ Дватамата спяха. Обърнах и запъплих обратно през градчето. Не се мяркаше жива душа, нито светлина. Внезапно пред фаровете ми изникна конник, наметнал мушама. Беше шерифът. Широката периферия на шапката му беше клепнала от пороя.

— Къде е пътят за Остин?

Той ми обясни вежливо и аз подкарах колата. Бях излязъл от градчето, когато внезапно два фара заслепиха очите ми през проливния дъжд. Уф, помислих, че съм влязъл в насрещното платно; свърнах рязко и хлътнах в кал, завъртях обратно към пътя. Лъчите на фаровете и този път ме блъснаха право в очите. В последния миг осъзнах, че насрещният шофьор се движи в моето платно, без да знае. И отново рязко свих в калта; слава богу; беше равно, нямаше канавка. Колата ме отмина, а после се върна малко назад в пороя. Четирима намръщени полски работници, откъснали се от своето изпълнено с кавги и пиянство всекидневие, по бели ризи и с мръсни кафяви ръце, седяха и ме гледаха тъпо в нощта. Шофьорът беше толкова пиян, колкото и останалите.

— Къде е пътят за Хюстън? — попита той.

Показах с палец назад и като гръм ме порази мисълта, че те бяха тръгнали нарочно по насрещното платно само за да спрат някого и да

го попитат за посоката, съвсем както просякът препречва пътя ти на тротоара. Бяха забили втренчени, мрачни погледи в пода на колата си, където се търкаляха празни бутилки, и продължиха нататък с дрънчене. Запалих мотора; колата беше затънала цял фут в калта. Изпъшках в дъждовния тексаски пущинак.

— Дийн — извиках. — събуди се!

— А, какво?

— Заседнахме в калта.

— Какво е станало?

Разказах му. Той пропсува целия свят. Нахлузахме стари обувки, навлякохме стари пуловери и трмаво се измъкнахме от колата в беснеещия дъжд. Аз подпрях с рамо задния калник, повдигнах го и леко го отместих: Дийн подпъхна вериги под буксуващите гуми. Само след миг бяхме в кал до уши. Събудихме Мерилу сред този ужас и ѝ казахме да подкара, докато ние бутаме. Измъченият хъдсът пухтеше ли, пухтеше. Внезапно той отскочи напред и се хлъзна наред пътя. Мерилу успя да го спре навреме и ние се качихме. Това беше — работата ни отне половин час и ни остави вир-вода, окаяни.

Заспах, целият покрит с кал; когато се събудих на сутринта, калта се бе спекла в твърда кора, а навън бе навалял сняг. Намирахме се близо до Фредериксбърг, във високите прерии. Случи се една от най-тежките зими в историята на Тексас и на Запада, когато добичетата измираха като мухи и страшни снежни виелици засипаха Сан Франциско и Ел Ей. Бяхме отчаяни. Защо не останахме в Ню Орлиънс при Ед Дънкъл? Караше Мерилу: Дийн спеше. Тя управляваше кормилото с една ръка, а другата протягаше назад към мен. Гукаше ми обещания за Сан Франциско. Аз само жално се облизвах. В десет часа на волана седнах аз — Дийн щеше да бъде вън от играта още дълго време — и шофирах няколкостотин потискащи мили през снежни храсталаци и възвишения, обрасли с рошав пелин. Покрай нас минаваха каубои, нахлупили бейзболни каскети с наушници, и търсеха кравите си. Уютни къщурки с димящи комини се мяркаха от време на време край пътя. Как само мечтаех да влезем в някоя от тях и да ни почерпят пред камината с фасул и мляко с дебел каймак.

В Сонора отново се сдобих с безплатен хляб и сирене, докато собственикът си приказваше с един грамаден фермер в другия край на

бакалницата. Когато разбра за подвига ми, Дийн ме вдигна на ура; беше гладен. А не можехме да пропилеем и цент за храна.

— Да, да — каза Дийн, като гледаше как фермерите галопират нагоре-надолу по главната улица на Сонора, — всеки един от тях е мръсен милионер с хиляди глави добитък, наемни работници, сгради, пари в банки. Но ако аз живеях тук, щях да си избира да бъда идиотът на прериите, заю-баю-хитрецът, щях да си гриза крехки филизи, да преследвам готините каугърли — хи-хи-хи! По дяволите! Па! — Той се удари с ръка в хълбока. — Да! Точно така! Ох, господи!

Вече не разбирахме за какво говори. Стисна кормилото и прелетяхме остатъка от пътя през Тексас — около петстотин мили — право до Ел Пасо, където пристигнахме по здрач, без да спираме, ако не броим кратката почивка край Озона, където Дийн съблече всичките си дрехи и тича, и крещя, и подскача гол из храсталаците. Покрай нас свистяха коли, но хората в тях не забелязваха Дийн. Подир това той изприпка обратно до колата и отново я подкара.

— А сега, Сал, и ти, Мерилу, искам да направите като мен, да се разтоварите от всичките си дрехи — какъв е смисълът на дрехите, питам аз? — и да попечете заедно с мен красивите си коремни. Хайде!

Вече карахме под западното слънце; то нахлуваше през предното стъкло.

— Я си открийте коремите на слънцето!

Мерилу изпълни желанието му; разголи се, аз също. И тримата седяхме отпред. Мерилу извади крем и ни намаза, за да е пълно удоволствието. От време на време край нас прогърмяваше някой тежкотоварен камион; шофьорите зърваха от високите си кабинни една чисто гола златокоса красавица, седнала между двама също тъй голи мъже, и преди да изчезнат в огледалото ни, виждахме как колите им за миг занасят. Необятни прерии, отново обрасли с пелин, но вече незатрупани от сняг, се изнизваха край нас. Скоро стигнахме в оранжевоскалистата земя на Пекос Каниън. Небето разтвори сини простори. Слязохме от колата да разгледаме някакви стари индиански развалини. Дийн излезе, както си беше гол. Ние с Мерилу навлякохме палтата си. Бродихме сред старите камънаци, кряскахме, пищяхме. Някои пътници зърваха Дийн гол сред прерията, но не повярвали на очите си, колебливо отминаваха.

Дийн и Мерилу паркираха колата близо до Ван Хорн и правиха любов докато аз поспах. Събудих се тъкмо когато се спускахме надолу към безбрежната долина на Рио Гранде, през Клинт и Ислета към Ел Пасо. Мерилу се прехвърли отзад, аз минах отпред и продължихме нататък. Вляво, оттатък огромните пространства на Рио Гранде, се издигаха оранжевите планини на мексиканската граница, земята на Тарахумаре; мек сумрак трепкаше по върховете им. Точно пред нас блещукаха далечните светлини на Ел Пасо и Хуарес, като зрънца, посети в разстланата долина, която беше толкова голяма, че се виждаха кълбетата пушек на влакове по няколко линии във всички посоки, сякаш беше Долината на Света. И слязохме в нея.

— Клинт, Тексас! — възкликна Дийн. Попаднал бе на радиостанцията на Клинт. Всеки петнайсет минути пускаха по една плоча; в останалото време предаваха реклами за някакъв задочен гимназиален курс. — Тази програма се предава из целия Запад — извика Дийн възбудено. — В изправителния лагер и в затвора, братче, съм я слушал по цял ден. Всички го изкарахме този курс. Ако издържиш теста, получаваш диплома по пощата, подпечатана и подписана. Всички каубои на Запада, в един или друг момент, изкарват този курс; само това слушаш по радиото; където и да завъртиш — на Стърлинг, Колорадо, Лъск или Уайоминг, все едно, хващаш само Клинт, Тексас, Клинт, Тексас. А музиката им е винаги просташка, каубойска и мексиканска — няма по-лоша програма в цялата история на страната, но нищо не може да се направи. Имат невероятно силен преподавател; в кърпа са си вързали цялата околност. — Видяхме високата антена зад бараките на Клинт. — Ехей, какви неща мога да ти разкажа аз! — почти изплака Дийн. С очи, вперени далеч напред, към Фриско и към Западния бряг, ние влязохме на здрачаване в Ел Пасо, напълно разорени. Трябваше с цената на всичко да намерим малко пари за бензин, иначе никога нямаше да продължим.

Опитахме какво ли не. Позвънихме в пътническото бюро, но тази нощ никой не пътуваше за Запада. В бюрото се отбиват онези пътуващи, който желаят да участват в разноските за бензин. В Западните щати това е легален начин за придвижване. Там чакат съмнителни типове с очукани куфари. Отидохме и на междуградската автогара, за да се опитаме да убедим този-оня да плати на нас, вместо да се тътри с автобус до Западния бряг. Но се оказа, че сме прекалено

стеснителни и никого не заговорихме. Защурахме се тъжни. Навън беше студено. На едно студентче лигите му потекоха, като видя знойната Мерилу, но се опита да си даде безразличен вид. Ние с Дийн се посъветвахме, но решихме, че не сме сводници. Неочаквано едно съвсем откачено и тъпоумно момче, наскоро пуснато от изправително училище, се лепна за нас и двамата с Дийн веднага хукнаха за бира.

— Какво му мислиш бе, човек, ще фраснем някого по главата и ще му приберем парите.

— Аха, разбирам! — подвикна Дийн. И се понесоха. За миг се разтревожих; но Дийн само искаше да преброди с момчето улиците на Ел Пасо и да се набесува. Ние с Мерилу останахме в колата. Тя ме прегърна.

— Дявол да те вземе, Мерилу, почакай да стигнем във Фриско — дръпнах се аз.

— Няма значение, Дийн и така ще ме остави.

— Кога ще се върнеш в Денвър?

— Не знам. Все едно ми е какво ще правя. Защо да не се върна с теб на Изток?

— Ще трябва да препечелим някоя пара във Фриско.

— Знам една крайпътна закусвалня, където можеш да се хванеш да работиш на бара, а аз ще бъда келнерка. И знам един хотел, където можем да живеем на кредит. Ще се държим един за друг. Господи, колко ми е тъжно!

— За какво ти е тъжно, дете?

— За всичко. Как ми се ще Дийн да не беше откачил тъкмо сега.

Дийн врѣхлетя като светкавица и скочи захилен в колата.

— Ей, че шантав беше тоя, уфффф! Ама как го подуших, а? Познавам хиляди момчета като него и всички са досущ еднакви, мозъците им работят с еднородни механизми, ох, с тия безкрайни отклонения нямаме време, нямаме време... — И той натисна газта, наведе се над кормилото и с гръм и рев си тръгнахме от Ел Пасо. — Ще трябва да прибираме стопаджии. Сигурен съм, че все ще срещнем, някой. Иххаа! Иххаа! Пак сме на път. Внимавай бе! — изрева на някакъв шофьор, изви рязко покрай него, хитро изпревари един камион и пресече очертанията на града. Оттатък реката блестяха бисерните светлинки на Хуарес, виждаха се тъжната земя и бисерните звезди на Чиуауа. Мерилу наблюдаваше Дийн, както го бе наблюдавала през

цялото пътуване през страната — с крайчеца на окото си; тъжно смръщена, тя сякаш изпитваше желание да му отсече главата и да я скрие в стаичката си, обзета от своята завистлива, обезсърчавана любов към тоя човек, който беше тъй изумяващо верен на себе си в своята презрително-яроствна лудост; тя му се усмихваше с нежна привързаност, но и със зла завист, която ме караше да се страхувам за нея, знаеше, че нейната любов никога няма да роди плодове, защото, погледнеше ли кокалестото му лице с издължената челюст, с тази негова мъжка сдържаност и разсеяност, разбираше, че той е безнадеждно побъркан. Дийн беше убеден, че Мерилу е курва; довери ми, че била патологична лъжкиня. Но когато тя му отправяше този поглед, в него се четеше и любов; забележеше ли го, Дийн винаги ѝ поднасяше широката си, неискрена, прелъстяваща усмивка, при която миглите му потрепваха и зъбите блестяха като бели перли, макар само миг преди това да бе погълнат от мисли единствено за своето безсмъртие. Тогава ние с Мерилу се разсмивахме — а Дийн не даваше никакви признаци на смущение, ухилваше се отнесено и щастливо, с което искаше да каже: „Не си ли правим кефа, *така или иначе*?“ И това беше всичко. — Далече след Ел Пасо, в мрака, видяхме свита фигурка, която протягаше палец. Нашият предречен стопаджия. Спряхме и върнахме към него.

— Колко пари имаш, детенце?

Детето нямаше пари; беше на около седемнайсет, бледо, странно, а едната му ръка — недоразвита, недъгава; не носеше чанта.

— Не ти ли е жал за него? — промърмори Дийн към мен истински потресен. — Я ела, приятелче, ще те откараме.

Момчето побърза да улови късмета си. Каза, че имало леля в Туларе, Калифорния, която била собственичка на бакалница, и щом стигнем там, щяло да вземе малко пари от нея и да ни ги даде. Дийн се търкулна на пода от смях, всичко напомняше толкова много на случая с момчето от Северна Каролина.

— Е да! Е да! — превиваше се Дийн. — *Всички* имаме лели; добре тогава, да тръгваме да обиколим всички лели, чичовци и бакалници по тоя *наш* път!

Така се сдобихме с нов пътник и той излезе много свястно момче. Дума не обелваше, само ни слушаше. След една минута приказки на Дийн момчето навярно се убеди, че се е качило в кола на

побъркани. Каза, че пътувало на стоп от Алабама до Орегон, където бил домът му. Попитахме го какво е правило в Алабама.

— Бях на гости при чичо си; беше обещал да ме уреди на работа в някаква дъскорезница. Но не стана и се връщам вкъщи.

— Връщаш се вкъщи, значи — повтори Дийн, — връщаш се вкъщи, да, разбирам, ще те откараме вкъщи, и без това е почти до Фриско.

Само че няхахме никакви пари. Тогава се сетих, че мога да поискам назаем пет долара от моя стар приятел Хал Хангам в Тюсън, Аризона. Дийн на мига отсече, че е решено и че тръгваме за Тюсън. И потеглихме.

През нощта минахме Лас Крусес, Ню Мексико, а призори стигнахме в Аризона. Събудих се от дълбок сън, за да открия, че всички спят като агънца, а колата е паркирана господ знае къде, защото през замъглените прозорци не виждах нищо навън. Излязох. Намирахме се в планините: божествен изгрев, хладен пурпурен въздух, червени планински склонове, тучнозелени пасбища в долини, роса и преливащи облаци от злато; по земята — дупки от подземни гризачи, кактуси, мескитови дървета. Мой ред беше да карам. Избутах Дийн и момчето към другия край и се спуснах по планинския склон с натисната спирачка и изключен мотор, за да пестя бензина. Така влязох в Бенсън, Аризона. И се сетих, че имам джобен часовник, подарък от Роко за рождения ми ден, часовник, който струваше четири долара. На бензиностанцията попитах продавача дали в Бенсън има заложна къща. Оказа се първата врата до нея. Почуках, събудих човека и след минута имах долар за часовника си. Глътна го резервоарът. Сега имахме достатъчно бензин, за да стигнем до Тюсън. Но внезапно един едър полицаи, въоръжен с пистолет, изникна отнякъде тъкмо когато потеглях, и поиска шофьорската ми книжка.

— Приятелят отзад има документи — казах аз.

Дийн и Мерилу спяха под одеяло. Ченгето, заповяда на Дийн да излезе. Неочаквано и светкавично, то извади пистолета си и го насочи:

— Горещите!

— Чакай бе, старши — чух гласа на Дийн в най-мазните му и смехотворни нотки, — чакай, само си затварях ципа.

Дори ченгето се засмя. Дийн се измъкна кален, раздърпан, по фланелка, потри стомаха си, изпсува, започна да рови навсякъде за

книжката си и за документите за собственост. Ченгето прегледа багажника ни. Всички книжа бяха в исправност.

— Просто проверка — усмихна се широко полицаят. — Можете да продължавате. Бенсън всъщност не е лош град; може да ви хареса, ако се отбиете да закусите.

— Да, да, да — измърмори Дийн, без да му обърне ни най-малко внимание, и подкара. Всички въздъхнахме с облекчение. Полицайте стават подозрителни, когато се появят младоци в нови коли, без пукнат цент и залагат часовници.

— Ух, все да се набъркат — каза Дийн, — но колко по-свастно беше туй ченге от плъха във Вирджиния. Всеки от тях си мечтае да направи ареста, който ще изкара името му в заглавията на първите страници; мислят, че във всяка пътуваща кола се спотайва търсена чикагска банда. Пък и какво друго да правят.

Летяхме към Тюсън.

Тюсън е разположен в красива речна долина с мескитови дървета, а над него се извисява снежното било на планината Каталина. Градът е бил издигнат с един голям строителен замах; хората не се застояват в него, диви, амбициозни, вечно заети и весели; простряно пране и камиони; блъсканица из централните улици, украсени със знамена: общо взето, типичен калифорнийски град. Улица „Форт Лоуел“, на която живееше Хингам, се виеше покрай красиви поречни дървета в равната гола земя. Заварихме Хингам мрачно умислен в двора си. Той беше писател; пристигнал бе в Аризона, за да работи на спокойствие над книгата си. Беше висок, дългнест, стеснителен сатирик, който ти мърмореше много смешни неща с обърната встрани глава. Живееше с жена си и бебето в малка къща от кирпичени тухли, която беше построил доведеният му баща — индианец. Майка му живееше в своя постройка в отсрещния край на двора. Тя беше екзалтирана американка със слабост към керамиката, мънистата и книгите. Хингам знаеше за Дийн от писмата ми от Ню Йорк. Връхлетяхме го като облак, всички бяхме гладни, дори Алфред, недъгавия стопаджия. Хингам беше облечен в стар пуловер и пушеше лула в острия пустинен въздух. Майка му излезе и ни покани да хапнем в нейната кухня. Сготвихме си юфка в една голяма тенджера.

После отидохме с колата до магазина за напитки на кръстопътя, където Хингам осребри чек от пет долара и ми даде парите.

Сбогуването беше кротко.

— Наистина ми беше приятно — каза Хингам и извърна поглед.

Зад някакви дървета от другата страна на пясъците светеше яркочервената реклама на крайпътна кръчма. Щом се уморявал да пише, Хингам отивал там да изпие една бира. Чувстваше се много самотен, искаше да се върне в Ню Йорк. Тъжно беше да гледаме как високата му фигура изчезва в мрака, докато ние се носим нататък, също както другите фигури от Ню Йорк и Ню Орлиънс: те стояха неуверени под необятните небеса и всичко около тях потъваше. Накъде? Какво? Защо? Заспете, въпроси! А тая вятърничава тайфа лети напред.

На излизане от Тюсън видяхме друг стопаджия на тъмния път. Оклахомец, който живееше в Бейкърсфийлд, Калифорния, той веднага започна да ни разказва историята си:

— Ще се пръсна, тръгвам от Бейкърсфийлд с кола чрез пътническото бюро, а китарата ми остава в багажника на друга; и втората кола изобщо не се появява — изчезва с все парцалите и китарата ми; разбирате ли, аз съм музикант, бях тръгнал към Аризона, за да свиря със състава „Джони Макос Сейджбръш Бойс“. И дявол да го вземе, озовавам се в Аризона напълно фалирал и без китара. Откарайте ме, момчета, до Бейкърсфийлд и там ще взема пари от брат ми.

Колко искате? — Искахме само колкото за бензин от Бейкърсфийлд до Сан Франциско, около три долара. Така станахме петима в колата. — Добър вечер, госпожо — каза той и докосна шапката си в поздрав към Мерилу. Потеглихме.

Посред нощ минахме по планински път над Светлините на Палм Спрингс. Призори се провирахме с мъка през снежни проходи към градчето Мохаве, което беше входът към голямото дефиле Техачапи. Оклахомецът се събуди и заразправя смешни истории; добричкият малък Алфред седеше и се усмихваше. Оклахомецът разказа, че познавал някакъв мъж, който простил на жена си, задето направила опит да го застреля, и я извадил от затвора, но тя направила втори опит, и този път успешен. Минавахме покрай женски затвор, когато ни го разказа. Нагоре пред нас се виждаше началото на дефилето Техачапи. Дийн стисна здраво кормилото и ни изведе на самия връх на света. В каньона минахме покрай огромна, забулена в облаци циментена фабрика. После тръгнахме надолу. Дийн изключи мотора, притисна леко спирачката и започна да преодолява един по един остриите завои, да изпреварва коли и да показва всякакви шофьорски фокуси без предимствата на скоростната кутия. Аз се хванах здраво. На места пътят поемаше за малко нагоре; Дийн просто задминаваше колите без никакъв звук, само на инерция. Той познаваше отлично

ритъма и резките скорости на първокласното задминаване. Когато стигнахме до един ляв завой в обратна посока покрай ниска каменна стена, издигната над дъното на света, простото взе, като се наклони силно наляво, стиснал кормилото с нетрепващи ръце; а когато завоят отново остро сви в противоположната посока, като този път заобиколи една скала отляво, Дийн се наклони силно надясно, като принуди Мерилу и мен да се наклоним с него. Така се люшкахме и лашкахме надолу, докато стигнем долината на реката Сан Джоакуин. Тя се разстилаше на миля под нас, това дъно на Калифорния, зелена и приказна, погледната от нашия въздушен шелф. Минахме трийсет мили, без да изгорим капчица бензин.

Изведнъж всички се оживихме. Докато навлизахме в предградията му, Дийн пожела да ми разкаже всичко, което знаеше за Бейкърсфийлд. Показа ми пансиони, в които бил престоявал, крайгарови хотелчета, тайни игрални домове, закусвални, железопътни разклонения, където бил скачал от влаковете, за да се наяде с грозде, евтини китайски ресторантчета, в които се бил хранил, градински пейки, където се бил срещал с момичета, и други места, по които не бил правил нищо, а просто седял и чакал. Калифорния на Дийн — дива, напрегната, важна, земята на самотните, прокудени и чудати любвеобилни души, стекли се тук като на птичи събор, земята, където всеки някак си има вид на безпаричен, красив, изпаднал филмов актьор.

— Ей, да знаеш, прекарал съм часове на стола пред тая дрогерия! — Всичко помнеше — всяка игра на карти, всяка жена, всяка тъжна нощ. Внезапно минахме покрай онова място, до железопътното депо, където през октомври 1947 година бяхме седели с Тери под луната, бяхме пили порто върху изпотрошените щайги, и аз се опитах да разкажа всичко това на Дийн. Но той беше прекомерно възбуден. — Ей там с Дънкъл цяла сутрин пихме бира и се опитвахме да свалим една страхотна малка келнерка от Уотсънвил — не, Трейси, да, от Трейси беше, — а пък тя се казваше Есмералда — ох, или нещо подобно.

Мерилу вече кроеше планове какво ще прави от мига, в който пристигне във Фриско. Алфред каза, че леля му от Туларе щяла да му даде много пари. Оклахомецът ни поведе извън града, където живеел брат му.

По пладне спряхме пред една дървена къщичка, цялата покрита с пълзящи рози; оклахомецът влезе вътре и се разговори с някакви жени. Чакахме го петнайсет минути.

— Започвам да си мисля, че това момче няма повече пари от мен — обади се Дийн. — Само си губим времето! Че кой от семейството ще му даде и цент след тая глупава лудория.

Оклахомецът излезе притеснен и ни поведе към града.

— Ще се пръсна, не можах да намеря брат си.

Започна да разпитва за него. Навярно се чувстваше наш затворник. Най-после отидохме до една голяма фурна за хляб и оклахомецът излезе с брат си, който беше облечен в работен комбинезон и очевидно беше автомеханик. Братята разговаряха няколко минути. Ние чакахме в колата. Оклахомецът разказваше на всички свои роднини приключенията си и как е изгубил китарата. Но получи парите и ни ги даде, така че можехме да продължим към Фриско. Благодарихме му и потеглихме.

Следващата спирка беше Туларе. Колата ревеше през долината. Аз лежах отзад изтощен, напълно капитулирал и по някое време следобед, докато дремех, калният хъдсън изфуча покрай палатките извън Сабинал, където бях живял, обичал и работил в призрачното минало. Дийн, приведен и застинал над кормилото, гълташе милите. Спал съм, докато сме влизали в Туларе; със събуждането си чух подробностите на една луда история:

— Сал, събуди се! Алфред намери бакалницата на леля си, но знаеш ли какво е станало? Леля му застреляла мъжа си и я тикнали в затвора. Сега магазинът е затворен. Не получихме нито цент. Помисли си само! Какви неща стават: оклахомчето ни разказа почти същата история — накъдето се обърнеш, злочестини, усложнения, ииих да му се не види!

Алфред си гризеше ноктите. При Мадера ние се отклонявахме от пътя за Орегон и там се сбогувахме с Алфред. Пожелахме му късмет и бог да му е на помощ. Той каза, че пътуването с нас е било най-хубавото в живота му.

Като че ли бяха минали едва няколко минути, а ето че вече навлизахме в подножието на планините преди Оукланд. Бързо се озовахме на някаква височина и пред нас се разстла легендарният бял град Сан Франциско върху своите единайсет мистични хълма, а зад тях

— синият Тих океан, стената от млечнобяла мъгла, пълзяща от въртопа на „Картофеното течение“, пушеците и златото на късния следобед.

— Стигнахме — разкрещя се Дийн. — Ееей! Колата издържа! Бензинът стигна! Вода! Вода! Няма вече земя! Не можем да вървим по-нататък, защото няма повече земя! А сега, скъпа Мерилу, вие двамата със Сал веднага ще си вземете хотел и ще чакате да ви позвъня утре сутринта, щом уредя всичко с Камий и се обадя на французина за моята работа в железниците. Щом стигнем в града, първата ви грижа на вас със Сал ще бъде да си купите вестник с обяви и да потърсите работа.

И той мина по моста над оукландския залив, който ни въведе в града. Учрежденията в центъра тъкмо палеха светлините си; напомняха за книжлетата за Сам Спейд^[1]. Когато, залитайки, се измъкнахме от колата на улица „О’Фарел“, поехме си въздух и се протегнахме, сякаш слизахме на бряг след дълго морско пътешествие; стръмната улица се люшкаташе под краката ни; от китайския квартал се носеше мирис на пържоли в соев сос. Свалихме всичкия си багаж от колата и го струпахме на тротоара.

Изведнъж Дийн ни каза довиждане. Той се пръскаше от нетърпение да види Камий и да разбере какво е станало. Ние с Мерилу останахме на улицата и тъпо гледахме след него, докато се отдалечаваше.

— Виждаш ли го какво е копеле? — процеди Мерилу. — Дийн ще те зарече, щом му е по-изгодно.

— Знам — отвърнах, погледнах назад, на изток, и въздъхнах. Нямахме пари. Дийн не каза нищо за пари. — Къде ще се настаним?

Понесли саковете си с парцали, ние се залутахме из тесните романтични улички. Всички хора приличаха на безпарични филмови статисти, на излинали старлетки; на разочаровани каскадьори, автомобилни състезатели, трогателни калифорнийски образи, обвеяни от тъгата на края на континента, красиви декадентски казанови, хотелски красавици с подпухнали очи, мошеници, сводници, проститутки, масажисти, пикола — все изпаднали типове, и как да си изкара човек хляба сред такава сбирщина?

---

[1] Популярен герой от детективски романи. — Б.пр. ↑

Все пак Мерилу бе живяла между тези хора — недалеч от „веселите квартали“ — и един хотелски администратор със сивкаво лице ни даде стая на кредит. Това беше първата стъпка. После трябваше да ядем, но го направихме едва в полунощ, когато открихме някаква певица от нощен бар в стаята ѝ; тя постави закачалка върху кошчето за отпадъци, закрепил върху нея обърната с дъното нагоре ютия и подгръ консерва свинско с фасул. Погледнах през прозореца мигащите неони и се запитах: „Къде е Дийн сега и защо не се тревожи за нашата съдба?“ Тази година изгубих вярата си в него. Останах в Сан Франциско една седмица и това беше най-кучешкото време в живота ми. С Мерилу изминавахме цели мили, за да търсим пари за храна. Дори ходихме в бедняшкия приют на улица „Мишън“ на гости на някакви пияни моряци, които тя познаваше; почерпиха ни с уиски.

Живяхме заедно в хотела два дена. И разбрах, че сега, след като Дийн изчезна от играта, Мерилу изгуби всякакъв интерес към мен; тя се бе опитвала чрез мен, неговия приятел, да го впримчи. В стаята се карахме. Нощем в леглото аз ѝ разказвах сънищата си. Разказах ѝ за огромната змия на света, която се е свила в земята като червей в ябълка, но някой ден ще изрие хълм, който оттогава ще бъде известен като Змийския хълм, ще се разгъне по прерията, дълга хиляди мили, и ще започне да поглъща всичко по пътя си. Казах ѝ, че тази змия е Сатаната.

— Какво ще стане тогава? — изписка Мерилу от ужас и се притисна в мен.

— Един светец на име Доктор Сакс ще я унищожи с тайно биле, което приготвя точно в този миг в подземната си бърлога някъде из Америка. А може да се окаже и друго, че змията е просто обвивка, в която се крие ято гълъби; и когато тя умре, облаци от сиви гълъби ще изпърхат от нея и ще понесат вести за мир по целия свят.

Загубил си бях ума от глад и горчивина.

Една вечер Мерилу изчезна със собственичката на някакво нощно заведение. Чаках я гладен пред входа на „Ларкин енд Гиъри“ на

отсрещната страна на улицата, както се бяхме уговорили, когато тя неочаквано излезе от фоайето на публичния дом заедно със своята приятелка, собственичката на нощното заведение, и с един тлъст застарял мъж със скъпа кожена чанта. Уж беше отскочила дотам само за да види приятелката си. В този миг разбрах каква курва беше Мерилу. Не посмя дори да ми даде знак, въпреки че ме видя пред оня вход. Заситни, влезе в кадилака и се изгубиха. Сега вече нямах никого, нищо.

Обикалях улиците и събирах фасове. Минах покрай едно рибно ресторантче на улица „Маркет“ и изведнъж жената зад тезгяха ме изгледа ужасена; тя беше собственичката и очевидно си помисли, че ще нахълтам с оръжие, за да обера заведението. Аз го отминах на няколко крачки. Внезапно си представих, че тази жена е моя майка от преди двеста години в Англия и че аз съм неин син-разбойник, избягал от тъмница, за да смути честния ѝ труд в нейната гостилница. Застинах от възторг на тротоара. Огледах улицата. Вече не знаех дали това беше улица „Маркет“ или улица „Кънал“ в Ню Орлиънс: водеше към вода, неопределена всемирна вода, също както Четирийсет и втора улица в Ню Йорк води към вода, човек никога не може да е сигурен къде се намира.

Помислих си за призрака на Ед Дънкъл по „Таймс Скуеър“. Бълнувах. Дося ми се да се върна и да се изхия в лицето на моята странна дикенсова майка от ресторантчето. Изтръпнал бях от главата до петите. Сякаш лавина от спомени ме връщаше назад към 1750 година в Англия, а в този миг в Сан Франциско някой друг в друго тяло живееше моя живот. „Не — като че ми говореше ужасеният поглед на тази жена, — не се завръщай и не терзай душата на честната си отрудена майка. Ти не си ми вече син — и баща ти, първият ми мъж, не ми е никакъв. Откак този добър грък се съжали над мен. (Собственикът беше грък с космати ръце.) Ти не си добър, имаш слабост към пиянство и свади и накрая безчестно ще ограбиш плодовете на скромния ми труд в гостилницата. Ох, сине! Никога ли не си падал на колене да молиш опрощение за безбройните си грехове и мошеничества? Изгубено момче! Иди си! Не мъчи душата ми; добре сторих, че те забравих. Не отваряй стари рани, живеј така, сякаш не си се връщал и не си отправял взор към мен, не си виждал смирения ми труд, дребните ми скътани парици, алчен да грабнеш, нетърпелив да

отнесеш, намръщен, необичан, злосторен сине на моята плът! Сине! Сине!“ Това ме подсети как в Гретна, когато бяхме със Стария Бул, името на Голямото Тате призова духа на баща ми. За миг изживях онова състояние на екстаз, за което вечно бях копнял, прекрачих решително във времето към извънвременните сенки, стъписах се пред уязвимостта на тленното царство, усетих смъртта по петите, която те мушка да тичаш нататък — призрак, задъхан от собствения си бяг, — и се блъснах в жицата, а от нея се разлетяха ангели, за да изчезнат в свещената бездна на несътворената празнота, където мощни и неразгадаеми излъчвания образуват ослепително яркото абсолютно съзнание и сред магичен небесен рояк се разтварят като лотоси безброй приказни светове. Разнесе се неописуем тътен, не просто бучене в ушите ми, а кънтеж от всички посоки, който не напомня на ни един от познатите ни звуци. Разбрах, че съм умирам и съм се прераждам безброй пъти, но нямам спомен за това, защото преходите от живот към смърт и обратно към живот са така лесни за духа, магически превъплъщения, без усилия, както милионите заспивания и пробуждания, изцяло непреднамерени, несъзнателни. Разбрах, че само благодарение на устойчивостта на вътрешното съзнание раждането и смъртта се гонят като вълнички, сякаш вятър бърчи огледално спокойната и чиста повърхност на езерото. Усетих сладко, замайващо блаженство, като че бях вкарал силна доза хероин в главната си артерия; като че бях отпил в късен следобед голяма глътка вино, която те кара да потрепереш; краката ми изтръпнаха. Помислих, че в този миг ще умра. Но не умрях, а вървах още четири мили и събрах десет дълги фаса, отнесох ги в хотелската стая на Мерилу, изтърсих тютюна им в старата си лула и я запалих. Бях много млад, за да проумея какво се бе случило. От прозореца надушвах всички ястия на Сан Франциско. Някъде навън имаше ресторанти за морски специалитети, където хлебчетата винаги са топли, та чак панерчетата ти се ще да загризеш; където дори листът с менюто е съблазнително пикантен, сякаш е бил топнат в горещ бульон и след това запечен, та те примамва да го схрускаш. Покажете ми само една люспица от лефер върху листа с менюто и аз ще я изям: дайте ми да помириша само рибената мазнина и щипците от омари. В други ресторанти пък поднасят дебели червени бифтеци със сос или пилета, печени във вино. А заведенията, където цвърчат кюфтета на скара и кафето струва само пет цента! И,

ох, онова препържено блюдо с уханни подправки, чийто мирис нахлува в стаята ми от китайския квартал и се размесва с дъха на соса за спагети от „Норт Бийч“ и на месестите варени раци от „Фишърманс Уорф“ или не, на филетата от „Филмор“, които се въртят на шишове! Прибавете и подлютения до червено боб от улица „Маркет“, и пържените картофи от винените ноци на Ембаркадеро, и попарените стриди в Сосалито от другата страна на залива, и ще си представите моя блян за Сан Франциско. Но само ако добавите и мъглата, пронизващата мъгла, от която изгладняваш, и пулсирането на неони в меката нощ, и потракването на красавици с високите им токчета, и белите гълъби от витрината на магазина за китайски продукти...

Така ме завари Дийн, когато най-после реши, че заслужавам да бъда спасен. Заведе ме в къщата на Камий.

— Къде е Мерилу бе, човек?

— Избяга, курвата.

Камий беше истинско облекчение след Мерилу; възпитана, учтива млада жена, която при това си даваше сметка, че осемнайсетте долара, които ѝ бе изпратил Дийн, бяха от мен. Но къде изчезна, о, сладка Мерилу? Починах си няколко дни в къщата на Камий. От прозореца на нейната дневна в дървената къща на улица „Либърти“ се виждаше целият Сан Франциско, пламтящ в зелено и червено в дъждовната нощ. През няколкото дни, които прекарах там, Дийн предприе най-нелепата стъпка в трудовата си кариера. Стана демонстратор по домовете на тенджери под налягане. Търговецът, който го нае, го затрупа с мостри и рекламни листовки. Първия ден Дийн беше ураган от енергия. Обикалях с него из целия град, докато той си уреждаше срещи. Идеята беше да получава покани за светски вечери и в даден момент да скача и да демонстрира тенджерите под налягане.

— Братче — възбудено ми заразказва Дийн, — тая работа е пошантава дори от оная, която вършех за Сайнах. Сайнах продаваше енциклопедии в Оукланд. Никой не можеше да му откаже. Държеше дълги речи, сновеше нагоре-надолу, смееше се, плачеше. Веднъж нахълтахме в една къща, чиито обитатели тръгваха на погребение. Сайнах падна на колене и започна да се моли за спасението на душата на покойния. Хората се разплакаха. И той им продаде цяла енциклопедична поредица. Няма по-откачен човек от него на тоя свят. Къде ли е сега? Лепвахме се за хубавите млади дъщери и ги опипвахме в кухните. И днес следобед просветих по същия начин една свръхпищна домакиня в малката ѝ кухня — демонстрирах с ръка около кръста ѝ. Ха! Хммм! Ееех!

— Карай в тоя дух, Дийн, може би някой ден ще станеш кмет на Сан Франциско.

Беше си разработил цяла рекламна система: упражняваше я вечер пред Камий и мен.

Една сутрин застана гол пред прозореца, загледан в изгрева над Сан Франциско. Имаше точно вид на човек, който някой ден ще стане езически кмет на Сан Франциско. Но енергията му се изчерпа. В един дъждовен следобед търговецът на тенджерите пристигна вкъщи, за да разбере какво става. Дийн. Дийн лежеше проснат на дивана.

— Опитал ли се да продадеш тези тенджери?

— Не — отвърна Дийн. — Задава ми се друга работа.

— А какво ще правиш с мострите?

— Не знам.

В гробно мълчание търговецът събра жалките си тенджери и си отиде. От всичко ми бе дошло до гуша, бях уморен, Дийн също.

Но една нощ ние двамата внезапно пак подивяхме; и хукнахме към едно малко нощно заведение, за да послушаме Слим Гейлард. Слим Гейлард е висок слаб негър с огромни тъжни очи и всяка втора дума, която произнася, е „орунѝ“. „Окей-орунѝ“ и „Ще удариш ли едно уиски-орунѝ?“ В това заведение на Фриско се стичаха големи жадни тълпи от млади полуинтелектуалци, настаняваха се в нозете му и го слушаха как свири на пиано, китара и бонго-барабани. Когато се разсвири, той съблича ризата и фланелката си и чак тогава истински се възнася. Върши и говори, каквото му мине през ум. Започва да пее например някоя песен — „Бетонобъркачка“ — тъпа-тъпа, тъпа-тъпа, неочаквано забавя ритъма, мрачно се замисля над своите бонго-барабани, докато връхчетата на пръстите му едва трополят по кожата, а в това време публиката се накланя напред, стаила дъх, за да го чува; човек си помисля, че това ще продължи минута или две, а той изкарва цял час, изтръгвайки неуловими звуци с връхчетата на пръстите си, все по-тихи и по-тихи, докато накрая престанат да се чуват и шумът от уличното движение нахлуе през отворената врата. След което бавно се надига, взема микрофона и също тъй бавно произнася: „Великият-орунѝ... прекрасният-оваути... здравей-орунѝ... уиски-орунѝ... всичко е оруни... как живеят момчетата от първия ред със своите момичета-орунѝ... оруни... оваути... оруниорунѝ...“ И така петнайсет минути, гласът му става по-мек и по-мек, докато съвсем замре. Големите му тъжни очи обхождат публиката.

Дийн седи отзад и мърмори:

— Господи! Това е! — И сключва ръце като за молитва, целият облян в пот. — Сал, Слим знае какво значи времето, той знае какво значи времето!

Слим сядна на пианото и удря два клавиша, две „до“-та, после още две, после едно, после две и изведнъж големият плещест контрабасист се разбужда от унеса си и осъзнава, че Слим свири „Джем блус в до“, дръпва с големия си показалец струните, великият отмерен ритъм звънва и всички се заклащат, само Слим си остава тъжен, както винаги. Момчетата надуват така джаз половин час, после Слим, обезумял, се нахвърля върху бонго-барабаните и изпълнява мълниеносни кубински ритми, и крещи лудо на испански, на арабски, на перуански диалект, на египетски, на всички езици, които знае, а той знае безброй езици. Свършва след доста време; всяко негово изпълнение трае два часа. После отива до една колона и тъжно се заглежда над главите на хората, които прииждат да разговарят с него. В ръката му пхват чаша уиски. „Уиски-орунни — благодаря ти, оваути...“ Никой днес не знае къде е Слим Гейлард. Веднъж Дийн сънувал, че лежи на тревата пред някаква калифорнийска болница и че коремът му е издут и посинял, защото ще ражда. А под едно дърво седи Слим Гейлард заедно с група негри. Дийн обръща към него ужасени майчински очи. Слим му казва: „Сега ще мине оруни.“ В оная нощ Дийн се приближи до Гейлард, приближи се до своето божество; Дийн беше убеден, че Слим е божество; повлече крака към него, поклони му се и го покани да седне при нас. „Добре, оруни“ — отвърна Слим; той приемаше всички покани, но никога нямаше гаранция, че ще присъства и духом. Дийн намери маса, купи питиета и остана скован пред Слим. Слим мечтаеше, зареял поглед над главата му. Всеки път, когато Слим произнасяше „орунни“, Дийн отвърщаше с „Да-да!“. Седях между двамата безумци. Нищо не се случваше. За Слим Гейлард целият свят представляваше просто едно огромно оруни.

В оная нощ аз открих и Ламншейд във „Филмор енд Гиъри“. Лампшейд е грамаден мулат, който се появява в музикалните салуни на Фриско по палто, шапка и шал, скача върху подиума и започва да пее; вените на челото му пулсират, той си поема дълбоко въздух и започва да извива протяжен скръбен блус с всеки мускул на душата си. И както пее, вика към хората: „Не бързайте да идете на небето, започнете с

газирана вода и свършете с уиски!“ Гласът му гърми над всичко. Той криви лицето си, кълчи се, прави какво ли не. Приблужи се до нашата маса, наведе се над нас и каза: „Да!“ А после тръгна, олюлявайки се, към улицата, за да отиде в друг салун. Подир това видях и Кони Джордан, безумец, който пее, размахва бясно ръце, накрая опръсква с пот всички наоколо, рита микрофона и пищи като жена; късно нощем той се появява изтощен в „Дейсънс Нук“, държи чаша алкохол пред себе си и слуша дивите джаз-сешъни, ококорил грамадните си кръгли очи, отпуснал рамене и втренил мътен поглед в пространството. Никога не съм виждал по-луди музиканти. Във Фриско всеки свири джаз. Там е краят на континента; и никой пет пари не дава за нищо. Така скитахме с Дийн из Сан Франциско, докато получих чека от следващата си стипендия и бях готов да се завърна вкъщи.

Какво постигнах с пътуването до Фриско, не знам. Камий едва чакаше да си тръгна; на Дийн му беше безразлично. Купих един хляб и колбаси и си направих десет сандвича, с които отново трябваше да преживея, докато прекося страната; те до един щяха да се развалят, преди още да се добера до Дакота. В последната ми нощ Дийн откачи, изнамери Мерилу някъде в центъра, метнахме се на колата и обикаляхме по целия Ричмонд до другата страна на залива, в бордеите се отбивахме по негърските дървени кръчми, от които ехтеше джаз. В една от тях Мерилу реши да седне, а един негър издърпа стола изпод нея. Когато отишла в тоалетната пък, мадами я заговорили и ѝ направили предложение. И на мен направиха предложение. Дийн беше целият в пот и възбуда. Това беше краят; исках да се махна.

На разсъмване взех моя нюйоркски автобус и се сбогувах с Дийн и Мерилу. Те поискаха да им дам няколко от моите сандвичи. Отказах им. Потискащ миг. И тримата си мислехме, че никога повече няма да се видим, но ни беше безразлично.

ТРЕТА ЧАСТ

През пролетта на 1949 година бях спестил някой и друг долар от стипендията си и отидох в Денвър с идеята да се установя там. Озовах се посред Америка като патриарх. Безкрайно самотен. Там нямаше никого — нямаше ги Бейб Ролинс. Рей Ролинс, Тим Грей, Бети Грей, Роуланд Мейджър, Дийн Мориарти, Карло Маркс, Ед Дънкъл, Рой Джонсън, Томи Снарк, никого. Лутах се по улиците „Къртис“ и „Ларимър“ и работих известно време на същия пазар за плодове на едро, където през 1947 година едва не се хванах за товарач — по-тежка работа не съм вършил в живота си: един ден ме накараха да издърпам заедно с няколко япончета — почти деца — цял товарен вагон на около стотина фута по линията с помощта на някакво приспособление от рода на макарата, което при всеки напън придвижваше вагона едва на четвърт инч. Извличах щайги с дини по заледените подове на хладилни вагони навън в прежурящото слънце и хващах хрема. И, боже мой, за какво беше всичко това?

На смрачаване си тръгнах. Чувствах се като прашинка върху тъжната червена земя. Минавах покрай хотел „Уиндзор“, където Дийн Мориарти бил живял с баща си по време на депресията от трийсетте години, и както преди време, търсех начин да си възвърна тъжната прословута способност на моето съзнание да броди във времето. Или откривах в места като Монтана някой, който прилича на баща ми, или търсех бащата на приятеля си там, където той отдавна вече не беше.

В една люлякова вечер вървах през светлините на Двайсет и седма улица и на „Уелтън“ в негърския квартал на Денвър и ме болеше всяко мускулче; исках да съм негър, защото почувствах, че най-доброто, което светът на белите ми бе предложил, не можеше да ме въздигне до екстаза, в него не пулсираха достатъчно живот, радост, наслада, мрак, музика, нито пък нощ. Спрях пред една лавка, от която продаваха горещо чиле в картонени чинийки; купих си и го изядох, докато се разхождах из тъмните тайнствени улички. Прииска ми се да съм денвърски мексиканец или дори беден, изнурен от работа японец, всичко друго, но не и това печално същество, което бях, разочарован

„бял човек“. През целия си живот бях хранил бели надежди; затова бях оставил такава добра жена като Тери в долината Сан Джоакуин. Вървях покрай тъмните веранди на мексиканските и негърските домове; дочувах приглушени гласове, току се мяркаше мургавото коляно на някое тайнствено знойно момиче; и тъмните лица на мъже през обраслите в рози градински беседки. Малки деца седяха като мъдреци в прастари люлеещи се столове. Появи се група чернокожи жени, едно момиче се откъсна от по-възрастните майчини силуети и забърза към мен — „Здравей, Джо!“ — изведнъж видя, че не съм Джо, и изтича изчервена назад. Защо не бях Джо! А само Сал Парадайз, тъжен скитник във виолетовия сумрак, в мъчително сладката нощ, който копнее да смени света си с този на щастливите, чистосърдечни, възторжени негри на Америка. Запуснатият квартал ми напомни за Дийн и Мерилу, които познаваха улиците му така добре от детството си. Как само исках да ги намеря!

На ъгъла на Двайсет и трета улица и „Уелтън“ играеха софтбо^[1]л под лъчите на прожектори, които осветяваха също и бензиновия резервоар. Огромна жадна тълпа ревеше при всяко подаване. Чудни млади герои от какви ли не раси — бели, чернокожи, мексиканци, чистокръвни индианци — тичаха по игрището с трогателна сериозност. Просто деца от улицата, навлекли екипи. Нито веднъж в живота си на спортист не си бях позволявал да играя като тях — пред съседските семейства, пред момичетата на сърцето си и децата от квартала, нощем, на прожектори; моите мачове винаги са били колежански, важни, със сериозни лица от всички страни; не съм изживявал момчешка, човешка радост като тази. Сега вече беше много късно. До мен седеше стар негър, който явно не пропускаше нито един мач. До него пък — стар бял бедняга; после мексиканско семейство, момичета, момчета — цялото човечество, всички вкупом. Ох, колко тъжни бяха светлините тази нощ! Момчето, което подаваше топката, невероятно приличаше на Дийн. Една красива русокоса мадама от пейките приличаше страшно на Мерилу. Това беше Денвърската Нощ; аз можех само да умра.

*Там, в Денвър, там, в Денвър,
можех само да умра.*

Отсреща, през улицата, негърски семейства седяха по стълбите пред къщите си, приказваха си, гледаха през дърветата звездното небе, отпуснали се в меката нощ, и от време на време хвърляха по едно око към мача. По улицата минаваха доста коли и спираха на ъгъла, когато светнеше червен светофар. Във въздуха витаеше възбуда, пулсираха трептенията на живот, преливащ от истинска радост, живот, непознат разочарованието, „белите скърби“ и така нататък. Старият негър извади консерва бира от джоба на палтото си и се зае да я отваря; старият бял човек завистливо изгледа консервата и порови из джоба си, да види дали и той не може да си купи една консерва. Умрях! Тръгнах си.

Отидох да видя една моя позната богата мадама. На сутринта тя измъкна от копирения си чорап стодоларова банкнота и ми каза:

— Говореше за някакво пътуване до Фриско; щом е такъв случаят, вземи ги, тръгни и си изкарай славно.

Така се решиха всички мои проблеми; чрез пътническото бюро си осигурих място в кола за Фриско срещу единайсет долара за бензин и се понесох през страната.

Колата караха две приятелчета; казаха, че са сутеньори. Имаше и други двама пътници. Седяхме плътно сместени отзад, насочили мислите си към целта. Минахме през прохода Бърлърд и се спуснахме към голямото плато, Тейбър-наш, Тръбълсъм, Кремлинг; надолу по прохода Рабит Иърс до изворите Стиймбоут и нататък; подир това петдесет мили прашно отклонение: после Крейг и Голямата американска пустиня. Когато прекосихме границата между Колорадо и Юта, на небето сякаш зърнах бога — под формата на огромни, златни, пламтящи в слънцето облаци над пустинята; те като че ме посочиха и ми проговориха: „Премини оттук и продължи, ти вървиш по пътя към небето.“ Но уви, на мен ми бяха по-интересни старите, мръсни преселнически фургони и комарджийските маси, поставени наред с пустинята на Невада до някоя лавка за кока-кола, където има и дървени къщички с обрулени от стихии табелки, които се блъскат в зловещото свистене на пустинния вятър, а на тях пише: „Тук е живял Бил Гърмящата змия“ или пък: „В тази дупка прекара дълги години Беззъбата Ани“. Да, пфюуу! В Солт Лейк Сити сутеньорите направиха проверка на момичетата си и продължихме нататък. И докато разбира, пред очите ми за трети път изникна приказният град

Сан Франциско, разстлан покрай залива в глъбините на нощта. Щом слязох, втурнах се към Дийн. Той имаше вече малка къща. Изгарях от нетърпение да разбера какви мисли се въртят в главата му и въобще какво ще стане; защото аз нямах вече нищо зад себе си, бях изгорил мостовете, за нищо не ме беше грижа. Почуках на вратата му в два и половина сутринта.

---

[1] Популярна разновидност на бейзбола. — Б.пр. ↑

Появи се на прага чисто гол и нямаше да се притесни дори ако на вратата му бе потропал президентът. Дийн посрещаше света в натура.

— Сал! — възкликна той с искрено благоговение. — Мислех, че никога няма да го направиш. Най-после дойде при мен.

— Да! — отвърнах. — При мен всичко се разпадна. Как стоят нещата при теб?

— Не съвсем добре, не съвсем добре. Сал, колко неща имаме да си кажем! *Най-после* и за нас дойде време да си говорим и да разнищим всичко.

Нямахме различия по този въпрос и влязохме. Моето пристигане беше като появата на незнаен чудовищно злосторен ангел в дома на снежнобялото руно, защото това, че ние с Дийн възбудено заговорихме в кухнята долу, предизвика вопли отгоре. На всичко, което казвах, Дийн отвърщаше с диво, шепнещо, потръпващо: „*Да!*“ Камий знаеше какво ще се случи. В последните месеци Дийн явно се е бил укротил; но ангелът бе долетял и той отново полудяваше.

— Какво й става? — прошепнах аз.

— Става все по-лоша и по-лоша, братче — обясни ми той, — плаче, прихваща я, не ме пуска да слушам Слим Гейлард, побеснява всеки път, когато закъснея, а щом си остана вкъщи, не ми говори или пък ми крещи, че съм животно.

Той изтича горе, за да я успокои. Чух Камий да пищи:

— *Ти си лъжец, лъжец си, лъжец!*

Използвах момента да огледам прелестната къща, която си бяха взели. Беше двуетажна, разкривена, паянтова дървена къщичка, в квартал, където се даваха домове под наем, точно на върха на Руския хълм и с изглед към залива; имаше четири стаи — три на горния етаж и една голяма приземна кухня долу. Вратата на кухнята извеждаше към затревен двор с простряно пране. От кухнята се влизаше в килер, където още се търкаляха старите обувки на Дийн, спечени с цял инч тексаска тиня от нощта, когато хъдсънът затъна в блатата покрай реката Брейзос. Разбира се, хъдсънът бе изчезнал; Дийн не могъл да

изплаща вноските му. Сега нямаше кола. Непредвидено бяха направили второ дете, което бе на път да се роди. Ужасно беше да слушаме как Камий хълца горе. Не можехме да го понесем, затова излязохме, купихме бира и я домъкнахме в кухнята. Камий най-после заспа или е прекарала останалата част от нощта втренчена в непрогледния мрак. Не можех да проумея какво не е наред, освен евентуално това, че в края на краищата тя се е побъркала заради Дийн.

След последното ми отпътуване от Фриско Дийн отново откачил по Мерилу и месеци наред се навъртал край нейната стая на „Дивисадеро“, където всяка нощ тя преспивала с различни моряци, а Дийн надничал вътре през пролуката за писма, откъдето гледал право в леглото ѝ. Там виждал всяка сутрин Мерилу изтегната с някое момче. Следял я по града. Искал да се добере до абсолютното доказателство, че е проститутка. Обичал я, не му излизала от ума. Накрая по грешка му попаднала някаква лоша трева, както наричат в бранша зелената, необработена марихуана, от която пушил прекалено много.

— Първия ден — разправи ми той — лежах вцепенен като дъска върху кревата и не можех ни да помръдна, ни дума да изговоря; само гледах, облещен в една точка. Главата ми бръмчеше, пред очите ми се точеха чудни цветни видения и се чувствах великолепно. Втория ден си припомних всичко. ВСИЧКО, което някога бях правил или знаел, или чел, или слушал, или предполагал, изплува и се подреди в съзнанието ми по съвсем нов логически начин и понеже, във вътрешното си усилие да задържа и задоволя удивлението и благодарността, които чувствах, не можех да измисля нищо друго, аз само повтарях „да, да, да, да“. Не гласно. Просто безмълвно „да“, а виденията на зелената трева продължиха до третия ден. Дотогава вече бях проумял всичко, реши се целият ми живот, разбрах, че обичам Мерилу, че трябва да намеря баща си, където и да е, и да го спася, че ти си моят приятел и така нататък, че Карло е велик. Разбрах хиляди неща за всеки, навсякъде. На третия ден започна ужасяваща поредица от кошмари на пробуждането, тъй гадни, зловещи и зелени, че само лежах, свит на кълбо, стиснал колене, и пъшках: „Ох, ох, ох, ах, ох...“ Съседите ме чули, пратили за лекар. Камий бе отишла с детето на гости у техните. Цялата улица се загрижи за мен. Хората влязоха и ме намериха проснат на кревата, с ръце изпружени сякаш навеки. Знаеш ли, Сал, щом се съвзех, веднага припнах към Мерилу с тревата, която

ми беше останала. И представяш ли си, същото се случи и с тая патка — същите видения, същата логика, същото крайно разрешаване на всичко, същото проявяване на цялата истина в един болезнен дъх, който ти донася кошмари и болка — ухxxx! Тогава разбрах — обичам я толкова, че копнея да я убия. Върнах се бегом вкъщи и си заблъсках главата в стената. После изтичах при Ед Дънкъл; той се върна да живее във Фриско с Галатия: разпитах го за един тип, за когото знаехме, че има пушка, отидох при типа, взех пушката и хукнах към Мерилу, погледнах през пролуката за писма, тя спеше с някакъв мъж, нямаше как, оттеглих се и се разколебах, върнах се след час, нахълтах при нея, беше сама — подадох ѝ пушката и ѝ казах да ме застреля. Тя държи пушката доста дълго време. Помолих я да сключим сладкия пакт на смъртта. Не се съгласи. Казах ѝ, че единият от нас трябва да умре. Тя отвърна „не“. Пак заблъсках главата си в стената. Ей, братче, изгубил си бях ума. Тя ще ти разкаже, успя да ме разубеди.

— Какво стана после?

— Това беше преди месеци — след като ти си отиде. Накрая тя се омъжи за някакъв търговец на коли на старо, тъпо копеле, заклане се да ме пречука, ако ме спипа, та може да се наложи да се защитавам и да го убия и тогава вече ще ме пратят в „Сан Куентин“, щото, Сал, само едно още нарушение, каквото и да е, и отивам в „Сан Куентин“ доживот — това ще бъде краят ми. А и ръката ми пострада... — Показа ми ръката си. Във възбудата не бях забелязал, че с нея бе станала страшна злополука. — На дваайсет и шести февруари в шест часа вечерта — всъщност в шест и десет, понеже помня, че трябваше да съм на моя важен товарен влак след час и дваайсет минути — ударих Мерилу по челото, това беше последният път, когато се видяхме с нея и когато решихме всичко, и знаеш ли какво стана: палецът ми само се прегъна в челото ѝ, на нея дори не ѝ остана синина, същност тя се разсмя, но моят палец се счупи в основата си и един нескопосан доктор взе да намества костичките, което е много сложна работа, и направи три отделни гипсови отливки, общо дваайсет и три часа висене по твърдите дървени пейки на чакалните и така нататък, последната отливка беше снабдена с метална пластинка, която минаваше през върха на палеца ми, така че през април, когато ми свалиха гипса, пластинката инфектира костта и аз развих остеомиелит, който се превърна в хронически, и след неуспешна операция и още един месец

в гипс ми ампутираха далеч не нищожно, парченце от върха на проклетия пръст.

Той разви бинтовете и ми показа. Около половин инч от плътта под нокътя липсваше.

— Положението ставаше от лошо по-лошо. Трябваше да издържам Камий и Ейми и да работя с възможно най-голямата бързина във „Файърстоун“ като вулканизатор на гуми, което означаваше още и да вдигам гумите, тежки по сто и петдесет паунда, от земята до покривите на колите — можех да работя само със здравата си ръка и непрекъснато удрях болната — счупих пръста повторно, отново ми го гипсираха и той отново се възпали и поду. Така че сега аз се грижа за бебето, а Камий работи. Разбираш ли? Място не мога да си намеря, сега съм инвалид, Мориарти, пламенният поклонник на джаза има възпалено пръстче, жена му всеки ден му шиба инжекции пеницилин заради палеца, а той се изприщва от тях, защото е алергичен. Трябва да му вкарат шейсет хиляди единици антибиотик за един месец. Той пък в течение на този месец трябва да изгълтва по една таблетка на всеки четири часа, за да потиска алергията, предизвиквана от антибиотика. Трябва да пие още и кодеинов аспирин, за да облекчава болките в палеца си. Трябва да му оперират някаква възпалена киста на крака. Другия понеделник трябва да се вдигне в шест сутринта, за да отиде да му почистят зъбите. Трябва два пъти в седмицата да посещава ортопед заради лечението на крака. Да пие всяка вечер сироп против кашлица. Непрекъснато да пръхти и да се секне, за да прочиства носа си, хлътнал точно под гърбицата поради това, че му е правена операция преди няколко години, която му отслабила устойчивостта. Той изгуби палеца на ръката, с която забиваше топките, най-добрият хвъргач в историята на седемдесетярдения двор на изправителното училище в Ню Мексико. И все пак — и все пак никога не съм се чувствал така добре, така спокоен и щастлив, както когато гледам малките прелестни дечица как си играят на слънцето, и толкова се радвам, че сме заедно, добри ми, прекрасни Сал, и сега знам, знам, че всичко ще бъде наред. Ще я видиш утре, моята страшно мила, красива дъщеря вече стои сама цели трийсет секунди наведнъж, тежи двайсет и два паунда и е висока девет инча. Тъкмо изчислих, че тя е трийсет и един и четвъртинка процента англичанка, двайсет и седем и половина процента ирландка, двайсет и пет процента германка, осем и три четвърти процента

холандка, седем и половина процента шотландка и сто процента прекрасна. — После Дийн топло ме приветства със завършването на книгата ми, която вече беше приета от издателите — Ние знаем какво значи животът, Сал, стареем всички; малко по малко, и започваме да разбираме нещата. Аз схващам отлично това, което ми разказваш за своя живот; винаги, съм долавял чувствата ти; едва сега всъщност ти вече си готов да се хванеш с някое истинско, чудесно момиче, стига само да го намериш, да го възпитаеш и да го накараш да зачита душата ти, както аз така упорито се опитвах да направя с тия мои проклети жени. Глупости! Глупости! Глупости! — провикна се той.

На сутринта Камий ни изхвърли и двамата, с все багажа и всичко. Започна с това, че се обадохме по телефона на Рой Джонсън, стария Рой от Денвър, и го поканихме на бира. В това време Дийн гледаше бебето, изми съдовете и почисти задния двор, но от вълнение свърши задачите с краката си. Джонсън се съгласи да ни откара с колата си до Мил Сити, за да потърсим Реми Бонкър. Камий се върна от работа — работеше в един лекарски кабинет — и ни хвърли тъжния поглед на жена с объркан живот. Опитах се да покажа на тази изтормозена жена, че нямам пакостни намерения спрямо нейното домашно огнище, като я поздравих и я заговорих с цялата сърдечност, на която бях способен, но тя знаеше, че това е прелъстяващ похват, и то научен от Дийн, и едва-едва се усмихна. Тази сутрин се разигра ужасна сцена: проснала се на кревата, тя хълцаше, а аз изведнъж и на всяка цена трябваше да вляза в банята, само че единственият начин да стигна дотам беше през стаята на Камий.

— Дийн. Дийн — извиках, — къде е най-близкият бар?

— Бар ли? — попита той изненадан; миеше ръцете си на кухненската мивка долу. Помисли, че искам да се напия. Обясних му проблема си и той каза: — Я си влез спокойно, тя вечно е такава.

Но не, не можех да го направя. Изхвърчах навън да търся бар; притичах нагоре и надолу по Руския хълм, отминах по четири пресечки в двете посоки, но попадах само на перачници, химическо чистене, лавки за сладолед и газирани напитки и козметични салони. Върнах се в паянтовата къща. Те си крещяха обиди един на друг, а аз се шмугнах покрай тях с вяла усмивка и се заключих в банята. Секунди след това Камий вече хвърляше вещите на Дийн по пода на дневната и му викаше да си ги стяга. За мое изумление над дивана

видях портрета в естествена величина на Галатия Дънкъл. И изведнъж проумях, че тези жени прекарваха заедно месеци наред в самотата на женското си битие, бърборейки за лудостта на своите мъже. В къщата отекна истеричното кикотене на Дийн заедно с плача на бебето. В следващата минута Дийн се носеше из стаите като Граучо Маркс, със счупения си палец, превързан с огромен бял бинт, който стърчеше нагоре като непоклатим фар над яростта на морските вълни. Видях отново окаения му грамаден и очукан куфар, от който се подаваха чорапи и мръсно бельо: Дийн се наведе над него и започна да наблъсква вътре всичко, което му попаднеше в ръцете. После вдигна куфара си, най-опърпания в Щатите. Беше от картон, изрисуван така, че да имитира кожа, и на него имаше залепени панти. Голяма цепнатина прорязваше капака; Дийн го завърза с въже. После грабна сака си и също го натъпка с вещи. Аз си взех моята торба, напълних я и докато Камий, простряна на леглото, крещеше: „Лъжец! Лъжец! Лъжец!“ — ние изскочихме от къщата и се понесохме по улицата към най-близката спирка на трамвая — търкалящо се кълбо от мъже и куфари, с огромен бинтован палец, стърчащ във въздуха.

Този палец се превърна в символ на последния етап от развитието на Дийн. Той вече не се интересувахе от нищо (както и преди), но същевременно *сега по принцип вземаше всичко присърце*; тоест на него всичко му беше все едно, той принадлежеше на света, и толкоз. Спря ме посред улицата.

— Братче, ти сигурно си съвсем шашнат; едва си пристигнал в града, и още първия ден ни изхвърлят, и ти се чудиш какво си направил, че да заслужиш подобно отношение — да те изхвърлят с все партакешите ти — хи-хи-хи, — но я ме погледни мен. Моля те. Сал, погледни ме!

Погледнах го. Беше по фланелка, прокъсани панталони, увиснали под корема му, съдрани обувки; небръснат, косата чорлава и рунтава, очите — зачервени, огромният бинтован палец — щръкнал нагоре пред гърдите му (трябваше да го държи в това положение), а на лицето му — най-безумната усмивка, която съм виждал. Препъвайки се, той обикаляше в кръг и се вглеждаше във всяко нещо.

— Какво виждат очите ми? Ахаа — синьото небе. Лонгфелоу! — Залитна и примигна. Разтърка очи. — И прозорци; обръщал ли си някога внимание на прозорците. Сал? Искаш ли да си говорим за

прозорци? Виждал съм наистина шантави прозорци; едни ми се кривят, други, със спуснати капаци, ми намигат. — Измъкна от сака си „Парижките потайности“ от Йожен Сю и след като оправи фланелката си, зачете най-педантично на уличния ъгъл. — Ех, Сал, трябва наистина да вникваме във всичко по пътя си... — Но след миг забрави какво бе казал и се огледа озадачено. Добре, че бях дошъл, Дийн имаше нужда от мен.

— Защо те изхвърли Камий? Какво ще правиш сега?

— Хм! — изсумтя той. — Хм! Хм! — Напънахме мозъците си да измислим накъде да тръгнем и какво да правим. Разбрах, че всичко зависи от мен. Горкичкият, горкичкият Дийн — и дяволът не е изпадал толкова; обзет от пристъп на безумие, с възпален палец, заобиколен от смачканите куфари на сиротния си трескав живот, хиляди пъти кръстосал Америка насам и натам, той беше един свършен човек. — Защо не тръгнем пеш към Ню Йорк — предложи, — та да разрешим всичко по пътя, а?

Извадих парите си и ги преброих; показах му ги.

— Тук имам осемдесет и три долара и малко дребни — съобщих му — и ако искаш да тръгнеш с мен, хайде към Ню Йорк, а после ще отидем в Италия.

— В Италия ли? — възкликна той. Очите му светнаха. — Италия! Да-да! А как ще стигнем дотам, Сал?

Замислих се.

— Аз ще спечеля малко пари, ще взема хиляда долара от издателите си. И ще свалим всички луди мадами на Рим и Париж, ще обиколим навсякъде; ще седим в кафенетата, на тротоарите; ще живеем във вертепи. Защо да не отидем в Италия?

— Защо ли? Д-да — промълви Дийн и изведнъж осъзна, че му говоря сериозно. Погледна ме с крайчето на окото си, защото никога преди аз не се бях обвързвал с неговото обременително присъствие, а погледът му беше като на човек, който претегля шансовете си в последния миг, преди да заложи. В очите му се четеше тържество и наглост, дяволски поглед, който той дълго не сваляше от мен. Издържах го, но се изчервих.

— Какво има? — попитах го.

Чувствах се нещастен, задето му задавах въпроса. Той не ми отговори, а продължи да ме пронизва със същия безочлив поглед.

Опитах се да си спомня целия негов живот, за да открия дали се бе случило нещо, заради което той не ми вярваше сега. Решително и твърдо му повторих:

— Ела с мен в Ню Йорк; ще получа парите.

Гледах го, очите ми се наляха със сълзи от смущение. Той продължаваше да се взира в мен. Но вече сякаш не ме виждаше, гледаше през мен. Навярно това беше решаващата точка в нашето другарство, моментът, в който той осъзна, че съм прекарал някой и друг час в мисли за него и за неговите тревоги, и известно време се опитваше да вмести този факт в своите невероятно оплетени и изтерзани мисловни категории. Нещо прещрака и в двамата ни. В мен най-внезапно се зароди загриженост за един много по-млад човек, пет години по-млад, чиято съдба се бе преплела с моята в хода на последните години; в него стана нещо, за което мога да съдя само по онова, което направи по-късно. Инак той силно се развесели и каза: „Решено.“

— А защо ме гледаше така?

Болно му стана, че го попитах. Намръщи се. А Дийн рядко се мръщеше. И двамата бяхме смутени и някак несигурни. Стояхме на върха на един хълм в красивия слънчев ден на Сан Франциско; сенките ни падаха върху тротоара. От сградата до къщата на Камий се изнизаха единайсет гърци, мъже и жени, за миг се строиха върху слънчевия тротоар, докато един от тях запристъпва назад по тясната уличка и им се усмихна зад фотоапарата. Позяпахме тези древни хора, които празнуваха сватбата на една от дъщерите си, навярно хилядната поред в непрекъсвания мургав род от усмихващи се в слънцето люде. Не бяха зле облечени, но бяха странни. Все едно, че с Дийн се намирахме в Кипър. В искрящия въздух прехвърчаха чайки.

— Е — отрони Дийн с много срамежлив и мил глас. — ще тръгнем ли?

— Да — отговорих му, — тръгваме за Италия.

Така че вдигнахме багажа си, той — куфара със здравата си ръка, а аз останалото — и се заклатушкахме към спирката на трамвая; за миг се спуснахме в подножието на хълма, провесили крака към тротоара от полюшващата се платформа, двама корабокрушенци от нощта на Запада.

Първото нещо, което направихме, беше, че влязохме в един бар на улица „Маркет“ и решихме всичко — няма да се разделяме и ще бъдем другари до смъртта си. Дийн беше много мълчалив и, замислен, заглеждаше се в старите скитници в салуна, която му напомняха за баща му.

— Мисля, че е в Денвър — и този път трябва да го намерим на всяка цена, може да е в областния затвор, може отново да е някъде по улица „Ларимър“, но трябва да го намерим. Съгласен ли си?

Да, съгласих се; щяхме да свършим всичко, което бяхме пропуснали или от глупост не бяхме свършили в миналото. После решихме два дена да се налудуваме из Сан Франциско, преди да тръгнем на път, и, разбира се, щяхме да пътуваме с коли чрез някое пътническо бюро, като плащаме част от бензина, та по този начин да спестим възможно повече пари. Дийн заяви, че Мерилу вече не му е необходима, въпреки че все още я обича. Не се съмнявахме, че ще си сваля мадама в Ню Йорк.

Дийн облече раирания си костюм и спортна риза, за десет цента натъпкахме цялото си имущество в багажните кабинки на автогарата и се запътихме на срещата си с Рой Джонсън, който щеше да ни бъде шофьор по време на двудневното лудуване из Фриско. Рой се бе съгласил по телефона на това. Не след дълго той се появи на ъгъла на улиците „Маркет“ и Трета и ни прибра. Рой вече живееше във Фриско, работеше като чиновник и се бе оженил за симпатична, дребничка русокоса мадама на име Дороти. Дийн ми довери, че носят ѝ бил дългичък и тъкмо поради това той все се дърлел с нея, но всъщност носят ѝ съвсем не беше дълъг. Рой Джонсън е слабо, тъмнокосо хубаво момче с изострено лице и сресана коса, която час по час отмята от слепоочията си. Към всичко се отнасяше невероятно сериозно и се усмихваше широко. Явно се бе карал с жена си Дороти заради шофьорската идея, но тъй като бе решил на всяка цена да отстои позицията си на мъж в къщата (те живееха в една малка стая), той все пак удържа обещанието си към нас, само че имаше последствия:

душевната му дилема се решаваше в горчива тишина. Развозваше ни с Дийн из целия Фриско, във всички часове на деня и нощта, но нито веднъж дума не продума: само с това, че минаваше на червени светофари и вземаше рязко завоите на две колелета, ни показваше в какъв капан сме го вкарали. Заел бе позицията някъде по средата между предизвикателството към отскорошната си съпруга и предизвикателството към главатаря на старата си денвърска тайфа. Дийн беше доволен и, разбира се, необезпокоен от карането. Ние не обръщаме ама съвсем никакво внимание на Рой, седяхме си отзад и се занасяхме.

Най-напред отидохме в Мил Сити да потърсим Реми Бонкьор. Забелязах с известна почуда, че старият кораб „Адмиралската волна пчеличка“ не беше вече в залива; и естествено Реми също отдавна не живееше в предпоследната от бараките в каньона. Вместо него вратата отвори едно красиво черно момиче; двамата с Дийн дълго приказвахме с нея. Рой Джонсън ни чакаше в колата и четеше „Парижките потайности“ от Йожен Сю. Хвърлих един поглед към Мил Сити и разбрах, че е безсмислено да търся заплетеното минало; затова решихме да отидем при Галатия Дънкъл и да разберем ще ни подслонили ли за една нощ. Ед я бе напуснал отново, заминал бе за Денвър, и да пукна, ако тя отново не кроеше планове как да си го върне. Заварихме я, че седи с кръстосани крака върху килимче с ориенталски мотиви в четиристайния си апартамент в горната част на улица „Мишън“ и си гледа на карти. Добро момиче беше. Видях тъжни следи от краткия престой на Ед Дънкъл, който си бе отишъл просто от безразличие и защото нищо не го привличаше да остане.

— Ед ще се върне — каза Галатия. — Че той не е в състояние да се грижи за себе си без мен. — И хвърли яден поглед към Дийн и Рой Джонсън. — Този път го отмъкна Томи Снарк. Преди да се появи Снарк, Ед си беше съвсем щастлив, работеше, излизахме и си прекарвахме чудесно. Дийн, ти поне знаеш това. Но когато дойде тоя, започнаха да се затварят в банята по цели часове. Ед седеше на ръба на ваната, Снарк на седалката, и говореха, говореха, говореха — какви ли не глупости.

Дийн се разсмя. Години наред той беше пророкът на тази банда, а ето, че сега и другите прилагаха неговите хватки. Томи Снарк си беше пуснал брада и големите му тъжни сини очи бяха потърсили Ед

Дънкъл във Фриско: случило се следното (ама истина, без лъжа): след някаква злополука в Денвър се наложило да ампутират кутрето на Томи, за което му било изплатено солидно обезщетение. Без ни най-малка причина под слънцето двамата решили да избягат от Галатия и да отидат в Портланд. Мейн, където Спарк, изглежда, имал леля. Така че сега се намираха или в Денвър, на път, или вече в Портланд.

— Когато изхарчат парите на Том, Ед ще се върне — каза Галатия, като погледна картите. — Проклет глупак, никога нищо не му е ясно. А е достатъчно да разбере само едно — че го обичам.

Както седеше на килимчето с разпуснатата си, дълга до пода коса и нареждаше картите, Галатия все едно, че бе дъщеря на гърците с фотоапарата. Започна да ми харесва. Дори решихме да излезем заедно вечерта и да послушаме джаз. Дийн пък щеше да покани Мари, една висока блондинка, която живееше на същата улица.

Същата вечер ние с Галатия и Дийн отидохме да вземем Мари. Тя държеше апартамент в някакъв сутерен, имаше малка дъщеричка и стара кола, която едва кретаеше, та се наложи с Дийн да я бутаме по улицата, докато момичетата тласкаха стартера. Оттам се върнахме у Галатия и всички насядахме върху гарнитурата ѝ с издута до пръсване тапицения — Мари, дъщеричката ѝ. Галатия. Рой Джонсън, жена му Дороти — до един навъсени; аз заставах в ъгъла, неутрален към проблемите на Фриско, а Дийн — в центъра на стаята, с щръкнал палец пред гърдите си като издут балон, и нещо се хилеше.

— По дяволите — каза той, — май на всички нас все пръстите ни пострадват, хрррр-хрррр-хрррр.

— Дийн, защо вършиш такива глупости? — обади се Галатия. — Камий ми позвъни и ми каза, че си я оставил. Не разбираш ли, че имаш дъщеря?

— Не я е оставил той, а тя го изхвърли — казах аз и наруших неутралитета си. Всички ме изгледаха злобно; само Дийн се ухили. — И какво искаш от горкото момче, не му ли стига палецът? — добавих. Този път вече се обърнаха към мен; особено подло ме измери Дороти Джонсън. Сборището ни не беше от най-дружелюбните, центърът на групата направо беше обвиняема скамейка, а Дийн — виновникът може би за всички злини. Погледнах през прозореца към жужащата в нощта улица „Мишън“; исках да излезем час по-скоро, за да слушаме

прочутия джаз на Фриско; не забравяйте, че това бе втората ми нощ в града.

— Мисля, че Мерилу постъпи много, много мъдро, Дийн, като те остави — каза Галатия. — Години наред ти не си показвал и най-слабото чувство за отговорност към когото и да било. Извършил си толкова ужасни неща, че просто не знам какво да ти кажа.

И действително беше така: всички седяха и гледаха Дийн с очи, изпълнени с омраза, а той стоеше на килима между тях и им се кикотеше — само се кикотеше. Дори изкара малък танц. Бинтът му, вече много мръсен, взе да провисва и да се развива. Изведнъж осъзнах, че заради безкрайните си грехове Дийн започваше да се превръща в Идиота, в Малоумния, в Светеца на тайфата.

— Ти не зачиташ абсолютно никого освен себе си и проклетия си кеф. Мислиш само за онова, което виси между краката ти, и как да измъкнеш пари или удоволствие от хората, а после просто ги захвърляш. И на всичко отгоре дори не си даваш сметка за това, което правиш. През ум не ти минава, че животът е сериозно нещо и че има хора, които се опитват да го изживеят почтено, а не само да се халосват през цялото време.

Точно това беше Дийн. Светият Халосник.

— Камий си изплака очите тая вечер, но не си въобразявай нито за миг, че иска да се върнеш при нея, каза, че не желае да те вижда, че този път е категорична. А ти стоиш тук, пулиш се и доколкото разбирам, никаква грижа не тежи на сърцето ти.

Това не беше вярно; аз знаех по-добре от тях и можех да им кажа всичко. Но не виждах смисъл. Имах желание само да се доближа до Дийн, да го прегърна, а на другите да кажа: „Слушайте всички, запомнете едно нещо: това момче също си има свои тревоги, но запомнете и друго — то никога не се оплаква, а на всички вас, дявол да ви вземе, е доставял незабравими преживявания дори само с факта, че е оставал верен на себе си; и тъй като това явно не ви стига, защо не го изправите пред наказателната рота, май точно това ви сърби да направите...“

Все пак Галатия Дънкъл, единствена от цялата тайфа, не се страхуваше от Дийн и съумя най-спокойно, свела лице, да му надума пред всички. В старите денвърски дни момчетата сядали с момичетата си в тъмното около Дийн, а той говорел и говорел, и говорел с глас,

който някога хипнотизирал с необикновеността си: разправяше се, че привличал момичетата не само със съдържанието на онова, което казвал, но и просто с убедителната сила на гласа си. Това било, когато Дийн бил на петнайсет, шестнайсет години. Сега неговите ученици се бяха изпоженили, а съпругите на учениците му го бяха повалили на тепиха заради чувствеността и желанието за живот, които разбуждаше у мъжете им. Заслушах се по-нататък.

— Сега ти тръгваш на изток със Сал — продължаваше Галатия — и какво си мислиш, че ще постигнеш с това? Камий ще трябва да остане вкъщи, за да гледа бебето — и ще си изгуби работата. Не е чудно, че не иска да те вижда повече, и аз не я обвинявам. Ако срещнеш по пътя Ед, кажи му да се прибере при мен, иначе ще го убия.

Точно тъй го каза, направо. Ужасно тъжна нощ беше. Като че се бях събрал с непознати братя и сестри в някакъв кошмарен сън. Настъпи пълна тишина, положение, от което някога Дийн щеше да се измъкне с думи, но сега той също мълчеше, нищо, че продължаваше да стои глупаво прав пред всички, точно под лампата, раздърпан и победен, с обляно в пот кокалесто лице и пулсиращи вени, и да мърмори: „Да, да, да“ сякаш през цялото това време го осеняваха велики прозрения: аз съм убеден, че наистина го осеняваха, останалите само подозираха, но и това ги плашеше. Дийн беше БИЙТ — коренът и душата на битничеството. Какво знаеше той? Полагаше всички усилия да ми обясни онова, което знаеше, и другите ми завиждаха, завиждаха ми за това, че съм до него, че го браня и пия от неговия извор, както те се бяха опитвали да сторят някога. Едва сега се вгледаха в мен. Откъде съм се взел аз, непознатият, на техния Западен бряг в тази светла нощ? Потръпнах от тази мисъл.

— Ние тръгваме за Италия — казах и си измих ръцете от цялата разпра. Тогава във въздуха се промъкна особено чувство на майчино задоволство, защото момичетата всъщност гледаха на Дийн с очите на майка към любимото си блудно чедо, а той, с печалния си палец и умението си да прозира нещата, го разбираше прекрасно; затова и можа да напусне апартамента в гробното мълчание, без дума да каже, и да остане да ни чака долу, докато ние разрешим в себе си въпроса с *времето*. Така усещахме нещата относно призрака на тротоара. Погледнах през прозореца. Той стоеше сам пред вратата и гледаше улицата. Горчивина, обвинения, съвети, морал, тъга — всичко беше зад

гърба му, а напред го очакваше парцаливата екзалтирана радост от чистото съществуване.

— Галатия, Мари, хайде да обиколим джаз-локалите и да забравим всичко. Дийн ще умре някой ден. И тогава няма да можете повече да му говорите.

— Колкото по-рано умре, толкова по-добре — отсече Галатия официално от името на почти всички в стаята.

— Добре де — казах, — но засега е жив и аз се хващам на бас, че всички вие умирате от любопитство да видите какво ще направи след малко и това е, защото той знае тайната, която всички се трепем да научим; тази тайна цепи главата му и ако той полудее, не се тревожете, вината няма да е ваша, а господна.

Те не се съгласиха с мен; казах, че изобщо не познавам Дийн; казах, че той е най-големият негодник, който някога е ходил по земята, и че един ден за мое съжаление ще разбере това. Забавно ми беше да ги слушам как бурно ме опровергават. Рой Джонсън се нагърби да защитава дамите и заяви, че познавал Дийн по-добре от всички нас и че Дийн е само един интересен и много забавен бивш затворник. Излязох, отидох при Дийн и си поговорихме за станалото:

— Ех, братче, не бери грижа, всичко е свършено и прекрасно.

Той се потърка по корема и облиза устни.

Момичетата слязоха и се впуснахме в нашата славна нощ, като още веднъж забутахме колата по улицата.

— Ехе-хееей! Тръгваме! — провикна се Дийн, наскочахме на задната седалка и с гръм и трясък се понесохме към малкия Харлем на улица „Фолсът“.

Изхвърчахме от колата в лудата топла нощ, щом чухме див протяжен писък на тромпет: „Иии-яя! Иии-яя! Иии-яя!“ Дийн притича през улицата, размахал палец във въздуха, и подвижна: „Надувай, надувай!“ Група негри, облекли празничните си костюми, буйстваха пред вратата. Заведението беше евтин салун с малка естрада, върху която свиращите едва се сместваха, още повече, че всички носеха шапки с периферии: но пък надуваха с все сили инструментите си над главите на хората, бясно място: откачени размъкнати жени се разхождаха насам-натам, някои бяха по хавлии, бутилки издрънчаваха по пода. В задната част на заведението, в нещо като тъмен проход зад шуртящите тоалетни, мъже и жени стояха прави край стената, пиеха гаден коктейл — вино сподиоди — и плюеха шумно, коктейлът беше от вино и евтино уиски. Тромпетистът извиваше в най-високите регистри чудно хубав волен мотив, звуците политаха нагоре, после се спускаха надолу и преминаваха от „Иии-яя!“ в по-дивото „Иии-диии-лии-яя!“, пак се издигаха и продължаваха равно, съпроводени от търкалящия се грохот на протритите от биене барабани, по които сипеше бесни удари едър недодялан дебеловрат негр; той не се интересуваше от нищо друго, освен как да накаже изстрадалите си барабани, тряс, rrrrrrr-ръм-бум, тряс. Какофония от музика, но изведнъж тромпетистът улучи великия звук и всички разбраха, че го е улучил. Дийн стисна главата си, както стоеше сред тълпата, а тая тълпа беше най-лудата в света. С викове и светнали погледи всички насърчаваха тромпетиста да удържи и продължи находката си; както беше свит, той се изправяше, после отново се навеждаше с тромпета и кристалночистият му стон се издигаше над глъчката. Висока кльощава

негърка въртеше кокалите си пред самото гърло на тромпета, който почти я прободеше: „Иуу! Иуу! Иуу!“

Всички се клатеха и ревяха. Галатия и Мари, с халби бира в ръце, седяха на местата си, но се тресяха и подскачаха. Отвън нахлу голяма група чернокожи и хората се заблъскаха да влязат. „Дръж така, момче!“ — екна като рог гласът на един мъжага и последва тъй гръмка въздишка, че с положителност я чува чак в Сакраменто: „Еееех!“

— Ууууф! — отвърна като ехо Дийн. Потърка се по гърдите, по корема; потта се лееше от лицето му.

Бум, тряс, барабанистът докара ударите до глухо ниско бучене, сякаш бе сритал барабаните в мазето, а после ги изкачи отново горе, на открито, със смъртоносните си палки: rrrrrrrrrrrr-бум! Огромен дебелак се хвърли на естрадата, а тя се огъна и заскърца под него.

— Йееее!

Пианистът почукваше клавишите с разперени пръсти и рядко забиваше акорди — само когато великият тромпетист си поемаше дъх за ново надуване, но тези редки акорди разтърсваха всички тембри на пианото, всички кухни и струни, бам! Тромпетистът скочи от естрадата, шмугна се в тълпата и продължи да надува; шапката се бе смъкнала върху очите му; някой му я дръпна назад. Той отстъпи, удари крак в пода, смъкна ниско до хрипкащ жален звук, после пое въздух, вирна тромпета и наду високо, силно, отворено и пронизително. Дийн стоеше точно пред него, наклонил лице до чашката на инструмента, пляскаше с ръце, пръскаше пот по клавишите; музикантът го забеляза и нададе с тромпета си продължителен трептящ лудешки смях, всички се разсмяха след него и продължиха да се люшкат ли, люшкат; накрая тромпетистът реши да надуе в най-високата октава, наведе се, хвана горно „до“ и го задържа дълго-дълго, докато гръмна буря от ръкопляскания и викове, която се засили и се разбесня дотам, че си представих как ченгетата от най-близкия участък ще врхлетят като рояк. Дийн беше в транс. Тромпетистът се втренчи в него; съзря пред себе си лудия, който не само разбираше музиката му, но и искаше да я разбере още по-дълбоко, да открие много повече неща, отколкото бяха вложени в нея, и двамата започнаха да се надпреварват; от тромпета вече излиташе какво ли не, само не и музикални фрази, по-скоро стонове, и още стонове — „бау“, после надолу към ниското „биип“ и рязко нагоре „иииии“, сгромолясване до най-ниския стържещ звук и

отново полет нагоре, докато писъкът му изпълни целия свят. Опитва всичко — нагоре, надолу, косо встрани, от горе до долу, хоризонтално, трийсет градуса, четирийсет градуса, додето на финала се строполи назад в нечий ръце и отказа да свири по-нататък, а тълпата се блъскаше и крещеше: „Страшен! Страхотен! Царски го изкара!“ Дийн се избърса с кърпичката си.

После тромпетистът стъпи отново на естрадата, помоли да започнат бавен ритъм, погледна тъжно над главите към зеещата врата и запя „Затвори си очите“. За миг всичко се смълча. Тромпетистът беше облечен в изтъркано кожено сако, лилава риза, очукани обувки и негладени тесни панталони, но това нямаше значение за него. Той беше негърският Хасъл. Големите му кафяви очи бяха угрижени и тъжни, а пеенето му — бавно, с продължителни дълбокомислени паузи. Но при втория припев той се оживи, грабна микрофона, скочи от естрадата и се запревива. За да изпее един тон, му бе необходимо да се наведе до носовете на обувките си и да го изкара изотдолу, да го извиси в пълен глас и така да напъне гърди, че чак да политне от усилието и да се съвземе едва в последния миг за следващата бавна фраза. „Му-у-у-у-зика сви-и-ири!“ Наклони се силно назад, обърнал лице към тавана и отпуснал микрофона надолу. Трепереше, олюляваше се. После се наведе напред и почти заби лице в микрофона. „За танц бавен, омаен“ — и погледна към улицата, изкривил презрително устни в тъжно подигравателната гримаса на Били Холидей; „Докато си шепнем в унес сияен“ — залитна встрани; „Празникът на любовта“ — тръсна глава в отвращение и умора от целия свят; „Ще превърне всичко-о-о“ — в какво ли ще превърне всичко? Чакахме, стаили дъх; „в красота-а-а“ — изплака той. Пианото удари акорд. „А ти, бейби, само затвори тези хубави чисти очи.“ Устните му потрепераха, той погледна към нас, към Дийн и към мен, сякаш искаше да ни каже: „Ей, какво правим всички ние в този тъжен мрачен свят?“ — и наближи края на песента си, за който започна сложна подготовка, а през това време човек можеше да разпрати дванайсет пъти по целия свят всички свои послания, без надежда за ответ, и какво от това? Тук из страховитите улици на човешкия живот ние се докосвахме до сърцевината и жизнения сок на окаяното битническо битие — така каза той и така го изпя; „Затвори тези...“ — извиси глас нагоре, към тавана, през него, към звездите и огласи нощта; „Очи-и-и“ — после

политна, слезе от подиума и мрачно се умисли. Седна на една маса в ъгъла при група момчета, но не им обърна внимание. Забил поглед надолу, той плачеше. Беше най-великият.

Ние с Дийн отидохме при него да си поговорим. Поканихме го в колата. Когато влязохме, той неочаквано се провикна:

— Да! От всичко най обичам голямата забава. Къде отиваме? — Дийн заподскача на мястото си и се закиска като шантав. — Само че по-късно! По-късно! — продължи тромпетистът. — А сега ще кажа на сина ми да ни закара в „Джеймсънс Нук“, трябва да пея там. Братче, аз живея, за да пея. От две седмици пея „Затвори си очите“, нищо друго не ми се пее. А вие какво правите, момчета? — Обяснихме му, че след два дена тръгваме за Ню Йорк. — Боже, никога не съм бил там, а разправят, че е ужасно щурав град, но аз нямам причина да се оплаквам и от тук. Женен съм, нали разбирате.

— Така ли — каза Дийн и запали. — И къде е любимата нощес?

— Какво искаш да *кажеш*? — тросна се тромпетистът и го стрелна с крайчето на окото си. — Не чу ли, че сме *женени*?

— Да, разбира се — отвърна Дийн. — Само питам. Може би тя има приятелки? Или сестри? Просто ми се иска да си направим един голям празник.

— За какво ни е, животът е възтъжен за безкрайни празници — отвърна тромпетистът и отправи поглед към улицата. — Ей, дявол да го вземе — провикна се той, нямам мангизи, но тая нощ ми е все едно.

И се върнахме в заведението за по още едно. Нашите момичета така се бяха отворили от мен и Дийн, задето ги бяхме зарязали и търчахме нагоре-надолу, че тръгнаха пеша за „Джеймсънс Нук“; впрочем колата и без туй вече не работеше. В бара попаднахме на ужасна гледка: един бял педераст, битник, облечен в хавайска роба, питаше големия барабанист дали може да го замести за малко. Музикантите го изгледаха подозрително.

— Бива ли те?

Той отговори предвзето, че го бива. Те се спогледаха и казаха:

— Да, личи си, хайде, от нас да мине!

Така че педерастът седна на барабаните, момчетата започнаха да свирят джъмп, а той глупаво загали с четчиците малките барабани като за размазан боп и заклати глава в оня самодоволен унес, така добре анализиран от Райх, който не е друго освен резултат от прекаляване с

опиатите, алкохола и порока от режима на бибоба. Но на него му беше все едно. Усмиваше се щастливо в пространството и поддържаше така, макар и тихо, с деликатността на боп-ритъма — смешен шумолящ фон за мощния тръбен зов на блуса, който надуваха момчетата, без да забелязват неговите барабани. Големият негър, дебеловратият барабанист, седеше и си чакаше реда.

— Абе какво прави този човек? — възкликна той. — Мисли си, че свири! Виж го ти! По-о-серко! — И извърна поглед отвратен.

Появи се синът на тропетиста: дребно спретнато негърче, което караше голям славен кадилак. Натъпкахме се всички в него. То се сви зад волана и пришпори колата със седемдесет мили в час през натовареното движение на Фриско, без нито веднъж да спре; караше толкова добре, че никой не забеляза скоростта му. Дийн беше във възторг:

— Я го виж това човече! Гледай само как седи и дъни колата, без да му трепне нито едно мускулче, и както си кара, може да ти говори цяла нощ, само дето не му се приказва: ех, братче, колко неща, колко много неща мога... иска ми се... ех, да. Хайде да караме нататък, да не спираме — сега е моментът! Сега!

Момчето зави при един ъгъл, плъзна се пред „Джеймсънс Нук“ и паркира точно отпред. В същото време спря едно такси; от него изскочи кльошав, сух, дребен негърски проповедник, който подхвърли долар на шофьора и изкрещя още от улицата: „Давай!“, втурна се в заведението, тичешком прекоси приземния салон, без да спира да крещи: „Давай, давай, давай!“, после се запрепъва нагоре по насрещните стълби, като за малко не се плъосна по очи, отвори с трясък вратата, нахълта в помещението, където ехтеше в разгар джаз сешън, протегнал напред ръце, за да се опре на тях, ако се препъне и падне, и налетя право на Лампшейд, който работеше като келнер в „Джеймсънс Нук“ през този сезон; музиката тръбеше ли, тръбеше, проповедникът се закова в рамката на разтворената врата и изкрещя: „Хайде, момче, давай, свири за мен!“ Музикантът беше дребен, нисък негър с алт-саксофон, който, заяви Дийн, очевидно живееше при баба си също както Том Снарк, спеше по цял ден, а вечер надуваше сакса и изкарваше сто мотива, преди да се разгрее и да се разсвири истински — етапа, на който бе в момента.

— Същински Карло Маркс! — Дийн надвика урагана.

Вярно. Дребното бабино момче с окачен на врата саксофон имаше малки лъскави очички: дребни, заметнати навътре ходила и кавалерийски крака; то подскачаше, тропаше, подритваше, не сваляше очи от публиката (смеещи се хора, насядали около десетина маси, тъй като помещението беше едва трийсет на трийсет фута и с много нисък таван) и свиреше, без да спира. Музикалните му идеи бяха безкрайно семпли. Но обичаше да изненадва с неочаквани, несложни вариации на мотива. Започне, да речем, с „тъб-тъб-тъбъдъп... тъб-тъб-тъбъдъп“, а после го повтаря и развива, целува саксофона си и се смее, докато изведе ритъма до „тъбъдъ-тъбъбиди-тъбъдъ-тъбъбиди“ и дари с неповторими мигове от смях и прозрение както себе си, така и всички, които го слушат. Тонът му беше като камбанен звън, висок и чист, и заливаше от два фута разстояние. Дийн стоеше пред него, забравил целия свят, навел глава, стиснал ръце, подскачаше на пети така, че цялото му тяло се тресеше и от него шуртеше пот, вечната пот, която се стичаше в изпатилата му яка и продължаваше надолу, за да образува локвичка при краката му. Галатия и Мари бяха там, но минаха пет минути, преди да осъзнаем, че са те. Еех, славни нощи на Фриско, крайт на континента и крайт на съмненията, сбогом, безсмислени съмнения, сбогом, бесове. Лампшейд, натоварен с подноси с бира, крещеше във всички посоки; всяко свое действие извършваше в ритъм: подвикваше на келнерката в такт с музиката: „Хей, бейби, направи ми път. Лампшейд преминава към другия кът“ и профучаваше покрай нея с бирите във въздуха, нахълтваше с гръм и трясък в кухнята през летящата врата, танцуваше с готвачките и се връщаше обратно потен. Саксофонистът седна като препариран на една ъглова маса, без да докосва питието пред себе си, и зарея добродушен поглед в пространството, отпуснал надолу ръце, които стигаха почти до пода, разперил ходила като изплезени езици, сгърчил тяло от пълно изтощение и замайваща тъга, от всичко онова, дето се бе насъбрало в душата му: един човек, който всяка вечер нокаутираше сам себе си и оставяше на другите да го съживяват в нощта. Около него всичко кръжеше като облак. И този дребен бабин алтсаксофонист, този умален Карло Маркс, скочи отново, закриви се с магическата си свирка и издуха още двеста мотива в блус, от диви по-диви, без да дава признаци, че енергията му отслабва или че желае вече да приключи. Цялото помещение пулсираше.

Един час по-късно стоях на ъгъла на улиците Четвърта и „Фолсъм“ заедно с Ед Фурниър, саксофонист от Сан Франциско, който почака с мен, докато Дийн позвъни от някакъв салун на Рой Джонсън, за да дойде да ни прибере. Не си говорехме нищо особено, просто бърбяхме, но в един момент съгледахме съвсем шантава картина. Дийн, разбира се. Явно бе искал да съобщи на Рой Джонсън адреса на бара и му бе заръчал да чака на слушалката, изскочил бе навън да разчете фирмата, заради което се бе наложило да си пробива път през навалищата от пиячи по ризи, да излезе посред платното на улицата и да погледне табелките. Извърши всички тези движения, приведен ниско към земята, като Граучо Маркс, краката му го пренесоха с изумителна бързина от бара досред улицата, мярна се като същински призрак с овързан, щръкнал в нощта палец, закова на място и затърси с очи надписите. В тъмното те почти не се виждаха и той се завъртя поне десет пъти на платното с лудо, напрегнато мълчание — един човек с дивашки чорлава коса и с палец, накокошинен като едра гъска в небето, който се върти в мрака, разсеяно мушнал другата си ръка в панталона. Ед Фурниър нещо ми говореше:

— Където и да съм, винаги свиря нежно и дори ако хората не харесват свиренето ми, не мога нищо да променя. Я кажи бе, човек, тоя твой приятел като че е доста откачен, виж го какво прави там.

Погледнахме го. В пълно мълчание Дийн огледа табелките, втурна се обратно в бара, при което някои от излизащите едва не го стъпкаха, и така светкавично се шмугна през салона, че за да го видят, хората трябваше да се обърнат два пъти. Миг по-късно Рой Джонсън изникна със същата изумителна бързина. Дийн плавно пресече улицата и влезе в колата без звук. И пак се понесохме.

— Слушай, Рой, знам, че си имаш разправии с жена ти заради тая работа с нас, но на всяка цена трябва да стигнем на Четиридесет и шеста и „Гиъри“ за невероятното време от точно три минути, инак всичко е изгубено. Тъхм! Да!

Точно така! (Кашлюк-кашлюк.) На сутринта ние със Сал тръгваме за Ню Йорк и в последната си нощ трябва наистина да се налудуваме, а знам, че и ти нямаш нищо против.

Не, Рой Джонсън нямаше нищо против; той само пресичаше на всеки червен светофар, дето се изпречваше на пътя му, благодарение на което ние се носехме още по-вихрено към нашите лудории.

Призори Рой се прибра у дома си. А ние с Дийн накрая се озовахме с някакъв негър на име Уолтър, който поръчваше по няколко питиета, строяваше ги върху бара и ломотеше: „Вино сподиоди!“ Това всъщност означаваше чаша портвайн, чаша уиски и втора чаша портвайн. „Така по-лесно се преглъща отвратителното уиски, което ни пробутват“ — реवेशе Уолтър.

Покани ни у тях да изпием по бутилка бира. Квартирата му беше на гърба на „Хауард“. Когато влязохме, жена му спеше. Единствената електрическа крушка в къщата беше тази над нейното легло. За това единият от нас трябваше да се покатери на стол и да я развие, докато тя се усмихваше отдолу както си лежеше; Дийн се зае с това и миглите му затрепкаха. Тя беше петнайсетина години по-възрастна от Уолтър и се оказа най-сладката жена в света. После трябваше да включи удължителя в контакта над нейното легло, а тя все така се усмихваше, усмихваше. Нито веднъж не попита Уолтър къде е бил, нито колко е часът, нищичко. Най-после нагласихме удължителя както трябва и се настанихме в кухнята около скромната маса, за да изпием по една бира и да си доразкажем историите. Започна да се разсъмва. Време беше да си тръгваме; върнахме удължителя на мястото му и завихме крушката обратно в спалнята. Жената на Уолтър пак се усмихваше, усмихваше, докато повтаряхме шантавата операция. Думичка не отрони.

Когато излязохме на светлеещата улица, Дийн възкликна:

— Видя ли, братче, това е *истинска* жена. Ни една остра дума, ни един укор, никаква сцена: мъжът ѝ може да се прибира по всяко време на нощта с когото си поиска, да си говори с гости в кухнята, да си пие бирата и да си излезе, в който час му скимне. Това се казва мъж и този дом е неговата крепост.

Дийн посочи многозначително блока. Заклатушкахме се. Великата нощ бе отминала. Една полицейска кола подозрително пълзя известно време зад нас. От една пекарна на Трета улица си купихме пресни понички и ги изядохме на сивия мръсен тротоар. Висок, очилат, добре облечен господин мина, олюлявайки се, покрай нас, а до него вървеше негър с фуражка на тежкотоварен шофьор. Бяха странна двойка. Огромен камион избумтя по улицата, негърът го показва на господина и възбудено се опита нещо да му обясни. Високият бял мъж крадешком погледна през рамо и преброи парите си.

— Той е досущ като Стария Бул Лий! — захили се Дийн. — Брои си парите и смята, че ще оправи света, а оня другият сигурно иска само да си поговори с някого за камиони и за нещата, които знае.

Вървахме известно време след тях.

В зората на джазова Америка всички тия уморени лица плуваха из въздуха като свещени цветя.

Все пак трябваше да поспим; и дума не можеше да става да отидем при Галатия Дънкъл. Дийн познаваше някакъв влаков спирач на име Ърнест Бърк, който живеел с баща си в хотелска стая на Трета улица. В началото на познанството си Дийн бил в добри отношения с тях, но напоследък не дотам, та идеята му беше аз да ги склоня да преспим на пода в тяхната стая. Беше ужасно. Трябваше да им звъня от някаква рано отворена закусвалня. Бащата се отнесе със силно подозрение към моето обаждане. Спомни си обаче, че неговият син му бил разправял за мен. За голяма наша изненада той все пак слезе във фойето и ни поведе нагоре. Тъжен, стар, мрачен санфранциски хотел. Изкачихме стълбите и възрастният човек излезе толкова добър, че дори ни отстъпи леглото.

— И без това трябваше да ставам — каза той и се оттегли в кухничката, за да свари кафе. Започна да ни разказва истории от времето, когато работел по железниците. Напомни ми за баща ми. Аз слушах разказите му. Дийн — не, той си ми зъбите, шава насам-натам, но на всичко, което старият каже, припываше с: „Да, точно така.“ Накрая заспахме; а по някое време сутринта Ърнест се завърна от път из Запада и зае леглото, от което станахме ние с Дийн. Бащата вече се контеше за среща с любимата си, която, обясни ни той, била на средна възраст. Облече зелен костюм от туид, натъкна барета, също от зелен туид, и забодее цвете на ревера си.

— Тия стари, романтични, препатили железничари на Фриско живеят тъжен, но изпълнен с желание и енергия живот — казах на Дийн в банята. — Много мило беше, че ни пусна да поспим при него.

— Даа, даа — измърмори Дийн, без да ме чува. Той изхвърча да търси кола в пътническото бюро. Моята задача беше да отида до Галатия Дънкъл и да прибера багажа ни. Тя седеше на пода и редеше картите.

— Е, довиждане, Галатия, пожелавам ти всичко да се нареди от хубаво по-хубаво.

— Когато Ед се върне, ще го водя всяка нощ в „Джеймсънс Нук“ и ще го пускам да се набесува. Мислиш ли, че с това ще го спечеля. Сал? Не знам какво да правя.

— Какво казват картите?

— Асото пика е далеч от него. Наоколо му винаги има купи — дама купа никога не е далече. А виждаш ли го валето пика? Това е Дийн, винаги е близо до него.

— Е, след час потегляме за Ню Йорк.

— Един ден Дийн ще тръгне за някое такова пътешествие и повече няма да се върне.

Тя ми позволи да взема душ и да се обръсна, после се сбогувахме, аз сних торбите долу и спрях микробусчето, което всъщност беше такси, но вървеше само по определен маршрут и човек можеше да спира и да се вози, докдето поиска, само срещу петнайсет цента, приклещен между другите пътници, също както в автобус, но пък сред приказки и смешки както в частна кола. В този последен наш ден улица „Мишън“ беше една безкрайна суматоха от строителни работи, играещи деца, шумни негри, които се връщаха от работа, прах, олелия — отвсякъде ехтяха мощният тътен и вибриращото боботене на този най-оживен американски град, а над нас се синееше чистото небе, от мъгливото море прииждаше радост, която нахлуваше всяка нощ и разбуждаше у хората глад за хляб и забавления. Не ми се тръгваше. Прекарал бях в града някакви си шейсетина часа. С безумеца Дийн само се щурахме по света, без всъщност да го виждаме. Следобед вече се носехме към Сакраменто и към Изтока.

Собственикът на колата беше висок слаб педераст, който се връщаше у дома си в Канзас, носеше тъмни очила и караше безкрайно внимателно; колата беше от ония, които Дийн наричаше „педерастки файтони“ — нито достатъчно пъргава, нито достатъчно мощна. „Женска кола!“ — изсумтя в ухото ми Дийн. Имаше още двама пътници, мъж и жена — загубени туристи, които биха желали да спират и преспиват навсякъде по пътя. Първата спирка трябваше да бъде Сакраменто, което не беше дори началото на пътуването ни към Денвър. Ние с Дийн седяхме отзад, сами, предали се в ръцете на другите, и си приказвахме.

— Ей, как свири снощи оня алтсаксофонист, как го улови и как великолепно го удържа! Никога не съм чувал друг да го издържа тъй дълго.

Попитах кое е това, което саксофонистът е уловил и удържал.

— Е, как да ти кажа — засмя се Дийн, — питаш ме за неопределими неща, хм! Имаме един човек и около него — много хора, нали така? От него зависи дали ще изрази онова, което е в умовете на всички. Той започва първия мотив, после подрежда идеите си, привлича вниманието на хората, да, да, нали разбираш, и едва тогава извисява музиката си в своя съдба и трябва да я удържи на това равнище до края на импровизацията. Изведнъж, по средата на някой мотив, той го улавя, истинския тон — всички се обръщат към него и разбират: слушат го, той го подема и го изкарва така до края. Времето спира. А музикантът изпълва празното пространство със същността на нашия живот, той излива в изповеди свитото на топка в стомаха му напрежение, припомня ни стари мотиви, но ги свири по нов начин. Музиката му хвърля мостове, той ги преброжда, връща се по тях и така безкрайно задълбава в душата чрез мотива на мига, че всеки чувства как става важен не мотивът, а това ТО... — Дийн не можеше да продължи по-нататък: целият се изпоти, докато ми обясняваше.

Тогава взех думата аз: никога в живота си не съм говорил толкова много наведнъж. Разказах на Дийн, че когато като малък съм се возил в

коли, винаги съм си представял как държа грамадна коса и покосявам всички дървета и стълбове, и дори разсичам хълмовете, които се мяркат покрай прозореца.

— Да! Точно така! — прекъсна ме Дийн. — И аз си представях същото, само че с по-различна коса — ще ти обясня защо. При огромните разстояния на Запада моята коса трябваше да бъде безкрайно дълга, трябваше да отсича върховете на планините в далечината и да продължава по-нататък, да се докосва до още по-далечни планини й в същото време да клъцва равномерно изникващите покрай пътя стълбове. Затова... ох, чакай, трябва да ти го разкажа СЕГА, ето, спомних си ГО... трябва да ти разкажа как веднъж с баща ми и с един съвсем пропаднал тип от улица „Ларимър“ тръгнахме из Небраска точно по време на депресията да продаваме мухобойки. Ако знаеш само как ги произвеждахме — купувахме най-обикновена ситна метална мрежа, жици, които усуквахме двойно, и син и червен плат, с който обшивахме краищата; материалите ни излизаха за центове, защото ги купувахме на старо; направихме хиляди мухобойки, метнахме се на таратайката на пропадналия тип и обиколихме цяла Небраска, до последната ферма, продавахме ги по пет цента парчето — петте цента ни даваха май по-скоро като милостиня; нали бяхме двама стари несретници и едно дете, закъсняло възнаграждение за нашето страдание; в ония дни моят старец само пееше: „Алилуя, пак съм скитник, пак съм скитник.“ И, братче, слушай сега, чуй какво стана, след цели две седмици на невероятни мъки, търчане и бъхтане в жегата, за да продаваме тия отвратителни самоделни мухобойки, двамата взеха, та се сдърпаха при делбата на печалбите и стана голям бой край пътя, но после се сдобриха, купиха си вино, запиха се и не спряха пет дни и пет нощи, а аз се гуших някъде встрани и плачех; когато най-после спряха, беше се стопил и последният цент и ние отново се намирахме в същото положение, от което бяхме почнали — улица „Ларимър“. Моя старец го арестуваха и трябваше публично да моля съдията да го освободи, понеже ми е баща, а нямам майка. Сал, на осем години аз държах знаменита мъдра реч пред захласнатите адвокати...

Стана ни горещо: носехме се на изток; бяхме възбудени.

— Чакай сега да ти разкажа още нещо — взех отново думата — като допълнение на онова, което ти разправи, и за да си завърша

мисълта. Когато лежах като дете отзад в колата на баща ми, аз си се представях и по друг начин — как яздя бял кон и преодолявам всяко препятствие, изскочило на пътя ми: заобикалях стълбовете, профучавах покрай къщите, а случеше ли се да ги забележа в последната секунда, направо ги прескачах, препусках по хълмове, правех чудеса, за да се провря през гъстото движение на внезапно изникнали площади...

— Да! Точно така! Да! — Дийн се задъхваше от възторг. — Единствената разлика при мен беше, че аз тичах сам, а не на кон. Ти си дете на Изтока, затова си бленувал за коне; не, чакай, няма да приемем това обяснение, защото и двамата знаем, че то е глупост и чиста литературна измислица, по-скоро аз заради моята навярно поразвихрена шизофрения съм си представял, че тичам пеш покрай колата с невероятна скорост, понякога до деветдесет, че прескачам всеки храст, ограда или ферма, че се стрелвам като светкавица до хълмовете и пак се връщам, без да изоставям с милиметър...

Приказвахме си такива работи и се потяхме. Съвсем бяхме забравили за хората отпред, които вече бяха започнали да се чудят какво става на задната седалка. По едно време шофьорът рече:

— Абе какво правите там отзад, клатите цялата кола!

Наистина я клатехме, защото нас с Дийн ни клатеше ТО с ритъма на нашето висше възторжено опиянение от това, че разговаряме и изживяваме до абсолютния транс безбройните размирни ангелски помисли, стаени в душите ни, откакто се помним.

— Ох, братче! Братче! Братче! — изстена Дийн. — А това дори не е началото — ето ни най-после, пътуваме заедно на Изток. Знаеш ли. Сал, че нито веднъж не сме пътували на Изток заедно, помисли си само, ще обиколим Денвър и ще видим какво правят другите там, макар за нас това вече да не е от значение, тъй като ние знаем какво значи ТО и знаем какво значи ВРЕМЕТО, и знаем още, че всичко е КРАСИВО. — После Дийн се вкопчи в ръкава ми, зашепна и още по-силно взе да се поти. — Виж ги само тия отпред. Помисли си какви са им грижите — броят милите, умуват къде да преспят нощес, колко пари ще струва бензинът, какво ще е времето, как да стигнат там, закъдето са се запътили, а пък те, така или иначе, ще стигнат, нали разбираш? Те изпитват необходимостта да се тревожат и да мамят времето, като си измислят разни неотложни задачи, те са вечно

угрижени, вечно се оплакват, душите им наистина не мирясват, докато не се натоварят с някоя хубава изпитана грижа, а след като веднъж я изнамерят, приемат подходящата за нея физиономия и тя, нали разбираш, е нещастна; през цялото време нещастieto кръжи около тях, те го осъзнават, това *също* ги измъчва — и така без край. Слушай! Слушай! „Как да ви кажа — започна той да имитира, — не знам, може би не трябва да зареждаме на тази бензиностанция. Скоро четох в «Известия на Националния петролен тръст», че този бензин съдържа твърде много о-о-октанови примеси, а някои дори ми каза, че се признавало почти полуофициално, че при високите скорости той запущвал карбуратора, какво да ви кажа, просто не ми се ще...” Ей такива работи, нали разбираш, Сал?

Той яростно ме ръчкаше в ребрата, за да разбере по-добре. Опитах се да се настроя на най-откачената вълна, на която бях способен. От задната седалка летяха само гръм и трясък и безкрайни: „Да! Да! Да!“ Хората отпред бършеха чела, примрели от страх, и се проклинаха, че са ни прибрали от пътническото бюро. А това беше само началото.

В Сакраменто педерастът коварно си взе стая в хотел и ни покани с Дийн да пийнем нещо, а мъжът и жената отидоха да спят при роднини. В хотелската стая Дийн приложи всичките си номера от затвора, опитвайки се да измъкне малко пари от педераста. Беше истинска лудост. Педерастът взе да ни разправя колко се радвал, че сме тръгнали с него, защото много обичал млади мъже като нас, че можем да не му повярваме, но наистина не си падал по момичетата и отскоро бил започнал връзка с някакъв хомо от Фриско; нашият човек бил поел ролята на мъжа, а другият — на жената. Дийн го отрупваше с практически въпроси и се престараваше да кима. Педерастът каза, че много държи да знае какво мисли за всичко това Дийн. След като го предупреди, че се е продавал в ранната си младост, Дийн го попита с колко пари разполага. Аз бях в банята. Педерастът страшно се нацупи и, струва ми се, стана подозрителен относно истинската цел на Дийн, не извади никакви пари, а само даде някакви смътни обещания за Денвър. Непрекъснато опипваше парите и портфейла си. Дийн вдигна ръце и се отказа.

— Виждаш ли, братче, по-добре да си нямаме работа с такива. Предложиш ли им онова, което тайничко искат, те, разбира се, веднага

се паникьосват.

Но Дийн все пак бе омаял собственика на плимута дотолкова, че онзи му отстъпи волана, без да спори, и едва сега поехме истински по пътя.

Напуснахме Сакраменто призори и до обед пресякохме пустинята на Невада след едно шеметно преминаване през планината Сиера Невада, при което педерастът и туристите се вкопчиха един в друг отзад. Ние седяхме отпред, бяхме превзели командването. Дийн отново беше щастлив. На него му стигаха едно кормило и четири колелета върху пътя. Взе да разправя колко лош шофьор бил Стария Бул Лий и за да ни покаже...

— Когато се зададе грамаден камион като ей онзи, на Бул първо му трябва страхотно дълго време, за да го забележи, той не вижда бе, човек, разбираш ли, не *вижда*. — Дийн разтърка бясно очи, за да ни обясни нагледно. — Аз му казвам: „Полека, Бул, внимавай, камион“, а той отговаря: „Ъ? Какво викаш, Дийн?“ — „Камион! Камион!“ Това става в последната секунда, а Бул продължава да се навира в камиона ей така...

Дийн лашна плимута право към камиона, който се носеше с рев срещу нас, поколеба се, помая се за миг пред него, лицето на шофьора посивя пред очите ни, хората отзад се дръпнаха и хлъцнаха от ужас, а Дийн извъртя встрани на косъм.

— Ей така, видяхте ли, точно така кара, ужасно лош шофьор е!

На мен окото ми не мигна; познавах Дийн. Но хората отзад бяха онемели. Впрочем страх ги беше дори да възнегодуват: господ го знае какво ще направи, мислех си те, ако се обадим. Той прелетя по този начин през пустинята, показва ни как не трябва да се шофира, как баща му карал таратайки, как виртуозните шофьори вземали завоите, как лошите шофьори влизали в завоите прекалено издалече и накрая се набутвали едва ли не в канавката и така нататък. Беше горещ слънчев следобед. Рино, Батъл Маунтън, Елко, всички градчета по пътя през Невада изсвистяхаха едно след друго, а на смрачаване вече порехме равнината на Солт Лейк и светлинките на Солт Лейк Сити блеснаха ситни-ситни, почти на сто мили отвъд миражните прерии, блещукаха двойни, над и под земната крива, веднъж ясни, втория път — матови. Казах на Дийн, че онова, което свързва всички нас на този свят, е невидимо и за да го докажа, му посочих дългите редици от телефонни

стълбове, които се виеха далеч отвъд взора ни, отвъд ивицата на стоте мили солна земя. Увисналата му превръзка, съвсем мръсна, трепкаше във въздуха, лицето му сияеше.

— Да бе, братче, мили боже, да, да!

Внезапно Дийн закова колата и се строполи. Докато се обърна да го погледна, той вече спеше дълбоко, свит в тъгъла на мястото си. Отпуснал бе лице върху здравата си ръка, а бинтованата автоматично и послушно бе останала вдигната пред гърдите му.

Хората отзад въздъхнаха облекчено. Чух бунтовното им шептене.

— Не можем да му позволим да кара нататък, той е напълно откачен, сигурно е избягал от лудницата или нещо подобно.

Заставайки в защита на Дийн, аз се обърнах назад и им казах:

— Не е луд, сега ще се съвземе и не се плашете от карането му, той е най-добрият шофьор на света.

— Просто не издържам — изсъска жената с потиснато-истеричен шепот. Аз се облекнах, насладих се на спускането на нощта в пустинята и зачаках бедният ангел Дийн да се събуди. Намирахме се на хълма, надвесен над симетричните мозайки от светлини на Солт Лейк Сити, тъй че, когато той отвори очи, пред него се простираше онова място от пъстрия свят, в което се е родил преди години безименен и мръсен.

— Сал, Сал, погледни, тук съм се родил, помисли си само! Хората се менят, година след година ядат по три пъти на ден и се променят с всяко ядене. Ееей! Гледай!

Толкова се развълнува, че на мен ми се доплака. Докъде щеше да доведе всичко това? Туристите настояха те да карат през останалата част от пътя до Денвър. О'кей, все едно ни беше. Седнахме отзад и пак се заприказвахме. Но на сутринта те вече бяха капнали и при Крейг, в източната част на Колорадската пустиня, Дийн отново взе кормилото. Почти през цялата нощ бяхме, пъплили предпазливо през прохода Стробъри, Юта, и бяхме изгубили много време. Те заспаха. Дийн се засили презглава към могъщата стена на прохода Бъртърд, който се издигаше на стотина мили пред нас върху покрива на света, гигантска Гибралтарска врата, забулена в облаци. Дийн прекоси прохода Бъртърд като майски бръмбар — по същия начин, по който мина Техачапи, — изключи мотора и заплува, като изпреварваше всички, без нито веднъж да наруши ритмичното движение, налагано от самите планини, докато

съгледахме от високото напечената ширнала се прерия на Денвър; Дийн се прибираще у дома.

С огромно тъпо облекчение ни свалиха от колата на ъгъла на Двайсет и седма улица и „Федеръл“. Орфаните сакове отново бяха стоварени върху тротоара; предстоеше ни още много път. Но какво от това, пътът е живот.

Веднъж пристигнали в Денвър, ние трябваше да разрешим няколко проблема, съвсем различни от ония през 1947 година. Можехме или да попитаме веднага в пътническото бюро за друга кола, или да останем няколко дена, да се налудеем и да потърсим бащата на Дийн.

И двамата бяхме пребити от умора и ужасно, мръсни. В клозета на някакъв ресторант пикаех в един писоар и запречвах пътя на Дийн към умивалника, затова, преди още да съм свършил, прекъснах, минах към следващия, продължих в него и казах на Дийн:

— Видя ли тоя номер?

— Видях го — отговори той, докато си миеше ръцете над мивката, — номерът е отличен, но е пагубен за бъбреците и тъй като все пак вече остаряваш по мъничко, ако продължаваш да го правиш, знай, че те чакат години на мъки в старостта, гадни бъбречни мъки през дните, когато ще се мъкнеш по парковете.

Побеснях:

— Кой е стар? Колко съм по-стар аз от тебе?

— Не съм искал да кажа това бе, човек!

— Не си искал — измърморих, — а все ми подмяташ за годините. Да не съм някой педераст като оня, че да ме поучаваш как да си пазя бъбреците! — Върнахме се в сепарето и тъкмо когато келнерката остави пред нас сандвичите с горещо препечено говеждо и Дийн се канеше както винаги да се нахвърли на храната като вълк, аз процедих, за да си изкарам докрай беса: — Й да не съм чул повече такива приказки.

Изведнъж очите на Дийн се насълзиха, той стана, остави димящото ядене и излезе от ресторанта. Мина ми през ум, че може би изчезва завинаги. Но ми беше все едно, страшно бях ядосан — жестоко се засегнах и си го излях на Дийн. Но гледката на недокоснатата му храна ме натъжи така, както не се бях натъжавал от години. Не трябваше да му наговарям такива думи... той толкова обича да яде...

Никога не е оставял храната си... Ех, да му се не види! Тази случка е много показателна за него.

Той стоя навън точно пет минути, после се върна и седна.

— Е — попитах го, — какво прави там, стиска юмруци? Псува ме, съчинява нови шегички, за бъбреците ми?

Дийн поклати безмълвно глава.

— Не, братче, не, въобще не позна. Ако искаш да знаеш, е...

— Карай де, кажи. — Говорех, без да откъсвам очи от яденето си. Чувствах се като долен подлец.

— Плаках — отрони Дийн.

— Стига бе, ти никога не плачеш.

— Така ли мислиш? И защо според тебе не плача?

— Не изживяваш достатъчно дълбоко нещата, за да плачеш.

Всяка дума, която произнасях, се забиваше като нож в самия мен. Всичко, заради което тайно бях роптал срещу моя брат, сега изравях наяве: колко бях противен, каква кал разкривах от дълбините на собствената си нечистоплътна психика.

Дийн поклати глава.

— Не, братче, плаках.

— Хайде де, хващам се на бас, беше толкова вбесен, че просто трябваше да излезеш.

— Повярвай ми, Сал, повярвай ми, ако изобщо някога си вярвал на нещо в мен.

Явно говореше истината и въпреки това се противях да я призная, а когато най-после вдигнах поглед към него, очите ми сигурно са били разногледни, защото ме присви отвратителният ми корем. В този миг разбрах, че съм сбъркал.

— Ох, Дийн, братче, извинявай, никога не съм се държал така с теб! Сега поне ме знаеш какъв съм. Знаеш, че вече нямам ни една близка душа — просто нямам представа как се поддържа близостта. Уж е в ръцете ми, но съм я хванал като ненужна вещ и в същото време недоумявам къде да я оставя. Хайде да забравим. — И светият шмекер започна да яде. — Не съм виновен аз! Не съм виновен! — продължих. — За нищо не съм виновен в тоя въшлив свят, разбери поне това. Не искам да е така, не може да е така и няма да е така.

— Да, братче, да. Вярваш ми, нали?

— Вярвам ти, наистина.

Това е тъжната история на оня следобед. А през нощта, когато ние с Дийн отидохме да преспим в оклахомското семейство, изникнаха какви ли не невероятни усложнения.

Оклахомците ми бяха съседни преди две седмици, по време на моята денвърска самота. Майката беше чудесна жена, която ходеше само по джинси и зиме разкарваше из планините камион с въглища, за да издържа децата си; всичко четири на брой, тъй като мъжът ѝ я бе напуснал преди години, както си пътували из страната с каравана. Били преминали целия път от Индиана до Ел Ей. След безброй чудни дни и един дълъг неделен следобед, прекаран в пиене из крайпътните кръчми, в смях и песни с китари досред нощ, дебелият простак изведнъж потънал в тъмните поля и повече не се завърнал. Децата ѝ бяха прекрасни. Най-голямото беше момче, което това лято не си беше въщи, заминало бе на лагер в планината: следващото беше хубава тринайсетгодишна дъщеря, която пишеше стихове, береше цветя от полята и едва чакаше да порасне, за да стане актриса в Холивуд, казваше се Джанет; подир тях идеха малчуганите, малкият Джими, който седеше вечер край огъня в двора и плачеше за „кътофъ“ си, преди да се е опекал, и малката Луси, която опитомяваше червеи, жаби, бръмбари и всичко, що пълзеше, кръщаваше ги и им подреждаше къщички за живеене. Имаха и четири кучета. Живееха бедно, но весело на тяхната новозаселена уличка и бяха трън в очите на лицемерно благоприличните съседни само защото мъжът бе напуснал тази бедна жена и дворът им беше разхвърлян. Нощем светлините на Денвър очертаваха огромно колело в равнината под нас, защото къщата се намираше в онази част на Запада, от която планината се раздипля в хълмове надолу към равнината и която меките вълни на мореширна Мисисипи трябва да са плискали в древни времена, за да изваят такива гладки и съвършени пиедестали за върховете-острови Иванс, Пайк и Лонгс. Дийн прекрачи прага на този дом и естествено стана вир-вода от радост, като видя обитателите му, особено малката Джанет, но аз го предупредих, може би излишно, да не я докосва. Майката беше женена за едър мъж и хареса Дийн от пръв поглед, но беше срамежлива, а и Дийн стана срамежлив. Тя каза, че Дийн приличал на избягалия ѝ съпруг.

— Съвсем като него, ей, страшно беше откачен, истина ви казвам!

От всичко това последва шумно празненство с бира в разхвърляната дневна, вечеря с крясъци и докрай надънено радио. Усложненията връхлетяха като облаци от пеперуди: жената — всички ѝ викаха Франки — смяташе най-после да си купи кола на старо, нещо, за което се канела години наред, но едва неотдавна успяла да поспести малко пари. Дийн моментално се нагърби да ѝ избере кола и да се пазари за цената, защото естествено веднага си направи сметката, че ще може да я използва за себе си, и както в старите времена, да подбира момичета след училище и да ги разхожда до планината. Горката наивна Франки се съгласяваше по принцип с всичко. Но когато избраха колата и застанаха пред продавача, на нея ѝ дожаля да се раздели с парите си. Дийн седна право в прахта на булеварда „Аламеда“ и заблъска главата си с юмруци.

— За стотачка не можеш да получиш нищо по-добро! — Кълнеше се, че никога повече няма да ѝ проговори, руга, докато лицето му поаленя, готов беше да скочи в колата и да отлети с нея, каквото ще да става. — Ох, тези тъпи, тъпи, тъпи, тъпи оклахомци завинаги ще си останат такива, безкрайно и невероятно тъпи; дойде ли момент за действие, те се вцепеняват, хваща ги шубе, истерия, нищо не е в състояние да ги уплаши повече от онова, което искат — все едно, че през цялото време гледам *баща си, баща си, баща си!*

Вечерта Дийн беше страшно възбуден, защото имаме среща в един бар с братовчед му Сам Брейди. Облече чиста памучна фланелка и целият сияеше:

— Слушай, Сал, трябва да ти разкажа за Сам, братовчед ми.

— Между другото ти потърси ли баща си?

— Днес следобед, братче, отидох до бюфета на Джигс, където едно време баща ми винаги приятно замаян точеше наливната бира, собственикът му се караше зверски и той все напускаше, залитайки, нямаше го там; после отскочих до старата бръснарница до хотел „Уиндзър“ — и там го нямаше; един дядка ми каза, че мисли, че баща ми — представи си само! — работи в някаква кръчма за железопътни строителни работници или нещо такова към фирмата „Бостън енд Мейн“ в Нова Англия! Но аз не му вярвам, скалпват всякакви измислици, за да им дам по някой цент. Та слушай сега какво ще ти разправа. Когато бях малък, моят братовчед Сам Брейди ми беше кумир. Пренасяше контрабанда уиски през планините, а веднъж се сби

страхотно с брат си, млатиха се с юмруци на двора цели два часа, докато жените пицяха, обезумели от ужас. С него спяхме в една стая. Той беше единственият мъж в семейството, който се отнасяше нежно и грижливо с мен. И тази вечер ще го видя за първи път след седем години, току-що се бил върнал от Мисури.

— Добре де — и какво от това?

— Нищо бе, човек, просто искам да разбера какво се е случило през това време в семейството — ти забравяш, че и аз имам семейство. Но най-силно от всичко искам, Сал, той да ми разкаже някои неща от детството ми, които съм забравил. Искам да си припомня, да си припомня всичко!

Не бях виждал Дийн толкова радостен и приповдигнат. Докато чакахме в бара братовчед му, той приказва с куп млади хипстъри и сводници, разпита ги за новите тайфи и събития. Разпита и за Мерилу, напоследък тя се била поспряла в Денвър.

— Сал, на младини, когато се навъртах край туй ъгълче и свивах по някоя пара от оная вестникарска стойка, за да си купувам най-евтина говежда яхния, оная грубиян, когото виждаш ей там, беше чистопробен убиец, не минаваше ден, без да предизвика ужасяваш побой, помня дори белезите му, а сега, годините, гоо-дии-нии-тее на висене тук най-после са го размекнали, неузнаваемо са го усмирили, той се е превърнал в един добричък и търпелив кротушко, в недвижима вещ от ъгъла, виждаш ли какви работи стават?

Тогава се появи Сам, жилав, кърдокос тридесет и пет годишен мъж с огрубели от тежък труд ръце. Дийн застина благоговейно пред него.

— Не — отсече Сам Брейди, — не пия вече.

— Виждаш ли? Виждаш ли? — пошушна Дийн в ухото ми. — Не пие вече, а беше най-върлият контрабандист на уиски в града; сега се е отдал на религията, каза ми го по телефона, разбираш ли как се е променил — колко странен е станал моят кумир.

Сам Брейди гледаше подозрително по-малкия си братовчед. Качи ни в старата си раздрънкана двуместна кола, за да ни повози, и веднага изясни становището си към Дийн.

— Виж какво, Дийн, вече не ти вярвам, нито ще ти повярвам, каквото и да се опитваш да ми кажеш. Дойдох тази вечер да се срещна с теб само защото трябва да подпишеш един документ в полза на

семейството. Името на баща ти вече не се споменава между нас и ние не искаме да си имаме нищо общо с него, нито пък, съжалявам, че трябва да ти го кажа, с теб.

Погледнах Дийн. Лицето му посърна, потъмня.

— Дааа, дааа — промълви той.

Братовчедът ни повози още, дори ни купи сладолед на клечка. Дийн все пак го засипа с въпроси за миналото, братовчедът отговаряше и за миг Дийн почти започна да се поти от възторг. Ох, къде беше неговият дрипав баща тази нощ? Братовчедът ни остави край тъжните светлини на някакъв панаир на булевард „Аламеда“ в квартал „Федеръл“. Определи си среща с Дийн на другия ден следобед, за да подпишат документа, и си тръгна. Казах на Дийн колко ми е мъчно, че си няма никой на света, който да му вярва.

— Но запомни, че аз вярвам в теб. Безкрайно съжалявам за идиотското огорчение, което ти сервирах вчера следобед.

— Добре, братче, дай да го забравим — отвърна Дийн.

И се впуснахме из панаира. Имаше въртележки, виенско колело, пуканки, рулетки, арени, посипани със стърготини, и стотици денвърски деца в джинси, които щъкаха насам-натам. Вдигаше се прах до небето и се смесваше с най-тъжната музика на земята. Дийн беше облечен в избледнели тесни „Лийвис“ и фланелка и изведнъж отново заприлича на истинско денвърско момче. Край въжетата зад палатките се навъртаха мотоциклетистчета със зловеци шлемове, едва наболи мустачки и обковани якета, повели със себе си хубави девойчета в „Лийвис“ и розови ризи. Минаваха много мексикански момичета и сред тях — едно изумително мъничко момиче, високо около три фута, джудже, с най-красивото и нежно лице на земята, което се обърна към приятелката си и каза:

— Ей, я да се обадим на Гомес и да се омитаме оттук.

Дийн се вцепени, като я видя. Прониза го кинжал от мрака на нощта.

— Братче, харесвам я, *харесвам я...*

Нямаше как, вървахме дълго подир нея. Накрая тя прекоси шосето, за да се обади по телефона от един мотел, Дийн се престори, че търси някакъв номер в телефонния указател, а всъщност целият се бе изопнал от напрежение да я гледа. Опитах се да завържа приказка с приятелките на хубавата кукла, но те не ни обърнаха внимание. Гомес

пристигна с раздрънкан камион и отнесе момичетата. Дийн остана на пътя, притиснал ръце към гърдите си.

— Ох, братче, за малко не умрях...

— Защо, дявол да те вземе, не я заприказва?

— Не мога, не можах...

Решихме да купим няколко бири, да се върнем при Франки и да слушаме плочи. Придвижихме се на автостоп с торба, пълна с бирени консерви. Малката Джанет, тринайсетгодишната дъщеря на Франки, беше най-красивото момиче на света и скоро щеше да стане страхотна мадама. Най-хубавото в нея бяха дългите ѝ тънки чувствителни пръсти, с които сякаш говореше; напомняше на Клеопатра, закършила ръце в нилски танц. Дийн седеше в най-отдалечения ъгъл на стаята, гледаше я с присвити очи и само повтаряше: „Да, да, да.“ Джанет усети, че е привлякла вниманието му, и потърси закрила при мен. В началото на същото това лято ние двамата бяхме прекарвали дълги часове в разговори за книги и за дребните неща, които занимаваха мислите ѝ.

Тази нощ не се случи нищо: легнахме да спим. Събитията се развихриха на другия ден. Следобед отидохме с Дийн в центъра на Денвър по наши си работи и да проверим в пътническото бюро дали няма кола към Ню Йорк. Късно следобед, когато вече се връщахме по „Бродуей“ към къщата на Франки, Дийн внезапно се вмъкна в един спортен магазин, спокойно взе от щанда една софтболна топка и си излезе, като я подхвърляше в дланта си. Никой нищо не забеляза; никой не забелязва такива неща. Беше сънен напечен следобед. Продължихме по улицата, подавайки си топката.

— Утре сигурно ще се обади някоя кола в пътническото бюро.

Една моя приятелка ми бе дала четвъртгалонова бутилка бърбън марка „Олд Гранд-дад“. Отворихме я, щом стигнахме у Франки. От другата страна на царевичната нива, която се намираше зад къщата, живееше разкошно хубаво момиче, което Дийн се опитваше да свали от момента на пристигането ни. Там се забърка белята. Дийн метна твърде много камъчета по прозорците и уплаши момичето. Както си пиехме бърбън в разхвърляната дневна сред кучетата, пръснатите играчки и унилите разговори, Дийн току изтичваше през задната врата на кухнята, прибягваше през царевичната нива, хвърляше камъчета и подсвиркваше. От време на време Джанет също се показваше навън, за да види какво става. Но изведнъж Дийн се втурна в дневната пребледнял.

— Загазихме я, братче. Майката на момичето ме преследва с пушка и е повела цяла банда гимназистчета от улицата да ме претрепят.

— Не може да бъде! Къде са?

— Оттатък нивата.

Дийн беше пиян и не прекалено разтревожен. Излязохме заедно и прекосихме нивата, обляна в лунна светлина. По черния пращен път зърнах хора на групички.

— Ето ги, идват! — дочух.

— Почакайте — провикнах се. — Какво е станало, извинете? Майката се прокрадна някъде изотзад, нарамила тежка пушка.

— Този твой проклет приятел го прекали. Аз не съм от тия, дето викат полиция. Но ако приближи само още веднъж, ще стрелям, и ще стрелям на месо.

Гимназистчетата се бяха скупчили на едно място със стиснати юмруци. Аз също бях доста пиян, за да ми бъде все едно, но все пак успях някак да успокоя духовете.

— Няма да идва повече — обещах им. — Аз ще го вардя, брат ми е и ме слуша. Моля ви, приберете оръжието си и не се тревожете.

— Само още веднъж! — закани се тя непоколебимо и свирепо през мрака. — А като се върне мъжът ми, ще ви пратя него.

— Не си правете труд; брат ми няма да ви досажда повече, можете да сте сигурна. Успокойте се и всичко ще бъде наред.

Зад мен Дийн псуваше под мустак. Момичето надничаше от прозореца на стаята си. Аз познавах тия хора от преди и те ми имаха достатъчно доверие, за да се укротят поне за малко. Повлякох Дийн за ръката и се върнахме през лунните царевични бразди.

— Иха-а-а! — провикна се той. — Тази нощ ще се натряскам.

Влязохме при Франки и децата. Изведнъж плочата, която беше пуснала малката Джанет, вбеси Дийн и той я строши в коляното си: плочата беше с южняшка кънтри музика. Имаше запис и на едно от ранните изпълнения на Дизи Гилеспи, което Дийн ценеше много — „Конго блус“, с Макс Уест на барабаните. Беше подарък на Джанет от мен и когато тя се разплака, аз я подучих да вземе половинките и да ги доразтроши в главата на Дийн. Тя последва съвета ми. Дийн зяпна тъпо, но разбра. Разсмяхме се в един глас. Всичко се оправи. Тогава мама Франки пожела да излезем, за да изпием по една бира в някой от крайпътните салуни.

— Готово! — провикна се Дийн. — Само че, ако беше купила оная кола, която ти избрах във вторник, сега нямаше да вървим пеша.

— Не ми хареса твоята проклета кола! — разкрещя се Франки.

Кряс, кряс — и децата се разплакаха. Непроницаемата вечност изпърха като нощна пеперуда и надвисна над полудялата мрачна дневна с жалните тапети, розовия лампион и напрегнатите лица. Малкият Джими се уплаши: сложих го да спи на дивана и настаних кучето до него. Пияната Франки се обади за такси и докато го чакахме,

ненадейно ме потърси по телефона моята приятелка. Тя имаше един братовчед на средна възраст, който ме мразеше в червата. Същия следобед аз бях написал писмо на Стария Бул Лий, който се намираше в момента в Мексико, и му разказвах за нашите приключения с Дийн и за условията, при които се намирахме в Денвър. В него имаше и следното изречение: „Тук имам една приятелка, която ми дава уиски, пари и богати вечери.“

И като последен глупак, след вечерята с печено пиле дадох това писмо на нейния братовчед на средна възраст, за да го изпрати. Той, разбира се, го отворил, прочел го и мигом го отнесъл на приятелката ми, за да ѝ докаже какъв мошеник съм аз. Та сега тя ми се обаждаше разплакана и повтаряше, че не искала повече очите ѝ да ме видят. След нея взе слушалката ликуващият братовчед и се развика, че съм копеле. Докато таксито пред вратата надуваше клаксона, докато децата плачеха, кучетата лаеха, а Дийн и Франки се джафкаха, аз изревах по телефона всички псувни, които ми минаха през ума, че добавих и новоизмислени, и в пиянския си яд пратих по дяволите всички ония от другия край на жицата, треснах слушалката и изхвърчах навън, да се донапия.

Един през друг изпълзахме от таксито пред крайпътната кръчма, селска кръчма в подножието на хълмовете, влязохме и веднага поръчахме бири. Всичко се разпадаше и сякаш за да е пълна лудостта, един възторжен паралитик, седнал на бара, се нахвърли да прегръща Дийн, взе да стене в лицето му, Дийн отново откачи, запоти се, обезумя и отгоре на цялата тая непоносима суматоха се втурна навън, открадна една кола от паркираните отпред, изчезна към центъра на Денвър и не след дълго се завърна с нова, по-хубава. Когато по едно време вдигнах глава от бара, видях в светлината на запалените фарове на полицейски коли ченгета и хора, които се шураха насам-натам и обсъждаха кражбата на колата.

— Някой тук е започнал да краде коли наляво и надясно — каза полицаят.

Дийн стоеше точно зад гърба му, слушаше го и мърмореше.

— О, да, да.

Ченгетата тръгнаха да проверяват. Дийн влезе в бара и се заклати с горкия парализиран младеж, който се бе оженил в същия този ден и си устройваше силно пиене, докато невестата му го чакаше някъде.

— Ох, братче, това е най-великолепното момче на света — реवेशе Дийн. — Сал. Франки, сега ще изляза и този път ще намеря една наистина добра кола, за да се повозим всички, и Тони (свещецът на паралитиците) заедно с нас, ще си направим грандиозна разходка из планините.

И излетя навън. В същото време пък влетя едно ченге и каза, че колата, открадната в центъра на Денвър, е паркирана отпред, на алеята. Хората започнаха да обсъждат на групички тази новина. През прозореца видях как Дийн скочи в първата кола, която му попадна, и отпраши нанякъде, без никой да го забележи. Няколко минути по-късно той се върна с друга кола, чисто новичка, с гюрук.

— Тази е истинска красавица! — прошепна ми той в ухото. — Оная, другата, много се давеше. Оставих я на кръстопътя и там пред една къща видях паркирана тая хубавица. После извъртях едно кръгче през Денвър. Хайде, всички тръгваме да се повозим.

Цялата дълго насъбирана горчивина и лудостта на денвърския му живот избиваха навън от него като хиляди остри ками. Лицето на Дийн беше червено, запотено, зло.

— Не, не искам да имам нищо общо с крадени коли.

— Хайде де! И Тони ще дойде с нас, нали така, златни, скъпи Тони?

Тони — слаб, тъмнокос младеж, с очи на светец, стенеща, пенеща се изгубена душа — се опря на Дийн, изпъшка веднъж, после пак, защото внезапно взе да му се повдига, но по някаква необяснима интуитивна причина той се уплаши от Дийн, разпери ръце и се отдръпна от него с разкривено от страх лице. Дийн сведе глава и още по-силно се изпоти. Изтича навън и изчезна с колата. Ние с Франки видяхме такси на алеята и решихме да се приберем вкъщи. Както се возехме с таксито през бездънния мрак на булевард „Аламеда“, по който бях вървял в много, много изгубени нощи на ранното лято, бях пял и стенал, бях поглъщал звездите и бях изцеждал капка по капка жизнения сок от сърцето си върху парещия асфалт, Дийн изведнъж изникна иззад нас с крадената кола с гюрука, неистово забибитка, застрашително взе да ни притиска и да крещи. Нашият шофьор пребледня като платно.

— Мой приятел е — успокоих го аз.

Дийн ни презря и внезапно се стрелна напред с деветдесет мили в час, ауспухът му блъвна призрачно бял прах. После сви по пътя за към Франки и закова пред къщата ѝ; но точно в мига, в който ние платихме и слязохме от таксито, той внезапно потегли отново, направи обратен завой и изфуча към града. Секунди по-късно, както чакахме напрегнато в тъмния двор, той се върна с четвърта кола — очукана, двуместна, спря сред облак прах пред къщата, измъкна се, олюлявайки се, влезе право в спалнята и се строполи мъртвопиян на леглото. Хубаво ни насади — с крадена кола пред прага.

Наложи се да го будя, защото не можах да запаля мотора, та да я откарам някъде далеч. Той се надигна с мъка от леглото и тръгна с мен само по долни гащета, качихме се заедно в колата, а децата се кикотеха от прозорците, стартирахме с отскок и се понесохме напред, право през люцерновите ливади в края на пътя, друс-прас-тряс — колата не издържа и се закова на място под една стара топола край старата мелница.

— Не ще да върви повече — каза простичко Дийн, излезе и тръгна пеш назад през ливадата, вървя около половин миля по късите си гащета в лунната светлина. Върнахме се в къщата и си легнахме. Всичко, целият Денвър, се превърна в ужасна бъркотия — моята приятелка, коли, деца, горката Франки, дневната, осеяна с празни бирени консерви, — а аз се опитвах да заспя. Едно щурче ме държа дълго буден. По тия места на Запада, както бях виждал в Уайоминг, звездите нощем са огромни като фойерверки и самотни като Принца на Дхарма, който, изгубил райската горичка на прадедите си, броди между звездите на Голямата мечка, за да я търси. Бавно и плавно те изтъркулват нощта, а после, дълго преди изгрев слънце, в далечината на сивокафявата мрачна земя откъм Уест Канзас лумва голямо червено зарево и птичи песни огласят простора над Денвър.

На другата сутрин страшно ни се гадеше. Първото нещо, което Дийн направи, щом стана, бе да прекоси нивата, за да провери дали колата ще бъде в състояние да ни откара на Изток. Казах му да не отива, но не ме послуша. Върна се пребледнял.

— Братче, колата е на някакъв детектив, а всеки полицейски участък в околността има отпечатыци от пръстите ми от оная година, когато откраднах петстотин коли. Ти си свидетел какво правя с тях, просто искам да покарам! Не мога без движение! Слушай, ако не се измъкнем на секундата от града, ще свършим в пандиза.

— Така е, дявол да те вземе! Изсъсках и застяхахме багажа си с бързината, на която бяха способни ръцете ни. С раздърпани вратовръзки и изскочили от панталоните ризи ние се сбогувахме набързо с милото семейство и се запрепъвахме към пътя-закрилник, където никой нямаше да ни познае. Малката Джанет се разплака, като видя, че ние — или аз, или който и да е — тръгваме; Франки беше любезна, аз я целунах и ѝ се извиних.

— Няма грешка, твойт приятел е напълно откачен — каза ми тя. — Страшно ми напомня на мъжа ми, дето избяга. Абсолютно същият тип. Надявам се само моят Мики да не стане чак такъв, макар че всички май стигат дотам.

Сбогувах се и с малката Луси, която държеше любимия си опитомен бръмбар в ръка, а малкият Джими спеше. Всичко това се разигра за секунди в прекрасното неделно зазоряване, преди да се запрепъваме с нещастните си багажи. Бързахме. Всяка минута очаквахме иззад някой завой да се появи полицейска кола и да пусне сирената след нас.

— Ако оная жена с пушката разбере, спукана ни е работата — каза Дийн. — *Трябва* на всяка цена да хванем такси. Само тогава ще сме на сигурно.

Тръгнахме да събудим едно фермерско семейство, за да се обадим от техния телефон, но кучето ни отпъди. А с всяка минута положението ставаше все по-опасно; някой ранобуден селяк щеше да

намери повредената двуместна кола насред нивата. Най-последно попаднахме на една възрастна мила дама, която ни позволи да използваме нейния телефон, и си поръчахме такси от центъра на Денвър, но то не се появи. Продължихме да се влачим по пътя. Ранното утринно движение се размърда и всяка кола, която се зададеше, ни приличаше на полицейска. Изведнъж наистина съгледахме полицейска кола, тя се приближаваше към нас и аз реших, че идва краят на онзи живот, който знаех, и почувствах, че встъпвам в нов, ужасяващ период на затвори и мъки зад решетките. Оказа се нашето такси и полетяхме към Изтока като стрели.

В пътническото бюро ни очакваше велико предложение — търсеше се някой, който да откара лимузина кадилак 47 до Чикаго. Собственикът пътувал със семейството си от Мексико, но се уморил и качил всички на влака. Условието му бяха само да се представят документи за самоличност и колата да стигне на местоназначението си. Моите документи го увериха, че всичко ще бъде наред. Казах му да не се безпокои. А после се обърнах към Дийн:

— Само да си посмял да изчезнеш с колата!

Дийн подскачаше от нетърпение да я види. Наложих се да чакаме цял час. Легнахме върху полянката до църквата, където в 1947 година прекарах няколко часа със скитниците-просяци, след като бях изпратил Рита Бетънкорт до къщи, и аз заспах от пълно изтощение и страх с лице, обърнато към птиците в следобед. Отнякъде долиташе музика на орган. Дийн обаче потъна в града. Запознал се с някаква келнерка от закусвалня, определил ѝ среща да я разходи с кадилака в същия този следобед и се върна, за да ме събуди и да ми съобщи новината. Вече се чувствах по-добре. И се надигнах — да посрещам нови усложнения.

Щом пристигна кадилакът. Дийн мигом изчезна с него, „за да го зареди с бензин“, а чиновникът от пътническото бюро ме погледна и попита:

— Кога ще се върне? Пътниците са готови за тръгване. И ми показа две момчета ирландчета от източен йезуитски колеж, които чакаха с куфарите си на пейката.

— Отиде само за бензин. Веднага ще се върне.

Завих зад ъгъла и видях, че Дийн чака келнерката, която се преобличаше в хотелската си стая; не беше изгасил мотора, всъщност там, откъдето бях застанал, виждах и нея как тъкми и изпъва

копринените си чорапи пред огледалото и ми се прииска и аз да тръгна с тях. Тя изтича от входа и се мушна в кадилака. Върнах се, за да успокоя шефа на пътническото бюро и пасажерите. От вратата зърнах за миг как блесна кадилакът, докато пресичаше „Клийвланд Плейс“, в него Дийн, по памучна фланелка, радостен, размахваше ръце, говореше на момичето, навеждаше се над кормилото, за да кара побързо, а то седеше безжизнено и надменно. Отишли на един открит паркинг, светъл като бял ден, спрели пред тухлената стена в дъното (едно време Дийн бил работил на този паркинг) и там, твърдеше после той, я начукал направо; и не само това, а дори я убедил да тръгне след нас на изток веднага щом получи в петък седмичната си заплата, да вземе автобуса и да ни чака в къщата на Иън Макартър на авеню „Лексингтън“ в Ню Йорк. Тя се съгласила; казваше се Бевърли. Мина не мина половин час, и Дийн се върна с рев и трясък, остави момичето пред хотела — с целувки, сбогуване, обещания — и избръмча до пътническото бюро, за да прибере групата.

— Крайно време беше! — измърмори шефът на бюрото, който приличаше на герой от бродуейска мелодрама. — Помислих, че си офіейкал с кадилака.

— Аз отговарям — намесих се, — не се тревожете. — И го казах, защото Дийн беше така очебийно свръхвъзбуден, че всеки би се досетил за лудостта му. Дийн изведнъж стана делови и помогна на колежанчетата-йезуити да натоварят багажа си. Те едва бяха приседнали и аз едва бях вдигнал ръка да махна за довиждане на Денвър, когато той потегли рязко, невероятно мощният мотор бръмна и се стрелнахме като птици. Само две мили след Денвър скоростомерът се повреди, защото Дийн натискаше газта доста над сто и десет мили в час.

— Их, сега без скоростомер няма да знам с каква бързина карам. Ще трябва да не отпускам педала до Чикаго и да изчисля после по времето. — Струваше ни се, че не караме с повече от седемдесет, но всички коли по пряката магистрала към Грийли отпадаха зад нас като мъртви мухи. — А знаеш ли защо пътуваме на североизток. Сал, защото трябва на всяка цена да отидем на гости на Ед Уол в ранчото му в Стърлинг, ти трябва да се запознаеш с него и да видиш ранчото му, а тази наша машинка пердаши тъй славно, че можем да се отбием

дотам без никакво притеснение за времето и пак да стигнем в Чикаго много преди влака на оня човек.

О'кей, съгласих се. Завалях, но Дийн не намали. Колата беше хубава, голяма, от ония лимузини от стар тип, които са на изчезване, черна, с голямо издължено купе, с бели джанти и навярно с бронирани стъкла. Момчетата от йезуитския колеж „Св. Бонавентура“ седяха отзад ликуващи и щастливи, че пътуват, и изобщо си нямаха представа с каква скорост се носим. Опитаха се да завържат разговор, но Дийн не продума, свали си фланелката и продължи да кара гол до кръста.

— Ох, тази Бевърли беше сладко прелестно момиче, ще дойде при мен в Ню Йорк — ще се оженим, щом уредя документите за развод с Камий, животът е във вихъра си. Сал, и ние сме на път. Да!

Колкото по-шеметно се отдалечавахме от Денвър, толкова по-сигурен се чувствах, а карахме здравата. Притъмняваше, когато свихме от магистралата по едно отклонение и навлязохме в черен път, който ни отведе през мрачните прерии на Източно Колорадо до ранчото на Ед Уол посред „Койот Ноуеър“. Още валеше, от калта се хлъзгаше страшно и Дийн намали на седемдесет, аз му казах да намали още, инак можеше да изхвърчим от пътя, а той ми отговори:

— Защо се тревожиш, братче, нали ме познаваш?

— Този път няма да отстъпя — повиших глас аз. — Наистина караш прекалено бързо.

Но той продължи да се носи по хлъзгавата кал и точно както бях предрекъл, налетяхме на пълен ляв завой. Дийн налегна кормилото, за да го вземе, само че огромната кола поднесе и грозно се разтресе.

— Внимавай! — изкрещя Дийн, който, макар и да не даваше пет пари, влезе в кратка схватка със своя Ангел, и в резултат се озовахме със задница в канавката, докато предницата остана на пътя. Настъпи пълна тишина. Чувахме само воя на вятъра. Намирахме се посред дивата прерия. На четвърт миля по-нататък се виждаше фермерска къща. Не можах да сдържа псувните си, толкова бях вбесен и възмутен от Дийн. Той дума, не отрони, само тръгна мълчаливо в дъжда към къщата, загърнат със сако, да търси помощ.

— Брат ли ти е? — попитаха момчетата отзад. — Същински дявол е на волана. А ако съдим по приказките му — и с жените е такъв.

— Той е луд — отговорих — и ми е брат, да.

Дийн се върна на трактор заедно с фермера. Закачиха вериги към колата и фермерът ни извлече от канавката. Колата беше от горе до долу в кафява кал и единият ѝ калник беше смазан. Фермерът ни взе пет долара. Дъщерите му ни гледаха през завесата от дъжд. Най-хубавата от тях и най-срамежливата се прикри далеч в полето, за да ни наблюдава оттам, и постъпи много умно, защото тя, абсолютно и безусловно, беше най-красивото момиче, което ние с Дийн бяхме зървали в живота си. Беше на около шестнайсет, истинско дете на прериите с лице като дива роза, с най-яносините очи, с най-прекрасната коса и със свенливостта и пъргавината на дива антилопа. Тя трепваше от всеки наш поглед. Стоеше, а свирепият вятър, който брулеше право от Саскачеван, разпиляваше косата около прекрасното ѝ лице в було от оживели къдрици. Тя се изчерви, после се изчерви още по-силно.

Свършихме си работата с фермера, хвърлихме по един последен поглед към прерийния ангел и потеглихме, този път вече по-бавно, и карахме така, докато падна нощта, а Дийн рече, че ранчото на Ед Уол е безнадеждно далеч.

— Ох, момиче като нея направо ме плаши — промълвих аз. — Готов съм всичко да ѝ дам, да падна в краката ѝ, да се оставя на нейната милост, а ако тя не ме поиска, мога просто да се хвърля от края на света.

Колежанчетата-йезуити се изкикотиха. Те сипеха само банални закачки и разговорите им бяха съвсем ученически, а в пилешките им главици нямаше нищо друго освен криворазбрани мисли на Тома Аквински, с които зареждаха безжизнените си духове. Ние с Дийн не им обръщахме никакво внимание. Докато пресичахме разкаляните прерии, той разказваше истории от каубойското си минало, показва ни една отсечка от пътя, по която бил яздил цяла сутрин; а щом стигнахме до безкрайните земи на Уол, посочи ни къде бил поправял оградата и мястото, където старият Уол, бащата на Ед, газел из тревата на пасбището, преследвайки поредната вироглава телица, и ревял с пълен глас: „Дръжте я, дръжте я, мамичката ѝ!“

— За него беше абсолютно наложително да си купува нова кола на всеки шест месеца — каза Дийн. — Той просто не умееше да ги пази. Откъснеше ли се някоя заблудена телица от стадото, той я подгонваше с колата и караше право след нея, докато се натъкне на

вода, тогава изскачаше от колата и продължаваше пеш. Броеше всеки припечелен цент и го скътваше в гърне. Изкуфял дърт фермер. Ще ти покажа съборетината му покрай бараката за надничарите. Ето тук изкарах времето под гаранция след последния си престой в пандиза. Тук живеех, когато писах онези писма до Чад Кинг, които ти знаеш. — Свърнахме от пътя и пресякохме една пътека, която минаваше през зимното пасбище. Печално стадо от крави с бели муцуни изведнъж изникна в светлините на фаровете ни. — Ето ги! Кравите на Уол! С нищо не можем ги помръдна да ни направят път. Ще трябва да излезем и да ги подберем! Хи-хи-хи!

Но не ни се наложи, само се провряхме между тях, а те се въртяха и мучаха, като от време на време се бутаха леко в нас, същинско кравешко море около колата. И зад тях видяхме светлинката от къщата на Ед Уол. На стотици мили около тази самотна светлинка се простираха само прериите.

Непрогледният мрак, който цари в една такава прерия, е непонятен за източняка. Няма звезди, нито месечина, никаква светлинка — освен тази от кухнята на мисис Уол. Отвъд сенките на двора се ширеше безкрайният простор на света, но ние нямаше да го съзрем преди утрото. След като почукахме на вратата и завикахме в тъмното Ед Уол, който се оказа, че дои кравите в обора, аз предприех кратка предпазлива разходка из мрака, само на двайсетина фута наоколо, не повече. Счу ми се вой на койоти. Уол каза, че навярно в далечината цвили някой от подивелите коне на баща му. Ед Уол беше горе-долу на нашите години, висок, дългокрак, с остри зъби, неразговорлив. На времето двамата с Дийн висели по ъглите около улица „Къртис“ и подсвиркваха на момичетата. Сега той снизходително ни въведе в своята потискащо мрачна, необитавана гостна и дълго се пипка, докато изнамери някакви мъждиви лампи, запали ги и се обърна към Дийн:

— Какво е станало с пръста ти?

— Пернах леко Мериу — той се възпали тъй силно, че се наложи да му ампутират връхчето.

— А за какъв дявол трябваше да правиш такива работи? — Явно Ед е бил като по-голям брат на Дийн. Поклати глава: ведрото с мляко още стоеше в краката му. — Впрочем ти винаги си бил откачено копеле.

В това време младата му жена сложи богата вечеря в голямата кухня на ранчото. Извини се за сладоледа си от праскови:

— Съвсем е никакъв, просто замразена сметана с праскови.

Разбира се, това беше единственият истински сладолед, който бях вкусвал в живота си. Вечерята започна скромно, а завърши охолно; не спирахме да ядем, а на масата се появяваха все нови и нови блюда. Жената беше русокоса, с хубава фигура, но като всички жени, които живеят сред природата, и тя се пооплака, че скучае. Изброи ни всички радиопредавания, които слушала по това време на вечерта. Ед Уол просто гледаше в ръцете си, Дийн нагъваше стръвнишки. Въвлече ме в лъжата, че аз съм бил собственикът на кадилака, че съм много богат и той е мой приятел и шофьор. Това не направи впечатление на Ед Уол. Всеки път, когато добичетата от обора вдигнеха някакъв шум, той се заслушваше.

— Е, надявам се, че ще стигнете до Ню Йорк, момчета. — Той далеч не повярва в приказката, че аз съм собственик на кадилака, обратно, беше твърдо убеден, че Дийн го е откраднал. Останахме в ранчото около час. Ед Уол, също както и Сам Брейди, бе изгубил вяра в Дийн — ако изобщо го поглеждаше, то бе винаги с недоверие. Дватамата бяха прекарвали буйни дни в миналото. След сенокос се бяха клатушкали под ръка из улиците на Ларами, Уайоминг, но всичко това беше мъртво и отминало.

Дийн не го свърташе на стола.

— Е, да, е, да, а сега мисля, че е време да изчезваме, защото трябва да сме в Чикаго утре вечерта, а вече изгубихме няколко часа.

Колежанчетата благодариха мило на Уол и поехме отново. Обърнах се да погледам как светлинката от кухнята гасне в морето от мрак. После се извъртях напред.

За нула време излязохме обратно на магистралата и тази нощ целият щат Небраска се изтърколи пред очите ми. Сто и десет мили в час постоянна скорост, път като стрела, спящи градчета, никакво движение и трансконтиненталният експрес, който остана зад нас в лунната светлина. Тази нощ изобщо не се страхувах: беше напълно в реда на нещата да караме със сто и десет в час, да си говорим, а градчетата на Небраска — Огалала, Готънбург, Кърни, Гранд Айланд, Кълъмбъс — окапваха едно след друго с фантастична скорост, както летяхме с рев напред и си приказвахме. Велика кола, можеше сама да се носи по пътя, като лодка по вода. За нея плавните завои бяха песен.

— Ей, братче, не кола, а мечта — въздъхна Дийн. — Представи си само какво можехме да направим ние с теб, ако имахме такова чудо. Знаеш ли, че има един път, който върви на юг през Мексико и стига чак до Панама? А може би и още по-нататък, до края на Южна Америка, където индианците от планините са високи седем фута и непрекъснато се тъпчат с кокаин. Да-а. Можехме да обиколим света с една такава кола, защото в края на краищата, Сал, пътят трябва да води към целия свят. Няма къде другаде да води, нали така? Ох, ама ще се нахойкаме из стария Чикаго с туй моторче! Представяш ли си. Сал, през целия си живот не съм стъпвал в Чикаго нито веднъж.

— С тоя кадилак ще влезем в града като гангстери.

— Иха! И момичета! Колко момичета само ще подберем! Знаеш ли, Сал, реших да побързам, да спестя още време, така че да ни остане цяла вечер за лудуване из Чикаго с тази чудна кола. Ти само се отпусни, а аз ще натисна здраво газта.

— Добре де, с колко караш в момента?

— Според мен със сто и десет, нищо няма да усетиш. Остава ни още Айова през деня, а после, докато разбереш, ще профучим през стария Илиной.

Момчетата изпозаспаха, а ние си говорихме, говорихме цяла нощ.

Забележително беше с каква лекота Дийн можеше да откачи, а после изведнъж да си върне душата — струва ми се, тя бе навеки свързана с бързи коли, с брегове, които трябва да се достигнат, и с жена в края на пътя — и да започне да разсъждава спокойно и смислено, сякаш нищо не се бе случило.

— Всеки път, когато минавам през Денвър, ставам такъв — не излизам вече наглава с тоя град. Все нещо не е в ред, Дийн вади само лош късмет. Уффф! — Разказах му, че съм минавал по този път в четирийсет и седма. И той бил минавал. — Когато работех в „Пералнята на новата ера“ в Лос Анджелис през четирийсет и четвърта — бях си подправил годините, за да ме вземат, — тръгнах по магистралата за Индианополис, само за да гледам автомобилните състезания по случай Деня на загиналите^[1], денем пътувах на стоп, а нощем крадах коли, за да печеля време. Освен това в Ел Ей си имах един буик, купен за двайсет долара, това беше първата ми кола, но не можах да мина на прегледа с нея — спирачките и задните мигачи не бяха в ред, и реших да си извадя документи за собственост от друг щат, та да си карам колата, без да ме арестуват, затова тръгнах за насам. Както стопирах в едно от тия градчета, а съм скрил регистрационните табелки под сакото си, шерифът, свикнал да си завира носа навсякъде, решил, че съм прекалено млад, за да пътувам на стоп, и ме спря посред улицата. Намери, разбира се, табелките в мен и ме тикна в една от двете килии на ареста си при някакъв местен престъпник, чието място беше по-скоро в старческият дом, щото дори не можеше да се храни сам (налагаше се да го храни жената на шерифа), бърбореше безсмислици и цивреше. След разпита, който естествено включваше лигави бащински съвети, резки смени на тона за сплашване, сравняване на почерка ми и така нататък, и след като, само и само за да се измъкна от тях, произнесох най-блестящата реч в живота си, която завърших с признанието, че съм ги излъгал за крадените коли в миналото и че просто търся татко си, който работи в някаква ферма из тоя край, шерифът ме освободи. Естествено изпуснах състезанията. На другата есен направих същото, но за да гледам мача „Нотр Дам“ — „Калифорния“ в Саут Бенд, Индиана; тоя път мина без перипетии и, Сал, имах пари точно колкото за билет за мача, нито цент отгоре; нищо не съм ял дотам и обратно, ако не броим онова, което успях да изпрося от разните му перковци, които срещах по пътя, и от мадамите,

които свалях. Сигурно съм единственият мъж в Америка, който си е докарвал толкова главоболия, за да гледа една игра на топка.

Попитах го как е отишъл през 1944 година в Ел Ей.

— Арестуваха ме в Аризона, в по-долен дранголник не бях попадал. Трябваше да се спасявам и успях да извърша най-славното бягство от дранголник в живота си, е, общо взето, нали разбираш. Гора, пълзене, блата, после нагоре, през планинските пущинаци. Пушки, дебнещи да те пречукат, и други такива, а от време на време, както се казва, смъртта те поглежда в очите, та се наложи да изоставя горите и да вървя под билото, за да съм по-далеч от пътеки и пътчета. Трябваше да се отърва от затворническата пижама и изпълних виртуозна кражба на риза и работен комбинезон от една бензиностанция край Флагстаф. Два дни по-късно пристигнах в Ел Ей, облечен като бензинаджия, взеха ме в първата бензиностанция, която се изпречи пред очите ми, подправих си името (на Лий Бюлай), наех си стая и изкарах чудна година в Ел Ей, намерих си цяла банда нови приятели и наистина великолепни момичета; този период свърши една нощ, когато се возихме с тайфата по булевард „Холивуд“ и казах на едно от приятелчетата да подържи кормилото, докато целуна момичето си — нали разбираш, аз карах колата, — но то не ме чуло и се забихме в един стълб, добре, че беше само с двайсет в час, тогава си счупих носа. Забелязвал ли си носа ми — гръцката му извивка? След това се върнах в Денвър и същата пролет срещнах Мерилу в един млечен бар. Ох, братче, тя беше само на петнайсет, по джинси, и едва чакаше някой да я свали. Три дни и три нощи разговори в хотел „Ейс“, трети етаж, в югоизточната ъглова стая, стая на светия спомен и свещен кът на моя живот. Тя беше тъй нежна тогава, тъй млада, хмммм, аaaa! Ей, я погледни нататък в тъмното, чакай, чакай, да пукна, ако там около огъня край линията не са се събрали стари скитници. — Той почти намали. — Никога не знам дали баща ми не е между тях. — Край линията се мярнаха силуети, трепнаха в отблясъците на огъня. — Никога не знам дали да разпитвам за него. Та той може да е къде ли не.

Продължихме. Някъде зад нас или пък пред нас, в безбрежната нощ, баща му се търкаляше пиян под някой храсталак и сигурно по брадата му имаше слюнка, по панталоните — пикня, в ушите — кал, носът му беше в струпеи, косата му може би беше зацапана с кръв, а над него се блещеше луната.

Хванах ръката на Дийн:

— Слушай, братче, този път наистина се прибираме вкъщи.

За първи път Ню Йорк щеше да му стане постоянен дом. Той просто се тресеше от нетърпение.

— Помисли си само. Сал, от Пенси ще можем вече да ловим по радиото страхотния боп на източните дисководещи. Йееее, давай, каручке, давай! — Мощната кола пореше вятъра с лудо свистене, а равнините сякаш се развиваха като рула тапети; изхвърляше с достойнство горещи черни газове от тялото си — царска кола беше! Пред очите ми разцъфваше зората и ние се носехме право към нея. Упоритото изтощено лице на Дийн беше все тъй устремено над кормилото към някаква своя си съкровена цел.

— Какво си се замислил, старче?

— Ех, ех, все същото, нали знаеш — мадами, мадами и пак мадами.

Заспах отново и се събудих в сухия горещ въздух на неделното юлско утро в Айова, а Дийн караше ли, караше, без да намалява скоростта; вземаше многобройните завои през царевичните долини на Айова най-малко с осемдесет мили, а на правите участъци вдигаше както обикновено сто и десет — освен ако двупосочното движение не го принудеше да влезе в колона и да запълзи с някакви си жалки шейсет. Когато му се удадеше, той се стрелваше напред, изпреварваше по пет-шест коли наведнъж и ги оставяше зад себе си в облак прах. Някакво шантаво момче в чисто нов буик видя тая работа и реши да се състезава с нас. Тъкмо когато Дийн се канеше да изпревари една внушителна върволица, момчето се шмугна покрай нас без предупреждение, наду клаксона си и предизвикателно засвятка със задните светлини. Ние пък се спуснахме след него като чудовищна птица.

— Сега ще видиш — изсмя се Дийн. — Ще видиш как за десет мили ще го направя лудо копелето. Гледай само. — Пусна буика да отmine по-далеч, после настъпи газта и го настигна най-нахално. Откаченият буик съвсем обезумя; вдигна сто. Успяхме да го зърнем що за птица е. Като че ли чикагски хипстър, който пътуваше с някаква жена, достатъчно възрастна, за да му бъде, а и навярно му беше, майка. Един господ знае само какво ѝ е било на нея, но момчето дънеше колата. Косата му беше тъмна и рошава, навярно италианец от стария

Чи; облечен беше в спортен костюм. Може да му е минало през ум, че сме нова банда от Ел Ей, която се кани да завладее Чикаго, може да ни е взел за някои от момчетата на Мики Коън, защото лимузината ни беше досущ като техните, а табелките ни — с калифорнийски номера. Но преди всичко му се състезаваше. Той поемаше ужасяващи рискове, за да удържи пред нас, задминаваше коли на завои и се вмъкваше в платното си на косъм, преди да го смаже някой камион, който изникваше пред него като тресящ се великан. Преследвахме се по този начин цели осемдесет мили през Айова и надбягването беше толкова интересно, че нямаше кога да се уплаша. Накрая лудото момче се предаде, спря на една бензиностанция, сигурно по заповед на възрастната дама, и докато отминавахме, ни махна доволно. А ние летяхме нататък; Дийн — гол до кръста, аз — вдигнал крак върху таблото, а колежанчетата — заспали отзад. Спряхме да закусим в някаква кръчма, обслужвана от беловласа жена, която ни насипа възголеми порции картофи, докато от близкото градче се разнесе звън на църковни камбани. И пак потеглихме.

— Дийн, не карай толкова бързо през деня.

— Не се безпокой, знам какво правя.

Започнах да притрепервам. Дийн връхлиташе автомобилните колони като Ангел на Ужаса. Само дето не ги разблъскваше, търсейки пролука. Бръсваше броните им, намаляваше, форсираше, проточваше шия да види завоя, след което грамадната ни лимузина рипваше напред само с едно негово докосване, задминаваше и всеки път се връщаше в нашето платно, когато насрещната колона вече тътнеше край нас, и аз потръпвах. Нямаше да издържа. В Айова много рядко ще попаднеш на дълъг прав участък, а когато най-после стигнахме един такъв, Дийн вдигна любимите си сто и десет и аз мярнах местата, които бях запомнил от 1947 година — широкото пространство, където заседнахме с Еди цели два часа. Свят ми се виеше от този път на миналото, сякаш чашата на живота се бе прекатурила и всичко беше полудяло. Очите ме боляха от този кошмарен ден.

— А-а, Дийн, по дяволите, ще се преместя отзад, не издържам вече, не мога да гледам.

— Хи-хи-хи! — кискаше се Дийн, изпревари една кола на тесен мост, зави в облаци от прах и продължи с рев нататък. Прескочих на задната седалка и се свих да поспя. Едно от момчетата се премести

отпред заради силните усещания. Полази ме смразяващо предчувствие, че ще катастрофираме точно тази сутрин, смъкнах се на пода, затворих очи и се опитах да заспя. Когато бях моряк, все си мислех за вълните, които бушуват под бронята на кораба, и за бездънните дълбини под тях — сега чувствах как на двайсет инча под мен пътят бясно се разгъва и съска с невъобразима скорост през стенещия континент, докато нашият луд Ахав направляваше кормилото ни. Затворех ли очи, виждах само този път, който сякаш се разгръщаше в мен. Отворех ли ги, виждах как бягащите сенки на дърветата трепкат по пода на колата. Нямаше спасение. Примирих се. Дийн продължаваше да си кара, през ум не му минаваше да поспи преди Чикаго. Следобед прекосихме отново Де Мойн. Тук, разбира се, движението ни оплете, наложи се да намалим и аз се върнах на предното място. Тогава ни се случи нещо странно и тъжно-нелепо. Дебел негър караше пред нас един седан, в който беше натъпкал цялото си семейство; на задната броня беше окачил бидон за вода от гумиран брезент, каквито си купуват туристите, когато прекосяват пустинята. Негърът спря внезапно, Дийн говореше нещо с момчетата отзад, не забеляза, ние налетяхме върху него с пет мили в час, спраскахме бидона, който се разпука като цирей и избълва водата във въздуха. Нямаше други повреди освен един леко огънат калник. Ние с Дийн слязохме да се разберем с човека. Разменихме си адресите и поприказвахме за това-онова, а Дийн не можа да откъсне очи от жената на негъра, чиято размъкната памучна блуза едва прикриваше пищните ѝ кафяви гърди. „Да, да.“ Дадохме адреса на нашия чикагски барон и продължихме.

Към другия край на Де Мойн една полицейска кола ни настигна с включена сирена и ни застави да спрем.

— Сега пък какво има?

Ченгето излезе.

— Вие ли направихте катастрофата на влизане?

— Катастрофа ли? Само спухахме бидон с вода на един кръстопът.

— Собственикът твърди, че е бил ударен от банда в открадната кола, която после избягала.

Ние с Дийн никога не се бяхме сблъскали с негър, който се държи като глупав мнителен дъртак. Така се изненадахме, че избухнахме в смях. Все пак трябваше да последваме полицаия до

управлението и да чакаме цял час на полянката отпред, докато се обадят по телефона в Чикаго на собственика на кадилака и проверят дали наистина сме наети за шофьори. Според ченгето господин баронът бил казал: „Да, колата е моя, но не отговарям за нищо, което са направили момчетата.“ — „Направили са само дребно пътно произшествие в Де Мойн.“ — „Казахте ми вече това — имах пред вид, че не отговарям за нищо, което са правили в миналото.“

Изяснихме се и продължихме. Нютън, Айова, там, където се бях разхождал веднъж призори в 1947 година. Следобед минахме през стария сънен Давънпорт и над спадналите води на Мисисипи в прашното ѝ корито; после Рок Айланд, няколко минути градско движение, аленеещо слънце и внезапно пробягващи картини на приказни притоци, които плавно лъкатушат сред вълшебните дървета и зеленината на средноамериканския Илиной. Вече се усещаше мекият нежен Изток; край на величавия сух Запад. Щатът Илиной се разкри пред очите ми с един внушителен замах, който продължи няколко часа, без Дийн да намалява скоростта. В умората си той започна да поема по-страшни рискове от всякога. По тесен мост над един от ония чудни притоци той налетя на ситуация с почти невъзможен изход. Две бавни коли се друсаха по моста пред нас; отсреща се бе задал гигантски камион с ремарке, чийто шофьор бе пресметнал до секунда времето, необходимо на бавните коли да преодолеят моста, та когато стъпи върху него, те вече да са го преминали. На моста нямаше място едновременно за камиона и за коли в насрещната посока. Зад камиона пък се бяха наредили други коли, които дебнеха възможност да го изпреварят. Напред, пред бавните коли пъплеха други бавни коли. Пътят беше претоварен и хората изгаряха от нетърпение да минат. Дийн връхлетя върху цялата тази навалица със сто и десет мили в час и нито за миг не се поколеба. Изпревари бавните коли, кривна и почти отнесе левия парапет на моста, настъпи сянката на ненамаляващия скоростта си камион, рязко сви вдясно, размина се на косъм с предното ляво колело на камиона, за малко не удари първата бавна кола, изнесе се встрани, за да продължи, и веднага трябваше да се върне обратно в колоната, защото зад камиона изскочи друга кола, която щеше да го изпреварва, всичко това стана за части от секундата, мярнахме се като мълния и оставихме зад себе си само облаци от прах вместо потресаваща петорна катастрофа, която да попилее коли във всички

посоки и да изтърбуши гигантския камион във фатално аления следобед над сънните поля на Илиной. Не можех да избия от главата си мисълта, че един боп-кларнетист бе загинал неотдавна при автомобилна катастрофа в Илиной, навярно в ден като този. И се върнах на задната седалка.

Този път и колежанчетата останаха отзад. Дийн напираше да стигнем Чикаго преди мръкнало. На едно кръстовище с железопътна линия взехме двама скитници, които събраха помежду си половин долар за бензин. Само преди миг те бяха седели край релсите и бяха облизвали последните капки от бутилката вино, а ето че сега се намираха в кална, но неудържима и разкошна лимузина, носеща се към Чикаго с лудешка бързина. Впрочем скитникът, който седна отпред до Дийн: не откъсна очи от пътя и, сигурен съм, само е повтарял наум просиящите си молитви.

— Е — обадиха се те — не сме и помисляли, че ще стигнем тъй бързо в Чикаго.

Профучавахме през задрямалите градчета на Илиной, чиито обитатели са свикнали да виждат всеки ден чикагски бандити в лимузини като нашата, но сигурно сме били доста странна гледка: до един небръснати, шофьорът — гол до кръста, двама скитници, а отзад — аз, стиснал здраво дръжката и отпуснал глава на облегалката, надменно оглеждам пейзажа: сякаш бяхме някаква нова калифорнийска банда, залетяла се да оспорва богатствата на Чикаго, банда главорези, избягали от затворите на лунна Юта. Когато спряхме в някакво градче да изпием по една кола и да заредим с бензин, наизлязоха хора и ни заяпаха: никой дума не продума, но ми се строи, че мислено отбелязват чертите и ръстовете ни за всеки случай. За да приключим по-бързо с момичето от бензиностанцията, Дийн се загърна с памучната си фланелка като с шал, стана рязък и безцеремонен, което не му бе трудно, и отново потеглихме с грохот. Скоро аленият залез помръкна в морав, последните омайни притоци се мярнаха край нас и в далечината отвъд пътя съзряхме пушеците на Чикаго. Бяхме изминали разстоянието от Денвър до Чикаго през ранчото на Ед Уол. 1180 мили, точно за седемнайсет часа — ако не броим двата часа в канавката, трите в ранчото и двата в полицейския участък на Нютън, Айова — със средна скорост от седемдесет мили в час и с един шофьор на кормилото. Доста откачен рекорд.

---

[1] 30 май. — Б.пр. ↑

Славният Чикаго блесна червен пред очите ни. Изведнъж се озовахме на улица „Мадисън“, заобиколени от орди скитници, някои проснати на самата улица и протегнали крака на тротоара, а стотици други, кръжащи пред праговете на салуните и из тесните странични улички.

— Хей! Хей! Хубаво гледайте за стария Дийн Мориарти, тази година може да е случайно в Чикаго.

Оставихме нашите бродяги на тази улица и продължихме към центъра на Чикаго. Скърцащи трамваи, вестникарчета, момичета, които шарят насам и натам, във въздуха миризми на пържено и бира, намигащи неони.

— Стигнахме във великия град, Сал! Юпиии!

Първата ни работа беше да паркираме кадилака на тъмно скришно място, да се измием и облечем за вечеря. Срещу общежитието на Младежката християнска асоциация открихме тесен павиран пасаж между сградите, където скътахме кадилака с муцуна, насочена към улицата и готов за старт, сетне последвахме колежанчетата до общежитието, където те наеха стая и ни позволиха да използваме сервизните й помещения за един час. Ние с Дийн се избърснахме и взехме по един душ; аз изпуснах портфейла си в коридора, Дийн го намери и тъкмо щеше да го задигне и да го скрие под ризата си, когато се усети, че е наш, и силно се разочарова. После се сбогувахме с момчетата — предоволни, че са минали прехода наведнъж — и изчезнахме да хапнем в някоя закусвалня. Старият кафяв Чикаго със своите странни полуизточен, полузападен тип обитатели, които бързаха за работа, но плюеха по улиците. Дийн застана посред закусвалнята, поглади се по корема и го прибра навътре. Искаше да си побъбри с непознатата мулатка в напреднала възраст, която влезе и започна да разказва някаква история за това как нямала пари, но имала кифли, та дали щели да ѝ дадат малко масло. Влезе, полюшвайки бедра, отказаха ѝ и излезе, олюлявайки задника си.

— Аууу! — изрева Дийн. — Я да тръгнем след нея и да я замъкнем в раздрънкания кадилак. Славно ще си изкараме!

Но веднага забравихме за мулатката и след като обиколихме центъра, за да огледаме заведенията за танци и боп-музика, се запътихме право към улица „Норт Кларк“. Ако знаете каква нощ преживяхме!

— Ох, братче — възкликна Дийн, докато се помайвахме пред входа на някакъв бар — хубаво огледай улицата на живота, виж ги тия китайци, запокитени чак в Чикаго, какъв съдбоносен град — аууу, я погледни оная жена на прозореца ей там, дето гледа надолу, а тежките ѝ гърди се подават от нощницата, ох, какви големи очи! Ихaaa. Сал, трябва да се впуснем и да не спираме, докато не стигнем там.

— Къде?

— Не знам, но не трябва да спираме.

В този момент се появи група млади боп-музиканти, които заизваждаха инструментите си от колите. Нахълтаха право в един салун и ние ги последвахме по петите. Разположиха се и веднага засвириха. Ех, как случихме! Водещият музикант — слаб, отпуснат тенор-саксофонист, къдрокос, със стиснати устни и тесни рамене, изгубен в гънките на широка спортна риза, хладно спокоен в горещата нощ, със самодоволство в погледа, вдигна смръщен саксофона си и го наду, безучастен, техничен, изискан; потропваше с крак, когато искаше да улови някое осенило го хрумване, друго оставяше да отлети, а подемеше ли соло някое от останалите момчета, тихичко го насърчаваше: „Давай!“ Там беше и През, як русокос хубавец, който приличаше на луничав боксьор, опаковал се грижливо в кариран костюм от лъскава коприна с широки ревери, високи рамене и разхлабена връзка, за да постигне добре пресметната артистична небрежност; запотен, той работеше с жар над саксофона си, гърчеше се и изтръгваше от него тонове също като Лестър Йънг.

— Виж го сега През, той се притеснява като всеки млад музикант, който се мъчи да си изкара хляба, от всички само той е облечен добре, виж го как се ядосва, ако сакът му простърже, а оная студена риба, шефът му, му вика да не се вълнува, а само да надува, да надува — той иска само хубав звук и силна музика. Той е творецът. Той учи младия През, боксьора. А ето че и другите се разгряха.

Третият саксофонист беше алт, осемнайсетгодишен, сдържан интелектуален негър, напомнящ Чарли Паркър като млад, с грамадна, зейнала като прясна рана уста, по-висок от останалите, тържествен. Той повдигна инструмента си, духна леко и замислено и от него полетяха като птици музикални фрази и логични архитектурни структури в стила на Майлс Дейвис. Тия музиканти бяха деца на великите новатори на бопа.

Миналото си имаше Луис Армстронг, който красиво и с все сили надуваше тропета си из бордеите на Ню Орлиънс; а още преди него луди музиканти са шествали из улиците при официалните празници и са изпълнявали маршовете на Суза^[1] в неудържимия ритъм на рагтайма. По-късно дойдоха суингът и Рой Елдридж, който, неукротим и мъжествен, изливаше от тропета си порои от сила, логика и нежност, с бляскав поглед и подкупваща усмивка разпращаше вълните на музиката си и разтърсваше света на джаза. След него се появи Чарли Паркър, дойде право от бараката на майка си в Канзас Сити; отначало той надувал закърпения си алт-саксофон от дървената къщурка, упражнявал се в дъждовните дни и излизал само да послуша стария суинг-оркестър на Бейзи и Бени Моутън, в който свирел още и Пейдж, Горещите Устни, а после Чарли Паркър напуснал дома си и отишъл в Харлем, там срещнал лудия Телониъс Мънк и още по-лудия Гилеспи; великолепият Чарли Паркър от ранните си години, когато свирел пиян, обикаляйки в кръг. Малко по-млад от Лестър Йънг, също от Канзас Сити, тъжният, свят безумец Паркър събира в себе си цялата история на джаза; защото, докато държал високо, почти хоризонтално саксофона си, той бил велик духач; но колкото по-дълга израствала косата му, той ставал по-мързелив и развлечен, саксът му падал все по-ниско, докато накрая съвсем клюмнал, и по наше време, когато носеше обувки с дебели подметки, та да не усеща остриите камъчета на живота, той вяло придържаше саксофона до гърдите си и извличаше от него само хладни, лесноизпълними мотиви. А сега пред нас бяха децата на американската нощ на бопа.

Странни цветя бяха те — докато негърът алтсаксофонист гордо и възвишено се унасяше над главите ни, високото слабичко русокосо момче от улица „Къртис“ в Денвър, по джинси и с обкован колан, смучеше мундщука си и чакаше другите да свършат; когато му дойде редът, започна, а ние се заоглеждахме, за да разберем откъде се носи

солото, защото то се изплъзваше от ангелски усмихнатите над мундщука устни и беше най-нежното, жално, феерично соло на алт-саксофон. Самотен като Америка, пронизващ гърлен звук в нощта.

А останалите и общото изпълнение? Контрабасистът — рошав червенокоско с див поглед, отмерваше всяко силно време с удар на коленете в инструмента си, а в разгорещените моменти зяпваше, изпаднал в транс.

— Братче, тоя тип като нищо може да пречупи гръбнака на момичето си!

Тъжният барабанист, който приличаше на нашия бял битник от улица „Фолсъм“ във Фриско, бе опит от алкохол и наркотици, гледаше втренчено в празното, жвакваше дъвка и във върховен екстаз клатеше глава с такта. Пианистът — едро плещесто момче, тип италиански шофьор с месести ръце, излъчваше силна, но по мъжки сдържана радост. Свириха цял час. Никой не ги слушаше. Скитниците от „Норт Кларк“ седяха отпуснати пред бара, проститутки кряскаха истерично и ядно. Тайнствените жълтокожи прекосяваха помещението. Отнякъде се намесваше долнопробна танцова музика. Но момчетата продължаваха да свирят. На тротоара отвън се появи призрак — шестнайсетгодишно хлапе с козя брадичка от набол мъх и тромбон в калъфка. Слабо, рахитично, с безумно лице, то искаше да се присламчи към музикантите и да посвири с тях. Те го познаваха и не му обърнаха внимание. То се намъкна в бара, скришом извади тромбона и го вдигна към устните си. Звук не последва. Никой не го погледна. Момчетата свършиха, прибраха инструментите си и потеглиха към друг бар. Слабичкото чикагско хлапе непременно трябваше да се изяви, надяна тъмните си очила, приближи тромбона към устните си и останало единствен музикант в заведението, наду: „Баф!“ Едва тогава хукна след оркестрантите. Те никога нямаше да му позволят да свири с тях, както и кварталният футболен отбор сигурно не го допускаше на игрището отзад до нефтената цистерна.

— Всички тия момчета живеят с бабите си, също както Том Снарк и нашият алт, дето прилича на Карло Маркс — отбеляза Дийн.

Спуснахме се след тайфата музиканти. Те влязоха в клуба „Анита О’Дей“, извадиха отново инструментите си и свириха до девет сутринта. Ние с Дийн останахме до края на бира.

В почивките притичвахме до кадилака, понасяхме се из Чикаго и се опитвахме да примаим момичета. Те се плашеха от нашата голяма, покрита с белези, пророческа кола. В умопомрачената си възбуда Дийн блъскаше на заден ход колата в уличните водопроводни кранове и лудо се кискаше. Към девет часа сутринта тя вече беше истинска развалина; спирачките отказваха; броните бяха вдълбани; осите тракаха. Не спираше на червените светофари и приритваше из улиците. Платила бе дан на нощта. Превърнала се бе в кален шушон и нямаше нищо общо с лъскавата лимузина. „Ихааа!“ Момчетата от „Нийтс“ още свиреха.

По едно време Дийн се вторачи в мрака зад оркестъра и прошепна:

— Сал, дошъл е господ-бог!

Погледнах. *Джордж Шиъринг*. Както винаги опрял своята сляпа глава на бледата си ръка, цял в слух, наострил уши като слон, той попиваше американските звуци, за да ги овладее и пригоди за собствена английска употреба в летните нощи. Замолиха го да посвири. Съгласи се. И изтръгна от пианото вихър от главозамайващи акорди, които се извисяваха нагоре и по-нагоре, потта на Шиъринг заля клавиатурата, а всички занемяха в благоговение и ужас. Изведоха го от подиума след час. Той се върна в тъмното си ъгълче, старият бог Шиъринг, а момчетата заключиха: „След такова нещо не може да се свири!“

Но слабичкият водещ рече:

— Да опитаме все пак.

Можеше пък да излезе нещо. Винаги остава още нещо, по-далечно — крайт не се стига никога. Те затърсиха нови фрази след прозренията на Шиъринг; опитваха с всички сили. Извиваха се, гърчеха се, надуваха саксофоните. От време на време някой чист хармоничен възглас загатваше за раждането на мелодия, която някой ден може би щеше да остане единствената музика на света и щеше да извисява душите на хората към радостта. Намираха мотиви, подир това ги губеха, бореа се за тях, отново ги улавяха, смееха се, стенеха — а Дийн се потеше на масата и им викаше да дават, дават, дават. В девет сутринта всички — музиканти, момичета в три четвърти панталони, бармани и малкият рахитичен нещастен тромбонист — излязоха, олюлявайки се, от клуба в гръмовния тътен на чикагския ден, за да се отпуснат в сън до идващата дива нощ на бопа.

Ние с Дийн треперехме изтощени и пияни. Време беше да върнем кадилака на собственика му, който живееше на „Лейк Шор Драйв“ във фуклив богатски апартамент с огромен гараж под него, в който работеха омазани с масло негри. Вкарахме направо вътре калното плашило и го паркирахме на мястото му. Механикът не позна кадилака. Предадохме му документите. Той се почеса по главата. Трябваше бързо да се омитаме. Както и направихме. Вземме автобуса до центъра на Чикаго и това беше. Никога не ни застигна думичка от чикагския барон за състоянието на колата, въпреки че той имаше адреса ни и можеше да подаде жалба.

---

[1] Джон Филип Суза (1854—1932) — американски композитор и ръководител на духова музика, известен по псевдонима „крал на маршовете“. — Б.пр. ↑

Време беше да продължим нататък. Вземме автобус до Детройт. Парите ни съвсем се стопиха. Потътрихме нещастните си багажи по гарата. Бинтът от превръзката на Дийн беше черен като въглен и целият размотан. Изглеждахме толкова окаяно, колкото всеки друг на наше място след толкова патила. Грохнал, Дийн заспа в автобуса, който пореше през щата Мичиган. Аз подхванах разговор с пищно момиче — провинциалистче, облякло памучна блузка с голямо деколте, която откриваше до половина красивите му, загорели от слънцето гърди. Скучно момиче. Разказа ми за провинциалните си вечери, през които пукали пуканки на верандата. Някога разказът ѝ би зарадвал сърцето ми, но тъй като нейното сърце не се радваше, докато ми разправяше, разбрах, че думите ѝ просто предаваха онова, което бе общоприето да се прави у тях.

— А как се забавлявате у вас?

Опитах се да насоча разговора към момчета и секс. Големите ѝ тъмни очи ме изгледаха неразбиращо и с някакво огорчение, предадено в кръвта ѝ от поколения и поколения прадеди, въздържали се от онова, което крещи да бъде задоволено — каквото и да е то, а всеки го знае какво е.

— Всъщност какво искаш ти от живота?

Идеше ми да я грабна и да изстискам от нея желание. Тя дори нямаше представа какво ѝ трябва. Плещеше нещо за работа, за филми, за летни ваканции при баба ѝ, мечтаеше да отиде в Ню Йорк и да посети „Рокси“^[1], забърбори как щяла да се издокара по този случай — както на миналия Великден, с бяло боне, с букетче рози и розови лачени обувки и със светлолилаво габардинено манто.

— Какво правиш в неделя следобед? — попитах я.

Седяла на верандата. Момчетата минавали с велосипеди край верандата и спирали да си поприказват с нея. Тя четяла комикси и се излежавала в хамака.

— А какво правиш в горещите неделни вечери?

Пак седяла на верандата и гледала колите, които минавали по пътя. Двете с майка ѝ печели пуканки.

— Какво прави тогава баща ти в летните вечери?

Работел, работел нощна смяна в котелното отделение на фабриката и целият му живот минавал в работа, за да издържа една жена и нейните отрочета, без да чака признание или благодарност.

— А брат ти, какво прави той вечер през лятото?

Разкарвал се с велосипеда си, въртял се край млечния бар.

— Добре де, а не копнеели за нещо друго? Нещо, за което всички до болка копнеем? Какво желаем всички ние?

Тя не знаеше. Прозина се. Спеше ѝ се. Много ми дойде. Никой не можеше да ми отговори. Никой никога нямаше да ми отговори. В мен нещо се прекъсна. Тя беше на осемнайсет, красива и съвсем загубена.

Двамата с Дийн, раздърпани и мръсни, с вид на хора, прехранвали се със скакалци, се смъкнахме от автобуса в Детройт. Решихме да се подслоним в някое от целонощните кина по „Скид Роу“. Студено беше вече за паркове. Хасъл също се е подвизавал из детройтската „Скид Роу“, безброй пъти е оглеждал с тъмните си очи всяко стрелбище, всяко целонощно кино и всеки долнопробен бар по тая улица. Неговият дух ни преследваше. Никога повече нямаше да се сблъскаме с него на „Таймс Скуеър“. Помислихме си, че случайно старият Дийн Мориарти може да е тук, но и него го нямаше. За по трийсет и пет цента на човек влязохме в старо скапано кино и останахме на балкона до сутринта, когато ни изритаха надолу по стълбите. Посетителите на целонощните кина са дъното. Изпаднали негри, дошли чак от Алабама, подведени от слухове за работа във фабриките; стари белокожи скитници; млади дългокоси битници, които бяха стигнали края на пътя и се наливаха с вино; проститутки, обикновени двойки и домакини, които нямат какво да правят, нямат къде да отидат, нямат в кого да вярват. Ако пресеете през сито целия Детройт, едва ли ще съберете по-пъстра сбирщина от пропаднали отрепки, утайката на града. Даваха филма „Пеещият каубой Еди Дийн и неговият смел бял кон Цвилчо“ — това беше първата прожекция; втората беше двусериен филм за Истанбул с Джордж Рафт, Сидни Грийнстрийт и Петер Лоре. През тая нощ гледахме всеки от филмите по шест пъти. Гледахме ги, когато се събуждахме, чувахме ги, докато

спяхме, усещяхме ги в съня си, тъй че, когато се разсъмна, бяхме попили и с последните фибри на телата си странния Сив Мит за Запада и фаталния Мрачен Мит за Изтока. Оттогава това ужасно осмотично преживяване диктува всички мои подсъзнателни действия. Стотици пъти изкънтяха в ушите ми подигравателният смях на Грийнстрийт и зловещите подканвания на Петер Лоре; изстрадах с Джордж Рафт параноичните му страхове; яздих и пях с Еди Дийн и застрелях безчет пъти едни и същи конекрадци. Хората надигаха бутилките, озъртаха се и ровеха с очи из тъмния салон с надеждата, че ще си намерят занимание или душа, с която да си поговорят. Предните редове гузно мълчаха, никой не говореше. Докато съм спял, отпуснал глава на дървената ръчна облегалка, сивата зора прегърнала плътно стрехите на киното и провряла призрачни пипала през пролуките на прозорците, а шестима разпоредители се заели да изметат останките от нощта — вдигнали облаци от прах, напълнили носа ми, както съм хъркал с ниско смъкната глава, и за малко не помели и мен. Това ми разказа Дийн, който наблюдавал гледката от десетина места по-назад. Всички фасове, бутилки, кибрити и следи от секс били събрани на купчина. Ако бяха подбрали и мен, Дийн никога повече нямаше да ме види. Щеше да се наложи да преброжда Американските щати от единия до другия бряг и да надзърта във всяка кофа за смет, докато ме открие, свит като зародиш сред нечистотиите на моя живот, на неговия живот, на живота на всеки замесен и незамесен в тая история. Какво щях да му кажа аз тогава от моята боклукчийска утроба? „Не ме закачай бе, човек, щастлив съм си тук. Ти ме изгуби в една детройтска нощ на август четирийсет и девета. Какво право имаш да прекъсваш мечтите ми в тая изповръщана кофа?“ В 1942 година бях станал звезда на една от най-гадните драми на всички времена. Тогава бях моряк и веднъж отидох да си пийна в кафене „Импириъл“ на площад „Сколей“ в Бостън; изпих шейсет халби бира и се оттеглих в тоалетната, където съм прегърнал чинията и съм заспал. През нощта поне стотина моряци и цивилни лица влизали вътре и изхвърляли върху мен интимното си съдържание, докато ме маскирали до неузнаваемост. Е, голяма работа в края на краищата! Анонимността в човешкия свят е по-добро нещо, отколкото славата в рая, защото какво е раят? Какво е земята? Те съществуват само в умовете ни.

Като ломотехме неразбрано и се препъвахме на всяка крачка, ние с Дийн се измъкнахме призори от тази дупка на ужаса и тръгнахме да търсим кола в градското пътническо бюро. Доста голяма част от сутринта се разкарвахме из негърските барове, преследвахме мадами и слушахме джаз от джубоксовете, след което, помъкнали невъобразимата си екипировка, преодоляхме цели пет мили с местните автобуси и се добрахме до дома на един човек, който искаше да ни вземе по четири долара на глава, за да ни откара до Ню Йорк. Беше на средна възраст, рус, с очила, имаше си жена, дете и хубав дом. Почакахме го в двора, докато се приготви. Миловидната му жена, препасана с памучна престилка, ни предложи кафе, но ние бяхме прекалено увлечени в разговора си. По това време вече Дийн беше толкова изтощен и не с ума си, че всяко нещо, върху което спираше погледа си, го хвърляше във възторг. Отново се задаваше мигът на божествения бяс. Потеше се и пак се потеше. В момента, в който влязохме в новия крайслър и потеглихме за Ню Йорк горкият собственик разбра, че се е споразумял да пътува с двама побъркани, но не падна духом и всъщност още докато минавахме край стадиона „Бригс“ и заговорихме за мача на Детройтските Тигри^[2] догодина, той просто вече беше свикнал с нас.

В мъгливата нощ отминахме Толидо и продължихме напред през стария Охайо. Дадох си сметка, че съм започнал да прекосявам градовете на Америка, сякаш съм пътуващ търговец — убийствени маршрути, лоша стока, полуразвалена храна на дъното на моя сак с хитрости и никакви купувачи. Някъде край Пенсилвания мъжът се умори, Дийн пое кормилото и кара през целия път до Ню Йорк; от един момент нататък уловихме радиопредаването „Симфъни Сид“ с последните боп-парчета и най-после навлязохме във великия последен град на Америка. Пристигнахме в ранно утро. „Таймс Скуеър“ се раздираше от глъч, защото Ню Йорк не се спира нито миг. Оглеждахме се по навик за Хасъл.

След час двамата с Дийн се добрахме до новата къща на леля ми в Лонг Айланд, тя самата в този момент спореше за цената с бояджиите, които бяха наши семейни приятели, и ние, най-после завърнали се от Сан Франциско, се помъкнахме нагоре по стълбите.

— Сал — каза леля ми, — Дийн може да остане тук няколко дни, но след това трябва да си върви, ясно ли е?

Пътуването бе приключило. Тази нощ ние с Дийн се разходихме между бензиновите цистерни, железопътните мостове и електрическите стълбове с йодни лампи на Лонг Айланд, но пред нас нямаше земя, само Атлантическият океан, и можехме да стигнем само дотук. Стиснахме си ръцете и си обещахме да бъдем приятели завинаги.

Пет вечери след това отидохме на някакво нюйоркско празненство, където срещнах момиче на име Инес и ѝ разказах, че имам един приятел, с когото трябва непременно да я запозная. Бях пиан и ѝ казах, че той е каубой.

— Ах, винаги съм си мечтала да се запозная с каубой.

— Дийн! — изревах през навалищата, която включваше поета Анхел Луис Гарсия, Уолтър Ивънс, венецуелския поет Виктор Вийануева, моята бивша любима Джини Джоунс, Карло Маркс, Дийн Декстър и безброй други. — Ела насам!

Дийн се приближи свенливо. Един час по-късно, сред пианския шум и светската неразбория на празненството (ознаменувахме, разбира се, края на лятото), той беше коленичил на пода пред нея, опрял бе брадичка на корема ѝ, говореше, обещавахе ѝ всичко на света и се потеше. Тя беше едра сексапилна брюнетка — или както спомена Гарсия, „сякаш излязла от картина на Дега“ — и, общо взето, много приличаше на парижка кокетка. След няколко дни двамата вече се пазаряха в междуградски разговор с Камий от Сан Франциско за документите, необходими за развод, та да могат да се оженят по-скоро. Няколко месеца по-късно Камий роди второ дете от Дийн. А след още няколко и Инес роди от него. Като прибавим и още едно незаконно дете, запиляно някъде из Запада, Дийн имаше по това време четири дечица, нямаше пукнат цент в джоба си и както винаги животът му се състоеше само от неприятности, екстаз и високи скорости. Така и не отидохме в Италия.

---

[1] Известен в миналото водевилен театър. — Б.пр. ↑

[2] Известен бейзболен отбор. — Б.пр. ↑

ЧЕТВЪРТА ЧАСТ

Видях се с малко пари, след като получих хонорара от книгата. Помогнах на леля си, като платих наема до края на годината. Дойде ли в Ню Йорк пролетта, не устоявам на зова на земята, който долита през реката от Ню Джързи, и трябва да хвана пътя. И тръгнах, само че за първи път, откакто моят живот се сля с неговия, казах довиждане на Дийн и го оставих в Ню Йорк. Той работеше на един паркинг на ъгъла на улиците „Мадисън“ и Четиридесета. Както и преди търчеше нагоре-надолу по прокъсани обувки, памучна фланелка и увиснали под корема работни панталони и съвсем сам оправяше невъобразимия обеден прилив от коли.

Отивах да го посетя обикновено надвечер, когато нямаше никаква работа. Седеше в бараката, броеше билетите и се гладеше по корема. Радиото вечно боботеше.

— Братче, слушал ли си лудия Марти Гликман как коментира баскетболните мачове: „Отскок от центъра финт-стрелба попадение-две точки.“ По-велик коментатор не съм слушал.

Задоволяваше се с такива прости удоволствия. Живееше с Инес в един апартамент в източната част на Осемдесета, в който нямаше дори топла вода. Вечер, когато се прибираше вкъщи, той се събличаше съвсем гол, обличаше едно китайско копринено кимоно, което едва покриваше хълбоците му, и сядаше да изпуши наргилето си, натъпкано с наркотик. Това бяха домашните му удоволствия заедно с едно тесте мръсни карти.

— Напоследък дълго се заглеждам в двойката каро. Забелязал ли си къде е втората ръка на женската фигура? Бас държа, че не си. Вгледай се добре и се опитай да я видиш. — Той понечи да ми даде картата, върху която бяха изрисувани висок печален тип и сладострастна тъжна развратница, които опитваха някаква поза върху едно легло. — Вземи я де, аз съм я гледал много пъти! — Инес готвеше в кухнята и надникна с крива усмивка. Тя приемаше нещата, както са. — Виж я само! Погледни я каква е Инес! Нали разбираш, само това прави, ще надникне през вратата и ще се усмихне. Ние сме си

говорили с нея за всичко и идеално сме се разбрали. Решили сме да изчезнем оттук това лято и да заживеем на някоя ферма в Пенсилвания — ще купим голям автомобил за мен, да прескачам до Ню Йорк, за да се наскитвам, ще си вземем хубава просторна къща и в близките няколко години ще народим много деца. Тъхъ! Йееее! Господи! — Той скочи от стола и пусна една плоча на Уили Джексън, „Алигаторска опашка“. Застана прав пред грамофона, запляска с ръце, залюшка се и заудря колене в такт. — Ехееей! Страшно копеле е тоя Джексън! Когато го чух за пръв път, помислих си, че ще умре още на другата нощ, а той още е жив.

Дийн се държеше по същия начин, както с Камий във Фриско на другия край на континента. Същият очукан куфар се подаваше изпод леглото, готов да се понесе. Инес често се обаждаше по телефона на Камий и говореше дълго с нея; обсъждали дори номерата му или поне така твърдеше Дийн. Разменяли си писма за чудатостите му. Разбира се, той трябваше всеки месец да праща на Камий част от припечеленото, иначе щяха да го тикнат за половин година в трудов лагер. За да навакса изгубените пари, прилагаше какви ли не хитрости в паркинга, беше артист от превъзходна класа при връщане на рестото. Веднъж го гледах как пожелава щастлива Коледа на някакъв заможен мъж така словоохотливо, че оня изобщо не усети отсъствието на една петарка в рестото от двайсет. Веднага я изхарчихме в „Бърдланд“, кръчмата на бопа. На подиума свиреше Лестър Йънг, огромните му клепащи бяха натежали от вечността.

Една нощ, в три часа сутринта, си приказвахме на ъгъла на Четиридесет и седма улица и „Мадисън“.

— Ех, Сал, да пукна, ама страшно ми е криво, че изчезваш, истина ти казвам, за пръв път ще остана в Ню Йорк без стария си приятел. — И след малко добави: — Ню Йорк е спирка за мен, Фриско е моят град. През цялото време, откакто съм тук, не съм имал друго момиче освен Инес — такова нещо ми се случва само в Ню Йорк! Проклет град! Но мисълта, че отново ще трябва да пресека този ужасен континент... Сал, забелязал ли си, че не сме си приказвали истински от много време насам.

В Ню Йорк ние вечно търчахме като луди по какви ли не пиански събирания с тълпи от приятели. Но това сякаш не беше за Дийн. Той

приличаше повече на себе си, когато зъзнеше нощем в студения, ситен дъжд на пустото авеню „Мадисън“.

— Инес ме обича; каза ми го и ми обеща, че мога да правя каквото си поискам, при минимални неприятности от нейна страна. Нали разбираш, братче, колкото повече остаряваш, толкова повече неприятности ти се струпват. Един ден ние с теб ще се влачим по някоя уличка на залез слънце и ще надничаме в кофите за смет.

— Искаш да кажеш, че ще свършим като стари просяци, така ли?

— Защо пък не? Разбира се, че ще свършим така, стига да искаме. Какво лошо има в това? Изкарваш целия си живот, без да пречиш на другите, в това число на политиците и богатшите, а и теб никой не те безпокои, затова ти се отдръпваш и си караш по своему. — Съгласих се с него. Той вървеше към своето таоистко решение по най-простия и директен начин. — Кой е твоят път, братче? На момчето-светец, на безумеца, на дъгата, на шарената рибка или кой? Тоя път води навсякъде, той е за всеки, може да бъде извървян по всякакъв начин. Изобщо къде сме застанали и как? — Кимахме в дъжда. — Гадно, а трябва и да внимаваш за себе си. Няма да си истински мъж, ако не си във вечно движение — каквото и да разправят докторите. Ще ти кажа направо, Сал, където и да живея, куфарът ми винаги се подава под леглото и всеки момент съм готов да напусна или да ме изхвърлят. Решил съм да оставя всичко в ръцете на другите. Ти поне си свидетел, че съм се опитвал и иначе, че съм си скъсвал задника, за да успея, но както знаеш, всичко това е безсмислено, ние с теб знаем какво значи времето — и как да го забавим, за да можем само да вървим и да гледаме, и да се отдаваме на старовечните тъмни удоволствия, че то изобщо имали други удоволствия? А ние знаем.

Въздъгнахме в дъжда. През тази нощ вадеше в цялата долина на Хъдсън. Огромните, отворени за света кейове на ширналата се като море река бяха прогизнали от дъжда, пристаните за старите параходи бяха прогизнали от дъжда, древният извор при Оулд Понд Рок беше прогизнал от дъжда, възвишението Вандъруакър беше прогизнало от дъжда.

— Така че — продължи след малко Дийн — аз просто се оставям на течението на моя живот. Знаеш ли, че неотдавна писах на моя старец, който е в затвора на Сиатъл, и оня ден получих първото писмо от него от години насам.

— Наистина ли?

— Ъхъ, ъхъ. Казва, че иска да види „беббето“, написал го е с двойно „б“, щом успее да се добере до Фриско. Намерил съм една студена бърлога на източна Четирийсета за тринайсет на месец: а ако мога да му изпратя пари, ще дойде да живее в Ню Йорк — стига въобще да стигне дотук. Никога не съм ти разправял за сестра си, а знаеш ли, имам малко сладко сестриче; и ми се иска и нея да доведе да живее при мен.

— Къде е тя?

— Там е работата, че не знам — старецът ще се опита да я открие, но ти всъщност знаеш какво ще направи той.

— Значи, е отишъл в Сиатъл?

— И право в кирливия затвор.

— А къде е бил преди това?

— В Тексас, Тексас... така, че сега виждаш, братче, какво ми е на душата, как стоят нещата, какво ми е положението... забелязваш ли, че се укротявам?

— Забелязвам, вярно е. — Дийн се беше укротил в Ню Йорк. Много му се искаше да си говорим. Премръзнахме от студ в ледения дъжд. Решихме той да дойде в къщата на леля ми, преди да отпътувам.

Пристигна следващата неделя следобед. Аз имах вече телевизор. Изгледахме един мач, изслушахме друг по радиото и през цялото време превъртахме на трети, за да следим всяко нещо, което ставаше всяка минута.

— Запомни. Сал, „Ходжес“ са на втори бруклински канал, така че, докато бият сервиса на „Филис“, ние ще превключим на „Джайънтс“, Бостън, и ще мернем как Ди Маджо печели три точки с един удар, а докато изпълнителят на сервиса се мотае, бързо ще погледнем дали няма промяна при Боби Томпсън, откакто сме го оставили преди трийсет секунди. Ей така!

Късно следобед излязохме и играхме бейзбол с децата върху покритото със сажди игрище край железопътното депо на Лонг Айланд. После се заиграхме така разпалено на баскетбол, че помалките момчета ни подвикваха: „По-полека, не е задължително да се трепете.“ Те скачаха ловко от всичките ни страни и ни биеха с лекота. Ние с Дийн се напругахме и се потяхме. В един момент Дийн се просна по очи върху бетонното поле. Пухтахме и се задъхвахме да

отнемем топката на момчетата; те я запращаха далеч от нас само с едно перване. Други се спускаха към нея и плавно стреляха в коша над главите ни. Ние се хвърляхме като луди към коша, но по-младите момчета само се протягаха, грабваха топката от изпотените ни ръце и изчезваха, дриблирайки. Бяхме като герои от комиксите — амбициозни черни саксофонисти от американските долни кръчми, които искат да играят баскетбол срещу Стан Гец и Хладния Чарли. Момчетата ни взеха за откачени. По пътя към къщи ние с Дийн играхме кеч от двата тротоара. Опитвахме свръхспециални хватки, мяхме топката над храстите и на косъм не я запращахме в стълбовете. Когато минаваше кола, аз се затичвах успоредно с нея и забивах топката към Дийн над още неотминалата каросерия. Той се хвърляше, хващаше я, а после се търкулваше в тревата и ми я връщаше, за да я уловя от другата страна на паркиран хлебарски фургон. Едва успях да я запрата обратно с туткавата си ръка, така че, за да я хване, Дийн трябваше да се завърти стремително, да отстъпи назад и да падне по гръб в храстите. Когато се върнахме вкъщи. Дийн извади портфейла си, изкашля се и подаде на леля ми петнайсетте долара, които ѝ дължеше от времето, когато ни глобиха във Вашингтон за превишена скорост. Тя крайно се изненада, но ѝ стана приятно. Направихме си царска вечеря.

— Е, Дийн — каза леля, — надявам се, че този път ще се грижиш по-добре за бебето, което чакате, и няма да се разведеш.

— Да, да, да.

— Не можеш да караш все така — да кръстосваш из страната и навсякъде да оставяш бебета. Та бедните малки същества ще растат съвсем безпомощни. Длъжен си да им осигуриш някакъв шанс в този живот.

Той погледна в краката си и кимна. В кървавочервения здрач се сбогувахме на един мост над супермагистрала.

— Надявам се, че ще си в Ню Йорк, когато се върна — казах му. — Искам само едно нещо, Дийн, някой ден да живеем на една и съща улица заедно със семействата си и да бъдем двама неразделни стари приятели.

— Точно така, братче, знай, че ще се моля за това, няма да забравя неприятностите, които сме преживели заедно и с които ни предстои да се сблъскаме, както предвижда и предупреждава леля ти. Аз не исках новото бебе, Инес настояваше, дори се скарахме. Знаеш

ли, че Мерилу се е омъжила за някакъв търговец на коли на старо от Фриско и сега очаква дете?

— Знам. Един по един всички вървим нататък.

Думите ми едва ли развълнуваха езерно гладката повърхност на преобърнатия свят. Златото е скрито на дъното на света, а той е обърнат с главата надолу. Дийн извади една снимка на Камий от Фриско с малкото момиченце. Върху детето на слънчевия тротоар падаше сянката на мъж — два дълги крака в панталони сред унинието.

— Кой е пък тоя?

— Ед Дънкъл. Върнал се при Галатия, сега са се установили в Денвър. Но преди да тръгнат от Фриско, цял ден си правили снимки.

Бедният Ед Дънкъл, неговото състрадание си остана незабелязано, както състраданието на светците. Дийн извади и други снимки. Дадох си сметка, че един ден децата ни ще гледат в почуда всички тези снимки и ще си мислят, че техните родители са живеели спокоен, подреден, увековечен във фотографски отпечатыци живот, че са ставали сутрин, за да поемат гордо по тротоарите на живота, и никога няма да подозрат разхвърляната лудост и буйството на нашия истински живот, ада на нощите ни, безсмисления кошмар на пътя ни, заключени между безкрая и безначалието на празнотата. Жалки документи на невежеството.

— Довиждане, довиждане.

Дийн си тръгна в дългия ален залез. Локомотиви пушеха и тътнеха по моста над него. Сянката му го следваше, подражаваше походката, мислите му, цялото му същество. Обърна се и махна свенливо, стеснително. Поздрави ме като стрелочник, подскочи насам, после натам, извика ми нещо, което не разбрах. Тичаше в кръг. И с всяка обиколка се приближаваше все повече към бетонния ъгъл на железопътния надлез. Даде ми последен знак. Махнах му в отговор. С едно движение той се подчини на живота си и изчезна от погледа ми. Аз се втренчих в пустошта на собствените си дни. Пред мен стоеше ужасно дълъг път.

В полунощ на другия ден, пеейки си следната песничка:

*У дома в Мисула
У дома в Тръки
У дома в Оупълусас
Никъде не е домът ми.
У дома в старата Медора
У дома в Ундед Ний
У дома в Огалала
Не намирам аз дома си —*

взех автобуса за Вашингтон; там пропилях известно време в скитане; отклоних се от маршрута си, за да видя планината Блу Ридж, послушах птиците на долината Шенандоа и почетох гроба на Стоунуол Джексън; на смрачаване плюх в реката Канауа и се разходих в провинциалната вечер на Чарлстън, Западна Вирджиния; в полунощ — Ашланд, Кентъки и самотно момиче под навеса на затворена увеселителна шатра. Черният тайнствен Охайо, а призори — Синсинати. Отново полята на Индиана и следобед — Сейнт Луис под вечния покрив от грамадни облаци. Валчести камъни, потънали в тиня, и трупи, довлечени чак от Монтана, разпадащи се параходи, останки от миналото, трева и въжета край реката. Вечното стихотворение. А през нощта Мисури, полята на Канзас, неизменните крави на паша в тайнствената нощна шир, градчета като подредени кубчета и черни бездни отвъд края на всяка тяхна уличка; призори Абилийн. Ливадите на Източен Канзас преминаха в пасбищата на Западен Канзас, които пълзяха нагоре по възвишенията на Западната нощ.

С моя автобус пътуваше и Хенри Глас. Беше се качил в Тер От, щата Индиана, и продължи да ми говори:

— Обясних ти вече защо ненавиждам костюма, който съм облякъл, противен ми е — но това не е всичко. — Показа ми някакви

документи. Току-що го били пуснали от федералния пандиз на Тер От; излежал бил присъда за кражби и незаконни продажби на коли в Синсинати. Младо, къдрокосо момче на дванайсетина години. — Щом стигна в Денвър, продавам костюма в някой вехтошарски магазин и си купувам джинси. Знаеш ли на какво ме подложиха в затвора? Единична килия с Библия; използвах я да седя на нея върху каменния под; когато ме подушиха какво правя с нея, прибраха ми дебелия том и ми донесоха малко джобно изданийце, ей толкова голямо. Нямаше как да седя на него, та го изчетох от кора до кора, и Евангелието, и Завета. Ей-ей — сръчка ме той, както жвакаше бонбон, дъвчеше бонбони през цялото време, защото в пандиза му се бил развалил стомахът и не понасял нищо друго. — Знаеш ли, че в Библията има доста интересни неща? — Обясни ми и какво разбирали те под „правене на скомина“. — Ако някой, който ще излезе скоро от затвора, започне много да приказва за освобождаването си, той „прави скомина“ на другите, които остават. Тогава го сграбчваме за врата и го заплашваме: „Само да си посмял *мен* да ми правиш скомина...“ Лоша работа е да ти правят скомина — чуваш ли ме?

— Аз няма да ти правя скомина, Хенри.

— Ако някой започне да ми прави скомина, пада ми червеното перде, побеснявам дотам, че мога да убия човек. Знаеш ли защо цял живот съм киснал по затворите? Защото не си сдържах беса веднъж, когато бях на тринайсет години. Бях на кино с едно момче и то изтърси нещо по адрес на майка ми — нали се сещаш, оная мръсната дума. Извадих чекийката си и му рязнах гърлото, щях да го заколя, ако не ме бяха издърпали. После съдията ме попита: „Знаеше ли какво правиш, когато нападна приятеля си?“ — „Да, сър — отвърнах му, — ваше благородие, знаех, исках да претрепя копелето и още искам.“ Не ми дадоха повече думата и ме пратиха право в изправително училище. Хванах маясъл от седене в единичната килия. Пази се да не попаднеш във федерален пандиз, няма по-страшно нещо. Посран затвор, мога да ти приказвам цяла нощ, толкова отдавна не съм говорил с никого. Нямаш представа колко ми е хубаво, че съм навън. Ти просто си седеше в тоя автобус, когато се качих в Тер От, какво си мислеше тогава?

— Нищо, просто седях и се возех.

— А пък аз пеех. Седнах до теб, защото умирах от страх, че ако седна, до което и да е момиче, ще откача и ще си пхна ръката под полата ѝ. Ще трябва малко да почакам.

— Още един набег в затвора, и ще ти друснат доживотна. Най-добре от днес нататък да го даваш по-кротко.

— И аз тъй смятам, ама бедата е там, че ми пада пердето и сам не знам какво правя.

Отиваше да живее при брат си и снаха си; били му намерили работа в Колорадо. Билетът му бил платен от федералните власти при условието, че ще замине надалеч. Ето още едно момче, което приличаше на Дийн от ранни младини; твърде буйна кръв течеше в него, за да може да се сдържа; падаше му пердето; но той не притежаваше вродената странна святост, която можеше да го спаси от съдбата на решетката.

— Бъди ми приятел и ме пази да не ми падне пердето в Денвър, искаш ли, Сал? Може пък и да стигна по живо по здраво до брат си.

Когато пристигнахме в Денвър, аз го хванах за ръка и го заведох на улица „Ларимър“, за да продаде затворническите си дрехи. Старият евреин мигновено го подуши какво му носи, преди още да бе развил пакета.

— Не искам и да видя проклетите ти дрехи, ония типове от Канийън Сити всеки ден ми носят такива работи.

Улица „Ларимър“ беше пренаселена с бивши затворници, които се опитваха да му продадат костюмите си, изработени в пандиза. Историята приключи с това, че Хенри излезе оттам по чисто нови джинси и спортна риза, с хартиена торбичка в ръка, където се намираше костюмът. Отидохме в любимия бар на Дийн от едно време на улица „Гленарм“ — по пътя Хенри изхвърли костюма в една кофа за смет — и се обадохме на Тим Грей. Междувременно се беше свечерило.

— Ти ли си? — зарадва се Тим Грей. — Пристигам веднага.

След десет минути той се намъкна в бара заедно със Стан Шепард. Бяха се върнали наскоро от пътуване из Франция и бяха неопишимо разочаровани от живота си в Денвър. Харесаха Хенри и го черпиха с бири. Той започна да харчи наляво и надясно парите, припечелени със затворническия му труд. Ето че отново се намирах в меката, черна денвърска нощ сред светите улички и шантавите домове.

Тръгнахме да обикаляме баровете на града, крайпътните кръчми на Уест Колфакс, негърските барове, всичко подред.

Стан Шепард от години искал да се запознае с мен и най-после, за първи път, двамата заставахме в началото на общото ни приключение.

— Сал, откакто съм се върнал от Франция, не знам какво да правя със себе си. Вярно ли е, че заминаваш за Мексико? Да пукна, ако не тръгна с теб. Мога да събера стотина долара, а щом пристигнем там, ще подам молба за стипендия в мексиканския университет.

Хубаво, споразумяхме се, Стан щеше да тръгне с мен. Той беше дългокрако, стеснително, буйнокосо денвърско момче с широка подкупваща усмивка и бавни плавни движения като на Гари Купър. „Да пукна!“ — повтори той, завря палци в колана си и тръгна бавно по улицата, като се полюшваше от един крак на друг, но полека. Беше на нож с дядо си. Старецът бил против пътуването му във Франция, а сега беше против идеята за Мексико. Стан се шляеше из Денвър като скитник заради враждата с дядо си. Тази нощ, след като приключихме с пиенето и удържахме Хенри в „Хот Шоп“ на улица „Колфакс“ да не му падне пердето, Стан с мъка се дотътри до хотелската стая на Хенри на улица „Гленарм“, за да поспи.

— Дори не мога да се прибирам късно — дядо ми започва да вдига врява, после се нахвърля върху майка ми. Казвам ти, Сал, трябва бързо да изчезвам от Денвър, иначе ще се побъркам.

Отначало останах при Тим Грей, а после Бейб Ролинс постегна една малка спретната подземна стая за мен и всичко свърши с това, че всяка божя нощ в продължение на цяла седмица в нея устройвахме забави. Хенри продължи към брат си, повече не го видяхме и така и не научихме дали някой му е правил скомина след това, дали са го затваряли наново зад решетките или пък, останал на свобода, набива любимите си бонбони в нощта.

Ние с Тим Грей, Стан и Бейб прекарахме следобедите на тая седмица из чудесните денвърски барове, където келнерките са облечени в тесни панталони, шарят нагоре-надолу със стеснителни любвеобилни очи, мили келнерки, готови да се влюбят в клиентите, и когато това стане, въртят главозамайваща любов, лютят се, напрягат се и страдат от бар на бар; а нощите на същата седмица прекарахме в заведения за джаз, пиехме из диви негърски салуни и дърдорехме до

пет сутринта в моето мазе. Пладне обикновено ни заварваше изтегнати в задния двор на Бейб сред денвърските деца, които играеха на каубои и индианци и скачаха върху нас от обсипаните с цвят черешови дървета. Чувствах се прекрасно, пред мен се разтваряше целият свят, защото по това време вече не мечтаех. Двамата със Стан направихме заговор да привлечем и Тим Грей да тръгне с нас, но Тим се бе закотвил в своя денвърски живот.

Стягах се вече да поемам към Мексико, когато една нощ изневиделица ми се обади Денвърския Красавец и ми каза:

— Ей, Сал, познай кой пристига в Денвър! — Нямах представа. Пътува вече насам, научих от мой агент. Дийн си е купил кола и е тръгнал да те настигне.

И във въображението ми оживя образът на Дийн, страховит Ангел, огнен пламък, пулсиращо сияние; той се задаваше към мен по пътя, връхлиташе като облак с шеметна скорост, преследваше ме като забуления пътник от прерията, сгромолясваше се отгоре ми. Видях огромното му лице, надвесено над равнината, и очите му, в които святкаше безумната безплодна цел; видях крилете му; видях старата му раздрънкана колесница, от която хвърчаха искри; видях дирята, която прогаряше пътя; тя дори си проправяше свой път — през царевиците, през градовете, събаряше мостове, пресушаваше реки. Стоварваше се върху Запада като гняв. Разбрах, че Дийн е полудял отново. Явно нямаше да праща пари на нито една от двете си жени, след като бе изтеглил всичките си спестявания и си бе купил кола. Всичко отиде по дяволите, стратегията, всичко. Зад него димяха овъглените развалини. Той се носеше отново на запад през стенещия ужасен континент и скоро щеше да пристигне. Подготвихме се набързо да посрещнем Дийн. Според мълвата той щял да ме откара до Мексико с колата си.

— Мислиш ли, че ще вземе и мен? — попита Стан със страхопочитание.

— Ще говоря с него — обещах мрачно.

Не знаехме какво да очакваме. „Къде ще спи? Какво ще яде? Имали момичета за него?“ Сякаш застрашително се бе задал Гаргантюа: трябваше да се правят специални приготовления, за да се разширят канавките на Денвър и да се преиначат някои закони според многострадалното тяло и вулканичните захласи на Дийн.

Пристигането на Дийн беше като в старомоден филм. В златния следобед аз се намирах в къщата на Бейб. Една дума за къщата. Майка ѝ бе заминала за Европа. Лелята, която трябваше да бди над дома, се казваше Чарити^[1]; беше на седемдесет и пет години, но пъргава като невестулка. В големия род Ролинс, разпръснат по целия Запад, тя непрестанно сновеше от къща на къща и, общо взето, успяваше да бъде полезна. В някакъв момент от своя живот тя бе имала десетки синове. Сега всички бяха изчезнали; всички я бяха изоставили. Беше възрастна, но с жив интерес към всичко, което ние правехме или казвахме. Горчиво поклащаше глава, когато отпивахме големи глътки уиски в дневната. „Е, това можехте да го направите и в двора, младежи.“ На горния етаж на къщата — превърнат това лято в общежитие — живееше едно момче на име Том, което беше безнадеждно влюбено в Бейб. Беше от Върмонт, разправяха, че бил от богато семейство и че там, у тях, го чакала голяма кариера и какво ли не, но той предпочитал да бъде, където е Бейб. Вечер седеше в дневната, скрил пламналото си лице зад вестник, и чуваше всяка наша цветиста дума, но не го показваше. Особено пламваше, ако Бейб кажеше нещо. Когато го карахме насила да сваля вестника, той ни поглеждаше с безбрежно отегчение и страдание: „А? А, да, разбира се.“ Обикновено казваше само това.

Чарити си седеше в своя ъгъл, плетеше и ни наблюдаваше с птичите си очички. Работата ѝ беше да бди, да не допуска псувни. Бейб седеше върху дивана и се кикотеше. Тим Грей, Стан Шепард и аз се изтягахме във фотьойлите. Горкичкят Том изтърпяваше истински изтезания. Ставаше, прозяваше се и казваше: „Е, нов ден, нов късмет, лека нощ.“ И изчезваше нагоре по стълбите. Бейб не обръщаше внимание на чувствата му. Тя беше влюбена в Тим Грей; а той ѝ се изплъзваше от ръцете като змиорка. Точно така седяхме в един късен слънчев следобед преди вечеря, когато Дийн закова бричката си пред вратата и изскочи от нея по костюм от туид и с жилетка, от която се подаваше верижка на джобен часовник.

„Би-бип!“ — понесе се от улицата. Беше с Рой Джонсън, който наскоро се бе завърнал от Фриско с жена си Дороти и отново се бе установил в Денвър. Както и Ед Дънкъл с Галатия и Том Снарк. Всички отново се събраха в Денвър. Излязох на верандата.

— Е, братче — каза ми Дийн и ми подаде голямата си лапа. — Виждам, че всичко е о'кей на вашия полюс. Здравейте, здравейте, здравейте — обърна се той към всички. — Ами да, ето ги Тим Грей и Стан Шепард, приятно ми е. — Запознахме го с Чарити. — Ах, да, много ми е приятно. Това е приятелят ми Рой Джонсън, който беше толкова добър да дойде с мен, за да ми прави компания. Хрррррм! Ей богу! Кис-кис! Майор Хупъл, сър — козирува той, преди да подаде ръка на Том; който го зяпаше учудено. — Да, да. Е, Сал, старче, какво става, кога тръгваме за Мексико? Утре следобед? Чудесно, чудесно. Хм! А сега, Сал, разполагам точно с шестнайсет минути, за да отскоча до къщата на Ед Дънкъл, да прибера оттам стария си часовник, който носех като железничар, и да го заложа на улица „Ларимър“, преди да са затворили, а по пътя много бързо, но много щателно, доколкото ми позволява времето, ще огледам дали моят старец случайно не е в бюфета на Джигс или в някоя друга кръчма; после пък имам час при бръснаря, когото Красавеца винаги ми е препоръчвал, и тъй като не съм се променил с годините, ще продължа да му бъда клиент — кис-кис! Точно в шест часа — ама точно, чуваш ли ме! — искам от теб да си тук, аз ще хвъркна с колата да те взема за кратък набег до къщата на Рой Джонсън, ще послушаме Гилеспи и плочи с боп и ще си поотпочинем час преди да се впуснем в каквито и да било вечерни забавления, които ти и Тим, и Стан, и Бейб може би сте планирали, без да знаете, че ще пристигна, което между другото направих точно преди четирийсет и пет минути с моя стар форд модел трийсет и седма, дето е паркиран отпред, след като се отбих за една по-дълга почивка в Канзас Сити при братовчед си, не Сам Брейди, а по-малкия... — И докато изговаряше всичко това, той припряно се преоблече в нишата на дневната, където никой от нас не го виждаше, смени костюма с памучна фланелка и прехвърли часовника си в други панталони, които измъкна от същия стар очукан куфар.

— А Инес? — попитах. — Какво стана в Ню Йорк?

— Слушай, Сал, форматно предприех това пътуване, за да уредя развода си в Мексико, там става по-евтино и по-бързо откъдето и да е

другаде. Получих най-после съгласието на Камий и всичко е наред, всичко е чудесно, всичко е прекрасно и ние знаем, че сега не ни тревожи нищичко на този свят, нали така, Сал?

Е, какво да правя, винаги бях готов да последвам Дийн, така че всички се разтичахме според новите планове и подготвихме грандиозна нощ; излезе наистина незабравима. Вдигнахме голяма забава в къщата на брата на Ед Дънкъл. Другите му двама братя бяха шофьори на автобуси. Стояха и ни гледаха, потресени от всичко, което се разиграваше пред очите им. Наредихме богата маса, със сладкиши и напитки. Изглежда, Ед Дънкъл живееше в щастие и благоденствие.

— Е, оправихте ли се с Галатия?

— Да — отвърна Ед. — Мисля, че се оправихме. Смятам да се запиша в Денвърския университет, нали разбираш, заедно с Рой.

— Каква специалност?

— Ами социология и всичко, свързано с нея. Слушай, Дийн май с всеки ден откача все повече и повече, а?

— Определено.

Галатия Дънкъл също беше на забавата. Опитваше се да подхване разговор с някого, но Дийн беше завладял трибуната. Стоеше прав и изнасяше истинско представление пред Шепард, Тим, Бейб и мен, подредени на столове един до друг покрай кухненската стена. Ед Дънкъл се суетеше нервно зад него. Горкичкият му брат беше изблъскан още по-назад.

— Хи-хи! — не спираше Дийн, подръпваше ризата си, гладеше корема си, мятеше се напред-назад. — Тъхъ, ами... е, всички сме заедно сега, зад нас останаха няколко години, изтъркаляха се различно за всеки, а въпреки това, нали виждате, никой всъщност не се е променил, това е изумително, издръж... издръжли... востта... впрочем, за да докажа това, съм донесъл карти, с които много точно мога да предсказвам всичко. — Беше мръсното тесте. Дороти Джонсън и Рой Джонсън седяха вцепенени в ъгъла. Тъжно сборище. После Дийн внезапно се умълча, седна на един кухненски стол между Стан и мен, втренчи се пред себе си с кучешко упорство и престана да обръща внимание, на когото и да е. Просто изчезна за миг, за да се зареди с нов запас от енергия. Ако някой го докоснеше, щеше да се заклати като канара, задържана от камъче на ръба на пропаст. И можеше да се сгромоляса в бездната или просто да се полюее горе. Но не след дълго

канарата се разпука като цвят, лицето му грейна в мила усмивка, той се огледа като човек, пробуждащ се от сън, и каза:

— Я вижте какви хубави хора са се събрали тук около мен. Колко е чудесно! Сал, а защо, както казвах оня ден на Мин, защо, хмммм, аха, тъй де! — Изправи се и прекоси стаята, протегнал ръка към единия от двамата автобусни шофьори, присъстващи на сбирката. — Приятно ми е! Казвам се Дийн Мориарти. Да, отлично ви помня. Всичко наред ли е? Добре, добре. Ух, че хубава торта! Може ли да си взема? Само аз? Горкичкият аз? — Сестрата на Ед отговори, че може. — Наистина чудесно. Колко са добри хората! Наредили сладкиши и вкуснотии на масата и защо — заради прекрасните малки изненади и радости. Хм, ех, да, отлично, разкошно, хрррм, ей богу! — Стоеше посред стаята, олюляваше се, ядеше си тортата и ни гледаше всички с благоговение. Обърна се и хвърли поглед назад. Всичко го изумяваше, всичко, което се изпречеше пред очите му. Хора разговаряха на групи из цялата стая и той измърмори: — Да! Точно така! — Една картина на стената прикова вниманието му. Той я приближи, после отстъпи назад, наведе се, подскочи, искаше да я огледа от всички възможни височини и ъгли, задърпа фланелката си и възкликна: — По дяволите! — Изобщо не подозираше какво впечатление прави на околните, а още по-малко пък се интересуваше от това. Хората започнаха да го поглеждат с майчинска и бащинска загриженост. Най-после той се бе превърнал в Ангел, винаги съм знаел, че един ден ще стане така; но както всеки Ангел, и него все още го раздираха пристъпи на бяс и ярост и тази нощ, когато си тръгнахме от сбирката и една голяма шумна тайфа се приютихме в бара на „Уиндзър“, Дийн се напи лудо, демонично и божествено.

Не забравяйте, че „Уиндзър“ — луксозният хотел на Денвър от времето на Златната треска и в много отношения крайно интересен обект — с дупките от куршуми, които все още личаха по стените на голямата кръчма долу, някога е бил домът на Дийн. Живял е в една от стаите с баща си. Тук Дийн не беше турист. Пиеше в салона, сякаш беше призракът на баща си; поглъщаше виното, бирата, уискито като вода. Лицето му се зачерви и изпоти, той крещеше и викаше от бара, залиташе по дансинга, върху който танцуваха шумни западняци с момичетата си, опита се да посвири на пианото, прегръщаше бившите затворници и се надвикваше с тях във врявата.

А ние, другите от компанията, седяхме около две грамадни, събрани една до друга маси. Бяхме Денвърския Красавец, Дороти и Рой Джонсън, едно момиче от Бъфалоу, Уайоминг, приятелка на Дороти, Стан, Тим Грей, Бейб, аз, Ед Дънкъл, Том Снарк и още хора, всичко на всичко тринайсет души. Красавецът много се забавляваше: взе един малък автомат за фъстъци, постави го на масата пред себе си, започна да пуска вътре монети и да набива фъстъци. Предложи всички да напишем по нещо на една пощенска картичка и да я пратим на Карло Маркс в Ню Йорк. Написахме куп идиотщини. Струнен кънтри-състав извиваше в нощта на улица „Ларимър“. „Нали е страшно забавно?“ — изрева Красавецът. В мъжката тоалетна ние с Дийн задумкахме по вратата и се опитахме да я разбием, но тя се оказа дебела цял инч. При удрянето съм си счупил някаква костичка на средния пръст, но разбрах това едва на другия ден. Бяхме бясно пияни. В един момент на масата ни се мъдреха петдесет халби бира. Достатъчно беше само да обиколиш и да опиташ по глътка от всяка. Неколцина бивши затворници от Каниън Сити се клатушкаха и бръщолеха с нас. Във фоайето пред бара престарели златотърсачи дремеха на бастуните си под стария гръмко тиктакащ часовник. Този бяс им бе познат от по-велики дни. Всичко бе един вихър. Отвсякъде ехтяха веселби. Празненство бушуваше дори в един замък, до който отидохме всички с кола — без Дийн, защото той се втурна другаде, — и в този замък насядахме около една огромна маса в някаква зала и продължихме да крещим. В парка имаше плувен басейн и изкуствени пещери. Най-после бях открил замъка, от който щеше да се надигне могъщата змия на света.

После, в късна нощ, останахме в една кола само Дийн, Стан Шепард, Тим Грей, Ед Дънкъл, Том Снарк и аз, а целият свят беше пред нас. Отидохме в мексиканския квартал, после във „Файв Пойнтс“, обикаляхме града. Стан Шепард просто откачи от радост. Не спираше да крещи „Копеле, да пукна!“ с пискливия си глас и се пляскаше по коленете. Дийн беше в луд възторг от него. Повтаряше всичко, което Стан издумваше, пуфкаше и бършеше потта от лицето си.

— Ех, че ще се забавляваме, Сал, като тръгнем към Мексико, с тоя невероятен Стан! Нати?

Това беше последната ни нощ в свещения Денвър и я изкарахме славно и диво. Завърши с пиене в мазето на свещи и с това, че Чарити

се прокрадваше за оглед из горния етаж по нощница и с джобно фенерче. По това време към нас се бе присламчил и един цветнокож, на когото викаха Гомес. Той се клатушкаше мъртвопиян из „Файв Пойнтс“ и за нищо не му пукаше. Когато го видяхме, Томи Снарк извика: — Ей, ти да не се казваш Джони?

Гомес се олюля и отново запелтечи:

— Така по ли ви приличам на него? Правя всичко възможно да съм Джони, но нещо не ми се удава.

— Слушай, ей, я ела с нас! — извика Дийн, Гомес скочи в колата ни и потеглихме. В мазето шептахме ожесточено, за да не обезпокоим съседите. В девет часа сутринта всички си бяха отишли с изключение на Дийн и Шепард, които още дърдореха като полудели. Хората ставаха да си правят закуските и чуваха странни подземни гласове, които повтаряха: „Да! Да!“ Бейб приготви обилна закуска. Дойде време да изчезваме към Мексико.

Дийн откара колата до най-близката бензиностанция, където я стегнаха тип-топ. Колата му беше форд, модел 37, дясната врата, на която беше откачена от пантите и привързана към каросерията. Предната дясна седалка също беше потрошена и когато се облегнеш назад, човек се озоваваше с лице към очукания покрив.

— С тая раздрънкана таратайка ще пътуваме до Мексико дни наред, съвсем като провинциалисти — каза Дийн.

Погледнах картата: разстоянието до границата при Ларедо беше над хиляда мили, главно през Тексас, а подир това още 767 мили през Мексико до великия град край назъбените височини на Истмус и Оахакан. Не можех да си представя това пътуване. Най-фантастичното от всички. Сега вече нямаше да вървим към изток или запад, а към магическия юг. Мярна се видение на цялото западно полукълбо със скалните пластове, спускащи се надолу до Тиерадел Фуего, докато ние летим по параболата на света към други тропици и други светове.

— Братче, ще стигнем най-после до нашето ТО! — произнесе Дийн с непоколебима вяра. И ме потупа по рамото: — Само почакай, и ще видиш. Ехехееей! Ихaaaa!

Шепард тръгна да приключи последните си денвърски задължения, аз го придружих и се запознах с бедния му дядо, който застана на прага на къщата и започна да мълви:

— Стан, Стан, Стан.

— Какво има, дядо?

— Не заминавай!

— Е, решено е вече, а сега *трябва* да тръгвам; защо се държиш така?

Старецът беше с прошарена коса, с големи бадемови очи и с напрегната до скъсване шия.

— Стан — каза той протичко, — не заминавай. Не разплаквай стария си дядо. Не ме оставяй пак сам.

Сърцето ми се късаше при тая гледка.

— Дийн — обърна се към мен старият човек, — не ми отнемай моя Стан. Когато беше малък, аз го водех в парка и му показвах лебедите. После в това езеро се удави сестричката му. Не давам да ми вземеш и момчето.

— Не, не — намеси се Стан, — тръгваме вече. Довиждане.

Със сила се изтръгна от вкопчилиия се в него старец.

Дядо му го стискаше за ръката.

— Стан, Стан, Стан, не отивай, не отивай, не отивай!

Изскубнахме се, навели глави, а старецът остана на прага на къщичката си в затънтената денвърска уличка със завеса от мъниста на вратата и с претъпкана от вещи дневна. Беше бял като платно. И продължаваше да зове името на Стан. Движенията му бяха някак вдървени, той не се отмести от прага, просто си остана на него, проплакваше „Стан“ и „Не отивай“ и гледаше след нас тревожно, докато завихме зад ъгъла.

— Господи, Шеп, просто не знам какво да ти кажа.

— Не му обръщай внимание — простена Стан. — Винаги е бил такъв.

Отидохме да се срещнем с майката на Стан, която бе избързала към банката, за да изтегли за него пари. Тя беше приятна жена с побеляла коса и с все още млада външност. Майка и син постояха един до друг върху мраморния под и нещо си зашепнаха. Стан беше облечен в джинсов костюм, с жакет и всичко, както му е редът, приличаше досущ на човек, който ще пътува до Мексико. Досега бе живял улегнал денвърски живот, а сега потегляше с огнения откривател Дийн. Дийн се зададе иззад ъгъла точно навреме. Мисис Шепард настоя да ни почерпи по едно кафе.

— Да ми пазите сина — заръча тя. — Не е за разправяне какви неща могат да ви се случат в оная страна.

— Ще се пазим едни други — уверих я. Стан и майка му тръгнаха бавно напред, а ние с лудия Дийн вървахме отзад; той ми говореше за разликата в драсканиците по стените на клозетите на Изток и на Запад.

— Съвсем различни са: на Изток драскат духовитости и дебелашки смешки с недвусмислени намеци, долнопробни обяснения и рисунки, а на Запад просто си изписват имената — Ред О'Хара от Блъфтаун, Монтана, мина оттук, — датата и всичко това съвсем сериозно, като че ли го прави, да речем, Ед Дънкъл; причината е безбрежната самота, която постепенно започваш да усещаш, щом прекосиш Мисисипи.

И ето пред нас вървеше едно самотно момче; майката на Шепард беше хубава и ѝ беше крайно неприятно, че синът ѝ заминава, но разбираше, че трябва да замине. Стана ми ясно, че той бяга от дядо си. Така се събрахме трима — Дийн, който търсеше баща си, аз, чийто баща се бе поминал, и Стан, който бягаше от стареца си, — за да се впуснем заедно в нощта. Стан целуна майка си сред забързаните тълпи на Седемнайста улица, тя се качи в едно такси и ни помахаше: „Довиждане, довиждане.“

Отидохме в дома на Бейб и се сбогувахме с нея. Тим щеше да пътува с нас до своята къща извън града. Този ден Бейб беше особено красива: косата ѝ, по шведски дълга и руса, по лицето ѝ — лунички, избили от слънцето. Беше се превърнала в малкото момиче, което е била някога. Очите ѝ се овлажниха. Можело по-късно да се присъедини към нас заедно с Тим, но не го направи. Довиждане, довиждане.

И се понесохме с рев. Оставихме Тим в двора на извънградската му къща посред прерията и аз се обърнах, за да го видя как ще изчезне в нея. Този странен човек стоя така цели две минути, гледа след нас и само един господ знае какви скръбни мисли са се въртели в главата му. Смали се и още се смали, а продължаваше да стои неподвижен, хванал въжето за пране с една ръка като капитан, а аз, извъртян назад, не откъсвах очи от него, докато той се стопи и остана само едно нарастващо в пространството отсъствие — на изток от това

пространство беше Канзас, който пък се намираше по пътя назад, към моя дом в Атлантис.

Насочихме на юг дрънкащата муцуна на нашия форд и се запътихме към Касъл Рок, Колорадо, слънцето почервения и планинските скали от запад заприличаха на бруклинска пивоварна в ноемврийски здрач. Високо горе в моравите сенки на скалите някой крачеше ли, крачеше, но ние не го виждахме; може би беше старецът с бялата коса, чието присъствие бях доловил преди години сред планинските върхове. Незнайникът от Закатекас^[2]. Той се приближаваше към мен, макар и само откъм гърба ми. Денвър се стопи зад нас като град от сол, пушеците му пробождаха небето и се разнасяха пред погледа ни.

---

[1] Милосърдие. — Б.пр. ↑

[2] Щат в Мексико, населяван предимно с потомци на ацтеките.
— Б.пр. ↑

Беше май. И как е възможно в уютните следобеди на Колорадо с фермите, сенчестите долчинки и напоителните вади — в които се къпят момчетиите — да се роди насекомо като онова, което ухапа Стан Шепард? Той беше отпуснал ръка навън през прозореца на счупената врата, взеше се и бъбреше щастливо, когато изведнъж чудовищното насекомо връхлетя върху ръката му и заби дълго жило в нея, при което Стан изрева. То долетя от американския следобед. Стан дръпна вътре ръката си, стисна я и измъкна жилото, но след няколко минути тя започна да се подува и да го боли. Ние с Дийн недоумявахме що за насекомо беше това. Трябваше да почакаме и да видим дали подутината ще спадне. Ама че работа, пътувахме към неznайни южни земи, а едва на три мили от родния град, от стария беден роден град на детството, някакво неznайно пакостно екзотично насекомо налетя от потайни развъдници на зарази и пусна страх в сърцата ни.

— Какво ли е?

— Не съм чувал тук да има подобни насекоми, от чието ухапване да стават такива подутини.

— Проклетата работа!

Това придаде на пътуването ни зловеща обреченост. Но продължихме. Ръката на Стан се влошаваше. Решихме да се отбием в първата болница по пътя, за да му ударят инжекция пеницилин. Минахме Касъл Рок и пристигнахме в Колорадо Спрингс по тъмно. Гигантската сянка на върха Пайк се чернееше високо от дясната ни страна. Профучахме по магистралата към Пуебло.

— Хиляди и хиляди пъти съм стопирал коли по този път — рече Дийн. — Една нощ се бях скрил точно зад тая бодлива ограда, когато изведнъж, без никаква причина, ме прониза ужас.

Решихме всеки от нас подред да разкаже за живота си. Стан беше първи.

— Дълго ще пътуваме — каза Дийн вместо въведение, — затова трябва да изпием до дъно удоволствието от разказите си, да разнищим всяка малка подробност, за която се сетим, и сигурно пак няма да

можем да си разкажем всичко. Полека, полека — предупреди той Стан, който започна своята история, — отпусни се.

Стан подхвана историята на живота си, докато колата летеше през мрака. Започна с преживяванията си във Франция, но за да преодолее нарастващите трудности на разказа, той се върна по-назад и започна от самото начало, от детството си в Денвър. Двамата с Дийн си спомниха времето, когато профучавали един край друг с велосипедите си.

— Забравил си едно нещо, но аз го помня — гаражът Арапахоу. Сещаш ли се? Аз ти подхвърлих топка в ъгъла, ти ми я върна с юмручен удар и тя цопна право в канала. Бях в прогимназията. Сещаш ли се сега? — Стан говореше неспокойно и трескаво. Искаше да разкаже всичко на Дийн. Дийн беше в ролята на арбитър, по-възрастен, съдник, слушател, той одобряваше, кимаше.

— Да, да, продължавай, моля те.

Минахме Уолсънбърг; и изведнъж отстрани се мярна Тринидад; някъде край тоя път, около лагерен огън, навярно седеше Чад Кинг с неколцина антрополози и както някога сигурно разказваше историята на своя живот, без да подозира, че в същия този миг ние хвърчим по шосето на път за Мексико и си разказваме своето собствено минало. О, тъжна американска нощ! Подир това се озовахме в Ню Мексико, минахме покрай заоблените скали на Рейтън и спряхме при едно крайпътно заведение, обезумели от глад, хапнахме кюфтета и си увихме още няколко в салфетка, за да ги изядем оттатък границата.

— Сал, пред нас е вертикалният щат Тексас — каза Дийн, — но за нас той ще стане хоризонтален, като го преминем, дълъг е точно толкова, колкото е и широк. След няколко минути влизаме в Тексас и без да спирам да карам, утре по това време още няма да сме излезли от него. Представяш ли си?

Продължихме по-нататък. Сред необятната нощна прерия се гушеше първото градче на Тексас, Далхарт, през което бях минавал в 1947 година. То блещукаше на петдесет мили от нас, върху черния под на земята. В лунната светлина цялата земя като че беше от мескит и пустош. На хоризонта бе кацнала луната. Тя наедря, стана тлъста и червеникава, узря и се затъркаля, докато зорницата се пребори с нея и дъх на роса нахлу през прозорците ни — а ние все така се носехме. След Далас — празно градче като от кубчета — препуснахме към

Амарийо и влязохме в него сутринта сред откритите погранични тревни площи, които само допреди няколко години са се зеленеели около индиански колиби. А сега имаше бензиностанции и джубоксове, модел 1950 година, с грамадни натруфени зурли, зейнали цепнатини за монети и отвратителни плочи. През целия път от Амарийо до Чилдрес ние с Дийн тъпчехме в главата на Стан сюжетите на разни книги, които бяхме чели, и то по негово желание, защото искаше да бъде образован. В приличащото слънце при Чилдрес свърнахме право на юг по някакъв второстепенен път и се понесохме през бездънните пустоши на Падюха, Гътри и Абилийн, Тексас. По това време вече Дийн трябваше да поспи, затова ние със Стан седнахме отпред и поехме управлението. Старата таратайка се нажежи, започна да подскача, но продължи да драпа нататък. Огромни облаци от пясъчен прах се понесоха към нас от трепкащите далечини. Стан караше и продължаваше с историите си за Монте Карло и Кан-сюр-Мер и небесносините кътчета около Мантон, където мургави хора се разхождали между бели стени.

Уникалността на Тексас не може да се отрече: бавно се врязахме в Абилийн и всички ококорихме очи, за да го огледаме.

— Представи си, че живееш в това селище на хиляди мили от големите градове. Ихаа, ихаа, ей го там, до линията, стария Абилийн, където каубоите от Далечния Запад докарвали за продан цели стада добитък, стоварвали ги тук от корабите, напивали се до безпаметство и бясно лудували. Хей, чувате ли ме? — провикна се Дийн през прозореца, а устата му се разкриви в гримаса, напомняща за У. К. Фийлдс. Него Тексас не го вълнуваше, нито пък което и да е друго място. Зачервените тексасци не му обърнаха внимание и продължиха забързани по напечените тротоари. Спряхме да хапнем извън града, на юг по магистралата. Нощта като че отстоеше на милиони мили от нас, когато поехме към Коулман и Брейди — сърцето на Тексас, наоколо само шубраци, тук-там по някоя случайна къща покрай зажаднял поток, прашно отклонение от цели, петдесет мили и безкраен пек.

— А старият кирпичен Мексико е далеч, далеч — промълви сънен Дийн от задната седалка, — затова давайте газ, момчета, и призори ще целуваме сеньоритите, тоя стар форд може да препуска, стига да знаете как да му говорите, да го насърчавате, е, задницата му може да изпадне, но не се тревожете за това, важното е да стигнем целта.

И отново потъна в сън.

Аз седнах зад волана и карах до Фредериксбърг и тук отново пресяхох старата карта на същото място, където в една снежна утрин на 1949 година се бяхме държали за ръце с Мерилу, къде ли беше сега Мерилу?

„Давай!“ — крещеше Дийн в съня си и предполагам, че сънуваше санфранциски джаз, а може би предвкушаше приближаващото мексиканско мамбо. Стан приказваше ли, приказваше; Дийн сякаш бе навил пружина в него предната нощ и сега той изобщо не можеше да спре. Беше стигнал до Англия и разказваше стопаджийските си приключения по нейните пътища, от Лондон до Ливърпул, когато бил с дълга коса и протрити панталони, и особени британски шофьори на камиони го вземали със себе си в унинието на европейската празнота. Очите ни се зачервиха от нестихващите мистрала на прастария Тексас. В стомаха на всеки от нас бе заседнал камък и ние знаехме, че макар и бавно, се приближаваме към края му. С тресящо се усилие колата едва вдигаше четирийсет. От Фредериксбърг напуснахме широкото и високо западно поле. Пеперуди започнаха да се размазват върху предното стъкло.

— Спуснахме се в горещата земя, момчета, при пустинните плъхове и при текилата. За първи път прониквам толкова на юг в Тексас — добави Дийн зачуден. — По дяволите! Точно тук пристига моят старец зимно време, тоя лукав стар нехранимайко.

Изведнъж, слизайки в подножието на хълм, дълъг пет мили, ние се гмурнахме в истинска тропическа жегата, а върху възвишението пред нас видяхме светлините на стария Сан Антонио. Човек добиваше чувство, че цялата тая земя действително е била мексиканска. Къщите покрай пътя бяха по-различни, бензиностанциите — по-схлупени, осветлението по-оскъдно. Доволен, Дийн седна зад кормилото, за да ни отведе в Сан Антонио. Влязохме в град от гъсто и безразборно застроени южняшки мексикански паянтови къщурки без мази и със стари люлеещи се столове на верандите. Спряхме на невероятно запусната бензиностанция, за да ни сменят маслото. Под ярката светлина на електрическите крушки над главите ни, почернели от летните хвъркати насекоми на долината, се бяха струпали мексиканци, които бъркаха в кашони, вадеха бирени бутилки и подхвърляха монети на момчето, обслужващо станцията. Цели семейства се помайваха

наоколо и си купуваха бира по тоя начин. Отвсякъде ни обграждаха схлупени къщурки и клюмнали дървета, а въздухът бе пропит с дивия дъх на канела. Страхотни мексикански девойчета се разхождаха с момчетата си.

— Ихааа! — провикна се Дийн. — Si! Mañana!

От всички страни ехтеше музика, всякаква музика. Ние със Стан изпихме няколко бутилки бира и се поопихме. Намирахме се почти извън Америка и все пак безспорно в нея, там, където тя е най-лудешката. Саморъчно доизкусурявани коли прогърмяваха край нас. Сан Антонио, ааах!

— Сега слушайте какво ще ви кажа — спокойно можем да се разтикаме няколко часа из Сан Антонио, ще намерим клиника за ръката на Стан, а ние със Сал ще обиколим и изучим улиците, ей, гледайте тия къщи отсреща, вижда се всичко в стаите, вижте ги готините дъщери как се излежават и четат списание „Истинска любов“, ииииих! Хайде, да тръгваме.

Известно време карахме напосоки, като питахме хората по пътя къде е най-близката болница. Оказа се някъде към центъра, който изглеждаше по-лъскав и американски — с няколко небостъргача, повече неони и системи от еднотипни магазини, — и все пак в мрака се щураха коли с гръм и трясък, сякаш не съществуваше правилник на движението. Паркирахме пред болницата и аз тръгнах със Стан да търсим интернист, а Дийн остана в колата да се преоблече. Фоайето на болницата беше препълнено с бедни мексиканки, някои бременни, други — болни, трети — довели малките си болни дечица. Тъжна гледка. Спомних си за бедната Тери и се замислих какво ли прави сега. Стан чакал цял час, за да дойде интернистът и да погледне подутата му ръка. Инфекцията, която развил, си имала наименование, но никой от нас не си направи труда да го запомни. Били му инжекция пеницилин.

В това време ние с Дийн се впуснахме из улиците на мексиканския Сан Антонио. Мекият въздух ухаеше — по-мек въздух не ме бе докосвал, — черен, тайнствен, жужащ. От звучния мрак внезапно изникваха силуети на момичета, превързали косите си с бели шалчета. Дийн крачеше и дума не обелваше.

— Ох, толкова е красиво, че просто нищо не ми се прави! — прошепна ми той по едно време. — Дай да вървим да надникнем навсякъде. Виж! Виж! Каква невероятна санантонска билиардна!

Влязохме. Около дузина момчета играеха бiliarд на три маси, всички бяха мексиканци. Ние с Дийн си купихме кола, напълнихме джубокса с монети и пуснахме „Уайнони Блус Харис“ и Лайънъл Хамптън, и Лъки Милиндър, и се разскачахме. Но Дийн ме караше и да се оглеждам.

— Хвърли едно око нататък, само с крайчето, додето слушаме извивките на Уайнони за прелестите на любимата му и додето вдишваме мекия въздух, както му викаш ти, и забележи онова момче, ненормалното, което играе на първата маса, виж го, то е посмешището на бiliarдната, цял живот е било посмешище. Другите нямат милост към него, не го обичат.

Ненормалното момче беше нещо като несъразмерно джудже с голямо, твърде голямо, красиво лице, върху което лъщяха огромни кафяви влажни очи.

— Не виждаш ли, Сал, та това е мексиканският Том Снарк на Сан Антонио, по целия свят се повтаря все една и съща история, гледай, пердашат го по задника със стика. Ха-ха-ха! Чуй ги как се късат от смях. Виж сега, той иска да спечели играта, заложил е четири пъти. Внимавай! Внимавай! — Наблюдавахме как джуджето с младото ангелско лице прави усилие да се прицели, но не успя. Останалите ревнаха. — Ей, братче — продължи Дийн, — гледай, гледай. — Те сграбчиха джуджето за врата и взеха да го подмятат ей така, на игра. То се разскимтя. Изниза се навън в нощта, но преди това хвърли назад засрамен незлобив поглед. — Как само ми се иска да се запозная с това невероятно типче, да разбера какви мисли се въртят в главата му, какви мадами си намира — ох, братче, този въздух ме опива! — Излязохме навън и се замъкнахме по-далеч, през няколко тъмни, тайнствени улици. Безброй къщурки се притулваха зад обрасли като джунгли зелени дворове; през тях мярвахме момичета в стаи, момичета на веранди, момичета в храстите с момчета. — Как не съм идвал досега в този луд град Сан Антонио! Представи си само какво ще е тогава в Мексико! Хайде! Тръгваме!

И се втурнахме назад към болницата. Стан беше минал през процедурите и ни увери, че се чувствал много по-добре. Прегърнахме го и му разказахме най-подробно преживелиците си.

Сега вече бяхме готови за последните сто и петдесет мили до магическата граница. Скорчихме в колата и потеглихме. Бях тъй

изтощен, че проспах целия път през Дили и Енсиал до Ларедо и се събудих едва когато паркираха колата пред някаква закусвалня в два часа сутринта.

— Ах — въздъхна Дийн, — крайт на Тексас, крайт на Америка, оттук нататък не знаем нищичко!

Жегата беше невъобразима: от нас шуртеше пот като вода. Не лъхваше капчица свежест, нямаше глътка въздух, нищо, само милиарди мушици, които се разплескваха по крушките, и задушавашото зловоние на топла река някъде наблизко в нощта — това беше Рио Гранде, която тръгва от прохладните долчинки на Скалистите планини, а в края на пътя си дълбае проломи със световни размери, за да размеси във великия Залив своите горещи води с тинята на Мисисипи.

В утрото на другия ден Ларедо изглеждаше зловещо. Шофьори от кол и въже и всякакви погранични контрабандисти се мотаеха насам-натам и дебнеха шанса си. Впрочем не бяха кой знае колко много: часът не беше подходящ за тях. В това дъно се наслаява американската тиня, в която затъват тежките престъпници, място, напълно необходимо за заблудените, защото е близо до едно особено другаде, в което могат да изчезнат за миг. Контрабандата просто витаеше в тежкия, лепкав като сироп въздух. Лицата на ченгетата бяха зачервени, намръщени и запотени, а самите те никак не бяха наперени. Келнерките бяха мръсни и отблъскващи. А над всичко тегнеше вездесъщото присъствие на необятно Мексико и почти се усещаше мирисът на милиардите тортили, който цвърчаха и се пържеха в нощта. Нямахме представа какво ще се окаже Мексико. Отново се намирахме на морското равнище и когато се опитахме да закусим, едва преглъщахме хапките. Загънах остатъка от храната в салфетки за из път. Стана ни страшно и тъжно. Но всичко се промени, когато прекосихме тайнствения мост над реката и гумите ни се затъркаляха вече по мексиканската земя, макар тя да не бе друго освен пункт за гранична проверка. От другата страна на улицата започваше Мексико. Гледахме смаяни. Изумяваше ни това, че всичко беше точно като в Мексико. Беше три часа сутринта и типове със сламени шапки и бели панталони стояха край олющените сипаничави фасади на магазините.

— Вижте ги само тия типове! — прошепна Дийн. — Охо-хоо! — И предпазливо пое въздух. — Почакайте, почакайте!

Представителите на мексиканските власти излязоха ухилени и ни поканиха, ако обичаме, да си извадим багажа. Така и направихме. Не можехме да откъснем очи от отсрещната страна на улицата. Умирахме от нетърпение да се гмурнем в нея и да се изгубим из тайнствените испански улички. Беше само Нуево Ларедо, а на нас ни приличаше на Светата Лхаса^[1].

— Тия момчета будуват по цяла нощ — прошепна ми Дийн.

Бързахме да свърши по-скоро проверката на документите ни. Предупредиха ни да не пием вода от чешмите след границата. Мексиканците прегледаха багажа ни отгоре-отгоре. Никак не приличаха на представители на властта. Бяха мързеливи и благи. Дийн не сваляше очи от тях. Той се обърна към мен:

— Я виж какви били ченгетата в тая страна! Просто не вярвам на очите си! — И ги разтърка. — Да не би да сънувам?

После дойде ред да обменяме пари. Видяхме купчини песос върху масата и научихме, че осем или приблизително толкова са равни на един американски долар. Обменихме почти всичките си пари и доволни натъпкахме дебелите пачки по джобовете си.

---

[1] Главен град на Тибет. — Б.пр ↑

После обърнахме лица към Мексико, смутени и учудени, защото десетки мексикански типове ни наблюдаваха в нощта изпод потайните периферии на шапките си. По-нататък, от вратите на целonoщните ресторанти, излитаха музика и дим.

— Юпиинииии! — възкликна Дийн много тихо.

— Това е! — ухили се един от мексиканските представители на властта. — Готови сте, момчета. Можете да продължавате. Добре дошли в Мехико. Приятно прекарване. Пазете си парите. Карайте внимателно. Последното ви го казвам от мен, аз съм Ред, всички ми викат Ред. Достатъчно е само да попитате за Ред. Яжте на воля. Не се притеснявайте. Ще ви бъде хубаво. В Мехико не е трудно да се забавлявате.

— *Сигурно!* — потръпна Дийн, колата прекоси улицата и влязохме в Мексико като по терлици. Паркирахме недалеч и тримата, рамо до рамо, хлътнахме в една испанска улица с мъждиви кафеникави светлини от двете ѝ страни. Старци, които приличаха на ориенталски наркомани или на пророци, седяха на столчета, изнесени в нощта. Уж никой не ни гледаше, а се проследяваше всяко наше движение. Свихме рязко вляво — влязохме в една задимена закусвалня, наобиколихме един американски джубокс от трийсетте години и напускахме плочи с изпълнения на испански китари. Мексикански шофьори по ризи и мексикански хипстъри със сламени шапки седяха на въртящи се столчета и поглъщаха безформени бърканици от тортили, фасул, тако и какво ли още не. Купихме три бутилки студена бира — *serveza* се казваше бирата — по трийсетина американски цента бутилката. Накупихме и сума мексикански цигари по шест цента пакетът. Разглеждахме отново и отново нашите чудни мексикански пари, които тъй бързо се топяха, въртяхме ги в ръце, озъртахме се и се усмихвахме на всички. Зад нас се простираше цяла Америка и всичко, което ние с Дийн сме знаели за живота и за живота на път. И ето, най-после в края на пътя открихме вълшебната земя и се оказа, че дори не сме сънували мащабите на нейното вълшебство.

— Помисли си само, тия типове не лягат цяла нощ — прошепна ми Дийн. — И си представи какъв ще е тоя безкраен континент пред нас с могъщите планини Сиера Мадре, които сме виждали само на кино, с джунглите надолу към тропика, с пустинното плато, не по-малко от нашето, което стига чак до Гватемала и господ знае докъде още, ухаааа! Какво ще правим сега? А? Хайде да се размърдаме!

Станахме и се върнахме при колата. Един последен поглед към Америка през ярките светлини по моста над Рио Гранде, после обърнахме гръб и калници и колата изрева напред.

След миг навлязохме в пустинята и цели петдесет мили през равната земя не се мярнаха фаровете на ни една кола, нито някаква друга светлинка. Не след дълго зората пропълзя над Мексиканския залив и съзряхме навред около нас призрачните очертания на бодливите юкански кактуси и израстъците на месестите.

— Каква дива страна! — изревах с пълно гърло. Ние с Дийн съвсем се ококорихме. В Ларедо бяхме полуживи. Стан, който беше пътувал по чужди земи, спокойно си спеше отзад. Пред нас с Дийн стоеше цяло Мексико.

— Сал, оставаме всичко зад себе си и навлизаме в нова непозната фаза. Миналото, тревогите и лудите забави са след нас, а отпред ни е — *това*! Тъй че спокойно можем да не мислим за друго, а само да продължаваме напред с изправени глави, устремно, нали разбираш, и да се опитаме да вникнем в този свят така, както всъщност, честно казано, никой друг американец не е правил преди нас. А тук все пак са идвали американци, нали? През мексиканската война. Минавали са през това място с оръдия.

— Това е пътят и на обявените извън закона американци от едно време — казах му, — които са се прехвърлили през границата и са слизали в стария Монтерей, така че, ако се вгледаш по-добре в сивеещата пустиня и си представиш как призрактът на някой стар вироглавец, надигнал се изпод надгробния си камък, препуска в изгнаническа самота към неизвестното, ще видиш и...

— Ние сме в широкия свят! — прекъсна ме Дийн. — Господи! — изкрещя и удари кормилото. — Широкия свят! Можем да продължим право към Южна Америка, ако пътят стига дотам. Помисли си само! Копеле! Ще се пръсна! — Носехме се все по-нататък. Зората за миг се

разпростря и в далечината на пътя различихме белия пясък на пустинята и самотни колиби. Дийн забави, за да ги огледа.

— Какви прихлупени колиби, братче, по-лоши са и от тези в Долината на смъртта. Тия хора, изглежда, не държат особено на външния изглед.

Първият град пред нас, който беше отбелязан на картата, носеше името Сабинас Идалго. Изгаряхме от нетърпение да стигнем до него.

— А пътят не е много по-различен от американските — продължи Дийн — с изключение само на една шантава подробност: ако забелязвате, разстоянията върху крайпътните табели са в километри и всяка от тях показва колко остава до Мексико Сити. Не виждате ли, като че ли е единственият град в страната, всички знаци сочат към него. — До столицата оставаха само 767 мили; в километри цифрата надхвърляше хиляда. — Ох, ще се пръсна! Страхотен кеф! Каква земя! Йе! — крещеше Дийн.

В Сабинас Идалго пристигнахме, след като пресякохме пустинята, в около седем часа сутринта, и силно намалихме, за да огледаме селището. Събудихме и Стан. Изпънахме гърбове и вратове да зяпаме. Главната улица беше кална и цялата в дупки. От двете й страни — мръсни схлупени кирпичени постройки. Катъри, натоварени с дисаги, пъплеха по улицата. Боси жени ни гледаха от тъмните прагове. Улицата гъмжеше от пешаци, които започваха новия ден на мексиканската провинция. Старци с увиснали мустаци ни гледаха втренчено. Тримата мръсни, брадати американски младежи — вместо обичайните спретнати туристи — им бяха безкрайно интересни. Изпъплихме по главната улица с десет мили в час и нищо не изпуснахме. Група момичета вървяха точно пред носа на колата ни. Докато ги заобикаляхме, едно от тях ни подвикна:

— Накъде сте тръгнали бе, хора?

Обърнах се към Дийн изумен:

— Чу ли я какво каза?

Дийн беше толкова слисан, че както си караше бавно, само повтори:

— Да, чух я какво каза, много добре я чух, ох, майчице, ще се пръсна, просто не знам какво да правя, толкова ми е хубаво и леко в тоя утринен свят. Знаеш ли, че ние най-после пристигнахме на небето. То едва ли е по-прохладно и по-велико, не е възможно да е друго.

— Я да се върнем и да подберем мадамите — предложих аз.

— Ъхъ — съгласи се Дийн, но продължи да кара напред с пет мили в час... Беше сразен, не му се правеше онова, което би сторил в Америка. — По пътя ни ще има още милиони такива момичета — добави той след малко. После се разколеба, зави обратно и се върнахме при момичетата. Те отиваха на работа в полето; усмихнаха ни се. Дийн ги гледаше с изцъклени очи. — Дявол да ги вземе! — мърмореше си под носа. — Ох! Прекалено хубаво е, за да бъде истинско. Момичета, момичета. И то особено сега, в този момент, при това мое състояние, Сал, когато изследвам вътрешността на всички домове, покрай които минаваме — тези разсъхнати прагове, зад които виждаш кровати със сламеници и заспали върху тях дребни мургави деца, които вече приритват в усилието си да се събудят; техните мисли са смразени от празнотата на съня, но малките им същества искат да се надигнат, а пък майките им бъркат закуска в железните канчета; я виж какви капаци слагат по прозорците на къщите си, погледни ги и тия старци, *старците* са тъй спокойни, величествени и нищо не ги вълнува. Тук никой не таи в себе си *подозрение*, няма такова нещо. Всички са спокойни и невъзмутими, гледат те с неприкритите си кафяви очи, но не ти казват нищо, само те *гледат*, в тези погледи всички човешки страсти са омокотени, овладени и все пак са налице. Я само си спомни глупостите, които си чел за Мексико и за дремещия гринго и разните подобни боклуци — както и останалите идиотщини за мазните изнудвани — и всичко останало, а хората тук са открити и мили и нищо не ти кроят. Изумен съм от това.

Получил образованието си в суровите нощи на пътищата, Дийн навлизаше сега в света, за да го опознае. Навеждаше се над кормилото, оглеждаше всичко от двете страни и бавно напредваше. Спряхме за бензин на другия край на Сабинас Идалго. Цяло сборище от фермери със сламени шапки и увиснали мустаци кряскаха и се шегуваха пред прастарите бензинови помпи. По-нататък един дядка се бяхтеше в полето и ръчкаше пред себе си катър. Слънцето изпълзя високо, от чисто по-чисто, над древните човешки занимания.

Продължихме пътя си към Монтерей. Величествени планини извисяваха снежните си кули пред нас; понесохме се право нататък. Един процеп между тях се разширяваше и отваряше лъкатушеч проход, в който навлязохме. След броени минути вече бяхме

изоставили пустинята от кактуси и се заизкачвахме в прохладния въздух по път с каменен парапет покрай пропастта и с огромни, изписани с бяла боя имена на президенти върху скалите. Никого не срещнахме по този високопланински път. Той се виеше сред облаците и ни изведе на голямото плато на върха. От това плато големият индустриален град Монтерей пращаше пушеци в синьото небе с огромните къдрави облаци, изрисувани като руно върху свода на деня, които напомняха за Мексиканския залив. В Монтерей, също както в Детройт, се влизаше покрай високи дълги фабрични стени — само дето тук още имаше магарета, които се припичаха на тревата край стените, и гъстозастроени квартали с хиляди сновящи хипстъри, които се навъртаха по входовете, и проститутки, които гледаха от прозорците, и странни магазинчета, в които навярно се продаваше какво ли не, и тесни тротоари, по хонгконгски гъмжащи от народ.

— Аууу! — извика Дийн. — И всички тия неща под това тяхно слънце. Забеляза ли мексиканското слънце, Сал? То просто те опива. Ихaaaa! Искам да вървя нататък и нататък — този път сам ме тегли!

Спомена се нещо за спиране в примамливо обещаващия Монтерей, но Дийн искаше да пести времето, за да му стигне за Мексико Сити, а освен това знаеше, че колкото по-напред вървим, толкова по-интересен щеше да става пътят. Караше като истински дявол и за секунда не спираше. Ние със Стан бяхме каталясали, предадохме се, капнали за сън. Огледах се и видях два странични гигантски върха-близнаци оттатък Стария Монтерей, там, където са потъвали преследваните от закона.

Монтеморелос беше пред нас, в ниското, отново в по-горещи надморски височини. Станало беше непоносимо жежко и чуждо. Дийн реши непременно да ме събуди, за да не пропусна.

— Погледни, Сал, не *трябва* да изпускаш това.

Погледнах. Носехме се през блата, от време на време задминавахме по пътя странни дрипави мексиканци, пъхнали мачете във въжените си пояси, някои дори сечаха храсти. Всички спираха и ни гледаха с непроницаеми лица. През гъстите храсталаци мяркахме й къщурки със сламени покриви и с бамбукови стени от африкански тип, съвсем като колиби. Особени момичета, тъмни като луната, се втрещваха в нас от тайнствените, потънали в зеленина прагове.

— Братче, как само ми се иска да поспра и да се поразсея с някоя от тия малки красавици — провикна се Дийн, — но около тях все ще се навърта я старица, я старец — веднъж наблизо, друг път на стотина ярда, ту събират съчки, ту дърва, ту пък хранят животните. Тук момичетата като че никога не остават сами. Май в цялата страна никой никога не остава сам. Докато ти спеше, аз изучавах пътя и страната... ох, защо не мога да ти разкажа всички мисли, които ми минаха през главата, братче! — Той се потеше. Очите му бяха зачервени, погледът налудничав, но същевременно покорен и нежен — Дийн бе открил хора, близки нему по дух. Носехме се през безкрайните блата с постоянна скорост от четирийсет и пет. — Знаеш ли, Сал, мисля си, че пейзажът скоро няма да се промени. Та, ако искаш да покараш, аз ще поспя.

Седнах на кормилото, натиснах газта и унесен в свои блянове, минах през Линарес, после през гореща равна блатиста земя, прекосих Рио Сото ла Марина край Идалго, от която се издигаха гъсти изпарения, и продължих нататък. Необятна долина, като зелена джунгла, с дълги полета от зелени насаждения се разкри пред очите ми. Отстрани, от едно старо мостче, ни наблюдаваха мъже на групи. Реката течеше гореща. После сменихме височината, заизкачвахме се, докато пред нас отново се разпростря пустиноподобна местност. От другата страна бе градът Грегория. Приятелите ми спяха, а аз бях сам във вечността зад кормилото, пътят беше прав като стрела. Нищо общо нямаше с пътуванията през Каролина или Тексас, или Аризона, или Илиной; сякаш карахме през цялото земно кълбо към ония места, където сред индианците-фелахи^[1] на света щяхме най-после да прозрем в същността на онова необразовано, примитивно, ридаещо човечество, което се е разположило върху пояса, обхващащ екваториалния търбух на света от Малака (нокътят от пръста на Индокитай) през огромния индийски субконтинент, през Арабия и Мароко, до същите тези пустини и джунгли на Мексико, а после над океанските вълни през Полинезия до мистичния Сиам на Жълтата Роба и отново нататък по кръга, така че същото онова скръбно ридание, което се носи откъм разрушените стени на испанския Кадис, отеква и на 12 000 мили по-далеч, в дълбините на индийския Бенарес, Столицата на Света. Тези хора несъмнено бяха индианци и нямаха нищо общо с педровците и панчовците от глупавата цивилизована

американска представа — имаха високи издадени скули, полегати тесни очи и ненадрапливо поведение; не бяха глупаци, нито палячовци; величествени и строги, те бяха изворът на човечеството, неговият праотец. Вълните принадлежат на Китай, но земята е на индианците. Както скалите в пустинята, те са основата в пустинята на „историята“. И съзнавах това, докато минавахме покрай тях ние, самодоволните американци с портфейли, пристигнали да се забавляват из тяхната страна; те знаеха много добре кой е бащата и кой синът в изконния земен живот, но не го показвах. Защото, когато разрушението отнесе света на „историята“ и Апокалипсисът се разрази още веднъж, както толкова пъти в миналото, хора със същите тия очи ще гледат от пещерите на Мексико и на Бали; там, откъдето е започнало всичко, където е бил закърмен Адам и е бил научен да търси знанието. Ето такива мисли се въртяха в главата ми, докато наближавах горещата, напечена от слънцето Грегория.

По-рано, в Сан Антонио, на шега бях обещал на Дийн, че ще му намеря момиче. Беше нещо като бас и предизвикателство. Едва бях спрял колата пред една бензиностанция близо до слънчева Грегория и един младеж с прокъсани обувки, понесъл голяма автомобилна козирка, дойде при нас и ми предложи да я купим.

— Харесва ли ти? Шейсет песо. *Habla Español? Sesenta peso.* Казвам се Виктор.

— Не — отвърнах шеговито, — купуваме сеньорити.

— Готово, готово! — извика възбудено той. — Аз намери момичета. Малко чакайте. Горещо сега — добави с отвращение. — Когато горещ ден, няма хубави момичета. Почакайте довечера. Искаш тая козирка?

Козирката не ми трябваше, виж, момичета исках. Събудих Дийн.

— Ей, събуди се, нали ти обещах в Тексас, че ще ти намеря момиче — хайде сега разкърши кокали и се събуди; момичетата ни чакат.

— Какво? Какво? — възкликна той и скочи изнемощял. — Къде са? Къде са?

— Тоя младеж, Виктор, ще ни покаже къде са.

— Ами да тръгваме, какво се бавим още! — Дийн изскочи от колата и подаде ръка на Виктор. Около бензиностанцията се навъртаха други момчета и се хилеха, половината от тях бяха боси, но всички до

един носеха клюмнали сламени шапки. — Ей, Сал — обърна се към мене Дийн, — славно ще си изкараме следобеда! Много по-кефски, отколкото в денвърските комарджийници. Виктор, значи, имаш момичета, а? Къде? А donde? — провикна се той на испански. — Сал, чуваш ли ме как говоря испански!

— Я го попитай може ли да ни намери малко „чай“. Ей, момче, имаш ли маа-рии-хуаа-на?

Младежът кимна сериозно:

— Разбира се, веднага. Трябва да дойде с мен.

— Ихааа! Ехееей! Охооо! — зарадва се Дийн. Съвсем се беше разсънил и се мятеше напред-назад по задрямалата мексиканска уличка. — Хайде, тръгваме! — Аз раздадох на останалите момчета цигари „Лъки Страйк“. Изглежда, им бяхме много забавни, особено Дийн. Прикриваха уста с длани и шепнешком коментираха този откачен американец. — Виж ги, Сал; сак говорят за нас и ни оглеждат. Ох, господи, какъв свят!

Виктор се качи с нас в колата и потеглихме. През цялото това време Стан Шепард беше спал дълбоко и се събуди чак сега, посред вихъра на цялата тая лудост.

Напуснахме града през другия край, навлязохме в пустинята, завихме по пращен коларски път, по който колата се затресе както никога досега. Отивахме към къщата на Виктор. Тя беше кацнала на ръба на кактусова равнина, отгоре я засенчваха няколко дървета, кирпичена кутийка, в двора, на която се размотаваха мъже.

— Кой са тия? — попита Дийн, силно възбуден.

— Това мои братя. И майка тук. Сестра също. Това мои близки. Аз женен, живее в града.

— Какво ще каже майка ти за марихуаната? — премигна Дийн.

— А, тя намира марихуаната.

Останахме да чакаме в колата, а Виктор слезе, притича с широка крачка до къщата и каза няколко думи на възрастната жена, която веднага се обърна, влезе в градината зад къщичката и започна да събира сухите листа от марихуана, обрани по-рано и разстлани да се сушат на слънце. В същото време братята на Виктор се хилеха под едно дърво. Канеха се да дойдат и да ни поздравят, но им трябваше известно време, за да станат и да се придвижат до нас. Виктор се върна, мило усмихнат.

— Ий, братче, тоя Виктор е най-страшният, най-фамозният откачен, халосан тип, когото съм срещал в живота си. Виж му само бавната плавна походка. За какво да бърза човекът!

От пустинята вееше равен постоянен бриз. Беше убийствено горещо.

— Виждаш колко горещо? — каза Виктор, като приседна отпред при Дийн и посочи нажежения покрив на форда. — А като дръпнеш маа-рии-хуа-на, няма бъде горещо. Ей сега.

— Да — отрони Дийн и намести тъмните си очила, — разбира се, че ще почакаме, Виктор, момчето ми.

В тоя момент големият брат на Виктор бавно приближи към нас с някаква трева, загърната във вестник. Тръшна я в скута на Виктор и небрежно се облегна на вратата на колата, за да ни се усмихне и да ни каже: „Здравейте.“ Дийн кимна и мило му се усмихна. Никой не проговори; толкова хубаво беше! Виктор започна да свива най-тлъстата цигара, която някой някога е виждал. Нави такава цигара с марихуана (използваше кафява опаковъчна хартия), която заприлича на въздебела кубинска пура. Беше направо грамадна. Дийн я погледна ококорен. Виктор небрежно я запали и я пусна да обикаля между нас. Да дръпнеш от такова чудо, е все едно да застанеш над комин и да вдишваш с пълни дробове. Димът нахлу в гърлата ни като поразяваща огнена струя. Задържахме дъх, а после изпуснахме почти едновременно. След миг бяхме омаяни. Потта застина по челата ни и изведнъж се почувствахме така, сякаш се намирахме на плажа в Акапулко. Погледнах през задното стъкло на колата и видях друг от братята, на Виктор, най-странния — висок като перуански индианец с широк пояс през рамото; облегнал се беше на един стълб и ни се усмихваше, но беше прекалено стеснителен, за да дойде при нас и да ни подаде ръка. Струваше ми се, че отвсякъде колата е обкръжена от братя, защото откъм Дийн се появи и трети. А после стана нещо невероятно странно. Всички така се замаяхме и ни стана тъй хубаво, че формалностите до една отпаднаха и ние се съсредоточихме върху непосредствените неща от действителността, върху това колко беше странно, че в този момент американци и мексиканци пушихме заедно марихуана в пустинята и преди всичко върху това колко бе странно да се вираме отблизо в лицата, в порите на кожата, в мазолите по пръстите и в свенливите скули на един друг свят! Братята-индианци

започнаха тихичко да ни обсъждат; личеше си как ни оглеждат, претеглят, как сравняват впечатленията си или ги променят и доуточняват: „Да-да“, докато пък ние с Дийн и Стан говорехме за тях на английски.

— Я го виж оня чудат брат отзад, който не се е помръднал от стълба и излъчването на смешната му щастлива срамежлива усмивка не е спаднало ни на йота. Другият пък, отляво на мен, по-възрастният, е по-уверен в себе си, но е по-тъжен, прилича на неудачник или дори на градски скитник, само Виктор е порядъчно женен — той е като някакъв египетски фараон, не ти ли се струва така? Ех, тия момчета са *славни*! Никога не съм виждал подобно нещо. Те пък говорят за нас и ни се чудят, нали виждаш! Уж и те са като нас, но все пак с малка разлика, навярно им е интересно как сме облечени — впрочем и на нас, — но още по-чудни са им вещите в колата ни, странният начин, по който се смеем, тъй различен от техния, и може би дори мирисът ни, който сравняват със своя. Все пак готов съм окото си да дам, за да разбера какво си говорят за нас. — И Дийн на мига се опита да узнае: — Ей, Виктор, какво каза брат ти току-що?

Виктор отправи към Дийн тъжните си тъмнокафяви очи.

— Да-да.

— Не, не разбра въпроса ми. За какво си говорите?

— О — смути се силно Виктор, — не харесваш маа-рии-хуаната?

— Ами, чудесна е! Но *какво* си говорите!?

— Говорим? Да, говорим. Харесва ли ви Мексико?

Трудно щяхме да се разберем, след като нямахме общ език. Тъй че всички се умълчахме, укротихме се, дръпнахме отново от цигарата и просто се наслаждавахме на полъха на пустинята; замислихме се, всеки се отдаде на своите национални, расови, лични и вечни мисли.

Време беше за момичетата. Братята се оттеглиха на мястото си под дървото, майката застана на слънчевия праг да ни погледа, а ние бавно се затресохме с колата към града.

Тоя път друсането не ни беше неприятно; стори ни се като плавно люлеене, сякаш се носехме по синьо море, а лицето на Дийн сияеше от неестествено озарение като златен блясък, додето ни обясняваше за първи път как да разберем пружинирането на колата и да се насладим на возенето. Ние подскачахме нагоре-надолу и дори Виктор разбра и се разсмя. После посочи вляво, за да ни покаже кой

път води към момичетата, а Дийн погледна безкрайно щастлив нататък, наклони се, взе завоя, поведе ни плавно и уверено към целта, като в същото време слушаше Виктор, който говореше нещо и току вметваше внушително и високопарно: „Да, разбира се! Ни най-малко не се съмнявам! Определено, братче! О, да! Ами, глупости, ти ми говориш чудесни неща! Разбира се! Да! Моля, продължавай!“ — след което Виктор отново се впускаше в тържествено испанско красноречие. В един луд миг си помислих, че Дийн разбира всяка негова дума просто благодарение на дивата си интуиция и на внезапните прозрения на откривателския си гений, вдъхновен, непонятно как, от щастието, което сам излъчваше. Точно в този момент той толкова ми заприлича на Франклин Делано Рузвелт — чиста измама за моите смъдящи очи и за блуждаещия ми разум, — че се облегнах назад, изгубил дъх от изумление. Засипан от милиарди боцкащи искрици на блаженството, аз трябваше да се боря със себе си, за да видя образа на Дийн, а той ми се стори сякаш божествен. Тъй силно ме бе хванала марихуаната, че трябваше да се отпусна на седалката; друсането на колата разпращаше тръпки на екстаз по цялото ми тяло. Дори само мисълта да погледна през прозореца към Мексико — което в моето съзнание вече израстваше като нещо ново и съвсем различно — ме стряскаше, сякаш трябваше да надзърна в някакъв загадъчен бляскав сандък със съкровища, а пък се страхувах да не ми се заслепят очите; съкровищата и богатствата бяха толкова много, че очите сами бягаха от тях, трудно можеха да ги възприемат отведнъж. Преглътнах. Видях как от небето заструиха златни потоци, стекоха се точно върху покрива на старата разнебитена кола, пронизаха зениците ми и проникнаха в мен; заляха всичко. Погледнах през прозореца към улиците — в слънчевия жар видях жена на прага на къща и ми се стори, че тя слуша всяка наша дума и ни кима оттам — обичайните параноични видения на преголямата доза наркотик. Но златният порой не секваше. Дълго време съзнанието ми не възприемаше нашите действия, свестих се едва по-късно, когато от тишината на възпламенения си мозък отново отправих поглед към света, сякаш се пробуждах от сън, сякаш се изтръгнах от бездна, и ми казаха, че сме паркирали пред извънградската къщурка на Виктор, който вече стоеше до вратата на колата с момченцето си на ръце, за да ни го покаже.

— Виждате сина ми? Казва се Перес, шест месеца.

— Ей! — възкликна Дийн, лицето му все още излъчваше върховна радост, дори блаженство. — По-красиво дете не съм виждал в живота си. Я погледнете тия очи. Ей, Сал, Стан — обърна се той към нас, сериозен и разнежен, — държа особено мноо-го да се вгледате в очите на това малко мексиканско момченце, сина на нашия прекрасен приятел Виктор, и да прочетете в тях какво ще стане то, мъж със своя собствена душа, която живее вече в очите му — прозорците на човешката душа, — такива дълбоки очи несъмнено предсказват прекрасна душа.

Красиви думи. И красиво дете. Виктор погледна тъжно своя ангел. В този миг и тримата желяхме да си имаме по едно такова прелестно малко синче. Толкова силни бяха чувствата ни към душата на това дете, че то усети нещо и първо се намръщи, а после горчиво заплака, споходено от някаква незнайна скръб, която бяхме безсилни да утешим, защото идеше прекалено отдалеч, през безбройните тайни на времето. Опитахме всичко; Виктор го погали по врата и го залюля, Дийн загука, аз помилвах малките му ръчици. То само зарева по-силно.

— Страшно съжалявам, Виктор, че го натъжихме — промълви Дийн.

— Не натъжили, плаче бебе.

В отвора на вратата зад Виктор, твърде срамежлива, за да се покаже, стоеше дребничката му боса жена и с нежна грижовност чакаше да ѝ върнат детето, за да го обгърне с ласкавите си мургави ръце. След като ни показа сина си, Виктор се качи при нас в колата и гордо посочи надясно.

— Готово — каза Дийн, направи завой и ни поведе из по алжирски тесни улички, от всяко кътче, на които ни гледаха леко учудени лица. Пристигнахме в публичния дом. Беше разкошна сграда с орнаменти, окъпана в лъчите на златното слънце. На улицата, облежани на первазите под прозорците на публичния дом, стояха двама полицаи с провиснали панталони, сънени, отегчени; когато влизахме, те ни хвърлиха бегли, но заинтригувани погледи и останаха през трите часа, в които ние бесувахме под носовете им, чак докато излязохме привечер и по знак на Виктор пъхнахме в ръцете на всеки от тях равностойното на двайсет и четири цента, само колкото да се каже.

Вътре намерихме колкото си искаме момичета. Някои се излежаваха върху канапета, поставени на дансинга, други пиеха край

дългия бар вдясно. Една арка в насрещната стена водеше към малки като кутийки барачки, които приличаха по-скоро на кабините от градските плажове. Барачките бяха разположени в слънчевия двор. Зад бара седеше собственикът на заведението, млад тип, който мигом изтича навън, щом му казахме, че искаме да слушаме мамбо, върна се с цял наръч плочи, предимно от Перес Прадо, и ги пусна през високоговорителя. Целият град Грегория можеше да слуша веселбата, която забушува в „Сала де Баиле“. В самия хол на заведението звукът на музиката беше тъй оглушителен — това всъщност беше верният начин да се използва джубокса, иначе за какво ли друго е създаден? — че за миг ни зашемети откритието как никога досега не сме дръзвали да пускаме музиката, колкото силно ни се ще, тоест толкова силно, колкото сега. Тя ехтеше и трещеше право върху нас. Само след минути половината град се изсипа на прозорците да гледа как „Americanos“-ите танцуват с момичетата. Застанаха на мръсния тротоар редом с полицаите и безразлично и безгрижно се облегнаха на первазите. „Още мамбо-джамбо“, „Чатануга де мамбо“, „Мамбо нумеро очо“ — тия велики парчета отекваха и гърмяха в златния тайнствен следобед като звуците, които вероятно ще ехтят в последния ден на света, когато настъпи Второто пришествие. Тромпетите надуваха тъй силно, че сигурно се чуваха и в пустинята, откъдето и без това бяха дошли. Барабаните бяха полудели. Ритъмът на мамбото е конгоански, иде от Конго, реката на Африка и на света; и наистина е ритъмът на света: „бум-та, та-бу-бум, бум-та, та-бу-бум!“. Пианото изливаше порои от високоговорителя. Възгласите на певица бяха като великански въздишки във въздуха. Финалните мотиви на тромпетите, съпроводени от барабанената кулминация на конга и бонго-барабаните от лудата плоча „Чатануга“, за миг вцепениха Дийн, който притрепера плувнал в пот; после, когато тромпетите разсякоха с вибриращото си ехо задрямалия простор, като че се намирахме в хралупа или в пещера, очите му се разшириха от ужас, сякаш бе съзрял дявол, и той бързо ги стисна. Самият аз бях потресен до дъното на душата си; чух как тромпетите разтрошават светлината, която бях съзрял, и ми се разтрепераха мартинките.

Когато засвири бързата плоча „Мамбо-джамбо“, затанцувахме с момичетата като обезумели. И едва тогава, в екстаза си, започнахме да различаваме, че те са отделни личности. Велики момичета бяха.

Странно, но най-лудото от тях беше с индианска и бяла кръв, родом от Венецуела и само на осемнайсет години. Имаше вид на момиче от добро семейство. Господ знае защо проституираше в Мексико с това нежно лице и изящна външност. Сигурно някаква ужасяваща мъка го бе докарала дотук. Наливаше се с алкохол без мярка. Обръщаше чашите една след друга. И често ги събаряше и чупеше, само че това беше вече преднамерено — за да ни накара да изхарчим повече пари. Облякла прозрачен пенъоар в следобеда, венецуелката буйно танцуваше с Дийн, увиснала на врата му, и го молеше за нещо, молеше безспир. Дийн беше тъй гипсиран, че не знаеше откъде да започне, от момичетата или от мамбото. Изчезнаха към кабинките. Мен ме затисна една дебела и безинтересна мадама с кученце, която се обиди, когато показях, че нейното куче ми е неприятно, понеже непрекъснато се опитваше да ме ухапе. Все пак направи компромис и отиде да го прибере някъде, но когато се върна, друго момиче, с малко по-добра, но не най-добрата външност, вече беше забило въдицата си в мен и се бе впило като пиявица във врата ми. Аз пък правех опити да се освободя, за да се добера до една шестнайсетгодишна мулатка, която седеше в насрещния край на хола и меланхолично съзерцаваше пъпа си през процепа на своята къса като риза рокличка. Не успях. На Стан се падна едно петнайсетгодишно момиче с бадемова кожа и рокля, дълбоко разкопчана отдолу и отгоре. Луд ден. Поне двайсетина мъже ни гледаха, облеegnати на прозорците.

По едно време пристигна майката на мулатката — всъщност тя беше почти черна — за кратък скръбен съвет с дъщеря си. Когато видях това, ме досвения да се домогвам до единственото момиче, което всъщност ме привличаше. И се оставих на пиявицата да ме отведе в кабинката си, където, сякаш насън, под рева и екота на монтирания вътре допълнителен високоговорител бясно клатихме кревата половин час. Стаичката представляваше пълен квадрат с шпертплатови стенички и без таван, в единия ъгъл имаше икона, в другия — мивка. По целия тъмен коридор момичета подвикваха: „Agua, agua caliente“, което значи „топла вода“. Стан и Дийн също бяха изчезнали от кръгзора. Моята мадама вземаше по трийсет песо, около три и половина долара, но поиска допълнителни десет песо, като съчини дълга история за нещо си. Аз нямах представа от стойността на мексиканските пари; все едно, че разполагах с милион песо. Пропиях

сума пари по нея. После изтичахме обратно хола да танцуваме. Тълпата от улицата бе нараснала. Ченгетата изглеждаха все тъй отегчени. Хубавата венецуелка на Дийн ме издърпа през една врата в друг, непознат бар, който очевидно също беше към публичния дом. Там един млад барман приказваше и бършеше чаши, и някакъв старец с увиснали мустаци седеше и обсъждаше нещо сериозно. Мамбото кънтеше и тук — от друг високоговорител. Сякаш целият свят се люшкеше. Венецуелката увисна на врата ми и ме помоли да я почерпя с питие. Барманът не искаше да ѝ даде. Тя се моли, моли и когато най-после той отстъпи, тя го разля, но този път, без да иска, защото зърнах съжалението в отчаяните ѝ, хлътна, безпомощни очи.

— Няма нищо, бебче! — успокоих я. Трябваше да я подкрепям, за да седи на столчето си, иначе непрекъснато се свличаше. Не бях виждал по-пияна жена, и то само осемнайсетгодишна. Купих ѝ ново питие, защото не спираше да ме дърпа за панталона — да се смиля. Изгълта го наведнъж. Не ми стигаше сърце да я възпитавам. Моята мадама беше трийсетинагодишна и се грижеше за себе си много по-добре. А тази венецуелка, която се гърчеше и страдаше в ръцете ми, изведнъж събуди в мен желанието да я отведа отзад, да я съблека и само да ѝ говоря — така поне си казах. Замъглил ми се бе умът от желание по нея и по другото тъмнокожо момиче.

Бедният Виктор, през цялото това време стоеше, облегал гръб на месинговия бар, или сновеше радостен нагоре-надолу, за да гледа как лудуват тримата му американски приятели. Черпехме го с питиета. Очите му играеха по мадамите, но не би приел ни една от тях, защото беше верен на жена си. Дийн му запъха някакви пари. В тази луда бъркотия не бях в състояние да предвидя какво бе намислил Дийн. Дотам не беше на себе си, че дори не ме позна, когато се изпречих пред очите му. „Да-да!“ — само успя да измърмори. Като че ли това нещо нямаше край. Сякаш бяхме попаднали в дълъг фантастичен арабски сън в следобеда на някакъв друг живот — Али Баба и сокаци, куртизанки. Аз отново притичах до кабинката с моята мадама; Дийн и Стан си размениха момичетата, с които бяха прекарвали досега; за известно време всички изчезнахме, така че зрителите трябваше да изчакат антракта. Следобедът взе да се източва и захладя.

Скоро над старата приказна Грегория щеше да се спусне тайнствена нощ. Мамбото не спря нито за миг, ехтеше все тъй

ожесточено като безкрайно пътуване из джунглата. Не можех да отлепя очи от малката мулатка и царствената ѝ походка дори тогава, когато намръщеният барман я принуждаваше да слугинства — да ни поднесе напитки например или да помете отзад. От всички момичета тук тя най-много се нуждаеше от пари; може би майка ѝ бе идвала тъкмо за да вземе от нея, та да нахрани малките братчета и сестричета. Мексиканците са бедни. А на мен нито веднъж, нито веднъж не ми мина през ум да я приближа и просто да ѝ дам малко пари. Имам чувството, че ако бях сторил това, тя щеше да приеме, но с презрение, а презрението от човек като нея би ме разтърсило. В умопомрачението на тези няколко часа аз всъщност бях влюбен в нея; безпогрешно долових в себе си онова туптене и пробождање в мозъка, онези въздишки и болка и най-вече нежеланието и страха да я доближа. Странно, но Дийн и Стан също не пристъпиха към нея; явно гордостта ѝ бе причината тя да си остава бедна в този чудесен стар публичен дом, струва си да се помисли над това. По едно време видях Дийн да се накланя към нея вцепенен като статуя, но готов да побегне всеки миг, и видях как по лицето му се мярна объркване, когато тя го изгледа хладно и надменно, как се спря да си гледа корема, зяпна и накрая наведе глава. Защото тя беше кралицата.

Посред врявата Виктор изведнъж ни задърпа и взе да ни прави знаци като обезумял.

— Какво има?

Той положи всички усилия, за да го разберем. После изтича до бара, грабна сметката от бармана, който го изгледа сърдито, и ни я донесе да я видим. Тя възлизаше над триста песо или трийсет и шест американски долара, немалка сума за пропиляване, в който и да е публичен дом. Но ние не можехме да изтрезнеем и не ни се тръгваше и въпреки че бяхме грохнали от умора, искахме да останем още при нашите хубави момичета в тоя чуден арабски рай, който най-после открихме към завършека на мъчителния, страшно мъчителен път; само че нощта се спускаше и трябваше да продължим до края; Дийн проумя това, взе да се мръщи, да мисли и да се опитва да се съвземе и най-после аз подхвърлих, че трябва веднага и завинаги да се махаме отук.

— Толкова много неща ни очакват, братче, че няма смисъл повече да оставаме тук.

— Точно така! — извика Дийн със стъклен поглед и се обърна към венецуелката. Най-после тя бе заспала върху една дървена пейка, а изпод копринения пенъоар се подаваха белите ѝ крака. Галерията край прозореца жадно поглъщаше гледката; а зад хората вече припълзяха червените сенки, настъпи внезапно затишие, в което се чу далечен плач на бебе, и аз изведнъж си спомних, че в края на краищата се намирам в Мексико, а не в някакъв порнографски опиумен сън наяве за рая.

Излязохме, олюлявайки се; бяхме забравили Стан; изтичахме обратно да си го приберем и го сварихме да се кланя любезно на токущо пристигналите за вечерна смяна проститутки. Искаше да започне всичко отначало. Когато е пиян, той е тромав като великан и освен това нищо не може да го откъсне от жените. Още повече, че жените се увиват около него като бръшлян. Настояваше да останем и да опитаме новите, непознати и по-вещи сеньорити. Ние с Дийн го заблъскахме в гърба и го извлякохме навън. Той замаха усърдно за сбогом на всички — на момичетата, на ченгетата, на зяпачите, на децата от улицата; разпрати целувки по всички посоки, за да приветства Грегория, гордо се залюшка между притеклите се хора и се опита да ги заговори, за да сподели радостта и доволството си от всичко в този прекрасен следобед от живота. Всички се смееха; някои го тупаха по гърба. Дийн изтича да плати на полицаите четирите песо, ръкува се с тях, ухили им се и дори взаимно си се поклониха. После скочи в колата, а момичетата, с които бяхме лудували, дори венецуелката, която събудиха, за да се сбогуваме, се струпаха около колата в оскъдните си дрешки, зачуруликаха прощални думи и ни разцелуваха; венецуелката дори си поплака — макар и не за нас, това ни беше ясно, или поне не само за нас, и все пак ни стана мило, много мило. Моята тъмнокожа любима бе изчезнала някъде вътре, в полумрака. И всичко свърши. Потеглихме, оставяйки зад себе си радост и веселие за стотици песо, добре се бяхме потрудили. Вездесъщото мамбо ни преследва още няколко пресечки. А после и то заглъхна.

— Сбогом, Грегория — извика Дийн и изпрати във въздуха целувка.

Виктор се гордееше с нас, както и със себе си.

— Сега искате баня? — попита ни той. И още как, всички искахме по една хубава баня.

Той ни отведе в най-странното място на земята: баня от американски тип на една миля извън града по магистралата, пълна с деца, които шляпаха в едно басейнче; в каменната сграда до него имаше душише, които всеки можеше да използва срещу няколко сентавуса, а сапун и кърпи даваше разпоредителят. По-нататък се виждаше тъжен детски парк с люлки и въртележки и в избледняващото червено слънце всичко изглеждаше странно и красиво. Ние със Стан взехме хавлиени кърпи, мушнахме се под ледено студените душише и излязохме свежи и преродени. Дийн не си направи труда да вземе душ, видяхме го да се разхожда из тъжния парк под ръка с добрия Виктор, да му приказва сладко и дори да се навежда към него, за да наблегне на някоя мисъл или да удари с юмрук в дланта си. После пак го хващаше под ръка и продължаваше разходката. Време бе да се сбогуваме с Виктор и Дийн използваше случая да открадне няколко минути насаме с него, да огледа парка, да добие най-обща представа за отношението му към нещата и да го разпита така, както само той можеше.

Виктор силно се натъжи, че си тръгваме.

— Пак додете в Грегория, да види мен?

— Разбира се, братче! — увери го Дийн. Дори му обеща да го вземе със себе си в Щатите, ако Виктор поиска. Виктор каза, че ще трябва да си помисли.

— Има жена и дете, няма пари — ще видя.

Благата му мила усмивка грееше в червеното зарево, докато му махахме от колата. Зад него се виждаха тъжният парк и децата.

---

[1] Селско население на Египет, Сирия и други арабски страни; потомци на древните египтяни; водят заседнал живот и основен поминък им е земеделието, начинът на живот е противоположен на този на номадските бедуини. — Б.пр. ↑

Щом излязохме от Грегория, пътят се спусна надолу, високи дървета изникнаха от двете ни страни, а с падането на мрака от дърветата се чу пронизителното бръмчене на милиарди насекоми, което скоро зазвуча като един несекващ дрезгав писък в нощта.

— Уффф! — въздъхна Дийн, включи фаровете, но те не проработиха. — Ами сега! Ами сега! По дяволите! — И злобно заблъска таблото. — Господи, ще трябва да караме през джунглата без фарове, какъв ужас, ще виждам пътя само когато се зададе друга кола, а тук *не минават* никакви коли! И естествено няма никакви други светлини! Какво ще правим, дявол да го вземе?

— Дай да караме. Или може би все пак да се върнем?

— Не, в никакъв случай! Ще продължаваме. Едвам виждам пътя, но ще се справим.

И се врязахме в мастиленосиния мрак, наситен с пронизващото бръмчене на насекомите, върху нас се слегна силен зловонен дъх на гнило и чак тогава си спомнихме и осъзнахме, че точно след Грегория картата показваше началото на Тропика на Рака.

— Ние сме в тропика! Значи, не е чудно, че се носи тази смрад! Усещаш ли я?

Подадох глава през прозореца; мушици се полепиха по лицето ми; в мига, в който обърнах ухото си към вятъра, долових зловещо пицчене. Неочаквано фаровете ни отново проработиха, пронизваха пространството пред нас и осветиха самотния път, който се провираще между плътни стени от клюмнали, усукани дървета, високи сякаш стотици фута.

— По дяволите! — изкрещя Стан отзад. — Ще се пръсна!

Още беше дрогиран. Изведнъж осъзнахме, че и тримата сме все още под въздействието на опиата, та затова джунглата и несгодите не тревожеха щастливите ни души. И се разсмяхме в един глас.

— Каквото ще да става, ще се хвърлим в проклетата джунгла и ще спим нощес с нея, е-хей, продължаваме напред! — изкрещя Дийн. — Старият Стан е прав. На Стария Стан не му пука. Защото е замаян

от жените и тревата и от това шантаво, безподобно, невъзможно мамбо, което още гърми в ушите ми, сякаш го слушам в момента, хи-хи! Замаян е, затова знае какво върши!

Съблякохме фланелките си и продължихме през джунглата голи до кръста. Нямаше градове, нищо, затънтена джунгла, миля след миля, спускане надолу, все по-горещо, още по-оглушително бръмчене на насекомите, по-буйна и висока растителност, по-зловонен и душен въздух, докато почти свикнахме и дори взе да ни харесва.

— Искан ми се да се съблека гол и да се търкалям, търкалям през тая джунгла — каза Дийн. — И всъщност, дявол да го вземе, точно това ще направя, щом намерим подходящо място.

Внезапно пред нас изникна Лимон, селце посред джунглата, няколко мъждиви светлини, черни сенки, бездънно небе и стълпотворение от мъже пред безразборно пръснатите дървени бараки — тропически кръстопът.

Спряхме сред невъзможната мекота. Горещо, сякаш се намирахме в хлебарска пещ през юнска вечер в Ню Орлиънс. Нагоре и надолу по улицата цели семейства седяха в тъмното и си приказваха; от време на време някое момиче, но все от по-малките, току се приближаваше към нас, любопитно да ни види как изглеждаме. Всички бяха боси и мръсни. Облегнахме се на дървената веранда на паянтовия магазин за всичко, върху чийто тезгях гниеа чували брашно и скоро брани ананаси, накацани от мухи. Вътре гореше газена лампа, вън — няколко други мъждиви светлини, а всичко останало беше черно, черно, черно. Разбира се, бяхме пребити от умора и трябваше моментално да поспим, затова вкарахме колата по един мръсен път, на няколко ярда от селцето. Беше тъй невероятно горещо, че не можеше да се спи. Дийн взе едно одеяло, разстла го върху мекия горещ пясък на пътя и се строполи върху него. Стан се изтегна на предната седалка на форда и разтвори и двете врати, за да си направи течение, но отникъде не трепваше и полъх от ветреца. Аз страдах на задната седалка, облян в пот. Излязох от колата и се олюлях в мрака. Цялото селище изведнъж се прибра да спи; лаят на кучетата остана единственият шум. Как да заспя? Хиляди комари вече бяха изпохапали гърдите, ръцете и глезените ни. Изведнъж ме осени гениална идея: покачих се на металния покрив на колата и се изтегнах по гръб. Не че там вееше ветреца, но в метала все пак се бе задържала капка хладинка,

потта ми засъхна и сплъсти хилядите мъртви насекоми в гъста каша по гръба ми, тогава разбрах, че джунглата те поглъща и ти ставаш частица от нея. Да лежа върху покрива на колата с лице към черното небе, беше все едно да лежа в лятна нощ в затворен сандък. За пръв път в моя живот времето не ме докосваше, не ме галеше, не ме смразяваше или потеше, а се бе разтворило в самия мен. Атмосферата и аз бяхме станали едно. Меки вълни от ситни-ситни насекоми се носеха над лицето ми, докато спях, и приятно ме успокояваха. Небето, беззвездно и непрогледно, притискаше. Можех да си лежа цяла нощ с лице към него и щях да го чувствам като кадифена завивка. Мъртвите насекоми се смесваха с кръвта ми; непрекъснато поемаха от мен все нови и нови дози; цялото тяло ме засърбя и от мен самия взе да се разнася зловонието на гореща джунгла — от косата и лицето до пръстите на краката ми. Разбира се, бях бос. За да намаля, доколкото бе възможно, потенето, облякох изцапаната с размазани мушици фланелка и отново легнах по гръб. Една тъмна купчинка върху черния път показваше къде спи Дийн. Чувах хъркането му. И Стан хъркаше.

От време на време бледа светлинка заиграваше в селцето — това бе шерифът, който правеше редовните си обиколки с мъждукащо фенерче и си мърмореше нещо в нощта на джунглата. После видях лъч от фенерчето му да шари към нас и чух меките му стъпки по чергата от пясък и растителност. Спря наблизо и освети колата. Аз седнах и го погледнах. С разтреперан, почти жален, но благ глас той попита:

— Dormiendo? — И посочи Дийн на пътя.

Разбрах, че пита дали спи.

— Si, dormiendo.

— Bueno, bueno — одобри той като че за себе си и натъжен и с нежелание се обърна да продължи самотните си обиколки. С такива разкошни полицаи бог никога не е дарявал Америка. Тук няма подозрение, няма сплашване, няма нерви: този човек беше пазител на спящия град и толкоз.

Легнах отново върху моето метално легло и разпрострях ръце встрани. Не знаех дори дали над мен са дървета или отворено небе, но ми беше все едно. Отворих уста и вдъхнах дълбоко атмосферата на джунглата. Защото това не беше въздух, а осезаемата жива еманация на дърветата и блатата. Не можех да заспя. Някъде отвъд храсталаците петли оповестиха зората. Но въздух не дойде, не появ ветрец, не

освежи роса, все същата тежест на Тропика на Рака ни приковаваше към земята, на нея принадлежим всички ние и върху нея тръпнем. И зора не посветли небето. Внезапно кучетата се разлаяха свирепо в тъмното, а после чух приглушеното чаткане на конски копита. Идваше към нас — по-близо, още по-близо. Кой ще е тоя луд ездач в нощта? Яви се привидение: див кон, като бял призрак, налетя от пътя право върху Дийн. Зад него кучетата се давеха и се боричкаха. Не ги виждах, бяха мръсни кучета на джунглата, но конят беше снежнобял и грамаден, почти фосфоресциращ, и ясно се открояваше. Не се уплаших за Дийн. Конят го видя и изтрополи досами главата му, плъзна се покрай колата като кораб, изцвили леко и продължи през селцето, гонен от кучетата, докато изчатка обратно в джунглата, потъна в отсрещната ѝ страна и след него се чу само заглъхващият в гората тропот. Кучетата се успокоиха и клекнаха да се поближат. Какъв беше тоя кон? Митично същество, призрак или дух? Разказах на Дийн, когато се събуди. Той реши, че съм сънувал. После се сети, че и сам той неясно бил сънувал бял кон, а аз взех да го убеждавам, че не е било сън. Стан Шепард също бавно се разбуди. При първите ни движения отново плувахме в пот. И още беше тъмно като в рог.

— Я да подкараме колата, че да си направим малко вятър! — предложих аз. — Умирам от жегата.

— Правилно!

Колата се отдалечи с гръм и рев от селцето и продължихме с развени коси по лудия път. Зората се спусна бързо като сивкава омара и разкри пред погледа ни непрекъснати блата от двете страни с високи, увити с лиани дървета, които се свеждаха и накланяха към гъсто оплетената повърхност. Известно време се движехме покрай железопътна линия. Странната радиопредавателна кула на Сиудад Манте изникна пред нас, сякаш навлизахме в Небраска. Открихме една бензиностанция и спряхме, за да напълним резервоара; последните нощни буболечки на джунглата се блъскаха на черни приливи в електрическите крушки и падаха в краката ни на огромни пърхащи, гърчещи се кълба — насекоми с криле, дълги цели четири инча, водни кончета, които бяха тъй зловещо гигантски, че можеха да разкъсат птичка, хиляда грамадни комари, които цвъртяха, и каква ли не още безименна гмеж от рода на паяците. Ужасен заподскачах по тротоара; накрая се прибрах в колата, свих краката си, обгърнах ги с ръце и

потресен се втренчих в земята около гумите ни, където гъмжеше от тях.

— Да тръгваме! — изпищях аз.

Дийн и Стан изобщо не се трогнаха от буболечките; спокойно си изпиха две бутилки оранжада, после ги изритаха встрани от съда с лед и напитки. Ризите и панталоните им, както и моите, бяха просмукани от кръвта и черната каша на хилядите размазани мъртви буболечки. Помирисахме дълбоко дрехите си.

— Знаете ли, тоя мирис започва да ми харесва — каза Стан. — Вече не мога да усетя моя си.

— Особен, добър мирис — обади се Дийн. — Няма да си сменя ризата, докато не стигнем Мексико Сити, искам цял да го попия и да го запомня.

Отново се понесохме с рев и разхладихме сгорещените си спечени лица.

Пред нас израснаха планините, целите зелени. Това изкачване щеше да ни изведе отново на голямото централно плато и по него щяхме да се изтъркаляме право до Мексико Сити. За нула време се изкачихме на височина пет хиляди фута сред мъгливи проходи над жълти реки, които бълбукаха на миля по-ниско, а от тях се вдигаха изпарения. Долу остана и великата река Моктесума. Индианците, които срещаме по пътя, бяха ужасно странни. Планинските индианци са отделен народ, напълно откъснати от света, ако не броим панамериканската магистрала. Те бяха ниски, тантурести и тъмни, с развалени зъби; носеха огромни товари на гърбовете си. Отвъд внушителните зелени клисури видяхме обработваеми парчета земя върху шеметно стръмни склонове. Индианците щъкаха нагоре-надолу по тези склонове и човъркаха земята. Дийн караше с пет мили в час, за да ги огледа хубаво.

— Ухааа! Не съм си и помислял, че съществува подобно нещо!

Горе на най-високия връх, величав като върховете на Скалистите планини, се виждаха бананови дървета. Дийн спря и излезе от колата, показва ни ги и се поглади по корема. Намирахме се на една издатина, върху която над бездната на света беше кацнала малка сламена колиба. Слънцето тъчеше златна мараня, която замъгляваше Моктесума, останала на повече от миля под краката ни.

В двора пред колибата тригодишно момиченце стоеше с пръст в уста и ни гледаше с големите си кафяви очи. — Сигурно никога в живота си не е виждало тук да спира кола — въздъхна Дийн. — Здра-а-вей, момиченце. Как си? Харесваме ли ти? — Момиченцето погледна срамежливо встрани и се нацупи. Ние се заприказвахме помежду си и то наново взе да ни оглежда с пръст в уста. — Ех, как ме е яд, че нямам нищо да ѝ подаря! Помисли си само, да се родиш и да живееш на този земен ръб и той да е всичкото, което знаеш за света. Баща ѝ сигурно се спуска пипнешката в клисурата с въже, бере ананаси от пещерите или сече дърва под осемдесетградусов ъгъл, докато под него зее пропастта. Момиченцето никога, ама съвсем никога не ще напусне това място и не ще научи каквото и да е за широкия свят. Ей това се казва народ! Представи си само какъв ли див главатар си имат! И навярно оттатък тоя път, отвъд скалата, на мили по-навътре, хората са още по-диви и особени, да-да, сигурно защото панамериканската магистрала все пак цивилизова народа покрай пътя. Виж само капчиците пот по челото на момиченцето — забеляза Дийн и по лицето му се изписа болка. — Те не са като нашата пот, а мазни капчици, които винаги са там, защото тук *винаги* е горещо, през цялата година, и то не подозира, че човек може и да не се поти, родено е в пот и ще умре в пот. — Потта по челцето на детето беше тежка, ленива; не течеше; просто си стоеше там и лъщеше като бистри капки зехтин. — Как ли се отразява това върху душите им? Колко ли по-различни от нашите трябва да са техните грижи, оценки и желания! — Устните на Дийн се отпуснаха в страхопочитание, той подкара с десет мили в час, защото искаше да разгледа всяко човешко същество, което бихме срещнали по пътя. Пъпмахме нагоре и още нагоре.

С изкачването въздухът ставаше все по-студен и индианските момичета, които видяхме на пътя, бяха загърнали главите и раменете си с шалове. Те буйно ни замахаха; спряхме, за да разберем защо. Искаха да ни продадат късчета скални кристали. Големите им кафяви невинни очи се взираха в нашите с такава душевна вглъбеност, че никой от нас не изпита сексуално влечение към тях; още повече че те бяха направо малки, някои само на единайсет години, а изглеждаха почти като на трийсет.

— Гледайте какви очи! — въздъхна Дийн.

Сигурно такива са били очите на Дева Мария като дете. В тях съзряхме нежно опрощение. Гледаха ни, без да трепват. Ние разтъркахме нашите неспокойни сини очи и върнахме погледите си към тях. Скръбният омагьосващ огън на техните очи ни прониза отново. Но когато заговориха, изведнъж станаха глупави и припрени. Тяхната същност беше в мълчанието.

— Сигурно съвсем *отскоро* са се научили да продават тия кристали, откакто е бил построен пътят, тоест от десетина години — преди това целият този народ сигурно само е *мълчал*!

Момичетата закряхаха около колата. Най-одухотвореното дете се вкопчи в потната ръка на Дийн. Ломотеше на индиански.

— Да, да, миличко — промълви нежно, почти тъжно Дийн. Той слезе от колата, затършува нещо в очукания си куфар отзад — стария изтерзан американски куфар — и измъкна джобен часовник. Показа го на момичето. То записука от радост. Другите се скупчиха захласнати около тях двамата. После Дийн порови в шепата на момичето, за да си избере „най-крехкия, чист, миниатюрен кристал, който тя е изнамерила със собствените си ръце в планината за мен“. Хареса си един, не по-голям от малина. И с два пръста ѝ подаде часовника, повесен във въздуха. Устничките на всички момичета се закръглиха като на малки певици от детски хор. Щастливо, момиченцето притисна часовника към дрипавата дреха на гърдите си. Останалите погалиха Дийн, за да му благодарят. Той стоеше сред тях, обърнал към небето небръснатото си лице, и търсеше с очи следващия, още по-висок и краен проход; приличаше на пророк, появил се сред хората. Върна се в колата. На момичетата не им се искаше да тръгваме. Докато карахме нагоре по правия проход, те дълго махаха и тичаха след нас. Завихме и повече не ги видяхме, а те още тичаха.

— Ех, къса ми се сърцето! — простена Дийн и се удари в гърдите. — Докога може да продължава тази тяхна преданост и удивление? Какво ще им се случи? Възможно ли е, ако караме достатъчно бавно, да следват колата ни чак до Мексико Сити?

— Да — отговорих му, защото бях убеден, че е така.

Излязохме върху главозамайващите висини на Сиера Мадре Ориентал. Банановите дръвчета блестяха като златни в омарата. Гъсти мъгли се кълбеха от пропастите, зейнали зад стръмните скални склонове. Долу в ниското Моктесума се провираше като тънка златна

нишка през килим от зелена джунгла. Отминавахме странни крайпътни градчета на върха на света, където забрадени с шалове индианци ни наблюдаваха изпод своите rebazos и перифериите на шапките си. Животът тук беше плътен, тъмен, древен. Изпиваха с ястребови погледи сериозния луд Дийн зад бясното кормило. И всички протягаха ръце. Бяха дошли от отдалечени планини и по-високи плата, за да протегнат ръка за нещо, което си въобразяваха, че цивилизацията може да им предложи, без дори за миг да подозрат каква тъжна и нещастна заблуда е цивилизацията. Те не знаеха, че тя е създала бомба, която може да вдигне във въздуха всички наши мостове и пътища и да ги превърне в купчина развалини, че един ден и ние ще станем бедни като тях и ще протягаме ръце до същия, по съвсем същия начин. Нашият раздрънкан форд, нашият стар пъплещ американски форд от трийсетте години, изтрещяваше покрай тях и изчезваше сред облаци от прах.

Наближихме подножието на последното плато. Слънцето стана златно, въздухът — яркосин, а пустинята, пресичана тук-там от реки, беше истински въртоп от нажежен въздух и пясък, върху който на места неочаквано падаше библейската сянка на дърво. Вече караше Стан, а Дийн спеше. Появиха се овчари, облечени в дълги надиплени роби както в прастари времена, жените носеха златни вързопи лен, мъжете — тояги. Овчарите седяха и сборуваха под големи дървета сред трепкащия сумрак на пустинята, а овцете се бутаха една в друга малко по-далеч от тях и вдигаха прах.

— Хай, братче — изкрещях на Дийн, — събуди се и погледни овчарите, събуди се и погледни със собствени очи златния първосвят, та да можеш след туй да разправяш как изглежда той!

Дийн завря глава между нашите отпред, хвърли бегъл поглед към червеникавия гаснещ залез и се просна обратно да спи. Когато се събуди, ми описа в подробности цялата картина и ми каза:

— Много съм доволен, че ме събуди да погледна. Ох, господи, какво да правя? Къде да отида? — Поглади корема си, погледна небето със зачервени очи и почти се разрида.

Краят на пътуването наближаваше. От двете ни страни се ширеха просторни полета; благ вятър появяваше над изникващите тук-там горички от високи дървета и над старите църквички, червеникавооранжеви от последните отблясъци на слънцето. Огромни

розови облаци се носеха ниско. „Мексико Сити преди здрач!“ Бяхме пропътували хиляда и деветстотин мили от следобедните денвърски дворове до тези необятни библейски земи и ето че приближавахме края на пътя.

— Дали да не си сменим изпоцапаните от буболечки фланелки?

— Не, нека да влезем с тях в града, по дяволите!

И се насочихме към Мексико Сити.

Къс планински проход ни изведе внезапно на една височина и пред очите ни се разкри цялото Мексико Сити върху своята вулканична земя: градът бълваше пушеци в ранния сумрак. Спуснахме се към него, преминахме по булевард „Инсурхентес“ право към „Реформа“, сърцето на града. Деца играеха футбол върху обширни тъжни полета и вдигаха прах. Настигаха ни шофьори на таксита и питаха искаме ли момичета. Не, сега не искахме момичета. Безкрайни градски бордеи се простираха в равнината: зърнахме самотни фигури в притъмняващите улички. Скоро щеше да падне нощта. После изведнъж се гмурнахме в тътена на големия град и се озовахме сред претъпкани кафенета, театри и много светлини. Вестникарчетата крещяха. Босоноги мъже се тътреха с момичета в дрипи. Луди и боси шофьори индианци ни препречваха пътя, задминаваха ни от всички страни, бибиткаха и правеха движението невъзможно. Врява до небето. В Мексико колите нямат заглушители. Клаксоните тръбят непрекъснато и победоносно.

— Уууух! — изкрещя Дийн. — Внимавай!

Той люшкаше колата през движението, закачаше се с всички. Започна да кара като индианец. Излезе на кръговата алея на булевард „Реформа“ и се понесе по нея, а по осемте, водещи във всички посоки улици към нас летяха коли с бясна скорост — отляво, отдясно, izquierda, право напред; Дийн само подскачаше и ревеше от възторг.

— Ей за такова движение винаги съм си мечтал! Народът кара и не спира!

Една линейка изфуча като фурия. Американските линейки се стрелкат и маневрират през движението с виещи сирени: грамадните колкото целия свят линейки на индианците фелахи просто летят из улиците на града с осемдесет мили в час и всички трябва да се пазят от пътя им, защото линейките не спират пред нищо и никого, а цепят право напред. За миг тя изчезна на свистящите си колела в разтварящото се море на движението в центъра. Всички шофьори бяха

индианци. Хората, дори възрастните жени, тичешком хващаха автобусите, които никога не спираха. Младите мексикански търговци се надбягваха на групи след автобусите и скачаха в тях по време на движение като истински лекоатлети. Шофьорите на автобусите бяха боси, хилеха се като малоумни, седяха на ниско, сякаш приклекли, по фланелки, зад нископоставените грамадни волани. Над тях горяха икони. Осветлението в автобусите беше мъждиво — зеленикаво, а на дървените пейки бяха нанизани едно до друго тъмни лица.

В центъра на Мексико Сити хиляди хипстъри с клюмнали сламени шапки и сака с издължени ревери, облечени на голо, се влачеха по главната улица, някои продаваха разпятия и марихуана из тъмните странични улички, други, коленичили, се молеха в занемарените параклиси, които съжителстваха редом с шатри за фарсови представления. Имаше чакълени улички с открити отточни канали: малки вратички, вдълбани в кирпичените стени, водеха към барове, колкото килери. Човек трябваше да прескочи някоя яма, за да си изпие питието, а под тия ями беше древното езеро на ацтеките. От баровете трябваше да излизаш с плътно прилепен към стената гръб и внимателно да се провираш обратно към улицата. Кафето сервираха размесено с ром и есенция от мускатов орех. Отвсякъде ехтеше мамбо. Стотици проститутки стояха наредени из тъмните тесни улички и тъжните им очи бляскаха към нас в нощта. Ние обикаляхме като насън, не бяхме на себе си. Ядохме вкусни пържоли за по четирийсет и осем цента в чудновато, облицовано с плочки мексиканско ресторантче, където млади и стари музиканти свиреха на маримба^[1]; между масите се разхождаха китаристи и пееха, а в ъглите старци надуваха тромпети. Минахме покрай заведения, от които се носеше киселият дъх на пулке^[2] там можеш да си купиш чаша кактусов сок срещу два цента. В тоя град нищо не спираше дори за миг; цяла нощ из улиците бушуваше пълнокръвен живот. Просяци спяха, увити в обяви, откъснати от оградите. Други пък седяха по тротоарите, свиреха на свирки и се смееха в нощта. Босите им крака стърчаха, живееха си славно, цяло Мексико беше един безкраен лагер на бохеми. По ъглите на улиците стари жени режеха варени говежди глави, завиваха парченца от тях в палачинки, които поливаха с горещ сос, и ги продаваха на купувачите в „салфетки“ от вестник. Ето това представляваше великият, краен, див, по детски волен фелахски град, който, знаели сме го винаги, открихме

в края на пътя си. Дийн вървеше през този град с отпуснати като на чучело ръце, със зяпнала уста и пламнали очи, така ни води той до зори, когато нашата объркана свята обиколка завърши на някакво поле при едно момче със сламена шапка, което се смееше, бъбреше си с нас и искаше да играем кеч, защото тук нищо нямаше край.

Някъде по това време започнах да бълнувам и треската ме повали. Дизентерия. В един миг на просветление сред черния водовъртеж на моето съзнание проумях, че съм на легло, на осем хиляди фута над морското равнище, върху покрива на света, и разбрах, че съм изживял един пълен живот и още няколко други в бедната кожа, обвиваща атомите на моята плът, и съм изсънувал всички сънища. Видях Дийн да се навежда над кухненската маса. Това стана няколко дни по-късно, когато той се приготвяше да си тръгне от Мексико Сити.

— Какво правиш? — изстенах аз.

— Горкичкият Сал, горкичкият Сал, разболя се. Стан ще се грижи за теб. А сега слушай, ако болестта ти позволява: получих развод с Камий и тази нощ тръгвам обратно, за да се върна при Инес в Ню Йорк, ще пътувам с колата, ако издържи.

— Всичко наново? — провикнах се аз.

— Всичко наново, приятелю. Трябва да се върна в моя живот. Съжалявам, че не мога да остана с теб. Моли се да се върна. — Коремът ме присви и изохках. Когато отново вдигнах поглед, самонадеяният благороден Дийн стоеше до леглото ми със стария си очукан куфар и ме гледаше. Вече не знаех кой е той, Дийн разбра това и му стана жал за мен, зави раменете ми с одеялото...

— Да, да, а сега трябва да тръгвам. Е, Сал, довиждане.

И си отиде. Дванайсет часа по-късно изгарян от треска и мъка, аз най-после се примирих, че си е отишъл. В тоя час на нощта той сигурно вече караше през банановите планини.

Когато се пооправих, осъзнах какъв предател е той, но разбрах и друго, че в невъзможната обърканост на своя живот Дийн нямаше друг избор, освен да ме изостави там болен и да продължи към своите жени и неволи.

— Добре, Дийн, нищо няма да кажа.

---

[1] Примитивен народен инструмент от рода на ксилофона, разпространен из Южна Африка и Централна Америка. — Б.пр. ↑

[2] Ферментирало питие, което се добива от сока на мексиканското агаве и е основна съставка в производството на мескал.
— Б.пр. ↑

ПЕТА ЧАСТ

Дийн подкарал от Мексико Сити, отбил се в Грегория, видял се отново с Виктор и бил стигнал езерото Чарлс, Луизиана, когато задната част на колата безвъзвратно се разпаднала посред пътя, както той и предполагал, че ще стане. Пуснал телеграма на Инес да му изпрати пари за самолетен билет и прелетял останалата част от пътя. Когато пристигнал в Ню Йорк с документите за развод, двамата с Инес моментално заминали за Нюарк и се оженили; и в същата тая нощ, след като й казал, че всичко е наред и че няма за какво да се тревожи, след като се опитал да обясни логически онова, което не било нищо друго освен чистопробно жално умопомрачение, той скочил в един автобус и се понесъл отново към Сан Франциско през ужасния континент, за да отиде при Камий и двете си момиченца. Така че по това време той бил три пъти женен, два пъти разведен и живеел с втората си жена.

През есента аз тръгнах от Мексико Сити към къщи и една нощ, малко след границата при Ларедо, в Дили, Тексас, както седях на горещия път под една улична лампа, в която се блъскаха и размазваха мушици, чух тежки стъпки в мрака зад мен и — о, господи! — един висок старец с развяна бяла коса се появи, нарамил вързоп, и като ме видя, продума: „Върви и страдай за хората!“ И стъпките му отекнаха назад в мрака. Означаваше ли това, че трябва най-после да тръгна пеш на поклонение през мрачните пътища на Америка? Събрах сили и забързах към Ню Йорк и една нощ застанах на тъмна манхатънска улица и завиках към прозореца на един таван, където мислех, че са се събрали приятелите ми за празненство. От прозореца подаде глава хубаво момиче и попита:

— Кой вика?

— Аз съм, Сал Парадайз — казах и името ми изкънтя в тъжната празна улица.

— Качете се — отвърна тя. — Тъкмо варя какао.

Качих се и я намерих — момичето с чистите невинни очи, които от край време бях търсил. Решихме да се обичаме лудо. През зимата замислихме да се преместим в Сан Франциско, като пренесем с някой стар камион разнебитените си мебели и разпилените си вещи. Писах на Дийн за всичко това. Той ми отговори със смайващо дълго писмо — осемнайсет хиляди думи, — цялото посветено на младостта му в Денвър. И ми писа още, че ще дойде да ме вземе, лично да избере стария камион, който ще купим, и лично да ни откара до Фриско. Разполагахме с шест седмици, през които да спестим парите, хванахме се здраво на работа и брояхме всеки цент. Изневиделица Дийн се появи — пет и половина седмици по-рано — и естествено никой от нас не разполагаше с пари за осъществяване на плана.

Аз бях излязъл да се поразходя към полунощ и се върнах при момичето си, за да му разкажа какво съм си мислил по време на разходката. Тя стоеше в малката тъмна стая със странна усмивка. Бях започнал да говоря, когато усетих някакво особено затишие, огледах се и видях една орфана книга върху радиото. Веднага познах томчето на Пруст, над което в следобедите Дийн съзерцаваше вечността. Като насън го видях да се прокрадва на пръсти по чорапи от тъмния коридор. Той вече не можеше да говори свързано. Само подскачаше, смееше се, пелтечеше, размахваше ръце и ломотеше:

— А... а... трябва да чуете това! — Слушахме го. Но той забрави какво е искал да ни разкаже. — Внимавайте добре... хм. Слушайте, скъпи Сал... нежна Лора... дойдох... отивам си... но почакайте... да-да. — И се втрени изцъклено и тъжно в ръцете си. — Не мога да говоря вече — разбирате ли, че това е... или може би е... чуите! — Ослушахме се. Той се напругаше да улови звуковете на нощта. — Да! — прошепна с благоговение. — Нали виждате... не е необходимо да си говорим... повече.

— Но защо пристигна толкова рано, Дийн?

— А — възкликна той и ме погледна сякаш за първи път, — толкова рано ли, да. Ние... ще разберем... впрочем не знам. В един момент се озовах на кръстовището с железопътната линия... Затвора... Старите вагони с дървените пейки... Тексас... свирката... През целия път свирех и гледах да припечеля с хитрост някой-друг долар. — Извади новата си дървена свирчица. Издуха няколко кресливи тона от нея и заподскача, както си беше по чорапи. — Виждате ли? Но,

разбира се, Сал, аз мога да говоря не по-зле от преди и имам да ти разказвам куп неща, които се въртят в халосаната ми глава, четох и препрочитах този прекрасен Пруст по целия път през страната и проумях безброй неща, които никога няма да имаме ВРЕМЕ да ти разкажа, та ние ОЩЕ не сме си поговорили за Мексико и за нашата раздяла там, когато те тресеше треската — само че няма защо да говорим за това. Сега вече няма смисъл, нали?

— Добре, няма да говорим!

Тогава той започна да разказва с всички възможни подробности какво е правил в Ел Ей по пътя за насам, как бил на гости на някакво семейство, как вечерял, как разговарял с бащата, синовете, сестрите — как изглеждали те, какво яли, какви били мебелите, мислите, интересите, душите им; това подробно осветляване му отне три часа и след като завърши, каза:

— Впрочем знаете ли, онова, за което най-много ДЪРЖАХ да ви разкажа, се случи много по-късно — в Арканзас, през който пътувах с влак... свирях на свирката... играх карти с разни момчета, с моето мръсно тесте... спечелих пари... приложих моя номер... на моряците. Дълго, предълго пътуване, пет дена и пет нощи, само за да ВИДЯ теб, Сал.

— Как е Камий?

— Разбира се... разреши ми да тръгна... чака ме. Ние с Камий сме се разбрали завинаги, съвсем завинаги.

— А Инес?

— Аз... аз... аз... искам тя да тръгне с мен за Фриско и да се настани в другия край на града... хубаво ще е, нали? Не знам защо дойдох. — След малко добави безкрайно учуден: — Ама да, разбира се, исках да видя твоята сладка приятелка и теб... толкова ти се радвам... и те обичам както винаги.

Той остана в Ню Йорк три дена, след което забърза да се връща — щеше да пътува с влак по неговата система на прекачване и отново да прекоси континента, пет дена и пет нощи по мръсните вагони и отвратително коравите пейки, а ние естествено нямахме пари да купим камион, така че аз не можех да тръгна с него. С Инес изкара една нощ на обяснения, потене и кавги, след което тя го изхвърли. На моя адрес се получи писмо за него. Прочетох го. Беше от Камий:

„Сърцето ми се сломи, когато те видях да се отдалечаваш с багажа към линията. Моля се непрекъснато да се върнеш жив и здрав... От сърце желая Сал и приятелката му да дойдат да живеят на нашата улица... Знам, че ще се справиш, но не мога да не се тревожа — особено сега, след като за всичко сме се разбрали... Скъпи Дийн, ние сме в края на първата половина на века. Бъди добре дошъл, ще те посрещнем с целувки и любов, за да прекараш останалата половина с нас. Очакваме те всички (подписано): Камий, Ейми и малката Джоуни“. Значи, животът на Дийн наистина е улегнал при неговата най-вярна, най-огорчена и най-мъдра жена Камий, слава богу.

Видях го за последен път при тъжни и странни обстоятелства. В Ню Йорк бе пристигнал Реми Бонкьор, след като бе обиколил няколко пъти с кораб земното кълбо. Аз исках да го запозная с Дийн. И наистина ги срещнах, но Дийн вече съвсем не можеше да говори и нищо не продума, а Реми му обърна гръб. Реми беше купил билети за концерта на Дюк Елингтън в Метрополитън Опера и настояваше ние с Лора да отидем заедно с него и приятелката му. Реми бе станал още по-дебел и тъжен, но си беше все същият ревностен и изискан кавалер и държеше всичко да се върши *както трябва*, специално наблегна на това. Така че помоли своя посредник за конни състезания да ни откара на концерта с кадилака си. Беше студена зимна вечер. Кадилакът спря пред къщи, готов веднага да потегли. Дийн застана до прозореца на колата, също готов да поеме, но към гара „Пен“, откъдето да тръгне през страната.

— Довиждане, Дийн — казах му. — Честна дума, криво ми е, че трябва да отида на този концерт.

— Дали не може да се повозя с вас до Четирийсета улица? — прошепна той. — Искам да съм с теб още малко, момчето ми, а освен това в този Ню Йорк е тъй зверски студено...

Аз пошушнах на Реми. Но той не се съгласи. Реми обичаше мен, но не понасяше шантавите ми приятели. Можеше отново да разпердушиня плановите му за вечерта, както бях направил през 1947 година с Роуланд Мейджър в ресторанта „Алф-редс“ в Сан Франциско.

— И дума да не става, Сал! — Бедният Реми, той се бе сдобил със специална вратовръзка за вечерта; върху нея бяха щамповани номерата на билетите ни за същия този концерт и имената Сал, Лора, Реми и Вики, неговата приятелка, както и няколко тъжни смешки,

между които и любимата му приказка „Няма да научиш стария маестро на нова песен“.

Така Дийн не можа да се повози с нас и единственото, което можах да сторя, бе да седна отзад в кадилака и да му махам. Посредникът също не желаше да има нищо общо с Дийн. Раздърпан, с проядено от молците палто, което бе взел със себе си специално за ниските температури на Изтока, Дийн закричи сам и последният ми спомен от него е как завива зад ъгъла на Седмо авеню, отправил поглед в далечината на улицата, целият отново устремен напред. Бедната ми приятелка Лора, на която бях разказал всичко за Дийн, само дето не избухна в сълзи.

— Не трябваше да го оставяме така. Какво да направим? Старият Дийн си отиде, помислих си, а гласно издумах:

— Ще се оправи.

Със страшно нежелание се оставих да ме заведат на нашия тъжен концерт, който едва издържах, защото през цялото време си мислех за Дийн и за това как се е върнал на влака и е пропътувал три хиляди мили през тая ужасна земя, без да знае за какво друго бе идвал, освен за да ме види.

Когато слънцето остави Америка и застана на полуразрушения речен кей, загледан в източеното далеч към Ню Джързи небе, аз усещам цялата сурова земя, необхватна твърд, протегнала се чак до западния бряг, и си представям пътя, който се разгъва, и всички мечтаещи хора в безкрайната шир, и чувам как в Айова децата плачат, защото в тая земя оставят децата да плачат на воля, и съм уверен, че звездите ще изгреят тази нощ — а знаете ли, че бог е плюшено мече? — че Вечерницата ще надвисне над прерията, ще заблести и ще се стопи в нея тъкмо преди благословената непрогледна нощ да обгърне земята, да почерни реките, да забули върховете и закъта най-далечния бряг, и никой, ама никой не ще знае какво друго те очаква освен безнадеждните дрипи на старостта; тогава си мисля за Дийн Мориарти, мисля си дори за стария Дийн Мориарти, бащата, когото така и не намерихме, мисля си за Дийн Мориарти.

ВЕРА ГАНЧЕВА

ТРАЕКТОРИЯ НА БЕЗНАДЕЖДНОСТТА

*„Нека крещим стиховете си
по улиците... Нека предсказваме
земеръси!“*

Дж.
Керуак в
писмо до А.
Гинзбург

На 24 октомври 1969 по улиците на градеца Лоуъл (Масачузетс) преминала дълга процесия от коли, повечето с нюйоркска регистрация. Катафалката в началото ѝ отнасяла на последното му пътешествие писателя-битник Джек Керуак (роден в 1922), „Омир“ на едно поколение, закърмено с черно мляко и заплатило висока цена за опита си да превърне отчаянието в скорост. Предишната вечер в Погребалното бюро на Поутъкет Стрийт се събрали близките на покойника, сред които личали Алън Гинзбург, Питър Орловски, Робърт Крийли, Грегъри Корсо: трудно им било да се примирят с мисълта, че изпращат този, когото все посрещали — от Ню Йорк в Сан Франциско, от Сан Франциско в Ню Йорк, от Денвър, Лос Анджелис, Сиатъл, Мексико, Париж, Танжер... че в нелепо карирано сако, с червена папионка и с броеница в заключените ръце, пред тях лежи вдъхновителят на „революцията с раници“, неукротимият мечтател, избродил Америка надлъж и нашир, а и възкачил се над нея, за да я предизвика с литании, скандирани от стръмния хребет на Сиера Невада и пронизващи мрака ѝ със зелени светкавици, че поезията е начин по-скоро на смърт, отколкото на живот и че една легенда може да бъде затворена в ковчег. Легендата въпреки е била мъртва преди тялото, още когато личността се разпадала в изстиващата жарава на

младежките пориви, макар че агонията ѝ продължила достатъчно, за да придаде на погребението в Лоуъл значимостта на събитие от извънместен мащаб. Пътят извел до ръба на пропаст и през последните години от живота си Керуак се изолирал в трагичната невъзможност да се върне назад, която сменя от уиски, бира и бензедрин трансформирала ту в убежище, ту в ешафод; вцепенен от въздействието ѝ, той почти не излизал от затъмненото си жилище; където непрекъснато пулсирал екранът на телевизор, включен без звук, а Хенделовата оратория „Месия“ ехтала на ускорени обороти и влудяващо силно, за да заглуши стенанията на парализираната *mère*, майка му, от която той всъщност никога не се отделил: възрастно момче и непорасъл мъж; Хък Фин с осанката на Кари Грант и обречеността на Томас Улф; скитник, страдащ от безсъница, който татуирал кожата на нощта с Йероглифите на носталгията; дзен-будист, изпаднал в сатори пред католическото разпятие в кухничката; блуден син, заблуден из асфалтираните ходове на лабиринт, където го причаквал минотавърът на една слава, колкото жадувана, толкова и гибелна... Само творчеството го спасявало с ариаднина нишка, но когато и тя се скъсала, не му оставало нищо друго освен участието на жертва на собствения си мит, на успеха по американски, чието златно правило го отъждествява с катастрофа. Керуак е изключение, което го потвърждава с личната си драма, задълбочена от съпротивата му на усилията да бъде приравнен с представата, създадена за автора на „По пътя“ — волен покорител на пространства, вездесъщ и лек като въздуха, незакотвен от ангажименти, цели, амбиции и вероятно не за един или двама негови почитатели е било разтърсваща изненада обстоятелството, че този *рапсод на автострадите* не можел да кара кола и от седалката на пътник пасивно наблюдавал как пейзажът се разгръща като книга, чиито страници изпълвал с отговори на собствени въпроси. Противоречията обаче не свършвали дотук и ако погледнат в перспективата на мита, животът му протичал вълнуващо и динамично като на филм, реалността била не техникolorно оцветена, а монохромна, сива като ежедневието в Лоуъл, вяло, лишено от тръпка на приключение и разнообразявано единствено от съботното кино, седмичниците с комикси, футболните мачове. (В сблъсъка на противниковите отбори той долавял някаква подтискаща символика, но така се изявявал на терена, че бил приет в Колумбийския

университет като многообещаващ спортист, не писател.) Това тресавищно спокойствие обаче му се струвало идилично и в най-интензивните моменти на своето бурно, безредно съществуване Керуак усещал като незараснала рана копнежа си да се завърне в родния град, придружен от своя любим приятел Нийл Касиди, прословутия и безумен „Ахав на волана“, понесен подир призрачния кит на едно непостижимо щастие, за да остаряват двамата редом, на някоя тиха улица, вкъщи с градинки, по патриаршески обкръжени от домочадия... Нийл умира през 1968 година от фатално съчетание на алкохол със сънотворни, година преди Джек, с когото вече нищо не го свързвало — той се присъединил към психаделичната група на Кен Киси^[1] и направил крачка към контракултурата и ЛСД, за която Керуак нямал нито желание, нито сили: халюцинациите на делириума се сменяли със състояния на апатия и в помраченото му съзнание всяка граница във времето приемала плашещите очертания на ров, опасно дълбок, непроходим. Може би тъкмо поради това и срещата на Алън Гинзбърг с Боб Дилън, станала подир години край гроба му, придобива дълбокия смисъл на досег не само между две поколения, а и между две епохи, на един вид *щафета на протеста*, чието значение Керуак надали би оценил, обзет от инстинктивна неохота да встъпи духом в 60-те години, която предчувствието, че в плавно фразирания джаз на Глен Милър ще се вреже трагичният писък на Джанис Джоплин, подклаждало в нещо повече от тревога — в психотичен страх. „Всичко важно умря вчера“, пише той, обзет от усещане за поражение, толкова американско впрочем, колкото и неоновата фасада, която го прикрива. Реалност и илюзията за нея: антидиалектика, отразена в биографията на самия Керуак, която творчеството му трансформирало в биографията на самия Керуак, която творчеството му трансформирало в танатография, в модерна сага за смъртта, преобразена като живот, умирането като приключение, поражението като триумф. Тази свръхнапрегната полярност долавяме още в „Градчето и градът“ (1950), неговото първо произведение, чийто обемист ръкопис той няколко години разнасял във вехтия си сак, преди да го предложи за издаване. И макар че романът, замислен като епическо платно с Мелвилев формат, напомня по-скоро гоблените в позлатени рамки на Маргарет Мичъл или на Мейзо дела Роч, патетиката на такъв стремеж у младия автор предвещава (сякаш по силата на парадокса, под чийто

знак е роден) онези прекрасни страници от „По пътя“ или „Виденията на Коди“, които не се четат, а се изстрадват като болка, като блус на Били Холидей, като синкопиран вопъл на саксофон при безлуние: толкова наситени с вълнение, толкова сугестивни, написани като че на някакъв миров език, общопонятен и освободен от каноните на граматиката. Градчето е Лоуъл, градът — Ню Йорк, две крайности, слети в едно понятие, в думата *Америка*, чиито букви се оспорват взаимно в общото си звучение, „звученето на моята несрета, произношението на моя пулс и нелепа болка; щастието ми не се нарича Америка, името му е друго, по-лично, по-кратко, кискащо се и потайно — Америка я търси полицията, преследва я из Кентъки и Охайо; тя спи с пристанищните плъхове, свира се под ламаринените навеси на мрачни и потайни силози: тя е изображение на секира от «Най-хубавото детективско списание» и равнодушното време на нощта, спуснала се над кръстовища и пресечки, където всеки изглежда по два начина, по четири начина и никой за нищо не го е грижа — Америка е там, където не ти е позволено дори да се наплачеш...“ Лоуъл не е Фокнървата Йокнапатофа, кратер, клокочещ от неудържими страсти, нито Пейтън плейс^[2], напукано огледало на възжеления, както и Ню Йорк не е сияйният фокус на неограничени възможности, център на света, синоним на шанса и несекващия празник: градчето ще рече безветрие и ред, фамилно лоно и традиция, ценности, които изглеждат непоклатими, оазис на покоя, градът — поквара, хаос и разруха, среда, в която и героят става жертва, палуба без кил, крематориум за надежди. Пътят, който ги свързва (или разделя), е третият елемент в американската алегория на Керуак, сам раздвоен между тези две противоположности и може би поради това убеден, че реални са не обиталищата, но разстоянията помежду им, движението към или от, което според него единствено утвърждава личността и ѝ придава собствена, неоспорима значимост. Едва пристигнал някъде, той вече се готвел да си тръгва: на автостоп, с кола, шофирана от Нийл Касиди, неистовия *карбой*^[3], обсебен от идеята да превърне самотата в безпределност и когото разпознаваме в не едно произведение на Керуак (като Дийн Мориарти в „По пътя“, като Коди Помрой във „Виденията на Коди“, „Бродягите на Дхарма“, „Ангелите на отчаянието“, „Биг Сур“, „Книга на сънищата“), със „Сива хрътка“^[4], а нерядко и пеша — решен на всяка цена да продължи, да не се застоява,

да не събуди у себе си гравитационни инстинкти, да избяга дори от целта, към която дотогава се е стремял, тласкан сякаш от предчувствието, че ще я конкретизира в разочарование, ако не я запази като представа. За него пътят бил по-важен от посоката, откритият и безкраен път, който в съкровения си мисли отъждествявал с дъга: единствено минаването под нейния няколкопистов свод можело да преобрази бездомника по подтик, не по воля, неуспелия студент, злополучния моряк, премръзналия пазач на паркинг, алкохолизиращия бохем, странника, залутан към невидимия бряг на детството, в нещо повече от техен антипод — в творец, ощастливен от вяра в своето призвание. Любопитната подробност, че романът „По пътя“ е напечатан на 32-метрово руло телетипна хартия, прикрепено към пишещата му машина, просто ни задължава да я тълкуваме като символична. Бяла лента, дълга и права сякаш магистрала, по която, необузdana и необуздима, се носи фантазията на писателя, надпреварва се с разсъдъка му и оставя лъкатушеща диря — като пияна, по гладката ѝ повърхност, обсипвайки я със странни, необикновени и хетероклитни думи, изтръгнати от гнездата на привичните им значения и нахвърляни в лудешки, антисинтактични съчетания. За фантазия впрочем едва ли е уместно да говорим в случая, тъй като този роман, подобно и на другите произведения на Керуак, е всъщност детайлиран очерк за видяното и преживяното по пътя (в пряк и непряк смисъл), който е избродил, и ефектът на нередактирана стенограма, на припрян запис на впечатления и възприятия в кратката почивка между два прехода му придава още по-голяма достоверност и въздейственост. Със смътното усещане за абсурда на своето скитничество той го романтизира като кинетичен принцип на битието въобще, като *траектория на екстаза*, тъй очебийна в творчеството на много американски писатели, вдъхновени от традицията за третиране на пространството като емоционална категория, като нравствена и миросгледна, не само физическа величина. У Керуак тази траектория е идентична с линия на съдбата, както впрочем у Купър, Торо, младия Мелвил, Уитман, Твен, Андърсън, Улф, Сароян, начупена и пресекуваща, но дълбока като бразда в нивата на времето, в онази зона, където евклидовите съотношения и пропорции придобиват изненадваща метафоричност.

Казват, че ескимосите имат разни думи за сняг, обозначаващи неговите състояния и оттенъци. На света обаче като че няма език, който да притежава определения за видовете пространство, дори и у народи, за които то е също тъй жизненоважно, както снегът за населението на арктическият пояс. Америка е една от страните, където тази липса се долавя особено остро, въпреки че в буквалния си смисъл понятието „пространство“ е нейна твърде точна характеристика. *Формат* и *форма*, то получава там значимостта не само на територия, а и на менталитет, на хоризонт и на кръгозор, на а и на z. На Америка и на САЩ... Ключ за минатото и настоящето на страната, за светоусещането и психиката на хората ѝ, за най-интимните структури на тяхното съществуване, за врата, която се затръшва *отвън навътре*, не отвътре навън, както другаде, където домът е крепост и упование, това понятие внушава представата най-вече за шир, равностойна на надежда за втори и трети шанс, за нови и нови възможности, необятност, която те предразполага да я бележиш със своя следа, мами, че е синоним на размах, на волност и опияняваща свобода, проявява се дори като либидо — жизнен нагон, натрупано количество енергия, чието неизразходване причинява травми и комплекси, води до клаустрофобия, изразяваща се по различен, понякога съвсем неочакван начин. Например в почерк, окарикатуряващ нормите на калиграфията, в стил, нервен и неравен, но ритмизиран като бибоп, като виртуозно джазово соло или като поема, в която всяка цезура е изпълнена с вик. Като опит за спасение: ако „По пътя“ най-сетне не е видял бял свят през 1957 година подир ред унизителни откази на издатели, принудителни съкращения и преработки, Керуак сигурно щял да свърши в бордеите за алкохолици и наркомани на Бауъри, десетия кръг на нийоркската преизподня, където и Данте би се поколебал да слезе, но не самосъхранението го карало да крещи през решетките на езика хули по адрес на културата, чиято Джоконда тогава била Дорис Дей — обзет от идея-фикс да обнови американската литература и като изкуство, и като социум, той си поставил за задача да ѝ възвърне изчерпаните енергии на метежа, на ерупцията, на движението, на червеното като импулс и на синьото като обем, на дифтонга оу (роуд)^[5] и да ѝ придаде допълнително пространство, *вертикално*, без което хоризонталното би било само топографско измерение. Необходимостта от такъв творчески подвиг го превърнала в житейско мъченичество и

обикаляйки затворения кръг на своите маршрути (Сан Франциско — Ню Йорк — Денвър — Мексико — Ню Орлиънс — Чикаго — Ню Йорк — Сан Франциско...), огромна светлинна *мандала* без средоточие, Керуак приближавал все повече стръмната си голгота, извисена като черна пирамида на фона на небе, пламнало в заревото на бедствие. И толкова по-непреодолимо желание изпитвал да се вкорени в някакво съществуване, да събере поне клонки от генеалогичното дърво на рода си (Керуакови били от френско-канадски произход), могъщо и зелено в представите му, разлистило корона и над Стария, и над Новия свят, да уседне край *métègre*, от чиито скромни спестявания плащал автобусните си билети, да се наложи като „най-големия писател на английски език след Шекспир и Джойс“, колкото по-категоричен ставал отказът му да се идентифицира с конкретна среда и атмосфера, дори с прозата си, трескава, учестена като пулс на беглец, вибрираща сякаш от гласните и съгласните на някаква космическа азбука и макар да я назовават спонтанна, той я създавал бавно и трудно, с изнурителни и нерядко отчаяни усилия, за които бързал да се обезщети с поредна изолация в Мига. „Убеден в неговата дарба, аз тълкувах това непрестанно блуждаене като признак за несигурност по отношение на творчеството му. Не преставах да го коря и съветвам, да го увещавам, че трябва да се установи на едно място и на спокойствие да напише нов роман като «Градчето и градът». Карах му се винаги щом го видех да се завръща от някое екстатично бягство, най-често в Мексико, посърнал, душевно ням й умъртвен, с разранени крака в прокъсани обувки, като алкохолик, който едва-едва се съвзема от продължителен запой. Тъй и не можах да разбера що за глад го гризеше отвътре, до каква степен го бе засегнало крушението на родния дом в Лоуъл, хаосът в годините на войната, смъртта на баща му: всичко онова, което бе запокитило в такъв объркан живот този човек, всъщност дълбоко привързан към традицията, а жестоко изхвърлен от руслото й“, разказва Джон Клелън Холмс, доловил някои мотиви за тревожното номадство на Керуак, далеч по-сложно обаче като симптом за разпад на неговата личност, за да се обяснява само със семейни причини, с кръвта на келти и индианци във вените му или с универсалните амбиции на духа му. Наистина, той обичал да припомня бретонското своенравие на дядо си, който в бурните нощи с гръмотевици излизал навън с фенер и размахвайки го, предизвиквал

небето да го порази, но не унаследеното непокорство на езичник, а несъвместимостта между тихата, закътана микровселена на предвоенния, почти доавтомобилен Лоуъл и некрополиса Ню Йорк, обсаден от призрачни сенки, разтърсван от стереофоничното ехо на прокоби, послужила като детонатор на неговия пръв вътрешен взрив. Америка на 40-те години обаче само предвещавала онази национална драма, започнала с Хирошима и прераснала през 50-те в трагедия с войната в Корея, ледниковия период на маккартизма, зловещия облак на водородната бомба в пустинята край Аламогордо... Преоценката на стойностите, в началото естествена равностметка след световния катаклизъм, разкрила техния крах и във вакуума между реалността и носталгията по заблудите за нея се разнесъл вой, внезапен и тъй оглушителен, че акустичният му ефект потвърдил предположенията за ужасяващи размери на това празно пространство, необятно като бездна, пълна с тъмнина. Но дори в тази действителност, чиито условия оборват преносното значение и на най-мрачната метафора, „воят“, нададен от групата на *битниците*, към която принадлежал и Керуак, бил толкова шокиращ, толкова арогантен в несдържаността и децибелите си, че трябвало да минат години, преди така озаглавената поема на Алън Гинзбърг^[6], провъзгласена от литературните критици за експрес на болно съзнание, да бъде узаконена от тях като художествено явление. Тогава впрочем те били вече знаменитости и поотделно, и вкупом давали интервюта пред микрофони и камери, позирали пред фотографите на списания като „Плейбой“, „Холидей“, „Мадмоазел“, опивали се от шампанското на славата, макар че не забравяли вкуса на тръпчивото вино от есенните нощи на пробива им в Сан Франциско — нулевото място между градчето и града, една интелектуална Итака за тези одисеевци, неспокойни, поривисти, изтощени от безсъние и фантазми: Алън Гинзбърг, Джек Керуак, Грегъри Корсо, Лорънс Фърлингети, Майкъл Маклуър, Филип Уейлън... „Ние сме слепи и водим живот в слепота. Поетите са прокълнати, но зрящи, те гледат с очите на ангели. А този поет е проникнал особено надълбоко в ужаса, който вижда край себе си...“, пише Уилям Карлос Уилямс във встъпление към „Вой“, поемата на А. Гинзбърг, проявявайки нещо повече от августейш жест спрямо млад, начеващ събрат, чиято скандална, обругана творба парафирал със своето име като феноменална. „Вой“ излиза от печат през 1956 година след паметния

рецитал в салончето на „Сикс Галери“ в Сан Франциско, където непосредствено преди това чел свои стихове Уолтър Лоуънфелс, големият поет-демократ, по времето на маккартизма обвинен, че е комунист, и хвърлен в затвора. „Всички бяха там...“, ще отбележи по-късно Керуак в „Бродягите на Дхарма“ (1958), възстановявайки не без трепет тази „жанрова сцена“, многократно репродуцирана от журналисти: на преден план Кенет Рексрот, патрон на тържеството, в редингот, купен на старо, с просълзени очи, а зад него, насядали в полукръг, шестимата поети, които той представял един по един, със задавен от възмущение глас; озарените от ентузиазъм лица на слушателите, 100–150 души, изпълнили галерията докрай; дамаджаните с евтино калифорнийско вино, предавани от ръка на ръка; себе си, усамотен в страни, облегнат на подиума, възторжен, разчувстван, отпиващ вино от просто стъклено шише с изисканост, не по-малка от тази, с която някога Фр. Скот Фицджералд поднасял към устните си своята сребърна манерка с джин. И цялата картина издържана в топлата охота на едномислието, укрепнало в съзаклятичество, на хармонията, станала енергия, в сантиментално наситената атмосфера на близост и упоение от нея, на jam-session с присъщата ѝ задушевност и пламенна тръпка. В своето творчество впрочем битниците се стремели да постигнат директното, сетивно внушение на джаза, който тачели като изкуство, равностойно на литературата, и инжектирали в стила си неговата специфична мелодика, незабавна въздейственоост, толерантната му отвореност за най-свободни импровизации, настроенията, изразявани като съдбовни състояния. Керуак например твърдял, че по общ синтактичен строеж изпълненията на тромпетиста Майлс Дейвис наподобяват страници, написани от Марсел Пруст, и сред своите истински учители по „спонтанна проза“ сочел имената на музиканти като Бъд Пауъл, Чарли Паркър, Лестър Йънг, Тери Мълигън, Телониъс Мънк. Решимостта да се намери словесен еквивалент на звуковата ентропия в бопа, соула или блуса, да се възпламенят думите с тротила на смисъла им, да изригнат, да рухнат в лавата на дълги, задъхани тиради, съдържала предизвикателство спрямо анемичната безпомощност и езиковите тикове на елитарната култура, самолишила се от опресняващо кръвопреливане и хипнотизирана от собствените си табу — разбунтуваност, далеч не чисто, естетическа в своите подбуди,

изразени впрочем в сложната етимология на понятието beat, не толкова лексикална, колкото етическа, психосоциална, емоционална: това е учестеният вътрешен ритъм на чувството, излято в реч, туптенето на артерия, трансът на безграничността, дори само жадувана, поклащането на главата, с което черният пианист отмерва такта, сирена, сън призори, рисунка с ярки тебешири по студената скала на безразличието... Но и озарение, онова блаженство, което е доставяла на Франциск Асизки неговата сърдечна любов към света, пояснявал Керуак, принуждаван твърде често да го тълкува в отговори на въпроси, задавани от интервюиращи или просто от любопитни да разберат значението на битник, производна дума, която журналистът от „Сан Франциско Кроникъл“ Хърбърт Кеин лансирал по аналогия с руската „спутник“. Само морфологична обаче, тъй като, макар да били спътници в един живот-странстване, екзотичен за масовата публика на печата и телевизията, битниците всъщност не били хомогенна общност, а група индивиди, свързани с натрапено им наименование. То не им допадало, струвало им се омаловажаващо, семантично нефокусирано, навяващо представа за поражение, пропадане, безнадеждност — значения, които те не отхвърляли, но приемаш за изходни, не за крайни, сумирали ти в смисъла на отчаяние, на чието дъно внезапно проблясва звезда и вдъхва усещане за същността на човека, опияняващо и сладостно като щастие. Beat-beaten-beatitude. А за Керуак, винаги сам, винаги встрани, то имало значението и на бич за себеизтезание, като онези, с които фанатизираните аскети от Средновековието се шибали до разкървавяване, отъждествявайки болка и радостно единение с първопричината, до която и той се докосвал, но по-често с помощта на алкохол и опиати, отколкото с истинско проникновение: иронично несъответствие на устрем и прикованост, на идеал и действителност, разяждало цял живот психиката му като силна киселина.

„По моста на реката над главата му бучали камиони, но грохотът им не смущавал Керуак, разположил се с пончото си и спалния чувал върху «златния пясък» в бамбуковата горичка. Щом мръкнало, той се проврял през крайбрежния гъсталак за вода, която почти разсипал, докато я носел обратно, но нещичко все пак останало за разреждане на портокаловия сироп, с който полял закуската си от сандвичи с топено сирене. Преди да се опита да заспи, той медитирал, седейки с

кръстосани крака, и размишлявал за Буда, макар че тътенът на камионите тласкат съзнанието му назад, към Сан Франциско и особено към гибелта на Натали^[7].“

Керуак бил съвсем искрен в решимостта, с която се отклонил от главната магистрала на живота в Америка, и обърнал гръб на напрежението на цивилизацията ѝ. Искат да съществува на равни начала с духа си. Разбират, че усилията му да посвети в идеите си своите роднини и близки не водели доникъде, но в онази нощ там, при реката, край Ривърсайд, той изпитвал доволство. На сутринта дори се събудил тъй въодушевен, че започнал деня с кратка молитва, в която благословил всички живи същества — той, човекът с раница, „един истински Дон Кихот на нежността“, пише Ан Чартърс в своята автобиографична книга. Не толкова животопис на конкретна личност, колкото хроника на бурен, драматичен период в политическата и литературната история на САЩ, чийто характерен изразител е тъкмо Джек Керуак, съчетал несъвместимите черти на интелектуалец и скитник, на борец и отшелник, на победител и победен, на мъдрец и дете. Реалността, която наблюдавал, нямала какво друго да му предложи освен възможността за бягство от нея, чиято цел обаче била завръщането — парадокс с травматичен ефект, който той се опитвал да омекоти с копринените драперии на древноизточната философия и поезия, с ежедневен прочит на глави от Диамантената сутра^[8], части от които учел наизуст, за да дисциплинира паметта и волята си. След разрушителното влияние на обаятелния авантюрист Нийл Касиди срещата му с поета дзен-будист Гари Снайдър изглеждала направо спасителна: двамата прекарвали дълги часове в разговори и медитация, пиели зелен чай, изкачвали се по склоновете на Сиера Невада и искрящият сняг, лилавото небе ги подтиквали да композират хайку, изпращали обемисти пливове на Алън Гинзбърг и Уилям Бъроуз, пълни с охудожествени впечатления, с афоризми и гатанки от рода на „какво шепне планината на пропастта?“, беседвали със студенти за индианската култура, за индийската, за разликата между *Хинаяна* и *Махаяна* (емотивен и рационален будизъм), спорели дали *ахимса*^[9] е отричане от живота или поклон пред него... Гари Снайдър заминал за Япония, престоял там десет години в будистки манастир, а когато се завърнал в САЩ, от предишния Керуак нямало помен: младият писател, който с вълнение предусещал своето интересно и необичайно

развитие на творец, на личност, сега бил отпуснат, нездрав самотник, апатичен син на *mère*, отклоняващ всякакъв контакт с приятелите си от миналото, за да се съзерцава несмутим в неговото прашно огледало. Вече широко известният автор на романи като „По пътя“, „Виденията на Коди“, „Бродягите на Дхарма“, на странните, въздействащи като вопли стихове в „Мексикански блусове“ (1959) бил дотам деградира, че по време на пребиваването му в Париж, където търсел френските корени на генеалогичното дърво на Керуакови, в издателство „Галимар“ не пожелали да го приемат поради страх от пиянски скандал, от тъмен изблик на ярост като някой от онези, за които той се изповядва в „Биг Сур“ (1962) — покъртителна равносметка на едно съществуване, протекло между надеждата и делириума, екстаза и помрачението, мига и илюзията за вечност. Автобиографично по тематика и характер, неговото творчество отразява цялостно житейската му драма, чиито фази са отделните произведения, и още в „Маги Касиди“ (1953), едно от най-ранните, проблемът за *загубата* се третира като неминуем и нерешим: „отчаяно пиян и проклинащ“, героят на романа се отказва от своята първа любов, както години след това Керуак се отказва и от последната си мечта. Сянката, която го дебнела в лабиринта, била не на Минотавър, а на Молох — така Алън Гинзбърг бе нарекъл във „Вой“ Истеблишмънта, американското общество и неговите институции.

Според ведическата философия битието на човека се състои от две равни половини: *арта* и *кама*, от една страна, т.е. социална изява и реализация, създаване на дом, на семейство, пълноценно утоляване на сетивния глад, и от друга — *дхарма*, което ще рече извисяване на духа чрез просветление и мъдрост. Несгодите, обусловени от нежеланието им да се поддадат на асимилиране от действителността, която ги отблъсквала, битниците се стремели да компенсират със свобода в смисъла на изолация от нея, с утвърдени от самите тях норми за живот и поведение. Но *дхарма* означава също (и преди всичко) истината за нещата и закон за ненакърнимостта на сърцевината им, възможна единствено в плътната обвивка, която обезпечават *арта* и *кама*... Така битническият бунт се оказал отстъпление и обществото, срещу което бил подет, не пропуснало да санкционира инициаторите му, превръщайки примера им в трагична поука, в *карма*, както вероятно би се изразил Керуак, в мъчително предрешена развръзка на антагонизъм.

Тъкмо този крах обаче, по силата на парадокса, властващ като логика, придава и днес актуалност на творчеството му: Америка на Рейгън не се различава по същество от Америка на Никсън или Айзенхауер, неутронната бомба може да унищожи човечеството не по-малко успешно от водородната, перспективата е ретроспектива, деформацията — принцип за симетрия, дхармата — карма. И пътят извежда в посока, обратна на избраната от теб: неумолимост, чието горчиво осъзнаване беше тежкият жребий на Джек и голямата тема на Керуак.

1981 г.

---

[1] Става дума за писателя, автор на „Полет над кукувичето гнездо“, предводител на т.нар. „Пранкстърс“ („Лудетини“) — група анархистично настроени интелегенти, които създали колективна хроника на пътешествието си по Западния бряг на САЩ, осъществено през 1963 с легендарен, пъстро нашарен автобус. — Б.а. ↑

[2] Град в едноименния роман на писателката Грейс Металиъс (1924–1964), считан за един от върховете на популярната литература в САЩ през 50-те години. — Б.а. ↑

[3] По аналогия с каубой — от саг (автомобил). — Б.а. ↑

[4] т.е. с автобус на известната пътническа агенция „Грейхаунд“ („Сива хрита“). — Б.а. ↑

[5] Road — път. — Б.а. ↑

[6] „Вой“ (1956) Поемата е публикувана почти изцяло в сборника „Криле над черната шахта“, библи. „Поетичен глобус“ 1983. ДИ „Народна култура“ — Б.а. ↑

[7] Натали Джексън — приятелка на Нийл Касали, жертва на наркомания, загинала трагично няколко седмици след литературната вечер в „Снкс Галери“. — Б.а. ↑

[8] Сутра (санскр.) — „нишка“. Така се наричат характерните за древноиндийската литература афоризми и сборници, в които се излага същината на философски възглед. — Б.пр. ↑

[9] Т.е. „безвредност“. Привържениците на този принцип в Индия например ходят с очи, сведени към земята, за да не тъпчат насекомите и растенията по пътя си. — Б.а. ↑

Издание:

„Парадокс — МБМ“, София, 1993

Художник: Цвятко Остоич (по идея на Н. Нойман)

Коректор: Георги Анастасов

Фотограф Николай Кулев

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.